

מרכז ויטרבי
לחקר דעת קהל
ומדיניות

שותפות בעירבון מוגבל יהודים וערבים

ישראל 2021

תמר הרמן
אור ענבי / ירון קפלן / אינה אורלי ספוז'ניקוב

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

מרכז ויטרבי
לחקר דעת קהל
ומדיניות

שותפות בעירבון מוגבל יהודים וערבים

ישראל 2021

תמר הרמן
אור ענבי / ירון קפלן / אינה אורלי ספוז'ניקוב

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

A Conditional Partnership: Jews and Arabs, Israel 2021

Tamar Hermann

Or Anabi, Yaron Kaplan, Inna Orly Sapozhnikova

עריכת הטקסט: תמר שקד
עיצוב הסדרה: לוטה עיצובים
עימוד: אירית נחום
הדפסה: דפוס מאור וולך

מסת"ב 978-965-519-384-8 ISBN

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר ידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר – כל חלק שהוא מהחומר בספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

© כל הזכויות שמורות למכון הישראלי לדמוקרטיה (ע"ר), 2022

נדפס בישראל, תשפ"ב/2022

המכון הישראלי לדמוקרטיה

רח' פינסקר 4, ת"ד 4702, ירושלים 9104602

טל': 02-5300888

אתר האינטרנט: www.idi.org.il

להזמנת ספרים:

החנות המקוונת: www.idi.org.il/books

דוא"ל: orders@idi.org.il

טל': 02-5300800 ; פקס: 02-5300867

הדברים המתפרסמים בספר זה אינם משקפים בהכרח את עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה.

ניתן להוריד את קובץ הנתונים של "שותפות בעירובן מוגבל" ב־dataisrael.idi.org.il

תוכן העניינים

13	הקדמה
17	ממצאים עיקריים
23	פרק 1 / יחסי יהודים-ערבים: רמת המדינה
62	פרק 2 / יחסי יהודים-ערבים: רמת החברה
99	פרק 3 / יחסי יהודים-ערבים: המשטרה והאזרח
129	פרק 4 / יחסי יהודים-ערבים: רמת חיי היום-יום
	נספחים
165	נספח 1 / התפלגות התשובות בסקר (יהודים, ערבים)
199	נספח 2 / התפלגות הנתונים של יחסי יהודים-ערבים 2021 לעומת נתוני העבר (יהודים, ערבים)
223	נספח 3 / ההרכב החברתי-דמוגרפי והגדרות עצמיות
231	צוות המחקר

תרשימים

- 24 **תרשים 1.1** / המשטר בישראל הוא דמוקרטי גם לאזרחים הערבים, 2017–2021
(מסכימים, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)
- 25 **תרשים 1.2** / המשטר בישראל הוא דמוקרטי גם לאזרחים הערבים (מסכימים,
לפי מחנה פוליטי, מדגם יהודים)
- 26 **תרשים 1.3** / המשטר בישראל הוא דמוקרטי גם לאזרחים הערבים (מסכימים,
לפי מיקום על הרצף חרדים-חילונים, מדגם יהודים)
- 27 **תרשים 1.4** / המשטר בישראל הוא דמוקרטי גם לאזרחים הערבים (מסכימים,
לפי הצבעה בבחירות 2021, מדגם ערבים)
- 28 **תרשים 1.5** / באיזו מידה מדינת ישראל מיידעת באופן ברור את הציבור הערבי
על זכויותיו האזרחיות (רווחה, בריאות וכו')? (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 29 **תרשים 1.6** / באיזו מידה מדינת ישראל מוציאה לפועל תוכניות דיור שיתאימו
לצרכים של הציבור הערבי? (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 30 **תרשים 1.7** / באיזו מידה מדינת ישראל מקדמת הקמת אזורי תעשייה סביב
רשויות מקומיות ערביות? (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 31 **תרשים 1.8** / באיזו מידה מדינת ישראל דואגת לתחבורה ציבורית נוחה ליישובים
הערביים? (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 32 **תרשים 1.9** / סבורים שהמדינה פועלת במידה די מועטה ובכלל לא בתחומים
השונים (מדגם ערבים)
- 33 **תרשים 1.10** / הסיבה העיקרית למספר הנמוך יחסית של ערבים במשרות
בכירות בשירות הציבורי (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 34 **תרשים 1.11** / "האם אפשרי או לא אפשרי שערבי אזרח ישראל שמרגיש
חלק מהעם הפלסטיני יהיה גם אזרח נאמן למדינת ישראל?" 2015–2021
(חושבים ובטוחים שאפשרי, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)
- 35 **תרשים 1.12** / "האם אפשרי או לא אפשרי שערבי אזרח ישראל שמרגיש חלק
מהעם הפלסטיני יהיה גם אזרח נאמן למדינת ישראל?" (חושבים ובטוחים
שאפשרי, לפי מחנה פוליטי, מדגמי יהודים)

- 36 **תרשים 1.13** / "האם אפשרי או לא אפשרי שערבי אזרח ישראל שמרגיש חלק מהעם הפלסטיני יהיה גם אזרח נאמן למדינת ישראל?" (חושבים ובטוחים שאפשרי, לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים, מדגם יהודים)
- 37 **תרשים 1.14** / "האם אפשרי או לא אפשרי שערבי אזרח ישראל שמרגיש חלק מהעם הפלסטיני יהיה גם אזרח נאמן למדינת ישראל?" (חושבים ובטוחים שאפשרי, לפי הצבעה בבחירות 2021, מדגם ערבים)
- 38 **תרשים 1.15** / "האם אפשרי או לא אפשרי שערבי אזרח ישראל שמרגיש חלק מהעם הפלסטיני יהיה גם אזרח נאמן למדינת ישראל?" (חושבים ובטוחים שאפשרי, לפי השכלה, מדגם ערבים)
- 39 **תרשים 1.16** / "באיזו מידה השפיעה חקיקת חוק הלאום על תחושת השייכות למדינה של אזרחי ישראל הערבים?" (במידה די רבה ורבה מאוד, מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 40 **תרשים 1.17** / "באיזו מידה השפיעה חקיקת חוק הלאום על תחושת השייכות למדינה של אזרחי ישראל הערבים?" (במידה די רבה ורבה מאוד, לפי מחנה פוליטי, מדגם יהודים)
- 41 **תרשים 1.18** / "באיזו מידה השפיעה חקיקת חוק הלאום על תחושת השייכות למדינה של אזרחי ישראל הערבים?" (במידה די רבה ורבה מאוד, לפי הצבעה בבחירות 2021, מדגם ערבים)
- 42 **תרשים 1.19** / "באיזו מידה השפיע חוק הלאום בפועל על הזכויות האזרחיות של הציבור הערבי בישראל?" (במידה רבה ורבה מאוד, מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 43 **תרשים 1.20** / "באיזו מידה השפיע חוק הלאום בפועל על הזכויות האזרחיות של הציבור הערבי בישראל?" (במידה די רבה ורבה מאוד, לפי הצבעה בבחירות 2021, מדגם ערבים)
- 44 **תרשים 1.21** / "החלטות גורליות למדינה בנושאי שלום וביטחון צריכות להתקבל ברוב יהודי", 2011-2021 (מסכימים, מדגמי יהודים)
- 45 **תרשים 1.22** / "החלטות גורליות למדינה בנושאי חברה וכלכלה צריכות להתקבל ברוב יהודי", 2011-2021 (מסכימים, מדגמי יהודים)
- 46 **תרשים 1.23** / "עם איזו משתי הטענות אתה מסכים יותר: 'באחריות המדינה לקדם את ענייניו הכלכליים והחברתיים של הציבור הערבי בישראל', או 'הציבור הערבי בישראל צריך לסמוך יותר על עצמו כדי לקדם את ענייניו הכלכליים והחברתיים ולא לחכות עד שהמדינה תעשה את זה'" (מדגם יהודים ומדגם ערבים)

- 48 **תרשים 1.24** / "עם איזו מהטענות הבאות אתה מסכים יותר: 'יש לתת תקצוב יתר ליישובים ערביים שסבלו לאורך השנים מתקצוב חסר'; 'יש לתת תקצוב יתר ליישובים יהודיים מפני שזו מדינה יהודית'; 'המדינה צריכה להשתמש בדיוק באותם קריטריונים לתקצוב יישובים יהודיים וערביים'?" (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 50 **תרשים 1.25** / "היכן צריך לאפשר לערבים לרכוש קרקעות בישראל?" 2017-2021 (מדגמי יהודים)
- 51 **תרשים 1.26** / "חברי הכנסת הערבים מייצגים היטב את מגוון הדעות בציבור הערבי בישראל", 2017-2021 (מסכימים, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)
- 53 **תרשים 1.27** / "לאיזה מהנושאים היית רוצה שחברי הכנסת הערבים יקדישו יותר תשומת לב – חתירה להסכם שלום עם הרשות הפלסטינית; קידום המעמד האזרחי של הערבים אזרחי ישראל; שני הנושאים באותה מידה?" (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 54 **תרשים 1.28** / "לאיזה מהנושאים היית רוצה שחברי הכנסת הערבים יקדישו יותר תשומת לב – חתירה להסכם שלום עם הרשות הפלסטינית; קידום המעמד האזרחי של הערבים אזרחי ישראל; שני הנושאים באותה מידה?" (לפי הצבעה בבחירות 2021, מדגם ערבים)
- 55 **תרשים 1.29** / לאיזה מהנושאים היית רוצה שחברי הכנסת הערבים יקדישו יותר תשומת לב – חתירה להסכם שלום עם הרשות הפלסטינית; קידום המעמד האזרחי של הערבים אזרחי ישראל; שני הנושאים באותה מידה? (לפי מחנה פוליטי, מדגם יהודים)
- 56 **תרשים 1.30** / "האם בעקבות תוצאות הבחירות האחרונות רצוי או לא רצוי שרע"ם תתאחד מחדש עם הרשימה המשותפת?" (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 57 **תרשים 1.31** / "האם בעקבות תוצאות הבחירות האחרונות רצוי או לא רצוי שרע"ם תתאחד מחדש עם הרשימה המשותפת?" (די רצוי ורצוי מאוד, לפי הצבעה בבחירות 2021, מדגם ערבים)
- 58 **תרשים 1.32** / "תוכנית הלימודים הישראלית לכולם צריכה לכלול תכנים היסטוריים ותרבותיים מרכזיים לציבור הערבי בישראל (למשל הנכבה ומשוררים ערבים)" (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 59 **תרשים 1.33** / "יש לתת למערכת החינוך הערבית חופש פעולה בגיבוש תוכנית הלימודים בבתי הספר הערביים" (מדגם יהודים ומדגם ערבים)

- 60 **תרשים 1.34 /** "יש לחייב את כל אזרחי ישראל (כולל ערבים וחרדים) בשירות אזרחי או צבאי", 2015-2021 (מסכימים, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)
- 63 **תרשים 2.1 /** טיב היחסים בין אזרחי ישראל היהודים לאזרחי ישראל הערבים, 2017-2021 (מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)
- 65 **תרשים 2.2 /** טיב היחסים בין אזרחי ישראל היהודים לאזרחי ישראל הערבים, אוגוסט 2021 (רעים ורעים מאוד, לפי הצבעה בבחירות 2021, מדגם יהודים)
- 66 **תרשים 2.3 /** "רוב הערבים אזרחי ישראל רוצים להשתלב בחברה הישראלית ולהיות חלק ממנה", 2019-2021 (מסכימים, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)
- 68 **תרשים 2.4 /** הערכת טיב היחסים בין אזרחי ישראל היהודים לאזרחי ישראל הערבים, לפי הערכת רצון רוב הערבים להשתלב בחברה הישראלית, אוגוסט 2021 (מדגם ערבים)
- 69 **תרשים 2.5 /** מרגישים חלק מהחברה הישראלית ובעיותיה, 2014-2021 (במידה די רבה ורבה מאוד, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)
- 70 **תרשים 2.6 /** רוב הערבים אזרחי ישראל רוצים להשתלב בחברה הישראלית, לפי תחושת השייכות לחברה הישראלית ובעיותיה, אוגוסט 2021 (מסכימים, מדגם ערבים)
- 71 **תרשים 2.7 /** הערכת טיב היחסים בין אזרחי ישראל היהודים לאזרחי ישראל הערבים, לפי תחושת השייכות לחברה הישראלית ובעיותיה, אוגוסט 2021 (מדגם ערבים)
- 72 **תרשים 2.8 /** גאווה בהישגים בינלאומיים של ישראל, 2017-2021 (מסכימים, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)
- 73 **תרשים 2.9 /** גאווה בהישגים בינלאומיים של ישראל, לפי הערכת מידת רצונם של הערבים להשתלב בחברה הישראלית, אוגוסט 2021 (מסכימים שמרגישים גאווה בהישגים של ישראל, מדגם ערבים)
- 74 **תרשים 2.10 /** גאווה בהישגים בינלאומיים של ישראל, לפי תחושת השייכות לחברה הישראלית ובעיותיה, אוגוסט 2021 (מסכימים שמרגישים גאווה בהישגים של ישראל, מדגם ערבים)
- 75 **תרשים 2.11 /** למי יש קשר חזק יותר לארץ – ליהודים או לערבים? אוגוסט 2021 (מדגם יהודים ומדגם ערבים)

- 78 **תרשים 2.12** / טיב היחסים בין אזרחי ישראל היהודים לאזרחי ישראל הערבים,
לפי התפיסה למי יש קשר חזק יותר לארץ, אוגוסט 2021 (מדגם ערבים)
- 79 **תרשים 2.13** / "עדיף שהיהודים והערבים בישראל יחיו בנפרד אלה מאלה",
2017-2021 (מסכימים, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)
- 80 **תרשים 2.14** / "עדיף שהיהודים והערבים בישראל יחיו בנפרד אלה מאלה",
לפי הצבעה בבחירות 2021, אוגוסט 2021 (מסכימים, מדגם יהודים)
- 81 **תרשים 2.15** / היכן יש לאפשר לערבים אזרחי ישראל לקנות קרקעות,
לפי התמיכה בחיים בהפרדה של יהודים וערבים, אוגוסט 2021 (מדגם יהודים)
- 82 **תרשים 2.16** / העמדה לגבי חיים בהפרדה בין יהודים לערבים, לפי הערכת טיב
היחסים בין אזרחי ישראל היהודים והערבים, אוגוסט 2021 (מדגם יהודים)
- 83 **תרשים 2.17** / "אפילו אם ערבים מתאימים יותר ללימודים או לעבודה,
יהודים תמיד מתקבלים לפניהם", 2017-2021 (מסכימים, מדגמי יהודים
ומדגמי ערבים)
- 86 **תרשים 2.18** / יש לתת זכות קדימה בקבלה לעבודה ליהודים על פני הערבים,
2017-2021 (די ומאוד מסכימים, מדגמי יהודים)
- 88 **תרשים 2.19** / מחשיבים את דעותיהם של אנשי הדת שלהם בנושאים
פוליטיים וחברתיים (במידה די רבה ורבה מאוד, מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 91 **תרשים 2.20** / השפעת החמולה על שיקולי ההצבעה לכנסת של הערבים
אזרחי ישראל (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 93 **תרשים 2.21** / האם השפעת החמולה על שיקולי ההצבעה היא חיובית או
שלילית? (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 95 **תרשים 2.22** / זמינות ומהירות האינטרנט במקום המגורים (מדגם יהודים
ומדגם ערבים)
- 97 **תרשים 2.23** / "יש לתת לזוגות חד־מיניים (הומואים ולסביות) את אותן זכויות
כמו לזוגות הטרוסקסואלים (גבר ואישה)" (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 97 **תרשים 2.24** / תומכים בשוויון זכויות לזוגות חד־מיניים, 2015-2021
(מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)
- 100 **תרשים 3.1** / "באיזו מידה אתה חושש שאתה או בני משפחתך תיפגעו מפשע
אלים באזור מגוריכם?" (מדגם יהודים ומדגם ערבים)

102	תרשים 3.2 / "באיזו מידה משטרת ישראל מעניקה לך ולמשפחתך כיום ביטחון אישי?" (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
104	תרשים 3.3 / "בהשוואה לאזרחי המדינה היהודים, היחס של השוטרים והמשטרה לאזרחי ישראל הערבים הוא..." , אוגוסט 2021 (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
105	תרשים 3.4 / "בהשוואה לאזרחי המדינה היהודים, היחס של השוטרים והמשטרה לאזרחי ישראל הערבים הוא..." , אוגוסט 2021 (לפי מחנה פוליטי, מדגם יהודים)
106	תרשים 3.5 / "עדיף שהמשטרה לא תהיה מאוד נוכחת באזור מגורי, גם אם זה יבוא על חשבון השירות שאקבל ממנה" , אוגוסט 2021 (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
108	תרשים 3.6 / "היה רצוי שיהיו יותר שוטרים ערבים במשטרת ישראל" (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
110	תרשים 3.7 / היה רצוי שיהיו יותר שוטרים ערבים במשטרת ישראל, לפי המידה שבה חשים חלק ממדינת ישראל ובעיותיה, אוגוסט 2021 (מסכימים, מדגם ערבים)
111	תרשים 3.8 / היה רצוי שיהיו יותר שוטרים ערבים במשטרת ישראל, לפי הערכת מידת רצונם של הערבים להשתלב בחברה הישראלית, אוגוסט 2021 (מסכימים, מדגם יהודים)
112	תרשים 3.9 / באילו מהמקרים הבאים היית מדווח למשטרה (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
113	תרשים 3.10 / לא היו מדווחים למשטרה באף אחד מהמקרים (לפי גיל, מדגם ערבים)
114	תרשים 3.11 / הסיבה העיקרית שהאזרחים הערבים נוטים שלא לשתף פעולה עם המשטרה, אוגוסט 2021 (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
117	תרשים 3.12 / "מהו , לדעתך, ההסבר העיקרי לפשיעה הגבוהה בחברה הערבית בישראל?" (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
119	תרשים 3.13 / ההסבר העיקרי לפשיעה הגבוהה בחברה הערבית, 2019 ו-2021 (מדגמי ערבים)
120	תרשים 3.14 / ההסבר העיקרי לפשיעה הגבוהה בחברה הערבית (לפי מחנה פוליטי, מדגם יהודים)

- 121 **תרשים 3.15 /** ההסבר העיקרי לפשיעה הגבוהה בחברה הערבית, לפי מידת ההסכמה לחיים בהפרדה של יהודים וערבים (מדגם יהודים)
- 122 **תרשים 3.16 /** ההנהגה הפוליטית והדתית צריכה לצאת באופן נחרץ נגד אלימות במשפחה ורצח נשים (מסכימים, מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 123 **תרשים 3.17 /** האירועים האלימים בחודש מאי בוצעו על ידי קבוצות שוליים, ורוב הערבים/יהודים לא תמכו במעשים אלה (מסכימים, מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 124 **תרשים 3.18 /** האירועים האלימים בחודש מאי בוצעו על ידי קבוצות שוליים, ורוב הערבים/יהודים לא תמכו במעשים אלה (מסכימים, לפי מחנה פוליטי, מדגם יהודים)
- 126 **תרשים 3.19 /** "ההנהגה הערבית פעלה באופן נחרץ נגד אלימות של ערבים כלפי יהודים" (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 127 **תרשים 3.20 /** "ההנהגה היהודית פעלה באופן נחרץ נגד אלימות של יהודים כלפי ערבים" (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 128 **תרשים 3.21 /** ההנהגה היהודית פעלה באופן נחרץ נגד אלימות של יהודים כלפי ערבים / ההנהגה הערבית פעלה באופן נחרץ נגד אלימות של ערבים כלפי יהודים (מסכימים, לפי מחנה פוליטי, מדגם יהודים)
- 130 **תרשים 4.1 /** הימנעות מכניסה ליישובים יהודיים/ערביים, 2017–2021 (מסכימים, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)
- 132 **תרשים 4.2 /** כניסה ליישובים ערביים בשטח ישראל לפי תמיכה/התנגדות לחיים בהפרדה של יהודים וערבים, אוגוסט 2021 (מדגם יהודים)
- 133 **תרשים 4.3 /** נכונות לקבל את ה"אחר" בתחומים שונים, אוגוסט 2021 (במידה די רבה ורבה מאוד, מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 134 **תרשים 4.4 /** נכונות לקבל את ה"אחרים" כבני זוג לנישואים, 2016–2021 (במידה די רבה ורבה מאוד, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)
- 135 **תרשים 4.5 /** נכונות לקבל ערבים כבני זוג לנישואים, לפי מחנה פוליטי ולפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים, אפריל 2021 (במידה די רבה ורבה מאוד, מדגם יהודים)
- 137 **תרשים 4.6 /** נכונות לקבל את ה"אחרים" כחברים אישיים, 2016–2021 (מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)

138	תרשים 4.7 / נכונות לקבל ערבים כחברים אישיים, לפי מחנה פוליטי ולפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים (במידה די רבה ורבה מאוד, מדגם יהודים)
140	תרשים 4.8 / מידת הנכונות לקבל ערבים כחברים אישיים, לפי מידת ההסכמה שעדיף שיהודים וערבים יחיו בנפרד אלה מאלה, אוגוסט 2021 (מדגם יהודים)
141	תרשים 4.9 / נכונות לקבל יהודים כחברים אישיים, לפי מין ולפי רמת דתיות, אוגוסט 2021 (במידה די רבה ורבה מאוד, מדגם ערבים)
142	תרשים 4.10 / נכונות לקבל את ה"אחרים" כחברים לעבודה, 2016-2021 (במידה די רבה ורבה מאוד, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)
143	תרשים 4.11 / נכונות לקבל ערבים כחברים לעבודה, לפי מחנה פוליטי ולפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים (במידה די רבה ורבה מאוד, מדגם יהודים)
144	תרשים 4.12 / נכונות לקבל יהודים כחברים לעבודה, לפי מין ולפי רמת דתיות, אוגוסט 2021 (במידה די רבה ורבה מאוד, מדגם ערבים)
145	תרשים 4.13 / נכונות לקבל את ה"אחרים" כשכנים, 2016-2021 (במידה די רבה ורבה מאוד, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)
146	תרשים 4.14 / נכונות לקבל ערבים כשכנים, לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים, אוגוסט 2021 (במידה די רבה ורבה מאוד, מדגם יהודים)
148	תרשים 4.15 / נכונות לקבל ערבים כשכנים, לפי מחנה פוליטי (במידה די רבה ורבה מאוד, מדגם יהודים)
149	תרשים 4.16 / נכונות לקבל ערבים כשכנים, לפי מידת ההסכמה לחיים בהפרדה של יהודים וערבים, אוגוסט 2021 (מדגם יהודים)
150	תרשים 4.17 / יש חברים אישיים, שכנים, חברים לעבודה ערבים/יהודים, אפריל 2021 (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
151	תרשים 4.18 / מוכנים לקבל חברים אישיים ערבים/יהודים, ויש להם חברים אישיים יהודים/ערבים (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
152	תרשים 4.19 / מוכנים לקבל חברים אישיים ערבים, ויש להם חברים אישיים ערבים, לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים (מדגם יהודים)
154	תרשים 4.20 / מוכנים לקבל חברים לעבודה ערבים/יהודים, ויש להם חברים לעבודה יהודים/ערבים (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
155	תרשים 4.21 / מוכנים לקבל חברים לעבודה ערבים, ויש להם חברים לעבודה ערבים, לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים (מדגם יהודים)

- 156 **תרשים 4.22** / מוכנים לקבל חברים לעבודה יהודים, ויש להם חברים לעבודה יהודים, לפי מין ולפי רמת דתיות (מדגם ערבים)
- 157 **תרשים 4.23** / מוכנים לקבל שכנים ערבים/יהודים, ויש להם שכנים יהודים/ערבים (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 158 **תרשים 4.24** / מוכנים לקבל שכנים ערבים/יהודים, ויש להם שכנים יהודים/ערבים (מדגם יהודים ומדגם ערבים)
- 159 **תרשים 4.25** / מוכנים לקבל שכנים ערבים, ויש להם שכנים ערבים, לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים (מדגם יהודים)
- 160 **תרשים 4.26** / יש שכנים יהודים, לפי רמת דתיות, לפי הצבעה בבחירות ולפי הכנסה (מדגם ערבים)
- 161 **תרשים 4.27** / מידת ההסכמה לחיים בהפרדה של יהודים וערבים, לפי מגורים בפועל (מדגם יהודים ומדגם ערבים)

הקדמה

אופי היחסים בין האזרחים היהודים לבין האזרחים הערבים של מדינת ישראל הוא אחד הנושאים הקריטיים ביותר בעיצוב דמותה של הדמוקרטיה הישראלית בעבר, בהווה ובעתיד. יחסים אלה עברו, עוברים ועוד יעברו שינויים עמוקים בהשפעת גורמים מקומיים, אזוריים וגלובליים. עם זאת, עובדה אחת נותרת כל העת בעינה: מדובר במערכת זיקות בין קבוצת הרוב היהודית, המונה כשלושה רבעים מאוכלוסיית ישראל, לקבוצת המיעוט הערבית/פלסטינית, המונה כיום כ-22% מכלל האוכלוסייה, כאשר ישראל מוגדרת – וביתר שאת מאז מאז חקיקת חוק יסוד הלאום ב־2018 – מדינת הלאום של העם היהודי בלבד. במילים אחרות, מדובר במיעוט לאומי ילידי החי במדינה שמגדירה עצמה דמוקרטית, אבל בה בעת גם מדינתו של הרוב היהודי. מכאן שמעמדו של המיעוט היה נותר פחות, בראש ובראשונה ברמה הקולקטיבית, שכן כיחידי הערבים אזרחי ישראל נהנים ברמה הפורמלית ממלוא הזכויות האזרחיות. למותר לציין גם כי השיוך של הערבים אזרחי ישראל ללאום הפלסטיני, שקבוצת הרוב היהודית נמצאת עימו בעימות מתמשך כבר למעלה ממאה שנים, הוא משום תשומה כבדת משקל, שלילית ברובה, על עיצוב היחסים הללו לאורך השנים.

הספר שלפניכם הוא הפרסום הרביעי בסדרת הדוחות "שותפות בעירבון מוגבל: יהודים וערבים בישראל". קודמיו ראו אור ב־2016, 2017 ו־2019, ודיווחים תקופתיים מצומצמים יותר ראו אור כפרקים במדדי הדמוקרטיה הישראלית של 2018 ו־2020. ואולם בעוד בעבר כל דוח היה מבוסס על מדידת סקר אחת, השנה, בשל השפעתם המשוערת של אירועי הזמן – התקריות האלימות בין שתי הקבוצות במאי 2021 על רקע מבצע שומר החומות מחד גיסא, וכניסת מפלגת רע"ם בראשות מחמוד עבאס לממשלה בראשות נפתלי בנט וראש הממשלה החלופי יאיר לפיד מאידך גיסא, ביצענו שתי מדידות: האחת באפריל 2021, בטרם האירועים הללו, והשנייה באוגוסט 2021. מטרת המדידה החוזרת הייתה לבחון אם אירועים אלה גרמו לשינויים מהותיים במערכת היחסים בין יהודים לערבים במדינת ישראל, ואם כן – באילו נושאים. תוצאות ההשוואות – האחת לעומת מצאים משנים קודמות והאחרת בין שתי המדידות של 2021 – מפורטות בספר והופכות את הניתוחים למורכבים מבעבר, כאשר רק ציר השוואה אחד.

על קצה המזלג יהיה נכון לומר כי השינויים קטנים משאפשר היה לצפות, ואפשר לאתר אותם בעיקר (אם כי לא רק) בציבור הערבי – בתחושת הגאווה בישראליות ובהערכת יחסה של המדינה אליהם, ובציבור היהודי – בירידה בנכונות להתגורר בסמיכות לערבים (אך לא כך בכיוון ההפוך – הערבים לא שינו את עמדתם לגבי מגורים בסמיכות ליהודים) או לתת להם דריסת רגל בהכרעות לאומיות גורליות.

אנו מקווים שתמצאו את תוכן הספר אינפורמטיבי ומעורר לחשיבה מעמיקה על מערכת היחסים המורכבת העומדת במוקד הניתוח כאן.

מתודולוגיה והתמצאות בדוח

עבודת השדה לסקר זה נעשתה על ידי שני מכוני: הסקר בעברית על ידי מכון "שילוב", והסקר בערבית על ידי מכון "סטאטנט". איסוף הנתונים נערך פעמיים: בחודש אפריל ובחודש אוגוסט 2021. כפילות חריגה זו נבעה מהרצון לבחון את השפעת מבצע שומר החומות בחודש מאי וכניסת רע"ם לממשלה בחודש יוני על עמדות הציבור.

השאלון

לצורך המחקר חוברו ארבעה שאלונים: שני שאלונים (בעברית למדגם היהודים ובערבית למדגם הערבים) למדידה שנערכה בחודש אפריל, ושני שאלונים (כנ"ל) למדידה שנערכה בחודש אוגוסט.

שאלון אפריל כלל 54 שאלות תוכן ו-7 שאלות דמוגרפיות. שאלון אוגוסט כלל 33 שאלות תוכן ו-7 שאלות דמוגרפיות. רוב השאלות בשאלון אוגוסט היו זהות לשאלות שנשאלו באפריל, אם כי הופיעו בו גם שאלות חדשות שהתייחסו באופן ממוקד לאירועים שהתרחשו בין שתי המדידות.

השאלונים כללו שלושה סוגי שאלות:

- א. שאלות זהות – הופיעו באותו נוסח בשני השאלונים (למשל, שאלה 23: "באיזו מידה אתה מרגיש את עצמך חלק מהחברה הישראלית ובעיותיה?").
- ב. שאלות "מראה" – שבהן המרואיינים הערבים התבקשו לחוות את דעתם על היהודים, והמרואיינים היהודים את דעתם על הערבים (למשל, שאלה 46: "אני משתדל שלא להיכנס ליישובים יהודיים (לערבים) / ליישובים ערביים בשטח ישראל (ליהודים)").
- ג. שאלות שהוצגו רק לאחד המדגמים מפאת הרלוונטיות הספציפית שלהן (למשל, שאלה 28 אשר בחנה את מידת ההסכמה עם הטענה כי "בישראל צריך לתת קודם כול עבודה ליהודים ורק אחר כך לערבים", שהוצגה רק למדגם היהודים).

המדגם

בארבעת הסקרים יחדיו רואיינו 2,202 משיבים:

- 600 יהודים ו-502 ערבים במדידת אפריל¹
- 601 יהודים ו-499 ערבים במדידת אוגוסט

1 במדגם נכללו רק ערבים אזרחי ישראל המתגוררים בתוך תחומי הקו הירוק, ולפיכך כל האמור בדוח מתייחס אליהם בלבד.

כל אחד מארבעת המדגמים הללו הוא מדגם מייצג של האוכלוסייה הרלוונטית. גודל כל אחד מהם מאפשר פילוח לקבוצות משנה לפי משתנים שונים תוך כדי שמירה על רמת מובהקות סטטיסטית של הממצאים. מכסות הדגימה נקבעו לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בפרמטרים שלהלן:

- ערבים: מין, גיל, מחוז מגורים ודת
- יהודים: מין, גיל, מחוז מגורים ומיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים

טעות המדידה המרבית לכל אחד מן המדגמים הללו היא 4.5% (±), ברמת ביטחון של 95%.

אף שבפרקי הספר לא מוצגים נתוני כלל המדגם, יהודים וערבים יחדיו, בנספח 1 ניתן למצוא שקלול של התשובות לכל שאלה בהתאם לחלק היחסי של הציבור היהודי והציבור הערבי באוכלוסיית ישראל תחת העמודה "כלל המדגם".

איסוף הנתונים

איסוף הנתונים הראשון במדגם הערבים נעשה ב־21–30 באפריל 2021, ובמדגם היהודים ב־25 באפריל–5 במאי 2021; איסוף הנתונים השני במדגם הערבים נעשה ב־15–23 באוגוסט 2021, ובמדגם היהודים ב־15–29 באוגוסט 2021.

הנתונים למדגם היהודים נאספו בעיקר דרך רשת האינטרנט עם השלמות של אוכלוסיות מיוחדות (חרדים ומבוגרים) בראיונות טלפוניים. הנתונים למדגם הערבים נאספו בראיונות טלפוניים.

מדגם	אינטרנט (%)	טלפונים (%)	סך הכול (%)
ערבים, אפריל 2021	–	100	100
יהודים, אפריל 2021	22.2	77.8	100
ערבים, אוגוסט 2021	–	100	100
יהודים, אוגוסט 2021	22.5	77.5	100

ניתוח הנתונים

לאורך כל הספר ניתוח התשובות בוצע בנפרד למדגם הערבים ולמדגם היהודים, על פי רוב בהשוואה בין שני המדגמים. במקרים שבהם השאלה נשאלה הן במדידת אפריל הן במדידת אוגוסט בוצעה השוואה גם בציר הזמן: בין שתי המדידות בנפרד עבור כל אחד מהציבורים, היהודי והערבי.

את כל אחד מארבעת המדגמים ניתחנו לפי משתני עמדות ומשתנים דמוגרפיים שונים, דוגמת גיל, מין והכנסה. בנוסף, מדגמי הערבים נותחו לפי דת (מוסלמים, נוצרים, דרוזים) והצבעה בבחירות

(הרשימה המשותפת, רע"ם ומפלגות ציוניות), ומדגמי היהודים נותחו לפי מיקום על הרצף חרדים-חילונים² ולפי מחנות פוליטיים.³

התמצאות בדוח

כדי להקל את העיון וההתמצאות בדוח הוכנסו בשולי הטקסט שני סוגים של הפניות: (1) הפניה ליד כל שאלה המובילה למספר העמוד הרלוונטי בנספח 1 – השאלון וההתפלגות של התשובות לכל שאלות התוכן מוצגים עבור כל מדידה, אפריל ואוגוסט, בתבנית משולשת: ערבים, יהודים וכלל המדגם; (2) הפניה רק לשאלות החוזרות, המובילה למספר העמוד הרלוונטי בנספח 2, בפילוח ליהודים וערבים.

למי קשר חזק יותר לארץ

שאלה 16

נספח 1

עמ' 173

נספח 1

עמ' 206-207

הוא הדין בנספח: בצד כל לוח מופיעה הפניה למקום שבו נדונה השאלה בגוף הדוח.

כדי להקל את הקריאה וההתרשמות עיגלנו בטקסט את הנתונים למספרים שלמים, הן בלוחות המשולבים בו הן בתרשימים. בנספחים שבסוף הספר הנתונים מופיעים ברמת דיוק גבוהה יותר – עם ספרה אחת אחרי הנקודה העשרונית. בגלל העיגול, שכאמור נועד להקל את הקריאה, יש פה ושם הבדלים זעירים, אך זניחים מבחינה מחקרית, בין הנתונים בטקסט לבין הנתונים בנספחים.

2 הקטגוריות של משתנה זה היו: חרדים, דתיים, מסורתיים דתיים, מסורתיים לא-דתיים, חילונים.

3 הקטגוריות של משתנה זה היו: שמאל, מרכז, ימין.

ממצאים עיקריים

פרק 1. יחסי יהודים-ערבים: רמת המדינה

- רוב גדול מקרב המרואיינים היהודים סבורים שהמשטר בישראל דמוקרטי גם לאזרחים הערבים, לעומת מחצית בלבד מהמרואיינים הערבים הסבורים כך. בשני המדגמים, היהודי והערבי, חלה עלייה בשיעור הסבורים כך באוגוסט בהשוואה לאפריל 2021 (בקרב היהודים מ-66% ל-74%, ובקרב הערבים מ-41% ל-50%). שיעור מצביעי רע"ם המסכימים עם טענה זו כמעט כפול משיעורם מקרב מצביעי הרשימה המשותפת.
- נמדדו פערים גדולים בין עמדות היהודים לעמדות הערבים בשאלה אם המדינה עושה את המוטל עליה כשמדובר בהספקת שירותי יסוד לציבור הערבי בתחומים השונים (דיוור, קידום אזורי תעשייה, יידוע על זכויות ודאגה לתחבורה ציבורית). עם זאת, ברוב הנושאים אלה גם אלה מאבחינים בעיה בתפקוד המדינה. יש לציין כי בכמה מהתחומים שיעור היהודים שבחרו באפשרות "לא יודעים" היה גבוה מאוד, דבר הממחיש את הניתוק הקיים בין שני הציבורים.
- מדוע רק ערבים מעטים מכהנים בתפקידים בכירים בשירות הציבורי בישראל? השיעור הגבוה ביותר של המרואיינים היהודים תולים את האשמה בעיקר בחוסר הרצון של האזרחים הערבים להשתלב בשירות הציבורי. לעומת זאת, השיעור הגבוה ביותר של המרואיינים הערבים תולים את האשמה בעיקר ברצון של היהודים להרחיק ערבים מעמדות כוח.
- רוב המרואיינים הערבים סבורים שאפשר גם להרגיש חלק מהעם הפלסטיני וגם להיות אזרחים נאמנים למדינת ישראל. ואולם לאורך השנים ניכרת ירידה בשיעור הסבורים כך: 2015 – 76%; אוגוסט 2021 – 64%. בקרב המרואיינים היהודים רק כשליש סבורים שהדבר אפשרי. פילוח לפי מחנה פוליטי (יהודים) מעלה כי בעוד בשמאל יש רוב לסבורים שאפשרות זו שרירה וקיימת, רק מיעוט במרכז ומיעוט קטן מאוד בימין סבורים כך.
- למעלה ממחצית מהמרואיינים הערבים ושליש מהיהודים סבורים כי חוק הלאום משפיע במידה די רבה על תחושת השייכות למדינה של הערבים; ובכל בנוגע להשפעה בפועל של החוק – קצת למעלה ממחצית מהמרואיינים הערבים וכחמישית בלבד מהיהודים השיבו בשני מועדי הסקר כי החוק השפיע בפועל על זכויותיהם האזרחיות של הערבים אזרחי ישראל.
- במדידה בחודש אפריל 2021 הסכימו 80% מהמרואיינים היהודים כי "החלטות גורליות למדינה בנושאי שלום וביטחון צריכות להתקבל ברוב יהודי" – זוהי המדידה השנייה בגובהה בעשור האחרון. ההבדלים בין המחנות הפוליטיים (יהודים) בשאלה זו גדולים: בימין ובמרכז הרוב מסכימים עם היגד זה, לעומת פחות ממחצית בשמאל.
- קצת מעל מחצית מהמרואיינים היהודים הסכימו עם הטענה ש"החלטות גורליות בנושאי חברה וכלכלה צריכות להתקבל ברוב יהודי". גם כאן נמצאו הבדלים גדולים בין המחנות הפוליטיים – רוב בימין, מיעוט גדול במרכז ומיעוט קטן בשמאל סבורים כך.

- כשני שלישים מהמרואיינים הערבים סבורים כי האחריות לקידום הציבור הערבי מוטל על המדינה, ואילו המרואיינים היהודים חצויים בשאלה זו.
- במדידת אפריל קצת יותר ממחצית מהמרואיינים היהודים תמכו בשימוש בקריטריונים זהים לתקצוב יישובים יהודיים או ערביים, אבל באוגוסט חלה ירידה בשיעור זה למעט מתחת למחצית. מנגד נרשמה עלייה בשיעור היהודים התומכים בתקצוב יתר ליישובים יהודיים. בקרב המרואיינים הערבים שלושה רבעים תמכו באפריל בשימוש בקריטריונים זהים לתקצוב יישובים, ושיעור זה ירד לכשני שלישים באוגוסט; במקביל נרשמה עלייה בשיעור התומכים במתן תקצוב יתר ליישובים ערביים.
- עמדות המרואיינים היהודים חלוקות בשאלה היכן יש לאפשר לערבים לרכוש קרקעות: השיעור הגבוה ביותר (37%) מעוניינים לאפשר זאת ביישובים ערביים בלבד, 29% בכל מקום בישראל, ו־18% סבורים כי אין לאפשר לערבים אזרחי ישראל לרכוש קרקעות בשום מקום בישראל.
- כמחצית מהמרואיינים הערבים סבורים שחברי הכנסת הערבים מייצגים אותם כראוי, למול פחות משליש מהיהודים הסבורים כן.
- הן היהודים הן הערבים תמימי דעים שהמשימה העיקרית של חברי הכנסת הערבים היא לקדם את המעמד האזרחי של הערבים בישראל (יהודים – 42%; ערבים – 53%). מיעוט קטן בשני המדגמים, היהודי והערבי, ציינו כי על חברי הכנסת הערבים להתמקד בקידום הסכם שלום.
- למעלה משני שלישים מן המרואיינים הערבים תמכו במדידת אפריל באיחוד מחדש בין הרשימה המשותפת לרע"ם.
- בקרב המרואיינים הערבים יש קונצנזוס המחייב הכנסת תכנים מרכזיים לציבור הערבי לתוכנית הלימודים הכללית בישראל; בקרב המרואיינים היהודים פחות ממחצית תומכים במהלך כזה.
- רוב גדול בקרב המרואיינים הערבים תומכים במתן אוטונומיה למערכת החינוך הערבית, לעומת רוב של כשני שלישים בקרב המרואיינים היהודים השוללים זאת.
- רוב גדול מהיהודים וכרבע בלבד מהערבים תומכים בחיוב שירות אזרחי או צבאי לכול. בקרב הדרוזים יש רוב גדול התומכים בחיוב שירות כלשהו, אזרחי או צבאי, לעומת מיעוט בקרב הנוצרים והמוסלמים.

פרק 2. יחסי יהודים-ערבים: רמת החברה

- ההגדרה השכיחה ביותר בקרב המרואיינים לטיב היחסים בין יהודים לערבים הייתה באוגוסט "ככה־ככה" (יהודים – 59%; ערבים – 54%). בקרב היהודים חלה עלייה ניכרת באוגוסט לעומת אפריל בשיעור המגדירים את היחסים "רעים" (31% ו־22%, בהתאמה). לעומת זאת, בקרב המרואיינים הערבים במדידת אוגוסט נרשמה ירידה בשיעור המגדירים את היחסים "רעים" (16% ו־22%, בהתאמה).

- רוב גדול (80%) בקרב המרואיינים הערבים ומחצית מהמרואיינים היהודים הסכימו שרוב הערבים אזרחי ישראל רוצים להשתלב בחברה הישראלית. בקרב היהודים נמצאו הבדלים גדולים בשיעורי ההסכמה להיגד זה לפי מחנה פוליטי (שמאל – 78%; מרכז – 64%; וימין – 38%).
- רוב גדול מאוד מהמרואיינים היהודים מרגישים חלק מן החברה הישראלית ובעיותיה. מנגד, רק מחצית מהמרואיינים הערבים מרגישים כך. בקרב היהודים שיעור החרדים המרגישים כך נמוך משמעותית מיתר קבוצות המשנה על הרצף חרדים-חילונים; ובקרב הערבים שיעור המוסלמים המרגישים כך נמוך משמעותית משיעור הנוצרים והדרוזים.
- הרוב בקרב המרואיינים היהודים והערבים כאחד מדווחים על תחושת גאווה כאשר ישראל זוכה בהישג בינלאומי חשוב.
- למעלה משני שלישים מהמרואיינים היהודים מייחסים לערבים קשר חזק פחות לארץ מהקשר של היהודים. לעומת זאת, בקרב המרואיינים הערבים התשובות התפלגו בצורה שווה בין שלוש האפשרויות: קשר חזק באותה המידה ליהודים ולערבים, ליהודים קשר חזק יותר, ולערבים קשר חזק יותר.
- המרואיינים היהודים חצויים בשאלת ההפרדה במגורים בין יהודים לערבים. תמיכת היהודים בהפרדה שכיחה יותר בקרב הימין (67%) והחרדים (85%) והרבה פחות בקרב השמאל (19%) והחילונים (32%). מנגד, רוב גדול מהמרואיינים הערבים שוללים הפרדה כזאת.
- רוב גדול מהמרואיינים הערבים (81%) מסכימים עם הטענה שאפילו אם ערבים מתאימים יותר ללימודים או לעבודה, יהודים תמיד מתקבלים לפניהם. מנגד, רק מיעוט, אם כי ניכר, בקרב המרואיינים היהודים סבורים שזה המצב (42%).
- רוב המרואיינים היהודים לא הסכימו כי יש לתת זכות קדימה בקבלה לעבודה ליהודים על פני ערבים. עם זאת, בפילוח לפי מחנות פוליטיים מחצית מהימין מסכימים כי יש לתת עדיפות כזו ליהודים.
- כמעט מחצית מהמרואיינים הערבים ומעט פחות משליש מהמרואיינים היהודים מחשיבים את דעותיהם של אנשי הדת שלהם כשמדובר בנושאים פוליטיים. בשני המדגמים מצאנו הלימה בין ייחוס חשיבות לדעותיהם של רבנים/אנשי דת לרמת הדתיות של המרואיינים – כצפוי, ככל שהמרואיין דתי יותר כך הוא מייחס חשיבות רבה יותר לדעתם של אנשי הדת.
- בעוד המרואיינים הערבים חצויים בשאלת מידת השפעתה של החמולה על שיקולי ההצבעה לכנסת, כשני שלישים מהמרואיינים היהודים סבורים כי החמולה משפיעה על שיקולים אלו במידה רבה. בשני המדגמים (יהודים וערבים) יש רוב קטן לסבורים כי ההשפעה של החמולה היא בעיקרה שלילית.
- מעל שני שלישים מהמרואיינים היהודים מסכימים כי יש לתת לזוגות חד-מיניים אותן זכויות כמו לזוגות הטרוסקסואלים; לעומת שני שלישים מהמרואיינים הערבים המתנגדים לכך.

פרק 3. יחסי יהודים-ערבים: המשטרה והאזרח

- כמחצית מהערבים חוששים שהם או בני משפחתם ייפגעו מפשע אלים באזור מגוריהם. שיעור היהודים המביעים חשש כזה נמוך בהרבה, אך גם הוא רשם עלייה בין שתי המדידות (19.5% באפריל, 27% באוגוסט).
- כמחצית מהמרואיינים היהודים חשים כי המשטרה מעניקה להם ביטחון אישי, לעומת כשליש בלבד מהמרואיינים הערבים.
- כשלושה רבעים מהמרואיינים הערבים מעריכים כי היחס של המשטרה והשוטרים לערבים אזרחי ישראל גרוע מיחסם לאזרחי ישראל היהודים; לעומת מעט פחות ממצחית מהמרואיינים היהודים הסבורים כך.
- רוב המרואיינים היהודים (85.5%) והערבים (64%) לא הסכימו עם הטענה "שעדיף שהמשטרה לא תהיה נוכחת בסביבת מגוריהם".
- רוב המרואיינים הערבים הסכימו שרצוי שיהיו יותר שוטרים ערבים במשטרת ישראל; בקרב המרואיינים היהודים כמחצית תומכים בהגדלה כזו.
- לטענת כשני שלישים מהמרואיינים הערבים הסיבה המרכזית לאי־שיתוף הפעולה עם המשטרה היא הרגשתם שהמשטרה אינה מטפלת כראוי בפשיעה ביישובים הערביים. בעיני המרואיינים היהודים יש לכך שתי סיבות עיקריות: התחושה שהמשטרה אינה מטפלת כראוי בפשיעה ביישובים הערביים; הערבים אינם מרגישים חלק ממדינת ישראל.
- לדעת רוב המרואיינים הערבים ההסבר העיקרי לפשיעה בחברה הערבית הוא מיעוט המשאבים שמשקיעה המדינה במניעתה. רוב המרואיינים היהודים, לעומת זאת, מאתרים את האשם בחברה הערבית, בין משום שהנהגתה לא משתפת פעולה במאמצים לצמצום הפשיעה ובין משום שהתרבות הערבית היא אלימה לדעתם.
- במדידת אוגוסט שאלנו את המרואיינים הערבים והיהודים אלו על אלו מי אחראי לאירועים האלימים בחודש מאי. בהתייחס לאלימות של יהודים כלפי ערבים, רוב גדול מהמרואיינים היהודים (83%) וכמעט שני שלישים מהמרואיינים הערבים הסכימו כי מדובר היה בפעולות של קבוצות שוליים יהודיות שהרוב לא צידד בהן. מנגד, בהתייחס לאלימות של ערבים כלפי יהודים, אומנם רוב גדול מהמרואיינים הערבים ענו כי היה זה מעשה ידיהן של קבוצות שוליים שרוב הציבור הערבי לא תמך בה, אבל בקרב המרואיינים היהודים רק מיעוט הסכימו עם טענה זו.
- במדידת אוגוסט בחנו גם את תפיסת המרואיינים לגבי התנהלות ההנהגות, הערבית והיהודית, בחודש מאי לנוכח מעשי האלימות מצד בני הקהילות שלהן. מיעוט קטן מאוד במדגם היהודים, בהשוואה לכמעט מחצית מהמרואיינים במדגם הערבים, העריכו כי ההנהגה הערבית פעלה באופן נחרץ נגד האלימות של הערבים כלפי יהודים. מנגד, בעוד קצת מעל מחצית מהיהודים הסכימו שההנהגה היהודית פעלה באופן נחרץ נגד האלימות של יהודים כלפי ערבים, רק מיעוט מהמרואיינים הערבים (40%) הסכימו עם טענה זו.

פרק 4. יחסי יהודים-ערבים: רמת חיי היום-יום

- בין שתי המדידות באפריל ובאוגוסט גדל הרוב בקרב המרואיינים היהודים שציינו כי הם משתדלים להימנע מכניסה ליישובים ערביים (אפריל – 58%; אוגוסט – 65%). לעומת זאת, מיעוט קטן מאוד בלבד מקרב המרואיינים הערבים נמנעים מכניסה ליישובים יהודיים (אפריל – 11.5%; אוגוסט – 13%).
- חקרנו בשתי המדידות (אפריל ואוגוסט) את הנכונות לקבל את ה"אחר" בארבעה תחומים. בשניים מהתחומים (חברות לעבודה וחברות אישיות) מצאנו בשני המדגמים רוב למוכנים לקבל את ה"אחר". לעומת זאת, כשמדובר בשכנות באותו בניין, כשני שלישים מהמרואיינים הערבים מוכנים לכך, לעומת פחות ממחצית מהמרואיינים היהודים. כשמדובר בנישואים בין יהודים לערבים, הנכונות בשתי הקבוצות נמוכה מאוד (18% מהערבים ו-15% מהיהודים).
- במדידת אפריל בדקנו בשני המדגמים (יהודים וערבים) אם יש למרואיינים חברים אישיים, חברים לעבודה ושכנים באותו בניין בפועל. מצאנו פער משמעותי בין העמדה העקרונית בעניין קבלת ה"אחר" לבין המציאות: בכל הנושאים שבדקנו האומרים שהם מוכנים לקרבה רבים יותר מאשר המממשים נכונות זו בפועל.

פרק 1 / יחסי יהודים-ערבים: רמת המדינה

הנושאים הנדונים בפרק זה:

- המשטר בישראל – דמוקרטי עבור האזרחים הערבים?
- היחס בפועל של המדינה לאזרחיה הערבים
- מיעוט ערבים בתפקידים בכירים בשירות הציבורי
- שייכות לעם הפלסטיני ונאמנות למדינת ישראל
- השפעות חוק הלאום
- שיתוף הציבור הערבי בהחלטות לאומיות גורליות
- האחריות על קידום הציבור הערבי
- תקצוב יישובים ערביים ויהודיים
- קניית קרקעות על ידי ערבים
- חברי הכנסת הערבים והמפלגות הערביות
- מערכת החינוך ותוכניות הלימודים
- שירות אזרחי/צבאי

למערכת היחסים בין מדינת ישראל לבין אזרחיה הערבים שני היבטים הקשורים זה בזה: הראשון הוא ההקשר הפוליטי-חברתי שהמדינה מהווה עבור קבוצת המיעוט הערבית, והשני הוא החוט הקושר את האזרחים הערבים אל המדינה בתוקף אזרחותם. תחילה ננסה לבדוק ישירות את שני היבטים הללו.

השאלה הראשונה שננתח נוגעת למידה שבה מדינת ישראל נתפסת כמרחב דמוקרטי עבור אזרחיה הערבים; והשנייה לאפשרות של שילוב בין השיוך הלאומי של אזרחי ישראל הערבים לעם הפלסטיני לבין היותם במקביל אזרחים ישראלים.

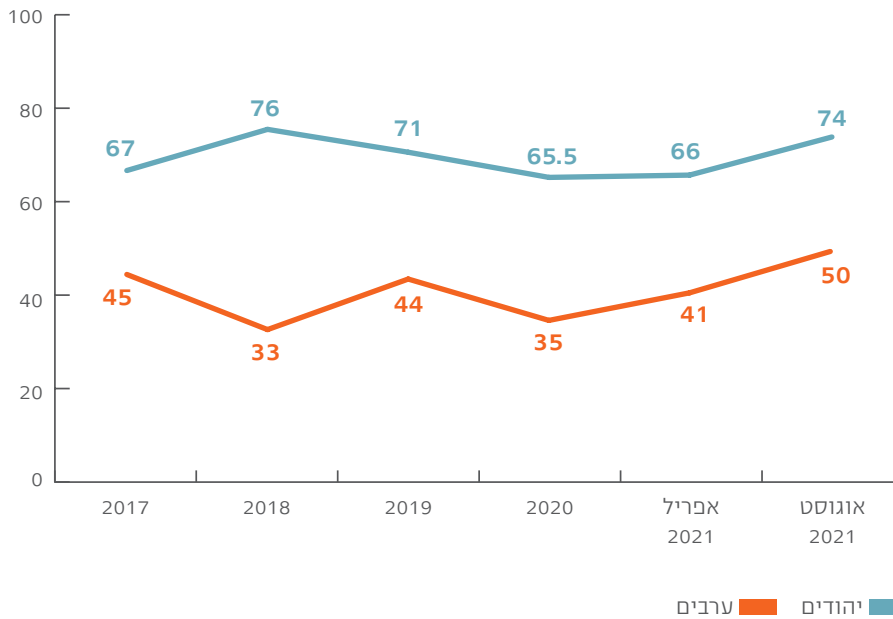
המשטר בישראל הוא דמוקרטי גם לאזרחים הערבים?⁴

שאלה 2

נספח 1
עמ' 165נספח 2
עמ' 199-200

כפי שאפשר ללמוד מהתרשים שלהלן, שיעור היהודים הסבורים כי המשטר במדינת ישראל הוא דמוקרטי גם עבור אזרחיה הערבים גבוה בהרבה משיעור הערבים החושבים כך (במדידת 2018 הוא היה יותר מכפול אצל היהודים לעומת הערבים⁵). מדובר ברוב גדול של יהודים הסבורים שכך הדבר לעומת מיעוט, אם כי גדול – בין שלישי למחצית – מהערבים (השיא במדידת אוגוסט 2021). תופעה מעניינת מאוד, ולא ברורה בשלב זה, היא העלייה בין אפריל לאוגוסט 2021 בשיעור החושבים שהמשטר בישראל הוא אכן דמוקרטי גם לאזרחים הערבים, הן אצל היהודים הן אצל הערבים. למעשה, בציבור הערבי העלייה החלה לפי המדידות שלנו כבר ב־2020, ומדידת אוגוסט בשאלה הנדונה היא הגבוהה ביותר מתוך 6 המדידות שביצענו עד כה. גם בקרב היהודים ניכרת עלייה של 8%, וייתכן שפירושה הוא שבעיני היהודים המדינה גילתה סובלנות רבה (או אפילו רבה מדי) להתרחשויות בחודש מאי בערים המעורבות. ייתכן גם שהעלייה בשני הציבורים היא תוצאה של כניסת מפלגת רע"ם לממשלה, שהיא בבחינת תקדים היסטורי העשוי להעיד על חיזוק המרכיב הדמוקרטי ביחסים של המדינה עם הציבור הערבי.

תרשים 1.1 / המשטר בישראל הוא דמוקרטי גם לאזרחים הערבים, (מסכימים, מודגמי יהודים ומדגמי ערבים) 2017-2021

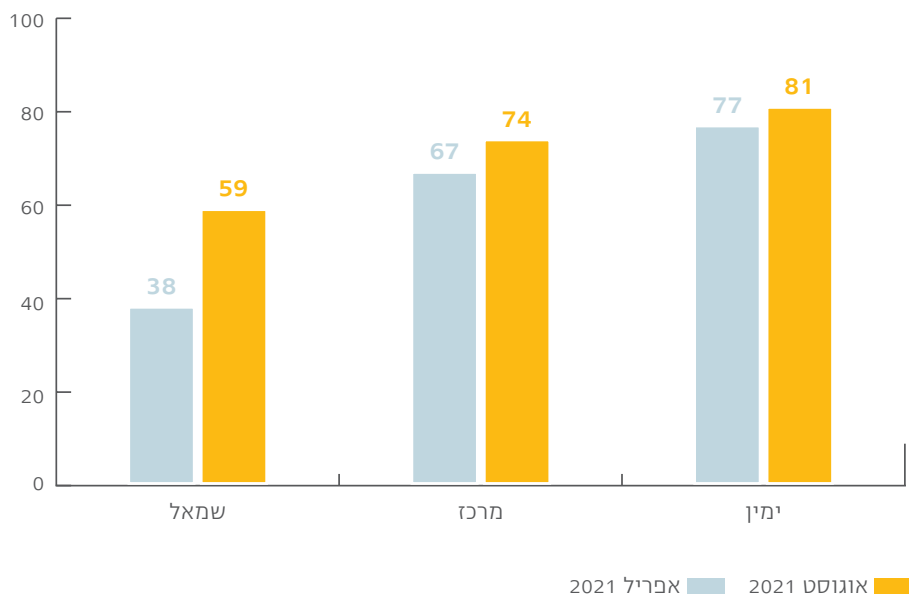

4 שאלה זו נשאלה באפריל ובאוגוסט 2021.

5 נציין כי סקר מדד הדמוקרטיה 2018 בוצע לפני חקיקת חוק הלאום, כך שהפער הגדול במיוחד בתשובות בין יהודים לערבים אינו תוצאה של החקיקה עצמה, אבל אולי הוא הושפע מהדימויים המקדימים בנושא.

פילוח של מדגם היהודים לפי מחנה פוליטי מעלה את הממצאים הבאים: באפריל סברו מיעוט בשמאל, לעומת רוב במרכז ובימין, כי המשטר בישראל הוא דמוקרטי גם לאזרחיה הערבים. באוגוסט נמצא בכל שלושת המחנות רוב לסבורים כך, והקפיצה למעלה בשמאל הייתה הגבוהה ביותר. נשאלת כמובן השאלה אם המניע העומד מאחורי התשובות של המחנות השונים הוא זהה. נראה שלא כך המצב, ושהימין נוטה לראות בדמוקרטיה מעין "מתנה", לא בהכרח ראויה, שמדינת ישראל נותנת לאזרחיה הערבים. תחושה זו התחזקה אחרי צירוף רע"ם לקואליציה וכן בעקבות מה שנראה לימין, על פי סקרים שעשינו בעבר, כי קלה מדי כלפי הערבים מבצעי הפעולות האלימות בחודש מאי. לעומת זאת, רוב בשמאל ראו מסורתית במדינת ישראל מרחב לא דמוקרטי עבור האזרחים הערבים, ולפיכך ככל הנראה יש לייחס את העלייה באוגוסט לצירוף רע"ם לממשלה שגם השמאל כלול בה.

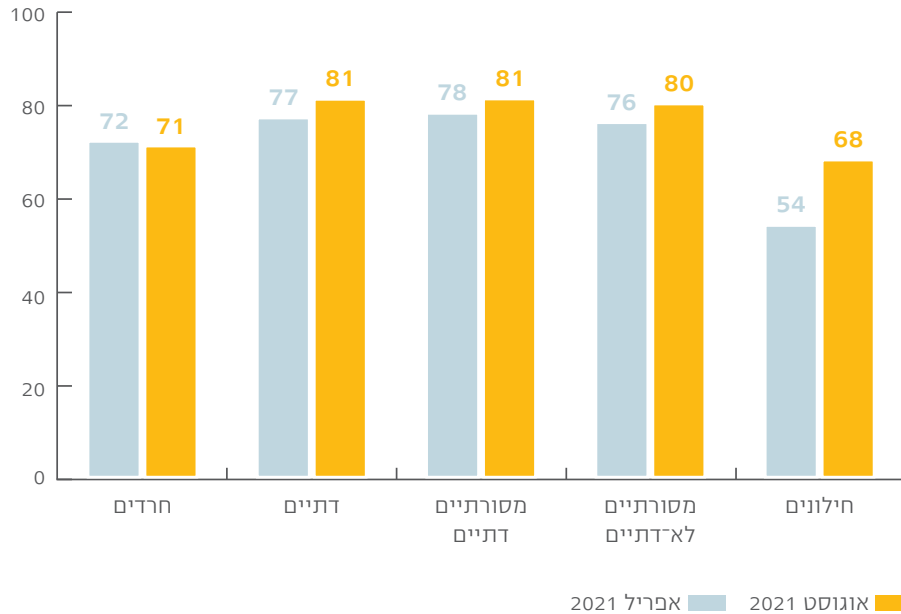
תרשים 1.2 / המשטר בישראל הוא דמוקרטי גם לאזרחים הערבים (%, מסכימים, לפי מחנה פוליטי, מדגם יהודים)

פילוח של מדגם היהודים לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים מראה כי באוגוסט חלה עלייה מסוימת, בהשוואה לאפריל, ברוב הקבוצות בשיעור הסבורים כי ישראל היא דמוקרטית גם עבור אזרחיה הערבים, למעט החרדים, ששיעורם נשאר כשהיה. הקפיצה הגדולה ביותר נמצאה בקבוצה החילונית, שם באפריל נמצא השיעור הנמוך ביותר של הסבורים כך (54%), ובאוגוסט הוא נסק מעל שני שלישים (68%).⁶

6 אם כי יש חפיפה ניכרת בין מחנה השמאל לקבוצה החילונית אבל כפי שמראה ההפרש בין מדידת אוגוסט של השמאל (59%) ושל החילונים (68%), אין מדובר בחפיפה מלאה.

תרשים 1.3 / המשטר בישראל הוא דמוקרטי גם לאזרחים הערבים (%, מסכימים, לפי מיקום על הרצף חרדים-חילונים, מדגם יהודים)

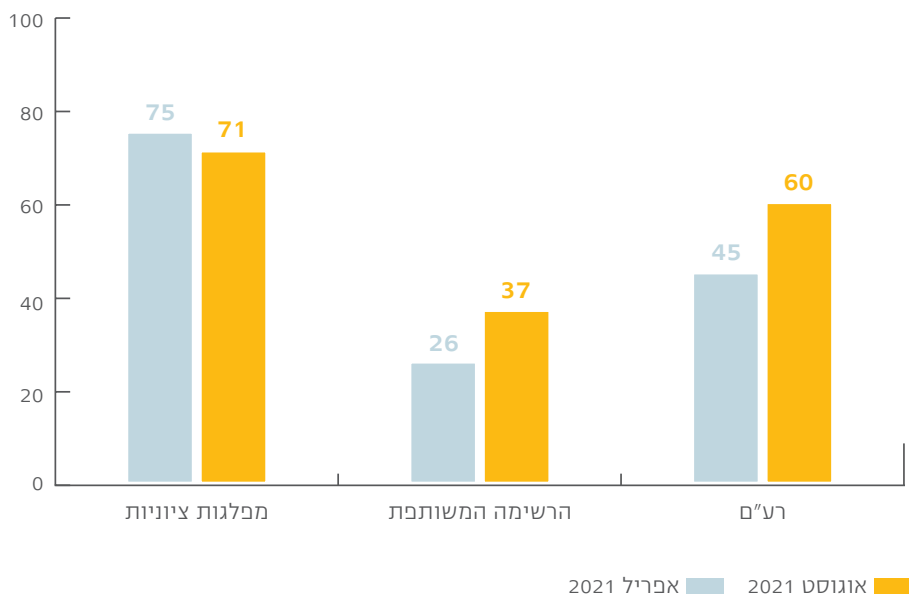
פילוח של תשובות מדגם הערבים לשאלה זו לפי דת מעלה שבכל הקבוצות חלה עלייה במדידת אוגוסט בשיעור מי שענו בחיוב על שאלה זו. הדרוזים בולטים בשיעור הגבוה במיוחד של המסכימים שישראל היא דמוקרטית גם לאזרחיה הערבים (למעלה ממחצית, בניגוד למיעוט בקרב המוסלמים והנוצרים).

לוח 1.1 (%, מדגם ערבים)

דרוזים		נוצרים		מוסלמים		מסכימים שישראל היא דמוקרטית גם לאזרחיה הערבים
אוגוסט	אפריל	אוגוסט	אפריל	אוגוסט	אפריל	
68	51.5	44	37	49	40	

פילוח לפי הצבעה בבחירות 2021 לכנסת מעלה רוב לסבורים כך בקרב הערבים מצביעי המפלגות הציוניות, אם כי רוב זה הצטמצם מעט בין אפריל לאוגוסט. בקרב מצביעי הרשימה המשותפת מדובר במיעוט, אבל גם הוא גדל בין שתי המדידות. בקרב מצביעי רע"ם היה באפריל מיעוט גדול שסבר כי המשטר בישראל הוא דמוקרטי לאזרחיה הערבים, והוא הפך לרוב באוגוסט, מן הסתם בגלל כניסת המפלגה לממשלה.

תרשים 1.4 / המשטר בישראל הוא דמוקרטי גם לאזרחים הערבים (%, מסכימים, לפי הצבעה בבחירות 2021, מדגם ערבים)

פילחנו את תשובות המרוויינים הערבים בסקר (אוגוסט 2021) גם לפי תשובותיהם לשאלה אם יש או אין להם קרובים מדרגה ראשונה או שנייה המתגוררים בגדה. מצאנו כי שיעור החושבים שהמשטר בישראל הוא דמוקרטי גם לאזרחים הישראלים הערבים בקרב מי שאין להם קרובים בגדה עולה במידה ניכרת על שיעורם בקרב מי שיש להם קרובים שם (בהתאמה, 52% ו-42%).

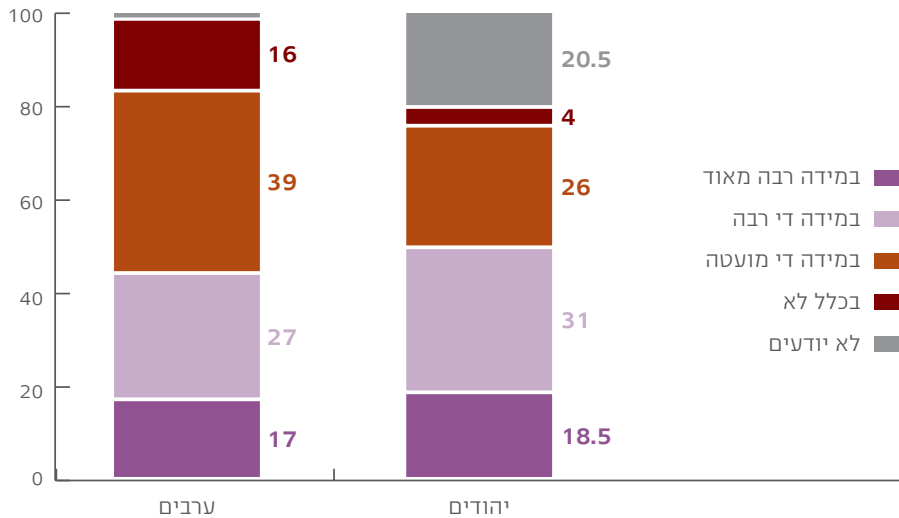
היחס בפועל של המדינה לאזרחיה הערבים

בדקנו את הערכת הציבור בנוגע למידה שבה מדינת ישראל מספקת לאזרחיה הערבים שירותי יסוד בתחומים הבאים: יידוע נאות על זכויות, מימוש תוכניות דיור מתאימות, הקמת אזורי תעשייה ודאגה לתחבורה ציבורית ראויה. בהתפלגות התשובות של מדגם היהודים בכל הנושאים הללו בולט השיעור

הגבוה מאוד של המרוויינים שהשיבו כי אינם יודעים מה המצב בתחומים הללו, ממצא שמעיד על הריחוק הקיים כיום בין יהודים לערבים בישראל. בנוסף, בהתייחס לכל התחומים הללו, למעט בנושא התחבורה הציבורית, ההערכה של המרוויינים הערבים את תפקוד המדינה היא שלילית במידה ניכרת מזו של המרוויינים היהודים.

יותר ממחצית מהמרוויינים הערבים סבורים כי המדינה אינה מיידעת במידה מספקת את הציבור הערבי על זכויותיו האזרחיות, בהשוואה לפחות משליש מהיהודים הסבורים כי זהו המצב.

תרשים 1.5 / באיזו מידה מדינת ישראל מיידעת באופן ברור את הציבור הערבי על זכויותיו האזרחיות (רווחה, בריאות וכו')? (% מדגם יהודים ומדגם ערבים)

ההפרש בשאלה זו בין המחנות הפוליטיים (מדגם יהודים) הוא גדול: בשמאל ובמרכז רק מיעוט סברו שהמדינה מיידעת את אזרחיה הערבים על זכויותיהם (בהתאמה, 31% ו-40%). בימין, לעומת זאת, הרוב (62%) סברו שהיא עושה כן במידה די רבה ורבה מאוד. פילוח של תשובות המרוויינים הערבים מראה כי מצביעי הרשימה המשותפת מעריכים הרבה יותר ממצביעי המפלגות הציוניות וממצביעי רע"ם כי המדינה אינה מיידעת כראוי את אזרחיה הערבים על זכויותיהם האזרחיות (הרשימה המשותפת - 63%; רע"ם - 48%; המפלגות הציוניות - 42%).

יידוע בנושא
זכויות⁷

שאלה 18

נספח 1

עמ' 174

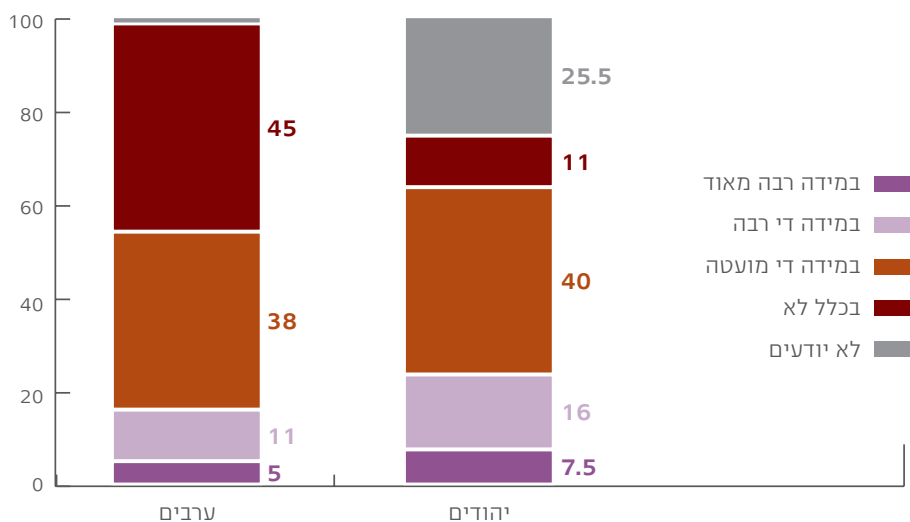
**הוצאה לפועל
של תוכניות דיור
מתאימות⁸**

שאלה 19

נספח 1
עמ' 175

שיעור המשיבים הערבים הסבורים שהמדינה אינה ממלאה את הציפיות ממנה בתחום ההוצאה לפועל של תוכניות דיור שיתאימו לצורכי הציבור הערבי הוא הגבוה ביותר בכל ארבעת התחומים של הספקת שירותים לאזרח ששאלנו עליהם (83%). גם בקרב היהודים כמחצית סבורים שהמדינה אינה עושה את המוטל עליה בתחום ההוצאה לפועל של תוכניות דיור לציבור הערבי, גם כאן מדובר בשיעור הגבוה ביותר מתוך ארבעת התחומים. אפשר לומר כי בהערכת תפקוד הממשלה בתחום הדיור לציבור הערבי ההסכמה בין המרואיינים היהודים לערבים היא הגבוהה ביותר.

**תרשים 1.6 / באיזו מידה מדינת ישראל מוציאה לפועל תוכניות דיור שיתאימו
לצרכים של הציבור הערבי? (% מדגם יהודים ומדגם ערבים)**

פילוח לפי מחנה פוליטי (מדגם יהודים) מראה שבניגוד לתחום היידוע לגבי הזכויות, בתחום הדיור בכל המחנות רק מיעוט, אם כי בגדלים שונים, סבורים שהמדינה עומדת בציפיות (שמאל – 6.5%; מרכז – 19.5%; ימין – 32%). אצל המרואיינים הערבים מצאנו כי בקרב מצביעי כל המפלגות יש רוב גדול לסבורים שהמדינה אינה מתפקדת כראוי בתחום ההוצאה לפועל של תוכניות דיור (הרשימה המשותפת – 90%; רע"ם – 80%; המפלגות הציוניות – 75.5%).

**קידום אזורי
תעשייה סביב
רשויות מקומיות
ערביות⁹**

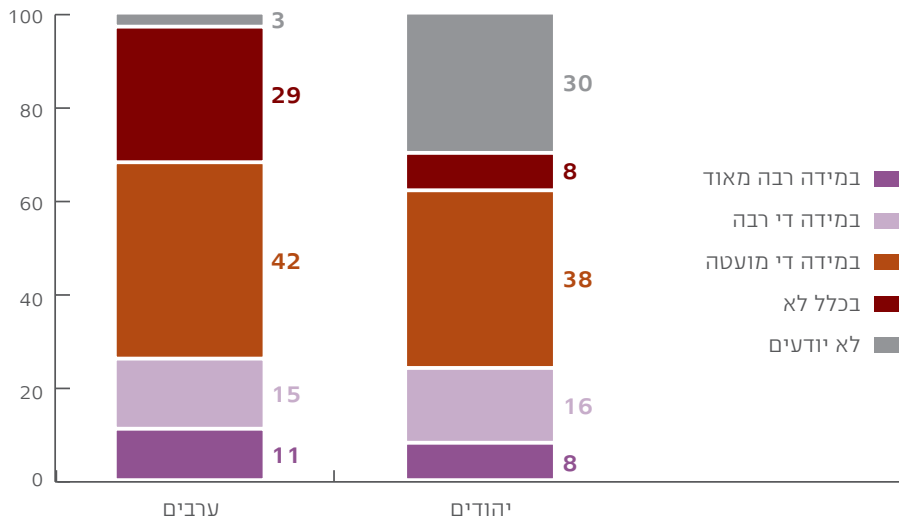
שאלה 20

נספח 1

עמ' 175

ידוע כי בניית אזורי תעשייה סביב יישובים תורמת תרומה גדולה לכלכלתם. מתברר שגם בתחום זה, לפחות לפי תפיסת הציבור, הממשלה אינה עושה את הדרוש. אף שיהודים רבים ענו כי אינם יודעים, שיעור המעריכים כי הממשלה אינה פועלת כראוי בתחום זה עולה בהרבה על שיעור הסבורים ההפך.

תרשים 1.7 / באיזו מידה מדינת ישראל מקדמת הקמת אזורי תעשייה סביב רשויות מקומיות ערביות? (% מדגם יהודים ומדגם ערבים)

פילוח תשובות המרואיינים היהודים לגבי תחום זה לפי מחנה פוליטי מעלה הבדל גדול בין מחנות השמאל והמרכז, שרוב המשייכים עצמם אליהם סבורים שהמדינה עושה זאת במידה מועטה או בכלל לא (בהתאמה, 73% ו-55%), למחנה הימין, שבו רק מיעוט סבורים כך (35%).

פילוח תשובות המרואיינים הערבים מעלה לשאלה זו, עוד יותר מאשר בתחומים הקודמים, דמיון בקרב רוב מצביעי כל המפלגות, כך שנראה כי העמדה הפוליטית אינה משחקת כאן תפקיד מרכזי.

דאגה לתחבורה ציבורית¹⁰

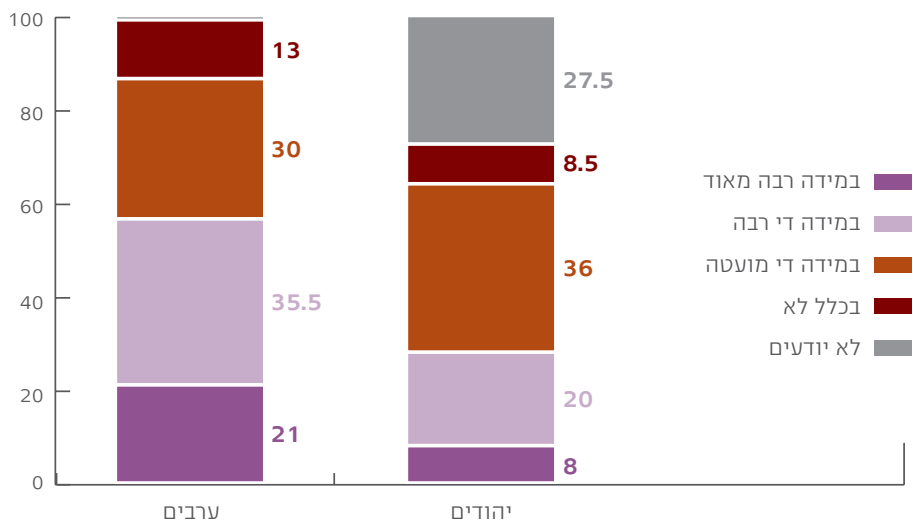
שאלה 21

נספח 1

עמ' 176

כשמדובר בתחבורה ציבורית, נושא שדובר בו רבות לפני שנים מעטות, הערכת המרואיינים הערבים דווקא חיובית יותר מאשר בשאר התחומים שעליהם שאלנו, והרוב (הקטן) מסכימים כי המדינה דואגת לכך במידה די רבה ורבה מאוד. שוב, אצל המרואיינים היהודים יש שיעור גדול של "לא יודעים", אבל מתוך היודעים, אולי בהשפעת השיח בשנים עברו, הרוב סבורים שהמדינה אינה ממלאה את חובתה בנדון.

תרשים 1.8 / באיזו מידה מדינת ישראל דואגת לתחבורה ציבורית נוחה ליישובים הערביים? (מדגם יהודים ומדגם ערבים)

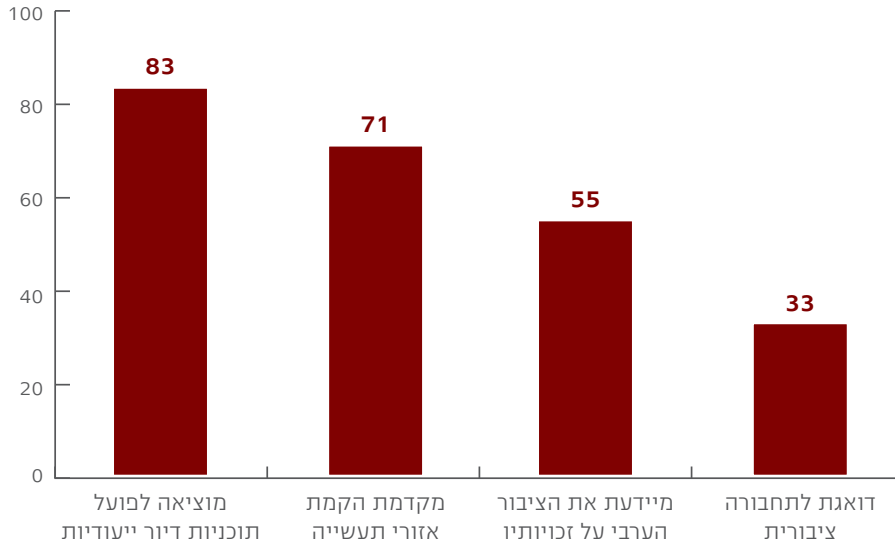

פילוח של תשובות המרואיינים היהודים לפי מחנה פוליטי מעלה רוב (72%) בשמאל לסבורים כי המדינה אינה מבצעת כראוי משימה זו, מחצית שזו הערכתם במרכז (49%) ורק מיעוט (33%) בימין. לעומת זאת, כאמור, בקרב המרואיינים הערבים אי-שביעות הרצון מעניין טיפול המדינה בתחבורה הציבורית נמוכה בהרבה: בקרב מצביעי המפלגות הציוניות ענו 25.5% שהמדינה דואגת לתחבורה רק במידה די מועטה ובכלל לא, בקרב מצביעי הרשימה המשותפת ענו כך 47.5%, ואילו בקרב מצביעי רע"ם – 46%.

התרשים הבא מציג את השיעור בקרב המרואיינים הערבים שהערכתם שלילית בארבעת התחומים שנבדקו.

תרשים 1.9 / סבורים שהמדינה פועלת במידה די מועטה ובכלל לא בתחומים השונים (% מדגם ערבים)

ביקשנו מהמרוויינים בסקר להצביע על הסיבה העיקרית לדעתם לכך שרק ערבים מעטים מכהנים בתפקידים בכירים בשירות הציבורי בישראל.¹² במדגם היהודים הממצא הבולט ביותר הוא הירידה בין אפריל לאוגוסט בשיעור מי שענו כי הסיבה העיקרית היא הרצון של היהודים להרחיק ערבים מעמדות כוח, ועלייה בשיעור המפנים אצבע מאשימה אל האזרחים הערבים ואל חוסר הרצון שלהם להשתלב בשירות הציבורי. אצל הערבים תוצאות שתי המדידות דומות מאוד, והאצבע המאשימה בשתייהן מופנית לכיוון היהודים ולחוסר הרצון שלהם לתת לערבים עמדות כוח. ובכל זאת יש הבדל מסוים בין שתי המדידות, שכן באוגוסט הייתה ירידה מסוימת בהשוואה לאפריל בשיעור הערבים הסבורים כי הסיבה העיקרית למיעוט בכירים ערבים בשירות הציבורי היא חוסר הרצון שלהם להשתלב, ועלייה קלה בשיעור מי שייחסו את הסיבה לכוח הפוליטי המועט של ערבים בישראל. שינוי זה עולה בקנה אחד עם המגמה שהצבענו עליה במבוא, שבאוגוסט הערבים נטו יותר להדגיש את השתייכותם למדינה ואת רצונם להשתלב.

ערבים בתפקידים בכירים¹¹

שאלה 17

נספח 1

עמ' 173-174

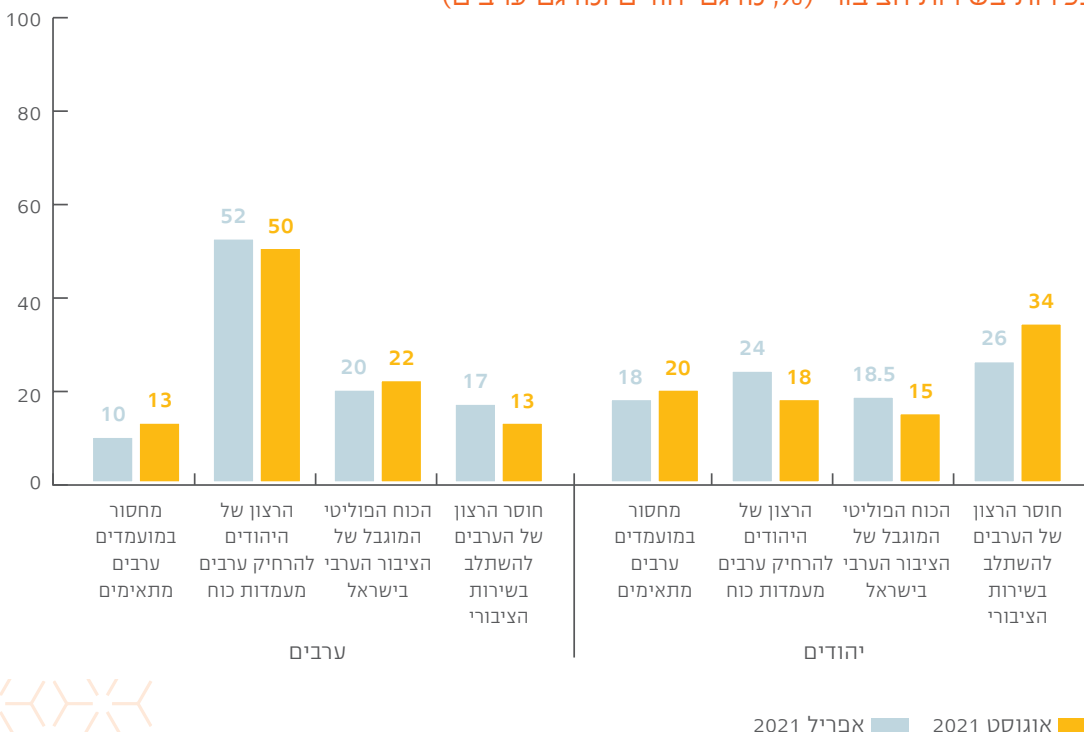
נספח 2

עמ' 207-208

11 שאלה זו נשאלה באפריל ובאוגוסט 2021.

12 לפי נתוני נציבות שירות המדינה, בשנת 2019 שיעור הערבים העובדים בשירות המדינה היה 12.2%. שני שלישים מהם במערכת הבריאות. אמיר פרגר, "ייצוג הולם בשירות המדינה: החברה הערבית" (תקציר), מרכז המחקר והמידע של הכנסת.

תרשים 1.10 / הסיבה העיקרית למספר הנמוך יחסית של ערבים במשרות בכירות בשירות הציבורי (% מדגם יהודים ומדגם ערבים)

מצאנו הבדלים גדולים בקרב מדגם הערבים לפי הצבעה בבחירות לכנסת (סקר אפריל): בקרב מצביעי הרשימה המשותפת ורע"ם הרוב מייחסים את מיעוט הערבים בתפקידים בכירים בשירות הציבורי לרצון של היהודים להרחיק את הערבים מעמדות כוח (בהתאמה, 62% ו-57%). לעומת זאת, בקרב מצביעי המפלגות הציוניות האשם באפריל הוטל בעיקר על הערבים עצמם וחוסר רצונם להשתלב (32.5%), אבל במדידת אוגוסט עלה בקבוצה זו שיעור המצביעים על הרצון של היהודים להרחיק ערבים מעמדות כוח – מ-22% ל-29% – הסבר זה דורג גם אצלם ראשון בסולם הגורמים מבחינתם למיעוט ערבים במשרות בכירות בשירות הציבורי.

פילוח של תשובות המרואיינים היהודים לפי מחנות פוליטיים מעלה כי בשמאל – בדומה למדגם הערבים – הסיבה הנתפסת כעיקרית לשיעור הנמוך יחסית של ערבים בתפקידים בכירים בשירות הציבורי היא הרצון של היהודים להרחיק ערבים מעמדות כוח. ואולם במחנה זה חלה ירידה ברורה בהעדפת ההסבר הזה בין אפריל לאוגוסט (מ-48% ל-33%) ועלייה לכדי שלישי במאבחינים את הכוח הפוליטי המועט של הערבים כסיבה העיקרית להיעדרם מעמדות צמרת בשירות הציבורי. במרכז ובימין הסיבה הנתפסת כעיקרית למצב בשתי המדידות היא חוסר הרצון של הערבים להשתלב בחברה הישראלית, ושיעור הסבורים כך אף עלה בין המדידה הראשונה לשנייה (מרכז: אפריל – 23%, אוגוסט – 30%; ימין: אפריל – 35%, אוגוסט – 42%).

**שייכות לעם
הפלסטיני
ונאמנות לישראל¹³**

שאלה 49

נספח 1

עמ' 193

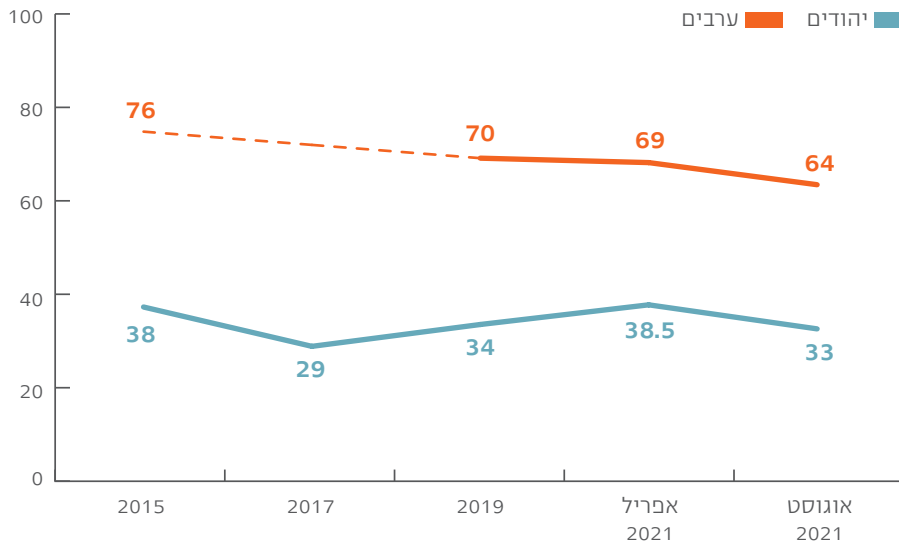
נספח 2

עמ' 221

אחת השאלות העיקריות העומדות בלב הדיון במעמד של אזרחי ישראל הערבים נוגעת להערכת האפשרות של אזרחי ישראל ערבי להרגיש חלק מהעם הפלסטיני ובד בבד להיות אזרחי נאמן למדינת ישראל. הנושא עלה במלוא עוזו בנוגע להסגרת האסירים הפלסטיניים שברחו מכלא גלבוע בספטמבר 2021. הדיווח למשטרה של משפחה ערבית מנצרת על מקום הימצאם של שניים מהם עורר חילוקי דעות כבדים, בעיקר בציבור הערבי אך גם בציבור היהודי היה לו הדהוד חזק.

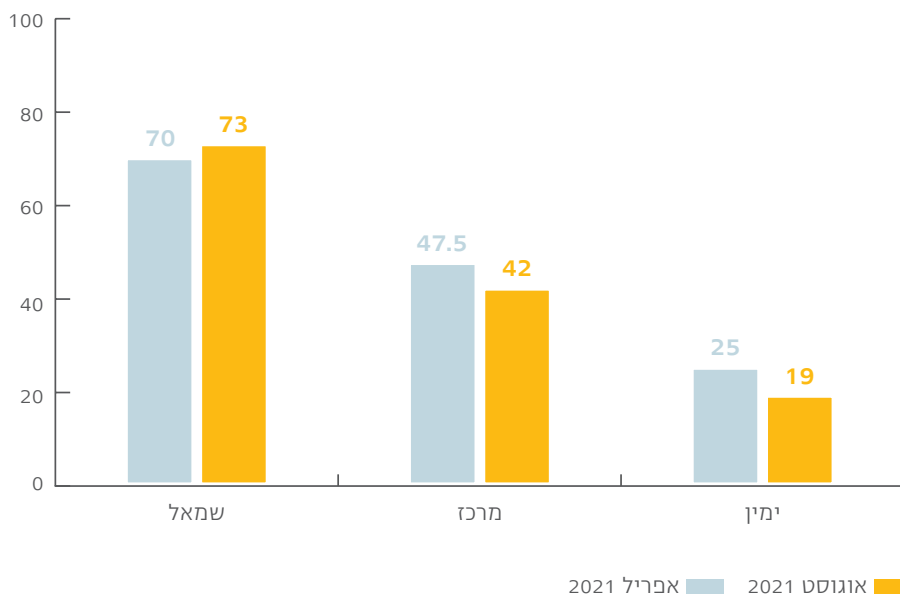
עמדותיהם בנושא זה של האזרחים היהודים והערבים שונות מאוד. בכל המדידות שלנו מאז 2015, אז נשאלה השאלה לראשונה, בקרב היהודים מצאנו בקביעות רק מיעוט (כשליש בממוצע) החושבים כי יש אפשרות לשניות כזו. לעומת זאת, בקרב הערבים יש רוב (בין כשני שלישים לכשלושה רבעים) למעריכים שיש אפשרות כזו. במילים אחרות, קבוצת הרוב שוללת ברובה את רעיון ההשתייכות הכפולה, שעה שרוב קבוצת המיעוט שבה מדובר מחייבת זאת. יש לציין כי בהשוואה למדידת 2015, לאורך השנים ניכרת בציבור הערבי מגמת ירידה קלה בשיעור המעריכים כי אפשר גם להרגיש חלק מהעם הפלסטיני וגם להיות אזרחי נאמן למדינת ישראל. בקרב היהודים הייתה עלייה קלה במדידות 2019 ואפריל 2021, אך באוגוסט חלה ירידה בשיעור הסבורים כי שניות זו היא בת קיימא. למעשה, ככל הנראה בהשפעת אירועי השעה, בין מדידות אפריל לאוגוסט 2021 חלה ירידה של ממש (5%) הן בשיעור היהודים הן בשיעור הערבים הסבורים שאין בהכרח סתירה בין תחושת השייכות לעם הפלסטיני לנאמנות למדינת ישראל, שכן שתי הקבוצות כנראה איבדו מהאופטימיות שלהן בשאלה הנדונה.

תרשים 1.11 / "האם אפשרי או לא אפשרי שערביי ישראל שמרגיש חלק מהעם הפלסטיני יהיה גם אזרחי נאמן למדינת ישראל?" 2015-2021 (% חושבים ובטוחים שאפשרי, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)

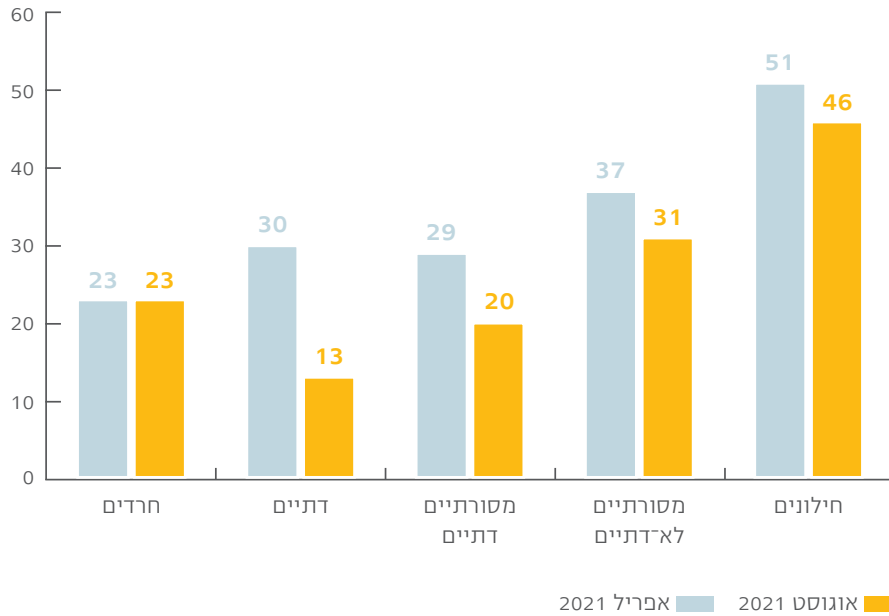
בתוך הציבור היהודי מצאנו הבדלים עצומים לפי קבוצות משנה. כך, בקרב מי שמגדירים עצמם שמאל יש רוב גדול לחושבים או בטוחים שאפשרות כזו שרירה וקיימת; ואילו במרכז מעריכים כך קצת פחות ממחצית, ובימין – רבע בלבד. עוד ממצא מעניין עולה מהשוואת שתי המדידות (אפריל ואוגוסט 2021): בעוד בשמאל חלה עלייה קלה ברוב של החושבים או בטוחים שיש אפשרות להרגיש חלק מהעם הפלסטיני וגם להיות אזרח נאמן לישראל, במרכז ובימין חלה ירידה ניכרת בשיעור הנמוך בלאו הכי של הסבורים כך.

תרשים 1.12 / "האם אפשרי או לא אפשרי שערבי אזרח ישראל שמרגיש חלק מהעם הפלסטיני יהיה גם אזרח נאמן למדינת ישראל?" (% חושבים ובטוחים שאפשרי, לפי מחנה פוליטי, מדגם יהודים)

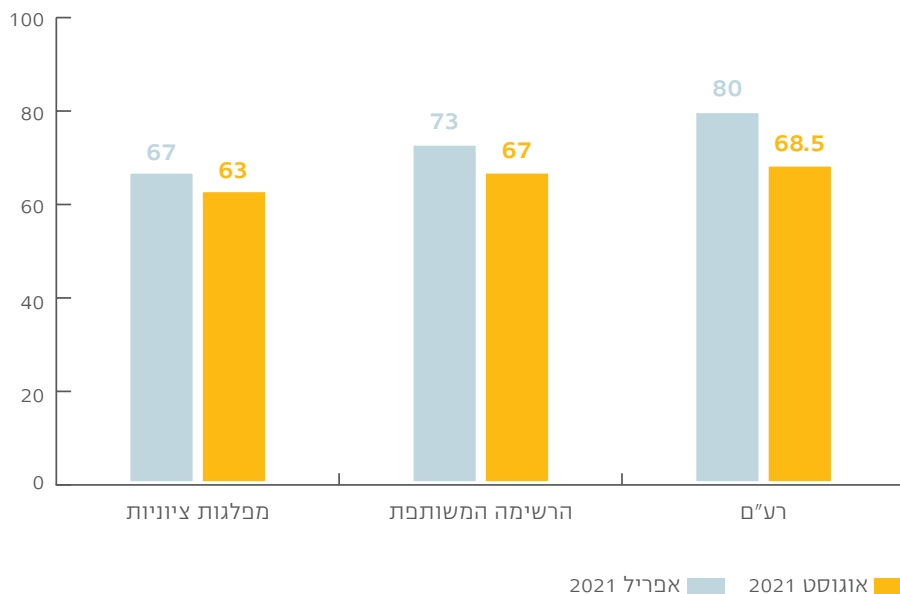
למרות שלרוב יש חפיפה גדולה בין מחנה פוליטי למיקום על הרצף חרדים-חילונים, הפעם מצאנו הבדלים גדולים בפילוח על פי שני המשתנים הללו. בעוד בפילוח שהוצג לעיל מצאנו קבוצה אחת (השמאל) שבה יש רוב למקבלים את האפשרות של להיות בד בבד חלק מהעם הפלסטיני ואזרח נאמן לישראל, רוב שאף גדל קמעה באוגוסט, בפילוח לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים לא נמצא באפריל רוב ממשי לכך בשום קבוצה, בכלל זה בקבוצה החילונית, שבה יש נוכחות גבוהה יחסית של אנשי שמאל. כמו כן, נוכחנו כי הקבוצות הדתיות יותר מאמינות פחות מהאחרות באפשרות שבה אנו דנים כאן, וקבוצת הדתיים היא הקבוצה ששיעור החושבים או הבטוחים בתוכה שניתן להרגיש חלק מהעם הפלסטיני וגם להיות אזרחים נאמנים לישראל היה הנמוך ביותר באפריל ובאוגוסט גם יחד. הירידה הגדולה ביותר בין אפריל לאוגוסט נרשמה אצל המסורתניים הדתיים (9%).

תרשים 1.13 / "האם אפשרי או לא אפשרי שערבי אזרח ישראל שמרגיש חלק מהעם הפלסטיני יהיה גם אזרח נאמן למדינת ישראל?" (%, חושבים ובטוחים שאפשרי, לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים, מדגם יהודים)

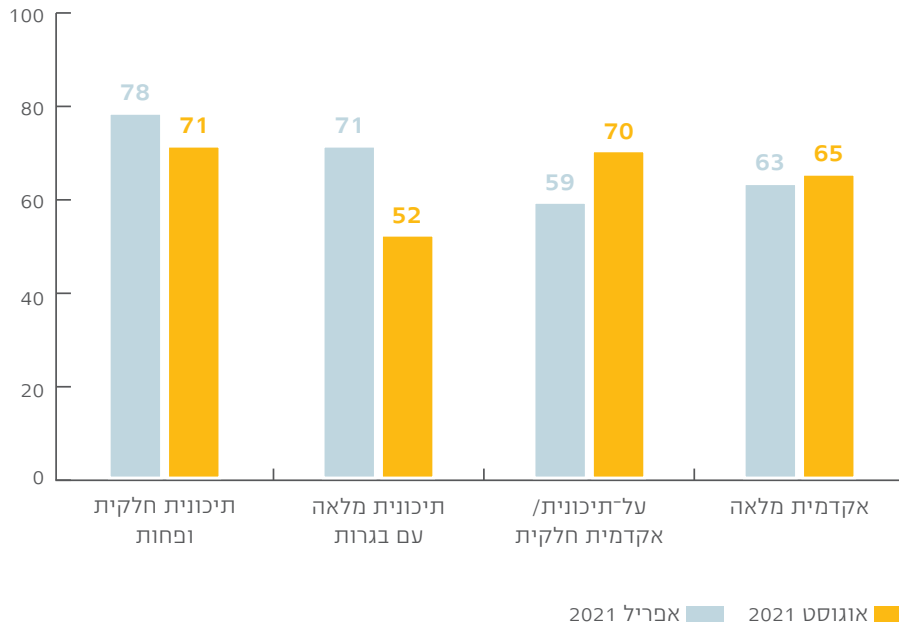
במדגם הערבים לא מצאנו הבדלים ניכרים על בסיס הצבעה בבחירות. שיעור החושבים או בטוחים שאפשר להרגיש חלק מהעם הפלסטיני וגם להיות בו בזמן אזרח נאמן לישראל בקרב מצביעי רע"ם, הנמצאת עתה בקואליציה, דומה למדי לשיעורם בקרב מצביעי הרשימה המשותפת ובקרב מצביעי המפלגות הציוניות. בדומה לממצא במדגם היהודים, בשלוש הקבוצות הללו של המרואיינים הערבים נמצאה במדידת אוגוסט ירידה בשיעור הרואים באפשרות זו בת קיימא בהשוואה לשיעורים שנמדדו באפריל.

תרשים 1.14 / "האם אפשרי או לא אפשרי שערבי אזרח ישראל שמרגיש חלק מהעם הפלסטיני יהיה גם אזרח נאמן למדינת ישראל?" (% חושבים ובטוחים שאפשרי, לפי הצבעה בבחירות 2021, מדגם ערבים)

ממצא מעניין נוסף עולה ממדגם הערבים – ככל שהשכלת המרוויינים גבוהה יותר, כך שיעור המאמינים באפשרות של שילוב בין תחושת שייכות פלסטינית לנאמנות לישראל נמוך יותר. הדבר בולט במיוחד במדידת אפריל. במדידת אוגוסט לא נמצאה שיטתיות כזו. כן נמצא כי הירידה החדה ביותר בין שני המועדים בשיעור החושבים והבטוחים שהשילוב אפשרי הייתה בקרב בעלי ההשכלה התיכונית המלאה. לעומת זאת, אצל בעלי ההשכלה העל-תיכונית והאקדמית הייתה אפילו עלייה קלה.

תרשים 1.15 / "האם אפשרי או לא אפשרי שערבי אזרחי ישראל שמרגיש חלק מהעם הפלסטיני יהיה גם אזרח נאמן למדינת ישראל?" (% חושבים ובטוחים שאפשרי, לפי השכלה, מדגם ערבים)

בתשובות לשאלה זו מצאנו במדגם הערבים באפריל ובאוגוסט כאחד פער גדול בין המוסלמים והנוצרים מחד גיסא לדרוזים מאידך גיסא. בקרב בני שתי הדתות הראשונות באפריל ובאוגוסט מדובר ברוב ניכר של חושבים ובטוחים שאפשר "גם וגם" (מוסלמים – 70% ו-63%; נוצרים – 73% ו-72%). לעומת זאת, בקרב הדרוזים באפריל היה מדובר ברוב זעום בלבד, שגדל מעט באוגוסט (52% ו-58%).

במדגם הערבים פילוח לפי גיל העלה כי ככל שגיל המרואיין עולה, כך שיעורם של החושבים ובטוחים שאפשרי להרגיש חלק מהעם הפלסטיני ובה בעת להיות אזרחים נאמנים למדינת ישראל עולה אף הוא (18-24%; 53.5% – 25-34%; 61% – 35-44%; 66% – 45-54%; 68% – 55-64%; 67% – 65+; 76%). במילים אחרות, בקרב קבוצות הגיל המבוגרות רווחת יותר ההערכה שאין הכרח לבחור בין תחושת שייכות לעם הפלסטיני לבין נאמנות אזרחית למדינת ישראל.

פילוח של תשובות המרואיינים הערבים לשאלה זו לפי תשובתם לשאלה אם יש או אין להם קרובים בגדה מעלה כי הרוב בקרב מי שיש להם קרובים שם וסבורים שהשילוב הוא אפשרי (68%) עולה על הרוב בקרב מי שאין להם קרובים שם (63%).

השפעות חוק הלאום

חקיקת חוק הלאום בשנת 2018 הייתה נקודת מפנה לרעה ביחסים בין מדינת ישראל לאזרחיה הערבים, ובמיוחד, כפי שהראינו בעבר, לאזרחיה הדרוזים.¹⁴ חזרנו לבדוק באפריל וכן באוגוסט השנה אם החוק הוא אכן בבחינת גורם משפיע על מערכת היחסים בין מדינת ישראל לאזרחיה הערבים, לפי שני ממדים: תחושת השייכות למדינה וההשפעות המעשיות של החוק. כפי שנראה להלן, יש הבדלים ניכרים בין שני ממדים אלה. כמו כן, חשוב לציין כי בשתי השאלות כרבע מהיהודים השיבו כי אינם יודעים איזו השפעה הייתה לחוק, ממצא שממחיש שוב את הנתק בין הציבורים היהודי והערבי בארץ, אפילו בנושא שלפני שלוש שנים כמעט הבעירה את המדינה.

השפעה על תחושת השייכות של האזרחים הערבים¹⁵

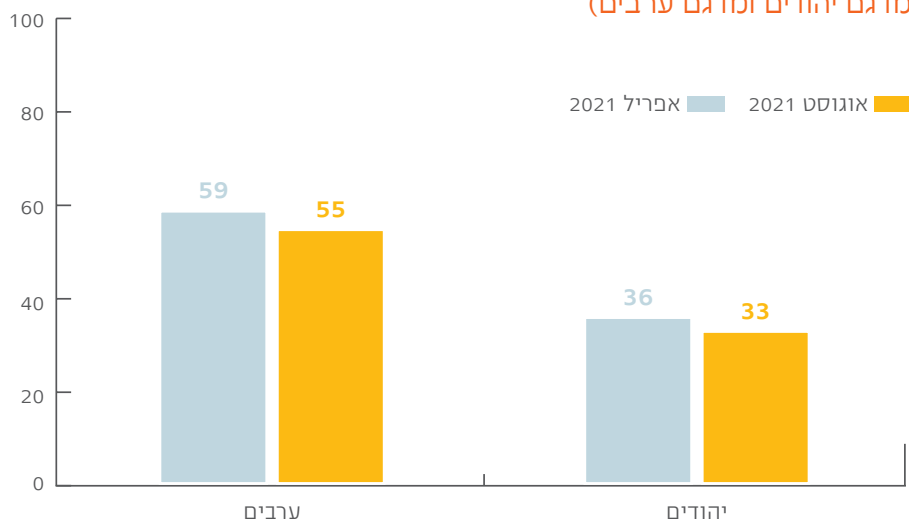
שאלה 12

נספח 1

עמ' 171

כפי שמראה התרשים שלהלן, הערבים, הרבה יותר מהיהודים, העריכו הן באפריל הן באוגוסט כי לחקיקת החוק הייתה השפעה חזקה על תחושת השייכות למדינה של הציבור הערבי. אצל היהודים מדובר במיעוט שסברו שלחוק הייתה השפעה רבה על תחושת השייכות של הציבור הערבי (כאמור, כרבע ענו שאינם יודעים), ואילו בקרב הערבים היה מדובר ברוב, אם כי לא גדול. עוד אפשר ללמוד מהתרשים כי בשני הציבורים חלה באוגוסט, בהשוואה לאפריל, ירידה קלה בהערכת ההשפעה של החוק.

תרשים 1.16 / "באיזו מידה השפיעה חקיקת חוק הלאום על תחושת השייכות למדינה של אזרחי ישראל הערבים?" (%, במידה די רבה ורבה מאוד, מדגם יהודים ומדגם ערבים)

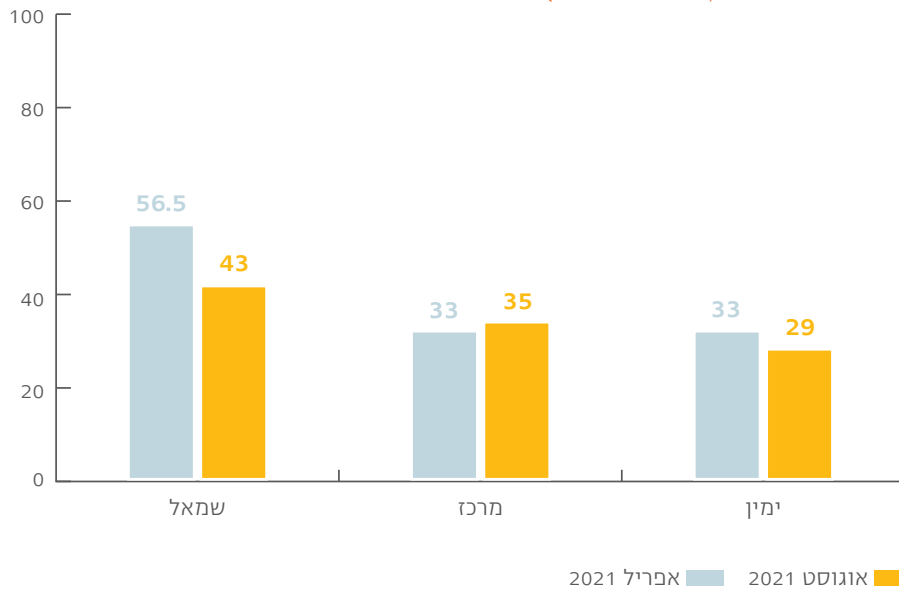

14 בסקר מדד השלום של יולי 2018, מייד לאחר חקיקת החוק, הצגנו את השאלות האם ואיך ישפיע חוק הלאום על מידת המחויבות של הערבים אזרחי ישראל למדינה. רוב של המשיבים הדרוזים (55.5%) ענו שהחוק יקטין את המחויבות האזרחית. כך השיבו גם 46% מהמרואיינים המוסלמים ו-36% מהמרואיינים הנוצרים.

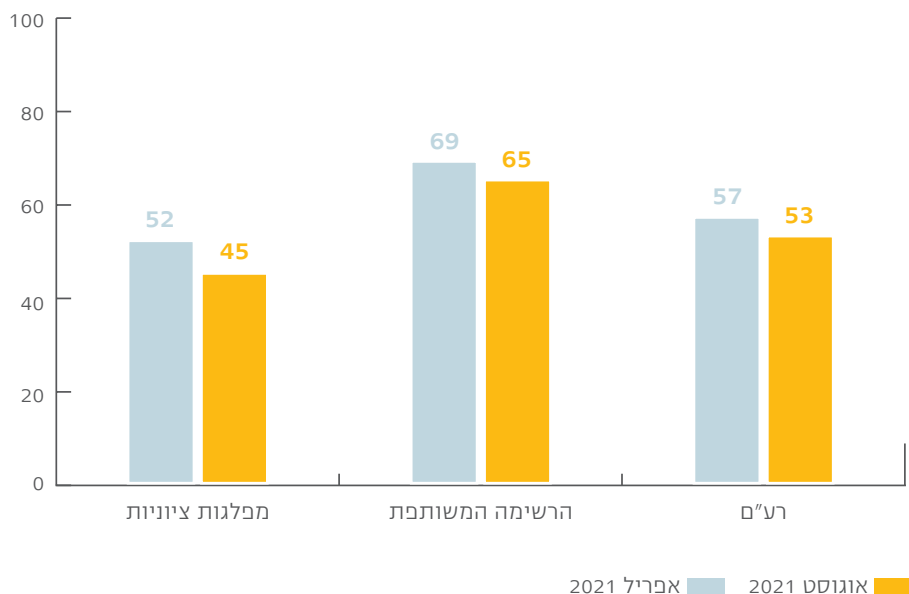
פילוח של מדגם היהודים לפי מחנה פוליטי מראה כי באפריל היה בשמאל רוב למי שסברו שחקיקת החוק השפיעה במידה די רבה ורבה מאוד על תחושת השייכות של הציבור הערבי. באוגוסט הייתה ירידה בשיעור זה אל מתחת למחצית מהמרוויינים שסברו כך, והרוב הפך אפוא למיעוט גדול. במרכז ובימין הן באפריל הן באוגוסט רק מיעוט השיבו כי חקיקת חוק הלאום השפיעה במידה די רבה ורבה מאוד על תחושת השייכות למדינה של הערבים אזרחי ישראל. באוגוסט חלה עלייה מזערית בשיעור הסבורים כך במרכז וירידה מסוימת בימין, אבל המיעוט נותר בעינו.

תרשים 1.17 / "באיזו מידה השפיעה חקיקת חוק הלאום על תחושת השייכות למדינה של אזרחי ישראל הערבים?" (% במידה די רבה ורבה מאוד, לפי מחנה פוליטי, מדגם יהודים)

פילוח של מדגם הערבים לפי הצבעה בבחירות לכנסת מראה כי באפריל רוב מצביעי המפלגות הציוניות, מצביעי הרשימה המשותפת ומצביעי רע"ם כאחד סברו כי החוק השפיע על תחושת השייכות למדינה במידה די רבה ורבה מאוד (בקרב מצביעי הרשימה המשותפת רוב זה היה גדול במיוחד). באוגוסט, לעומת זאת, בקרב מצביעי המפלגות הציוניות רוב זה הפך למיעוט, והוא ירד גם בקרב מצביעי הרשימה המשותפת ורע"ם, אם כי בשני המקרים האחרונים עדיין מדובר ברוב.

תרשים 1.18 / "באיזו מידה השפיעה חקיקת חוק הלאום על תחושת השייכות למדינה של אזרחי ישראל הערבים?" (% במידה די רבה ורבה מאוד, לפי הצבעה בבחירות 2021, מדגם ערבים)

מכאן עברנו לבדוק את **ההשפעות המעשיות של חקיקת חוק הלאום על הזכויות האזרחיות**. שאלנו "באיזו מידה השפיע חוק זה בפועל על הזכויות האזרחיות של הציבור הערבי בישראל?". מצאנו כי לדעת מיעוט בלבד מהיהודים החוק השפיע משמעותית בפועל על הזכויות האזרחיות של אזרחי ישראל הערבים (מיעוט קטן אפילו יותר מאשר לגבי השפעתו על תחושת השייכות). לעומת זאת, בקרב הערבים הרוב סברו – כמו בעניין השייכות – כי חקיקת חוק הלאום השפיעה מאוד על הזכויות האזרחיות של הציבור הערבי בישראל.

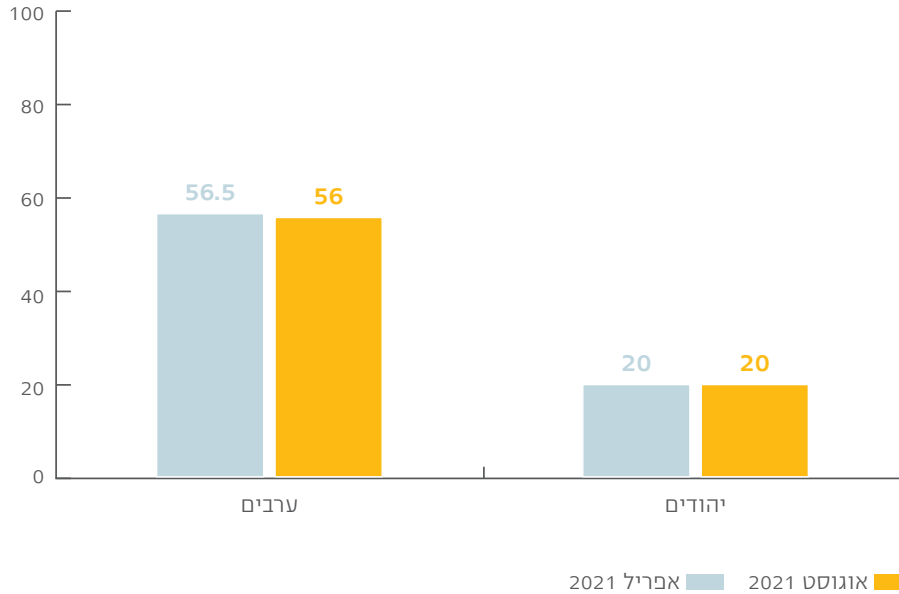
**ההשפעות
המעשיות של חוק
הלאום¹⁶**

שאלה 13

נספח 1

עמ' 171

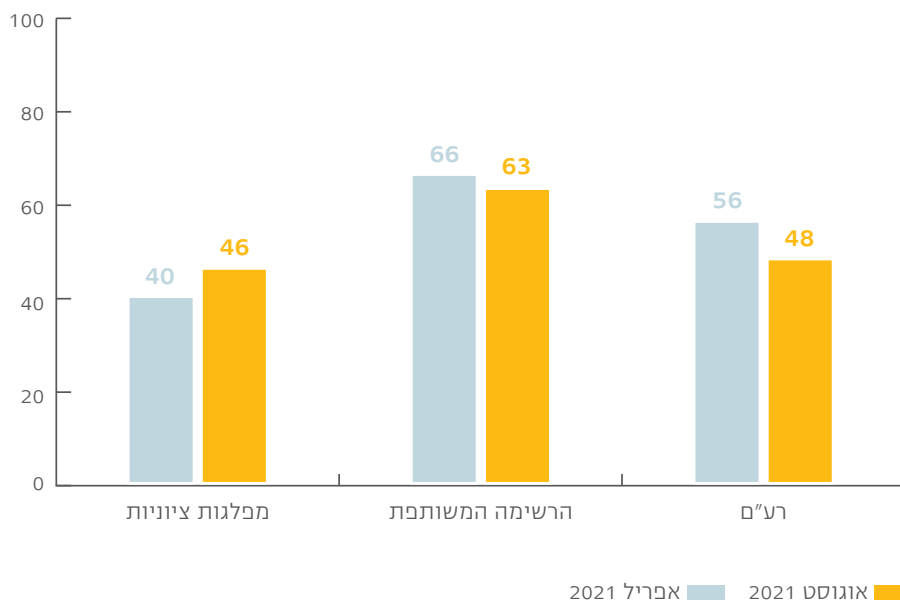
תרשים 1.19 / "באיזו מידה השפיע חוק הלאום בפועל על הזכויות האזרחיות של הציבור הערבי בישראל?" (%, במידה רבה ורבה מאוד, מדגם יהודים ומדגם ערבים)

כאשר משווים בין תשובות היהודים במדידת אפריל לתשובותיהם במדידת אוגוסט בחלוקה לפי מחנות פוליטיים, כמעט שלא מוצאים הבדלים, הן בין המחנות הן בין שתי המדידות, בשיעורי מי שחשבו שהשפעתו בפועל של חוק הלאום על הזכויות האזרחיות של הערבים היא די רבה או רבה מאוד (אפריל: שמאל – 26%, מרכז – 21%, ימין – 19%; אוגוסט: שמאל – 25%, מרכז – 20%, ימין – 20%).

מנגד, פילוח של תשובות מדגם הערבים לפי הצבעה בבחירות לכנסת מראה עלייה בין אפריל לאוגוסט במי שמעריכים כי השפעות החוק על הזכויות האזרחיות של הערבים אזרחי ישראל היו ניכרות: בקרב מצביעי המפלגות הציוניות חלה עלייה קלה, לעומת ירידה קלה בקרב מצביעי הרשימה המשותפת וירידה משמעותית יותר בקרב מצביעי רע"ם. יש לשים לב כי בקרב מצביעי הרשימה המשותפת יש רוב יציב לסבורים כי השפעתו המעשית של חוק הלאום הייתה רבה. הירידה בשיעור זה באוגוסט בקרב מצביעי רע"ם היא כנראה תוצאה של הכניסה לממשלה.

תרשים 1.20 / "באיזו מידה השפיע חוק הלאום בפועל על הזכויות האזרחיות של הציבור הערבי בישראל?" (% במידה די רבה ורבה מאוד, לפי הצבעה בבחירות 2021, מדגם ערבים)

שיתוף הציבור הערבי בקבלת החלטות לאומיות גורליות

אחד המאפיינים של שוויון דמוקרטי מהותי הוא מתן אפשרות לכל אזרחי המדינה להשתתף בקבלת החלטות הלאומיות החשובות. בסקר זה בדקנו שוב באיזו מידה הציבור היהודי מוכן או לא מוכן לשתף את אזרחי ישראל הערבים בתהליכי קבלת החלטות בשני תחומים – שלום וביטחון וחברה וכלכלה – או שמא לדעת היהודים נחוץ רוב יהודי כדי להכריע בהחלטות גורליות.

ביקשנו מהמראיינים היהודים להביע הסכמה או אי-הסכמה עם הטעון "החלטות גורליות למדינה בנושאי שלום וביטחון צריכות להתקבל ברוב יהודי". כבעבר, גם השנה רוב גדול מהיהודים הסכימו עם טעון זה. למעשה זו המדידה השנייה בגובהה בעשור האחרון. יתרה מזו, אם נחלק את העשור האחרון לשניים, נראה כי ממוצע המסכימים במחצית השנייה שלו גבוה יותר מהממוצע במחצית הראשונה: 73% לעומת 77.5%. במילים אחרות, בציבור היהודי ההתנגדות להסתמכות על ערבים בנושאים הללו והרצון ברוב יהודי בקבלת החלטות גורליות בנושאי שלום וביטחון נמצאים בעלייה.

רוב יהודי בקבלת החלטות גורליות בנושאי שלום וביטחון¹⁷

שאלה 3

נספח 1

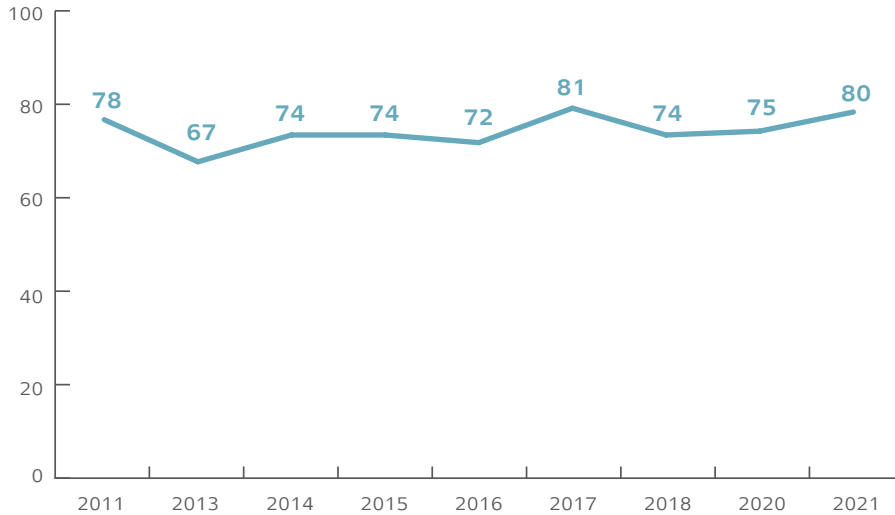
עמ' 166

נספח 2

עמ' 200-201

17 שאלה זו נשאלה באפריל 2021.

תרשים 1.21 / "החלטות גורליות למדינה בנושאי שלום וביטחון צריכות להתקבל ברוב יהודי", 2011-2021 (% מסכימים, מדגמי יהודים)

פילוח לפי מחנה פוליטי (מדגם יהודים) מראה כי בעוד בשמאל רק מיעוט, גם אם גדול, מסכימים להדרת הערבים אזרחי ישראל מהחלטות גורליות בנושאי שלום וביטחון, במרכז ובימין רוב גדול תומכים בכך. להלן נתוני אפריל 2021.

לוח 1.2 (% מדגם יהודים)

שאלה	מרכז	ימין
מסכימים שהחלטות גורליות למדינה בנושאי שלום וביטחון צריכות להתקבל ברוב יהודי	77	94

גם אם לא מסכימים איתו, אפשר אולי להבין את ההיגיון שמאחורי המיאון של רוב אזרחי ישראל היהודים לשתף את הערבים אזרחי ישראל בקבלת החלטות גורליות בנושאי שלום וביטחון; ממצא זה גם עולה בקנה אחד עם ההיסוס בציבור היהודי בכל הקשור לשאלה אם ניתן לחוש שייכות לעם הפלסטיני וגם להיות אזרח נאמן במדינת ישראל. ואולם קשה יותר לראות היגיון במיאון השיטתי של רוב הציבור היהודי לאורך השנים לשתף את הציבור הערבי בהחלטות גורליות שעניינן חברה וכלכלה – ובה בשעה לטעון כי מדובר גם עבורם במשטר דמוקרטי. עם זאת, נציין כי שיעור המסכימים

רוב יהודי בקבלת החלטות גורליות בנושאי חברה וכלכלה¹⁸

שאלה 4

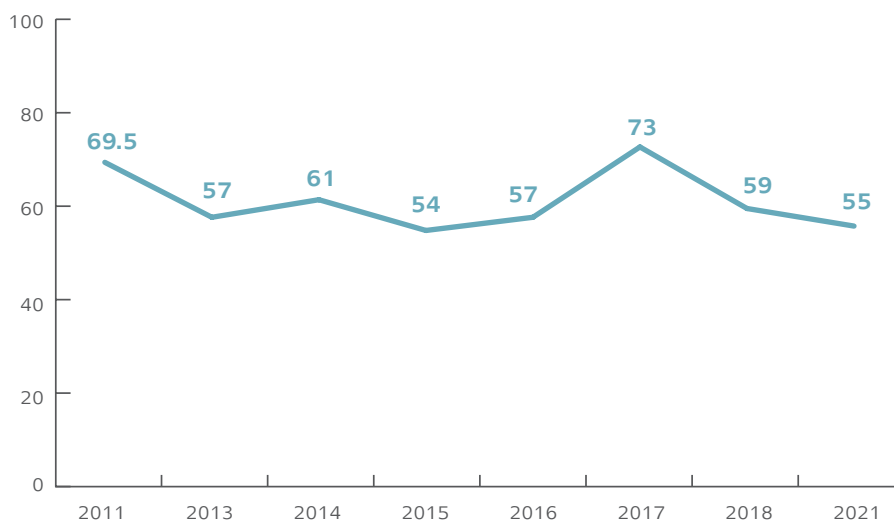
נספח 1
עמ' 166

נספח 2
עמ' 201

18 שאלה זו נשאלה באפריל 2021.

שנחוץ רוב יהודי בהחלטות גורליות בנושאי חברה וכלכלה, כלומר שיעור מי ש"לא סופרים" לעניין זה את אזרחי ישראל הערבים, הוא יציב יחסית לאורך העשור האחרון (למעט מדידה גבוהה באופן חריג ב־2017 מסיבה לא מוסברת), והוא תמיד נמוך משיעור המחייבים רוב יהודי בנושאי שלום וביטחון גורליים.

תרשים 1.22 / "החלטות גורליות למדינה בנושאי חברה וכלכלה צריכות להתקבל ברוב יהודי", 2011-2021 (% מסכימים, מדגמי יהודים)

פילוח של התשובות לשאלה זו לפי מחנה פוליטי במדגם היהודים מראה כי בנושאי חברה וכלכלה יש מיעוט קטן מאוד בשמאל הסבור שיש להשתית החלטות מסוג זה רק על הרוב היהודי; גם במרכז מדובר במיעוט אבל גדול; ובימין – כמו בנושאי שלום וביטחון – רוב גדול לסבורים שהחלטות גורליות בנושאים אלו צריכות להיות מושתתות על רוב יהודי בלבד.

לוח 1.3 (% מדגם יהודים)

ימין	מרכז	שמאל	
74	40	16	מסכימים שהחלטות גורליות למדינה בנושאי חברה וכלכלה צריכות להתקבל ברוב יהודי

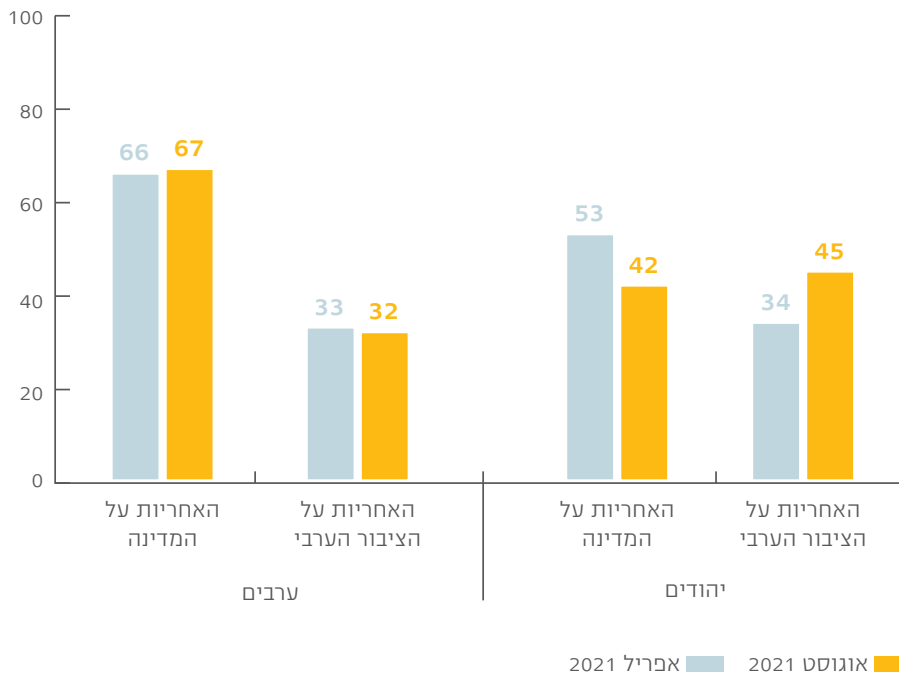
מי אחראי על קידום הציבור הערבי?¹⁹

שאלה 11

נספח 1
עמ' 170

לא פעם עולה השאלה: בהינתן שהמדינה אינה מיטיבה לטפל בקידום הציבור הערבי – האם גם על ציבור זה מוטלת האחריות לקדם את עצמו? דעה זו רווחת כיום בעיקר בחוגים של צעירים ערבים משכילים, שתסכולם מהמדינה רב ויש בידיהם משאבים מסוגים שונים שהם מוכנים להעמיד לרשות הציבור שלהם.²⁰ ואולם, כפי שאפשר ללמוד מן התרשים שלהלן, בציבור הערבי יש רוב שכמעט לא השתנה בין אפריל לאוגוסט לסבורים כי הנטל לקידום הציבור הערבי מוטל על המדינה. במדגם היהודים היה באפריל רוב קטן יותר שהסכים עם הטענה הזו, אבל הוא צנח למיעוט באוגוסט. כלומר, משקל הכובד עבר לתביעה של הציבור היהודי מן הציבור הערבי לדאוג יותר בעצמו לקידומו. הדבר יכול להיות תוצאה של אירועי מאי, אבל גם תוצאה של העובדה שעם הצטרפות רע"ם לממשלה יש בה נציגות ערבית, ואולי היהודים סבורים שתפקידה של מפלגה זו לטפל בעניינים של ציבור בוחריה.

תרשים 1.23 / "עם איזו משתי הטענות אתה מסכים יותר: 'באחריות המדינה לקדם את ענייניו הכלכליים והחברתיים של הציבור הערבי בישראל', או 'הציבור הערבי בישראל צריך לסמוך יותר על עצמו כדי לקדם את ענייניו הכלכליים והחברתיים ולא לחכות עד שהמדינה תעשה את זה'" (%, מדגם יהודים ומדגם ערבים)

19 שאלה זו נשאלה באפריל ובאוגוסט 2021.

20 ראו למשל, ג'ידא רינאווי-זועבי, "משתתפים, לא צופים", בתוך: תמר הרמן, עופר שיף (עורכים), "ח"י הצעות לישראליות", רעננה ושדה בוקר: למדא עיון והמכון למורשת בן-גוריון, עמ' 159-166.

פילוח של המדגם היהודי לפי מחנה פוליטי מראה כי בשמאל לא ניכר הבדל בין אפריל לאוגוסט בשיעור הסבורים כי האחריות לקידום הציבור הערבי היא על המדינה (71% בשתי המדידות). ואולם במרכז ומימין חלה ירידה בשיעור הסבורים כך: במרכז – מרוב של 64% באפריל ל-51% באוגוסט, ובימין – מ-43% באפריל ל-31% באוגוסט.

פילוח של תשובות הערבים לשאלה זו לפי הצבעה בבחירות לכנסת מראה כי באפריל היה בקרב מצביעי המפלגות הציוניות רוב קטן מאוד שהטיל את האחריות לקידום הציבור הערבי על המדינה, ושיעור נמוך מעט יותר שהטיל את האחריות על הציבור הערבי עצמו. באוגוסט חלה בקרב מצביעים אלו עלייה בשיעור מי שהטילו את האחריות לקידום הציבור הערבי על המדינה. בקרב מצביעי הרשימה המשותפת היה ונשאר רוב המטיל את האחריות לקידום הציבור הערבי על המדינה, אם כי חלה בו ירידה מסוימת באוגוסט. בקרב מצביעי רע"ם היה זינוק בין אפריל לאוגוסט בגודלו של הרוב המטיל את האחריות לקידום הציבור הערבי על המדינה.

לוח 1.4 (%) מדגם ערבים)

רע"ם		הרשימה המשותפת		מפלגות ציוניות		
אוגוסט 2021	אפריל 2021	אוגוסט 2021	אפריל 2021	אוגוסט 2021	אפריל 2021	
78	62	67	74	58	51	באחריות המדינה לקדם את ענייני הכלכליים והחברתיים של הציבור הערבי
21	36	31.5	26	42	47	הציבור הערבי בישראל צריך לסמוך יותר על עצמו כדי לקדם את ענייני הכלכליים והחברתיים ולא לחכות עד שהמדינה תעשה את זה

עוד מצאנו שגיל משחק תפקיד מסוים בתשובות המדגם הערבי. למשל באוגוסט, בקרב קבוצת הגיל הצעירה ביותר (18-24) פחות משני שלישים (64%) מצפים שהמדינה תפעל לקידום הציבור הערבי, ואילו בקרב בני 65 ומעלה שיעור המטילים את האחריות על המדינה מגיע ל-73%. בנושא זה מצאנו גם הבדל בין מי שיש להם קרובים מדרגה ראשונה או שנייה בגדה למי שאין להם קרובים שם: בקרב האחרונים שיעור הסבורים כי על הציבור הערבי לקדם את ענייניו עולה במידה ניכרת על הסבורים כך בקרב הראשונים: בהתאמה, 34% לעומת 21%.

לשאלת התקצוב של יישובים יהודיים וערביים כבר נתנו את הדעת בעבר, ואולם הפעם ניסחנו שאלה מורכבת יותר כדי לתהות טוב יותר על קנקן של עמדות הרוב היהודי והמיעוט הערבי בנושא. שאלנו: "בהתייחס לתקצוב יישובים בישראל, עם איזו מהטענות הבאות אתה מסכים יותר: 'יש לתת תקצוב

תקצוב יישובים יהודיים וערביים²¹

שאלה 10

נספח 1
עמ' 169-170

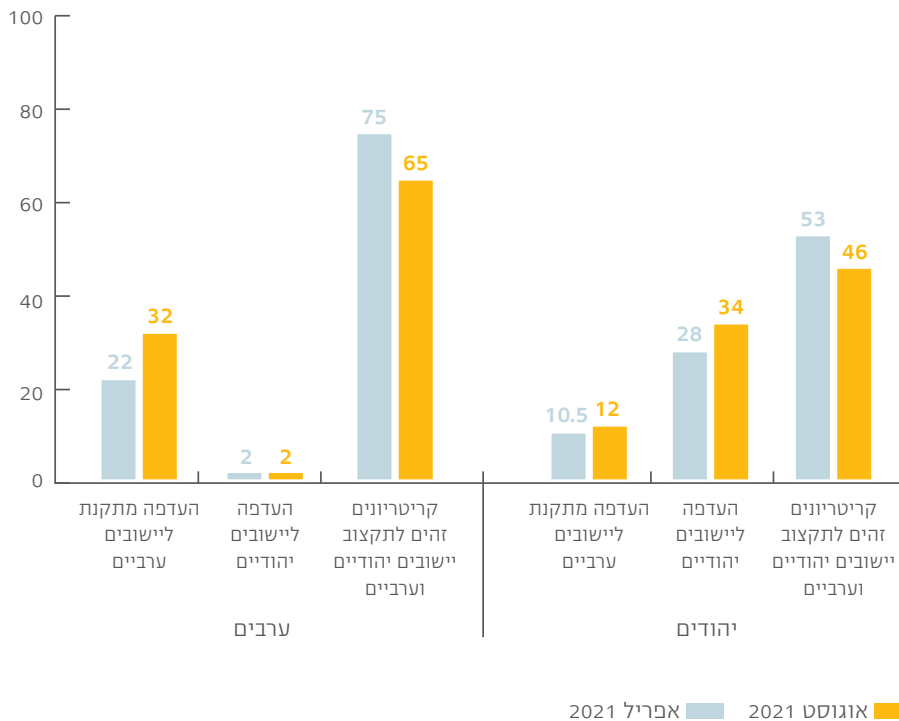

יתר ליישובים ערביים שסבלו לאורך השנים מתקצוב חסר; 'יש לתת תקצוב יתר ליישובים יהודיים מפני שזו מדינה יהודית'; 'המדינה צריכה להשתמש בדיוק באותם קריטריונים לתקצוב יישובים יהודיים וערביים?'

באפריל היה רוב בציבור היהודי שתמך בשימוש באותם קריטריונים ליישובים באשר הם. במקום השני הייתה הטענה שבמדינה יהודית יש להעדיף יישובים יהודיים, ורק מינוט קטן תמך בהעדפה מתקנת ליישובים הערביים. באוגוסט ירד שיעור התומכים בשימוש באותם קריטריונים לתקצוב יישובים יהודיים וערביים מתחת לקו האמצע, אבל עדיין מדובר בעמדה השכיחה ביותר. לעומת זאת חל גידול מסוים בשיעור התומכים בהקצאת יתר ליישובים יהודיים ועלייה זעירה בהעדפה מתקנת ליישובים ערביים.

בקרב הערבים, בשתי המדידות היה רוב גדול לתומכים בקריטריונים שווים לתקצוב יישובים באשר הם, אבל באוגוסט רוב זה היה קטן יותר מאשר באפריל. לעומת זאת חלה עלייה משמעותית בשיעור התומכים בהעדפה מתקנת ליישובים ערביים.

תרשים 1.24 / "עם איזו מהטענות הבאות אתה מסכים יותר: 'יש לתת תקצוב יתר ליישובים ערביים שסבלו לאורך השנים מתקצוב חסר'; 'יש לתת תקצוב יתר ליישובים יהודיים מפני שזו מדינה יהודית'; 'המדינה צריכה להשתמש בדיוק באותם קריטריונים לתקצוב יישובים יהודיים וערביים?'" (מדגם ערבים)

פילוח של מדגם היהודים לפי מחנה פוליטי בשתי המדידות מעלה כי בשמאל חלה ירידה בתמיכה בקריטריונים שווים ובהעדפה, המועטה מלכתחילה, של יישובים יהודיים, ועלייה בהעדפה מתקנת ליישובים ערביים. במרכז כמעט שלא הייתה תזוזה, ובשתי המדידות יש העדפה ברורה לשימוש בקריטריונים שווים לכל היישובים. בימין חלה ירידה בשיעור התומכים בשימוש בקריטריונים שווים ועלייה ברורה בהעדפה של יישובים יהודיים.

לוח 1.5 (%) מדגם יהודים)

	ימין		מרכז		שמאל		
	אוגוסט 2021	אפריל 2021	אוגוסט 2021	אפריל 2021	אוגוסט 2021	אפריל 2021	
קריטריונים שווים	38	45	64	67	50.5	64	
העדפה מתקנת ליישובים ערביים	4	5	13	13	37	25	
העדפה ליישובים יהודיים	52	42	13	11	5	6.5	

קניית קרקעות על ידי ערבים²²

שאלה 14

נספח 1

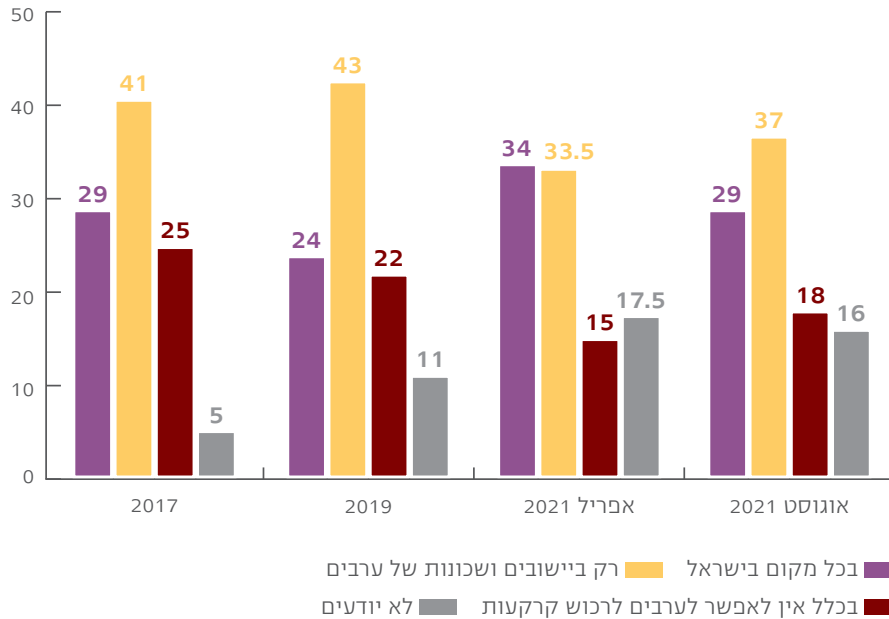
עמ' 172

נספח 2

עמ' 205

שאלת הבעלות על הקרקעות עומדת מקדמת דנא בלב הקונפליקט בין אזרחי ישראל היהודים והערבים. ביררנו אפוא השנה שוב היכן לדעת הציבור היהודי יש לאפשר לערבים לרכוש קרקעות. האפשרויות שהעמדנו בפני המרואיינים הן: בכל מקום בישראל, רק ביישובים ובשכונות של ערבים, בכלל לא לאפשר לערבים לרכוש קרקעות בישראל. התרשים הבא מראה כי העמדה השכיחה ברוב המדידות לאורך השנים היא שיש להתיר לערבים לרכוש קרקעות רק ביישובים ערביים (רק באפריל 2021 היה שוויון בין שיעור החושבים כך לשיעור החושבים שיש לאפשר קניית קרקעות בכל הארץ). כמו כן ניכרת ירידה מסוימת לאורך השנים בשיעור מי שאינם מוכנים לאפשר לערבים לרכוש קרקעות בכלל (עם עלייה קלה בין אפריל לאוגוסט; אבל גם לאחר העלייה שיעור הסבורים כך אינו מגיע לזה של השנים הקודמות). בין אפריל לאוגוסט הייתה ירידה בשיעור מי שמוכנים לאפשר לערבים לרכוש קרקעות בכל מקום. במקביל, אנו רואים עלייה משמעותית בהשוואה לעבר בשיעור מי שבחרו בתשובה "לא יודע" הן באפריל הן באוגוסט 2021.

תרשים 1.25 / "היכן צריך לאפשר לערבים לרכוש קרקעות בישראל?" (מדגמי יהודים) 2017-2021

כצפוי, פערי העמדות בשאלה זו בין המחנות הפוליטיים גדולים מאוד: בשמאל הרוב בעד מתן אפשרות לערבים לרכוש קרקעות בכל מקום (74% באפריל ו-68% באוגוסט); במרכז מדובר במיעוט ניכר הסבורים כך (43% באפריל וירידה ל-31% באוגוסט); ובימין מדובר במיעוט קטן שלא השתנה בין אפריל לאוגוסט (18%-19%). כשמדובר בעמדה ההופכית, דהיינו שלא לאפשר לערבים לקנות קרקעות בארץ בכלל, גם באפריל וגם באוגוסט בשמאל ובמרכז מדובר באחוזים ספורים האוחזים בדעה זו. בימין הייתה עלייה בשיעור הסבורים שכך יש לנהוג מ-25% באפריל ל-29% באוגוסט, ועדיין גם במחנה זה מדובר בעמדת מיעוט.

חברי הכנסת הערבים והמפלגות הערביות

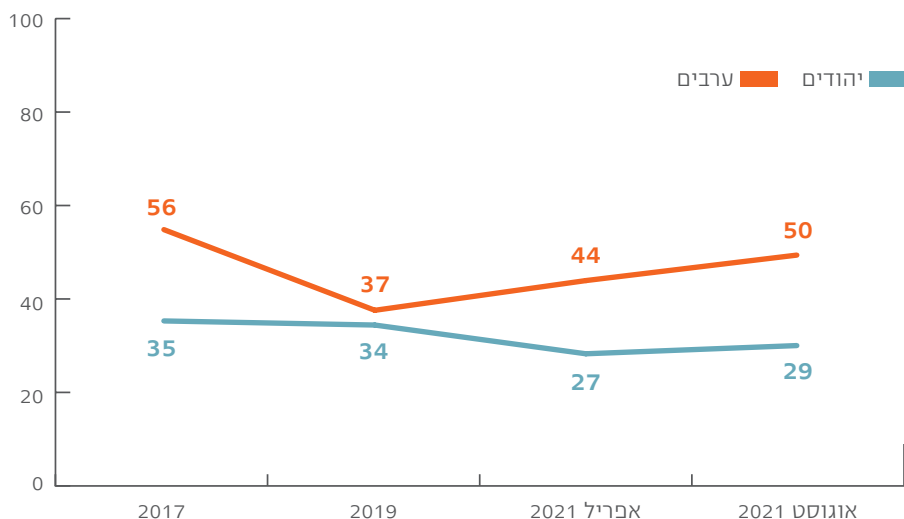
בסקר הזה שאלנו שתי שאלות בעניין חברי הכנסת הערבים: מידת הייצוגיות שלהם והנושאים שבהם הציבור היה רוצה שהם יעסקו.

ביקשנו מהמרוויינים להביע הסכמה או אי-הסכמה עם ההיגד: "חברי הכנסת הערבים מייצגים היטב את מגוון הדעות בציבור הערבי בישראל".

כפי שאפשר ללמוד מהתרשים שלהלן, לאורך השנים בכל המדידות שיעור הערבים שהסכימו עם ההיגד הזה גבוה משיעור היהודים, ורק במדידת 2019 השיעורים נושקים זה לזה. כך או כך, גם המרוויינים הערבים בסקרים השונים לא יצאו מגדרם כדי להעיד שחברי הכנסת הערבים אכן מייצגים את מגוון הדעות הרווחות בציבור שהם אמורים לייצג. נציין כי ב־2019 הייתה ירידה חדה במידת ההסכמה של הערבים עם ההיגד, ככל הנראה בשל החיכוכים שהתגלעו באותה עת בתוך הרשימה המשותפת ובין חברי הכנסת הערבים בשאלת הריצה המשותפת או הנפרדת בבחירות.

השוואת התוצאות של סקר אפריל ואוגוסט 2021 מלמדת כי בקרב הערבים חלה עלייה בשיעור המסכימים שחברי הכנסת הערבים מייצגים היטב את מגוון הדעות בציבור הערבי, אולי בשל ריצתה העצמאית של רע"ם והצטרפותה לממשלה.

תרשים 1.26 / "חברי הכנסת הערבים מייצגים היטב את מגוון הדעות בציבור הערבי בישראל", 2017-2021 (% מסכימים, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)

ייצוגיות חברי
הכנסת הערבים²³

שאלה 5

נספח 1

עמ' 167

נספח 2

עמ' 202

פילוח של תשובות המרואיינים הערבים לשאלה זו לפי הצבעה בבחירות מעלה כי חלה עלייה ניכרת בתפיסת הייצוגיות של חברי הכנסת הערבים בקרב מצביעי המפלגות הציוניות (מ־21% באפריל ל־41% באוגוסט), וכך קרה גם אצל מצביעי רע"ם (מ־47.5% באפריל ל־57% באוגוסט). בקרב מצביעי הרשימה המשותפת, לעומת זאת, לא חל שינוי, אם כי מלכתחילה שיעור המסכימים בקרבם היה הגבוה ביותר (אפריל – 61%, אוגוסט – 63%).

במדגם היהודים כמעט שלא היה שינוי בין המדידות, אם כי אפשר לראות מגמה קלה, אך שיטתית, של ירידה בהסכמה עם ההיגד. פילוח של תשובות מדגם היהודים לפי מחנה פוליטי מעלה כי בשמאל חלה בין אפריל לאוגוסט עלייה חדה בשיעור המסכמים עם ההיגד (מ־31.5% ל־46.5%); במרכז חלה גם כן עלייה (מ־25% ל־34%); ואילו בימין, שם מלכתחילה הערכת הייצוגיות של חברי הכנסת הערבים הייתה הנמוכה ביותר, חלה ירידה בין שתי המדידות (מ־28% ל־22%).

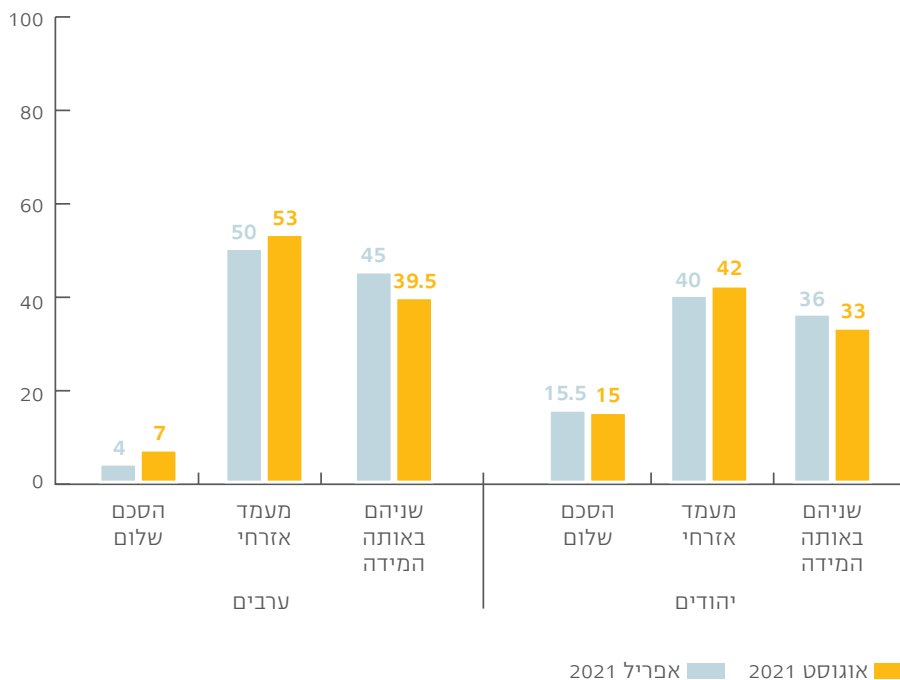
השאלה השנייה הנוגעת לחברי הכנסת הערבים עוסקת בסדר העדיפויות הרצוי בנושאים הנתונים לטיפולם. שאלנו אם המרואיינים מעדיפים שעיסוקם המרכזי של נציגיהם בכנסת יהיה חתירה להשגת הסכם שלום עם הרשות הפלסטינית או טיפול במעמד האזרחי של הערבים במדינת ישראל (או בשני הנושאים באותה מידה). הן אצל היהודים הן אצל הערבים קיבלנו את התשובה שהמשימה העיקרית של חברי הכנסת הערבים היא קידום המעמד האזרחי של הערבים בישראל. ממצא מעניין, ומתמיה במידה מסוימת, היה שהעניין של המרואיינים הערבים בקידום הסכם שלום עם הרשות הפלסטינית פחות יותר מאשר בקרב המרואיינים היהודים.

**נושאים לטיפול
חברי הכנסת
הערבים²⁴**

שאלה 53

נספח 1
עמ' 195

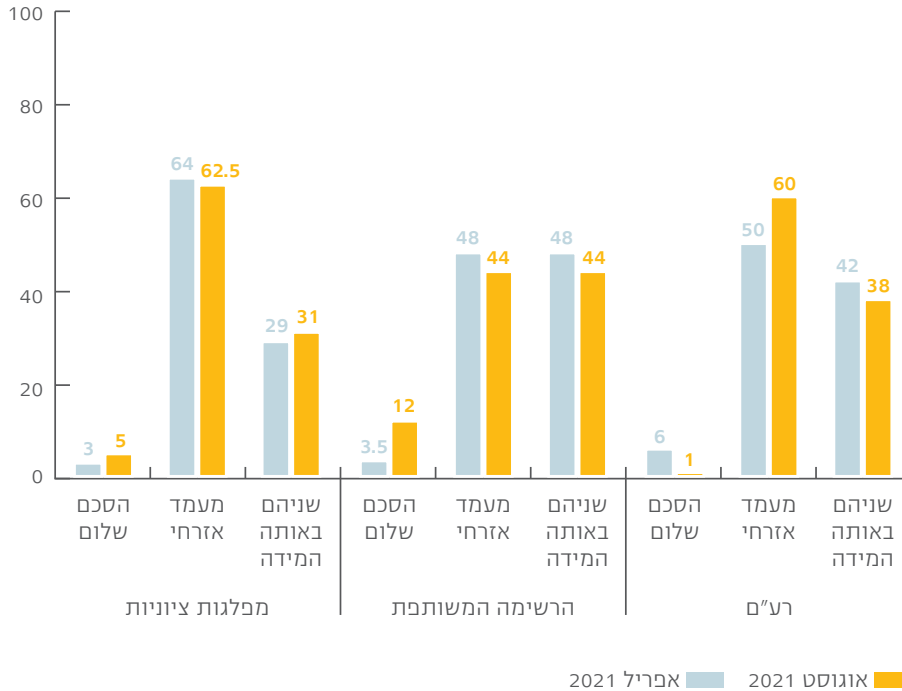
תרשים 1.27 / "לאיזה מהנושאים היית רוצה שחברי הכנסת הערבים יקדישו יותר תשומת לב – חתירה להסכם שלום עם הרשות הפלסטינית; קידום המעמד האזרחי של הערבים אזרחי ישראל; שני הנושאים באותה מידה?"
(%, מדגם יהודים ומדגם ערבים)

פילוח של תשובות המרואיינים הערבים לפי הצבעה בבחירות לכנסת מעלה כי בקרב מצביעי המפלגות הציוניות יש בשתי המדידות העדפה חד-משמעית לקידום המעמד האזרחי של הערבים אזרחי ישראל (באוגוסט שיעור הבוחרים בקידום המעמד האזרחי היה כפול אפילו משיעור הבוחרים בקידום שווה של המעמד ושל הסכם שלום עם הרשות). הוא הדין אצל מצביעי רע"ם, אבל כאן הפער בין מי שמעדיפים את קידום המעמד האזרחי לבין מי שמעוניינים בקידום שני הנושאים באותה מידה הוא קטן יותר. בקרב מצביעי הרשימה המשותפת יש שוויון בשתי המדידות בין ההעדפה לקידום המעמד האזרחי לבין ההעדפה לקידום המעמד האזרחי והסכם שלום במידה שווה.

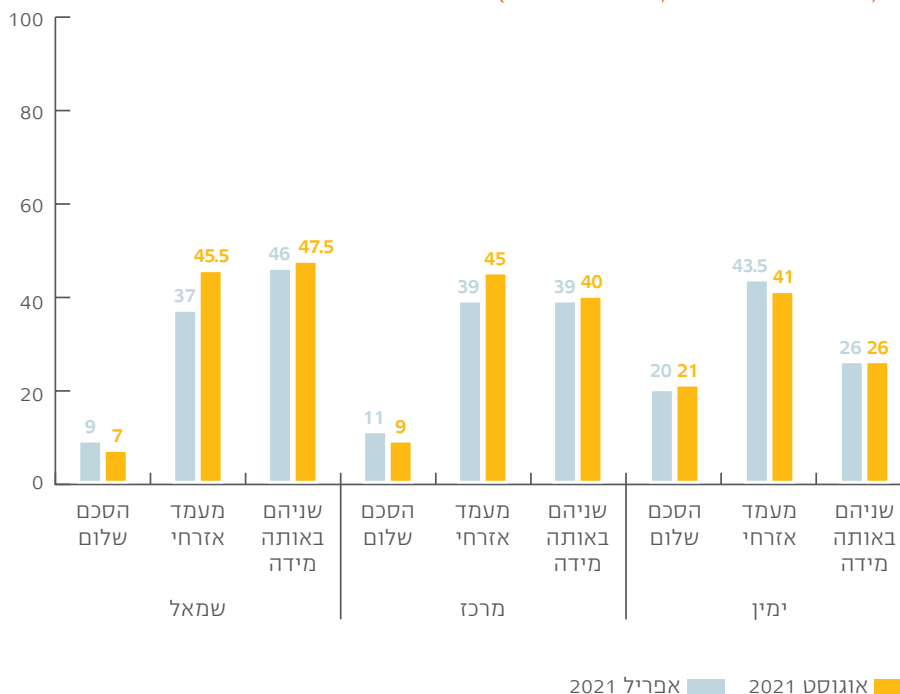
מצאנו הבדל גדול בתשובות לשאלה זו בין המרואיינים הערבים שיש להם קרובים בגדה לבין מי שאין להם: מי שיש להם קרובים בגדה העדיפו את קידום המעמד האזרחי פחות ממי שאין להם (41% לעומת 55.5%), והם העדיפו יותר את קידום שני הנושאים גם יחד (50% לעומת 37%).

תרשים 1.28 / "לאיזה מהנושאים היית רוצה שחברי הכנסת הערבים יקדישו יותר תשומת לב – חתירה להסכם שלום עם הרשות הפלסטינית; קידום המעמד האזרחי של הערבים אזרחי ישראל; שני הנושאים באותה מידה?" (% לפי הצבעה בבחירות 2021, מדגם ערבים)

פילוח של תשובות מדגם היהודים לפי מחנות פוליטיים מראה שבשמאל, באפריל ובאוגוסט, ההעדפה היא לעיסוק בשני הנושאים במידה שווה. במרכז הייתה באפריל ובאוגוסט ההעדפה לעיסוק במעמד האזרחי של הערבים בישראל. בימין, בשתי המדידות ההעדפה הייתה לעיסוק במעמד האזרחי. ממצא מעניין שאין לנו הסבר לו רק על סמך נתוני שאלה זו הוא שבקרב מי שהגדירו את עצמם ימין נרשמה יותר תמיכה מאשר בשני המחנות האחרים בעיסוק של חברי הכנסת הערבים דווקא בנושא הסכם שלום עם הרשות הפלסטינית.

תרשים 1.29 / "לאיזה מהנושאים היית רוצה שחברי הכנסת הערבים יקדישו יותר תשומת לב – חתירה להסכם שלום עם הרשות הפלסטינית; קידום המעמד האזרחי של הערבים אזרחי ישראל; שני הנושאים באותה מידה?" (%, לפי מחנה פוליטי, מדגם יהודים)

איחוד הרשימה המשותפת ורע"ם²⁵

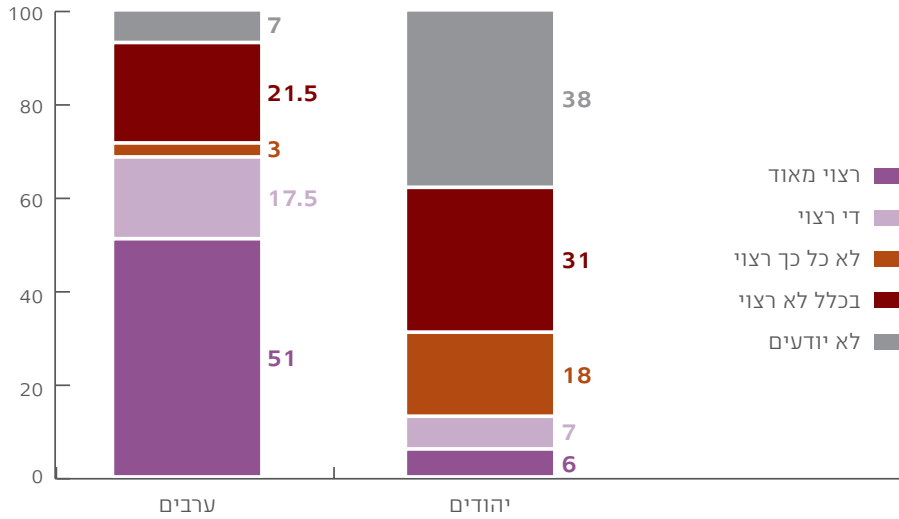
שאלה 54

נספח 1
עמ' 196

ביקשנו לדעת אם הציבור מעוניין בכך שרע"ם תתאחד מחדש עם הרשימה המשותפת. בקרב המרוויינים הערבים היה רוב ברור למי שמעוניינים באיחוד כזה. בקרב המרוויינים היהודים הכף נוטה בכיוון ההפוך, אבל שיעור הלא יודעים גבוה כל כך שקשה לקבוע חד-משמעית מהי ההעדפה של הציבור היהודי בנדון. יש לשים לב שרוב המרוויינים הערבים בחרו באפשרות של "רצוי מאוד", ולא למשל "די רצוי".

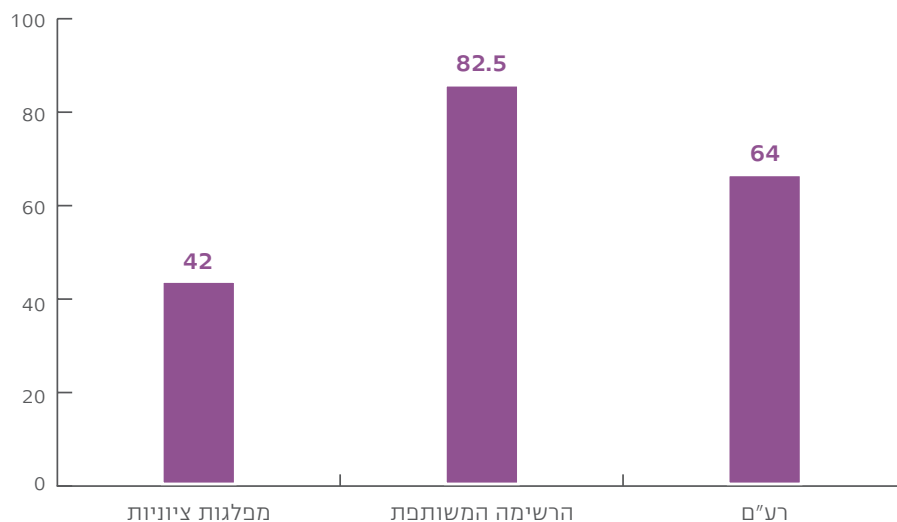

תרשים 1.30 / "האם בעקבות תוצאות הבחירות האחרונות רצוי או לא רצוי שרע"ם תתאחד מחדש עם הרשימה המשותפת?" (%, מדגם יהודים ומדגם ערבים)

פילחנו את תשובות המרואיינים הערבים לפי הצבעה בבחירות 2021 לכנסת. מצאנו כי בקרב מצביעי המפלגות הציוניות מיעוט (גדול) מעוניין באיחוד. בקרב מצביעי הרשימה המשותפת מדובר ברוב גדול מאוד, ובקרב מצביעי רע"ם מדובר גם כן ברוב, אך גדול פחות: כמעט שני שלישים ממצביעי המשותפת סבורים כי מהלך זה רצוי **מאוד** (64%), לעומת מחצית ממצביעי רע"ם ו-29% ממצביעי המפלגות הציוניות.

תרשים 1.31 / "האם בעקבות תוצאות הבחירות האחרונות רצוי או לא רצוי שרע"ם תתאחד מחדש עם הרשימה המשותפת?" (% די רצוי ורצוי מאוד, לפי הצבעה בבחירות 2021, מדגם ערבים)

מערכת החינוך

בהקשר הרחב של יחסי יהודים וערבים בישראל במערכת החינוך שאלנו שתי שאלות: האחת התייחסה להכללה של תכנים היסטוריים ותרבותיים מרכזיים לציבור הערבי בתוכנית הלימודים הכללית בישראל (לתלמידים יהודים וערבים כאחד); והשנייה – לאוטונומיה שיש לתת למערכת החינוך בערבית בקביעת תוכני הלימוד בה.

לגבי השאלה הראשונה – מחצית מהיהודים אינם מעוניינים בהכנסת התכנים המרכזיים לערבים לתוכנית הלימודים הכללית. לעומת זאת, וכצפוי, רוב גדול מאוד של הערבים תומכים בכך.

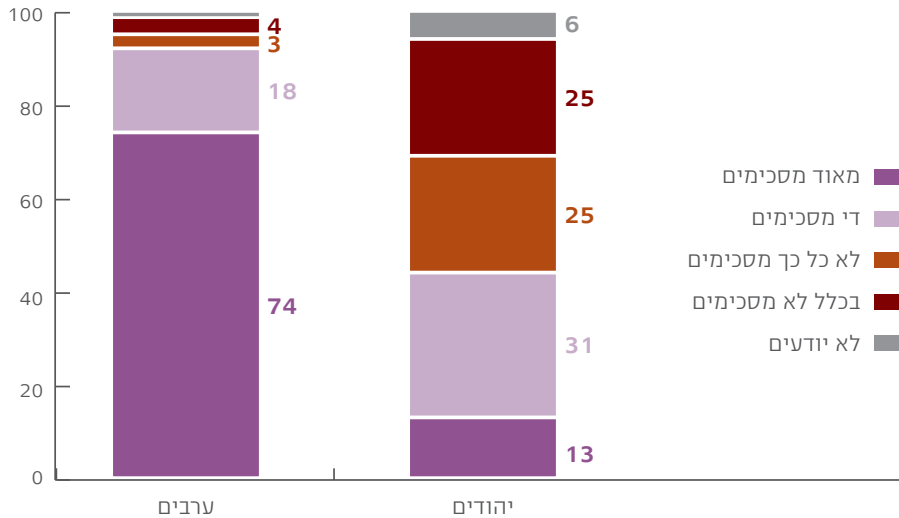
תוכני הלימוד²⁶

שאלה 8

נספח 1

עמ' 168

תרשים 1.32 / "תוכנית הלימודים הישראלית לכולם צריכה לכלול תכנים היסטוריים ותרבותיים מרכזיים לציבור הערבי בישראל (למשל הנכבה ומשוררים ערבים)" (%, מדגם יהודים ומדגם ערבים)

פילוח של תשובות מדגם היהודים לשאלה זו לפי מחנה פוליטי מעלה הבדלים גדולים מאוד – בשמאל כשלושה רבעים (74%) מסכימים לכלול את הנושאים העיקריים לערבים בתוכנית הלימודים הישראלית הכללית, במרכז רוב לא גדול (59%) מסכימים לכך, ואילו בימין רק כרבע (27%). פילוח לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים העלה שרק בקבוצה החילונית יש רוב למסכימים.

לוח 1.6 (%, מדגם יהודים)

חרדים	דתיים	מסורתיים דתיים	מסורתיים לא-דתיים	חילונים
17	20	38	37	61

מסכימים שתוכנית הלימודים הכללית צריכה לכלול תכנים עיקריים לציבור הערבי

הרוב התומך בכך בקרב המרואיינים הערבים הוא כה גדול עד שאין צורך וטעם לפלח אותו לפי קטגוריות משנה.

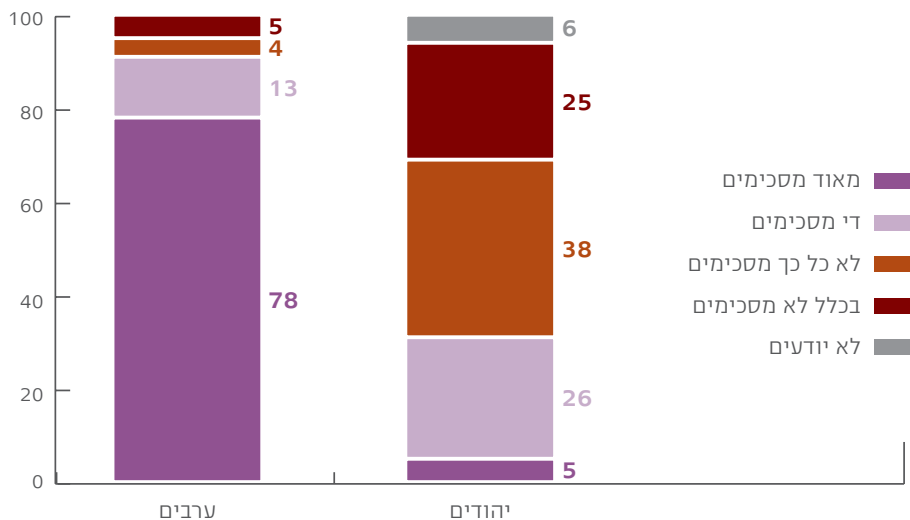
אוטונומיה בתכנים למערכת החינוך הערבית?²⁷

שאלה 9

נספח 1
עמ' 169

באשר לשאלת האוטונומיה למערכת החינוך הערבית בקביעת תוכני הלימוד בה, רוב גדול בקרב הערבים תומך בכך, ואילו בקרב היהודים יש רוב לשוללים זאת.

תרשים 1.33 / "יש לתת למערכת החינוך הערבית חופש פעולה בגיבוש תוכנית הלימודים בבתי הספר הערביים" (% מדרגם יהודים ומדרגם ערבים)

פילוח של תשובות היהודים לפי מחנות פוליטיים הראה כי אפילו בשמאל אין רוב לתומכים באוטונומיה כזו (45%), לא כל שכן במרכז (35.5%) ובימין (26%).

עד כה עסקנו יותר בשאלת מחויבותיה של המדינה לאזרחיה. בשאלה האחרונה בפרק זה עברנו לשאלת חובתו של האזרח לשרת את מדינתו.

חיוב בשירות אזרחי או צבאי לכול?²⁸

שאלה 6

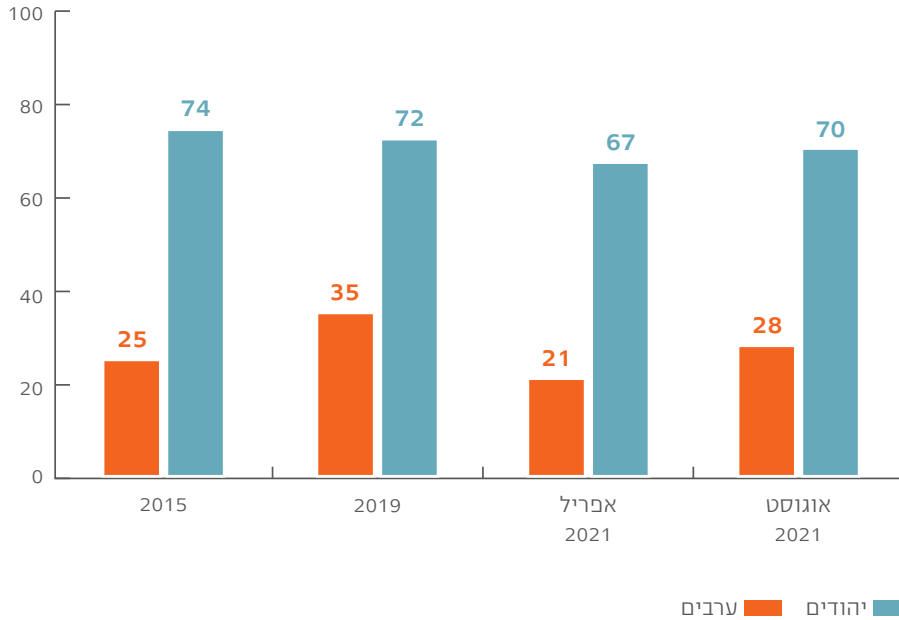
נספח 1
עמ' 167נספח 2
עמ' 203

במענה לדרישה של הציבור הערבי הישראלי לשוויון זכויות, אחת הטענות החוזרות מהצד היהודי היא שאין זכויות בלי חובות, ועל כן על הצעירים הערבים לשרת את המדינה, אם בשירות אזרחי ואם בשירות צבאי. כפי שמראה התרשים שלהלן, בכל המדידות יש רוב של יהודים התומכים בחיוב כזה לכול, כולל ערבים וחרדים, לעומת מיעוט בלבד של ערבים המצדדים בו. שיעורים אלה הם יציבים ולא חלו בהם כמעט שינויים לאורך השנים.

27 שאלה זו נשאלה באפריל 2021.

28 שאלה זו נשאלה באפריל ובאוגוסט 2021.

תרשים 1.34 / "יש לחייב את כל אזרחי ישראל (כולל ערבים וחרדים) בשירות אזרחי או צבאי", 2015-2021 (% מסכימים, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)

פילוח של תשובות מדגם היהודים (אוגוסט) לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים מראה כי בעוד בקרב החרדים רק מיעוט זעיר מסכים לחיוב בשירות, בשאר הקבוצות מדובר ברוב גדול מאוד (חרדים – 8%; דתיים – 68%; מסורתיים דתיים – 65%; מסורתיים לא-דתיים – 84%; חילונים – 81%). פילוח לפי מחנות פוליטיים מעלה רוב בכולם, והשמאל עומד בראש המצדדים בשירות חובה כזה או אחר (שמאל – 81%; מרכז – 78.5%; ימין – 65%).

פילוח של תשובות המרוויינים הערבים לפי דת מראה רוב גדול לתומכים בחיוב של שירות כלשהו, אזרחי או צבאי, בקרב הדרוזים (70%), ומיעוט בקרב הנוצרים (45.5%) והמוסלמים (21.5%). כמו כן מצאנו הבדלים בין מי שיש או שאין להם קרובים מדרגה ראשונה או שנייה בגדה: בקרב מי שיש להם קרובים 20% הם בעד חיוב כזה, לעומת 30% בקרב מי שאין להם קרובים בגדה. הבדלים נמצאו גם בפילוח לפי הצבעה בבחירות: מעל 70% ממצביעי המפלגות הציוניות תומכים בחיוב כל אזרחי ישראל בשירות אזרחי או צבאי, לעומת פחות מרבע ממצביעי רע"ם והרשימה המשותפת.

לוח 1.7 (%) אוגוסט 2021, מדגם ערבים)

מסכימים כי יש לחייב את כל אזרחי ישראל בשירות אזרחי או צבאי

21.5	מוסלמים	דת
45.5	נוצרים	
70	דרוזים	
20	יש	קרובים בגדה
30	אין	
72	מפלגות ציוניות	הצבעה בבחירות
23	הרשימה המשותפת	
16	רע"ם	

פרק 2 / יחסי יהודים-ערבים: רמת החברה

הנושאים הנדונים בפרק זה:

- טיב היחסים בין אזרחי ישראל היהודים והערבים
- רצון להשתלב בחברה הישראלית
- תחושת השייכות לחברה הישראלית
- גאווה בהישגים בינלאומיים של ישראל
- למי יש קשר חזק יותר לארץ?
- הפרדה בין יהודים לערבים
- קבלה של ערבים לעבודה וללימודים
- חשיבות דעותיהם של אנשי דת/רבנים בנושאים פוליטיים וחברתיים
- השפעת החמולה על ההצבעה לכנסת של הערבים אזרחי ישראל
- זמינות ומהירות האינטרנט במקום המגורים
- שוויון זכויות לזוגות חד-מיניים

השאלה הראשונה בנושא היחסים בין יהודים לערבים ברמת החברה שנדון בה עוסקת בהערכה כללית של טיב היחסים בין שני הציבורים. שאלנו: "להרגשתך, האם היחסים בין אזרחי ישראל היהודים והערבים כיום הם: טובים, טובים מאוד, ככה-ככה, רעים ורעים מאוד?". כבעבר, התשובה השכיחה בשני המדגמים, היהודי והערבי, היא "ככה-ככה". ממצא מעניין הוא שבמדידות לאורך השנים הערבים נוטים להגדיר את היחסים כטובים יותר מאשר היהודים. נוסף על כך, בהשוואה למדידות קודמות, במדגם היהודים באוגוסט 2021 חלה עלייה ניכרת בשיעור מי שמגדירים את היחסים "רעים" ו"רעים מאוד" (חזרה לנתוני 2017). לעומת זאת, במדגם הערבים בולטת מגמה הפוכה של ירידה בשיעור המגדירים את היחסים "רעים" ו"רעים מאוד".

**טיב היחסים בין
אזרחי ישראל
היהודים והערבים²⁹**

שאלה 29

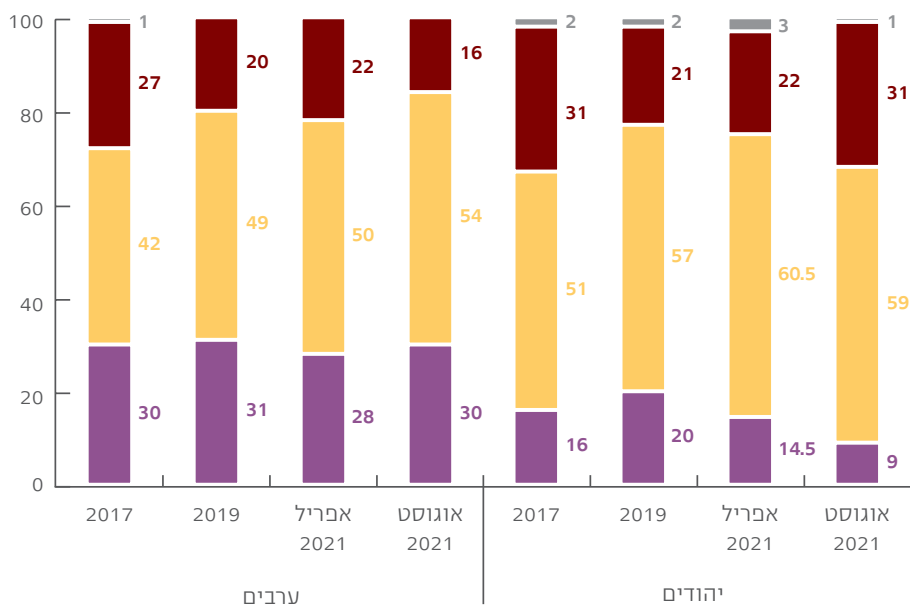
נספח 1

עמ' 180

נספח 2

עמ' 213-214

תרשים 2.1 / טיב היחסים בין אזרחי ישראל היהודים לאזרחי ישראל הערבים, (2021-2017, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)

יחסים טובים וטובים מאוד ■ יחסים רעים ורעים מאוד ■ ככה-ככה ■ יחסים רעים ורעים מאוד ■ לא יודעים

פילוח מדגם היהודים לפי מחנה פוליטי מראה כי שיעור המעריכים את היחסים "רעים" ו"רעים מאוד" בימין גבוה משיעורם במרכז ובשמאל, ושיעור זה אף עלה עוד יותר לאחר אירועי מאי 2021. פילוח לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילוניים מעלה כי בקרב החילוניים נמצא השיעור הנמוך ביותר של מי שהגדירו את היחסים בין יהודים לערבים "רעים" ו"רעים מאוד". עם זאת, בכל הקבוצות בהשוואה לסקר 2019 נרשמה ב-2021 עלייה בשיעור הסבורים כך. תופעה זו בולטת בעיקר בקרב הדתיים והמסורתיים הדתיים.

פילוח לפי גיל מעלה שכלל שהמרוויינים (היהודים) צעירים יותר, כך הם הגדירו בשיעורים גבוהים יותר את היחסים בין היהודים לערבים "רעים" ו"רעים מאוד" (18-34%; 35-54%; 32% - 55%; 16%).

לוח 2.1 (% מודגמוי יהודים)

אוגוסט 2021	אפריל 2021	2019	מגדירים את טיב היחסים בין יהודים לערבים "רעים" ו"רעים מאוד"	
38	24	21.5	ימין	מחנה פוליטי
18	13	17	מרכז	
23	23	27	שמאל	
32	37	25	חרדים	מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים
40	27.5	22	דתיים	
37	20	16	מסורתיים דתיים	
30.5	23	26	מסורתיים לא-דתיים	
26	17	20	חילונים	

ואף על פי כן, כפי שאפשר לראות בתרשים הבא, כאשר מפלחים את הערכת טיב היחסים לפי אופן הצבעתם של המרואיינים בבחירות האחרונות לכנסת, רואים שרק בקרב מצביעי הציונות הדתית יש רוב למגדירים את היחסים בין יהודים לערבים "רעים" ו"רעים מאוד".

תרשים 2.2 / טיב היחסים בין אזרחי ישראל היהודים לאזרחי ישראל הערבים, אוגוסט 2021 (%) רעים ורעים מאוד, לפי הצבעה בבחירות 2021, מדגם יהודים)

פילוח מדגם הערבים לפי דת מראה כי אין הבדלים בין שלוש הדתות בשיעור המעריכים את טיב היחסים בין יהודים לערבים כ"רעים". לעומת זאת נמצאו ביניהן הבדלים בשיעור המגדירים את היחסים כ"טובים" ו"טובים מאוד": במדידת אוגוסט שיעור הדרוזים המגדירים כך את היחסים הוא הנמוך ביותר מתוך שלוש הדתות. תופעה שעמדנו עליה כבר בדוח "שותפות בעירבון מוגבל" בשנת 2019 ושנחנו נוטים לייחס לחקיקת חוק הלאום ב־2018, אשר כזכור הכתה גלים שליליים גבוהים במיוחד בציבור הדרוזי. עוד רואים כי באוגוסט בקרב הנוצרים ניכרת עלייה בשיעור המגדירים בחיוב את היחסים לעומת אפריל 2021, וירידה בקרב הדרוזים בשיעור המגדירים כך את היחסים.

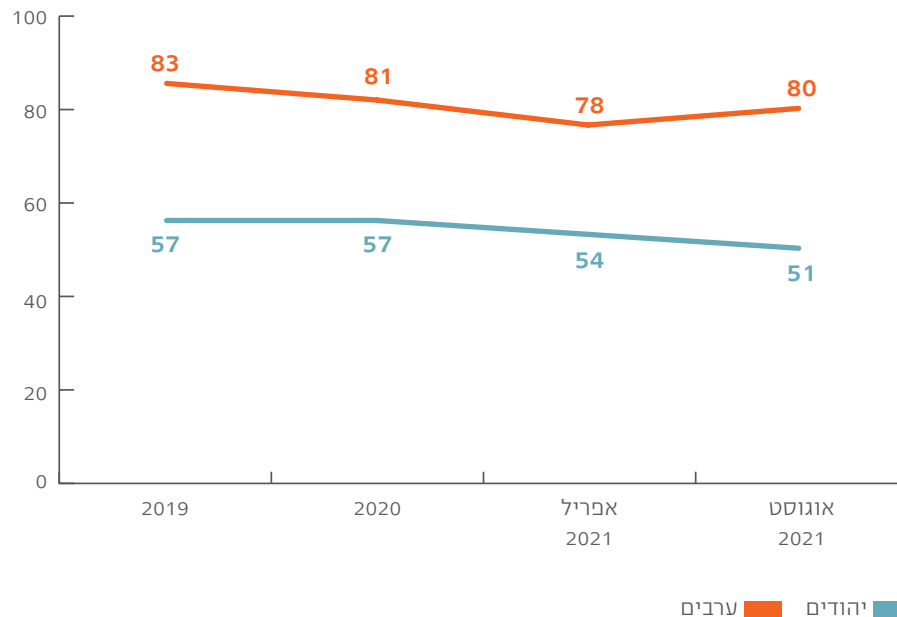
לוח 2.2 (% מודגמי ערבים)

אוגוסט 2021	אפריל 2021	2019	מגדירים את טיב היחסים בין יהודים לערבים "טובים" ו"טובים מאוד"	
29.5	28	31	מוסלמים	דת
49	24	38	נוצרים	
19	32	26	דרוזים	

עוד מצאנו ששיעור המגדירים את היחסים "טובים" ו"טובים מאוד" בקרב המצביעים הערבים למפלגות ציוניות (41%) גבוה יותר מאשר בקרב המצביעים לרשימה המשותפת (30%) ורע"ם (28%).

פעמיים ב־2021 בדקנו גם את מידת ההסכמה של המרואיינים עם האמירה: "רוב הערבים אזרחי ישראל רוצים להשתלב בחברה הישראלית ולהיות חלק ממנה". רוב במדגם הערבים וכמחצית במדגם היהודים הסכימו שהערבים אכן רוצים להשתלב. בין אפריל לאוגוסט חלה עלייה קלה בשיעור הערבים הסבורים כך וירידה קלה בקרב היהודים. נציין כי בשנתיים האחרונות אצל היהודים יש ירידה מתמשכת בהסכמה עם אמירה זו, לעומת המצב היחסית סטטי אצל הערבים.

תרשים 2.3 / "רוב הערבים אזרחי ישראל רוצים להשתלב בחברה הישראלית ולהיות חלק ממנה", 2019-2021 (% מסכימים, מודגמי יהודים ומדגמי ערבים)

רצון להשתלב בחברה הישראלית³⁰

שאלה 26

נספח 1
עמ' 178

נספח 2
עמ' 211-212

בפילוח מדגם היהודים לפי מחנה פוליטי ולפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים מצאנו כי מי שממקמים עצמם בימין הפוליטי וכן החרדים והדתיים הביעו אי-הסכמה בשיעורים גבוהים יותר משאר הקבוצות עם האמירה שהערבים מעוניינים להשתלב בחברה הישראלית. יתרה מזו: לא רק שבימין שיעור המסכימים שרוב הערבים רוצים להשתלב נמוך מאשר בשני המחנות האחרים, שיעור זה ירד עוד יותר באוגוסט (מ-43% ל-38%).

לוח 2.3 (% ,אוגוסט 2021, מדגם יהודים)

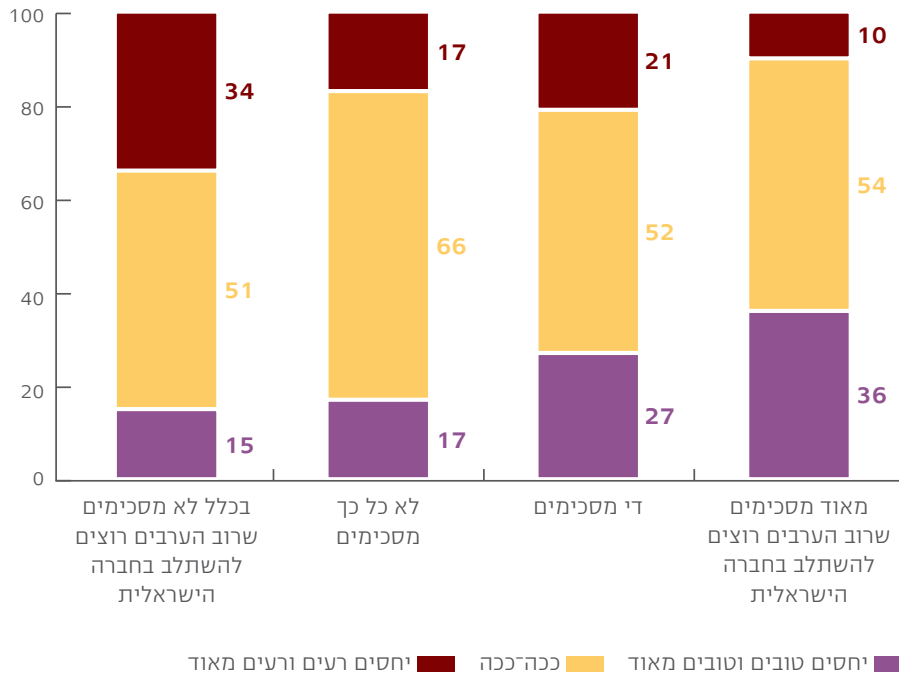
סך הכול	לא יודעים	לא כל כך ובכלל לא מסכימים שרוב הערבים רוצים להשתלב	די ומאוד מסכימים שרוב הערבים רוצים להשתלב		
100	4	58	38	ימין	מחנה פוליטי
100	6	30	64	מרכז	
100	3	19	78	שמאל	
100	8	66	26	חרדים	מיקום עצמי על הרצף חרדים- חילונים
100	8	57	35	דתיים	
100	5	51	44	מסורתיים דתיים	
100	4	47	49	מסורתיים לא-דתיים	
100	4.5	31	64.5	חילונים	

במדגם הערבים מצאנו באוגוסט כי ההסכמה שהערבים אזרחי ישראל רוצים להשתלב בחברה הישראלית מקובלת על רוב מצביעי כל המפלגות, ואולם היא שכיחה יותר בקרב המצביעים למפלגות ציוניות (91.5%) מאשר בקרב המצביעים לרע"ם (83%) או לרשימה המשותפת (73%). כמו כן, ההסכמה עם ההיגד בדבר הרצון בהשתלבות שכיחה יותר בקרב בעלי הכנסה מתחת לממוצע (84%), בהשוואה לבעלי הכנסה ממוצעת ומעל הממוצע (74% ו-73%, בהתאמה). עוד ראינו כי בעלי השכלה תיכונית חלקית מסכימים יותר עם טענת הרצון בהשתלבות מאשר בעלי השכלה גבוהה יותר (88% לעומת 75%-78%). נתונים אלה מעלים את ההשערה שרעיון ההשתלבות קורץ פחות למשכילים ולמבוססים כלכלית, אולי משום שנתקלו יותר בדחייה מצד החברה הישראלית, או משום שהם מודעים יותר לזכויות של מיעוטים ילידיים.

לבסוף, במדגם הערבים מצאנו קשר בין הערכת רצון ההשתלבות של הערבים לבין הגדרת טיב היחסים בין יהודים לערבים: ככל שמידת ההסכמה עם הטענה בדבר רצון הערבים בהשתלבות נמוכה

יותר, כך שיעור המגדירים את היחסים בין הקבוצות בחיוב נמוך יותר. בקרב מי שבכלל לא מסכימים שרוב הערבים רוצים להשתלב יש שיעור גבוה במיוחד של מי שמגדירים את היחסים הללו "רעים" ו"רעים מאוד".

תרשים 2.4 / הערכת טיב היחסים בין אזרחי ישראל היהודים לאזרחי ישראל הערבים, לפי הערכת רצון רוב הערבים להשתלב בחברה הישראלית, אוגוסט 2021 (% מדגם ערבים)

שאלנו: "באיזו מידה אתה מרגיש את עצמך חלק מהחברה הישראלית ובעיותיה?". כפי שמראה התרשים שלהלן, תחושת השייכות לחברה הישראלית ובעיותיה חזקה יותר, ובאופן משמעותי, אצל היהודים לעומת הערבים. בקרב היהודים תחושה זו גם יציבה יותר מאשר בקרב הערבים. נוסף על כך, אנו רואים עלייה הדרגתית בשנים האחרונות בתחושה זו בקרב היהודים, לעומת ירידה משמעותית בתחושת השייכות בקרב הערבים בין סקר 2019 לסקר אפריל 2021, ולאחריה עלייה קלה בסקר אוגוסט 2021 – אולי בשל כניסתה של רע"ם לקואליציה, שייתכן שחזקה את תחושת השייכות של לפחות חלק מהערבים אזרחי ישראל.

תחושת השייכות לחברה הישראלית³¹

שאלה 23

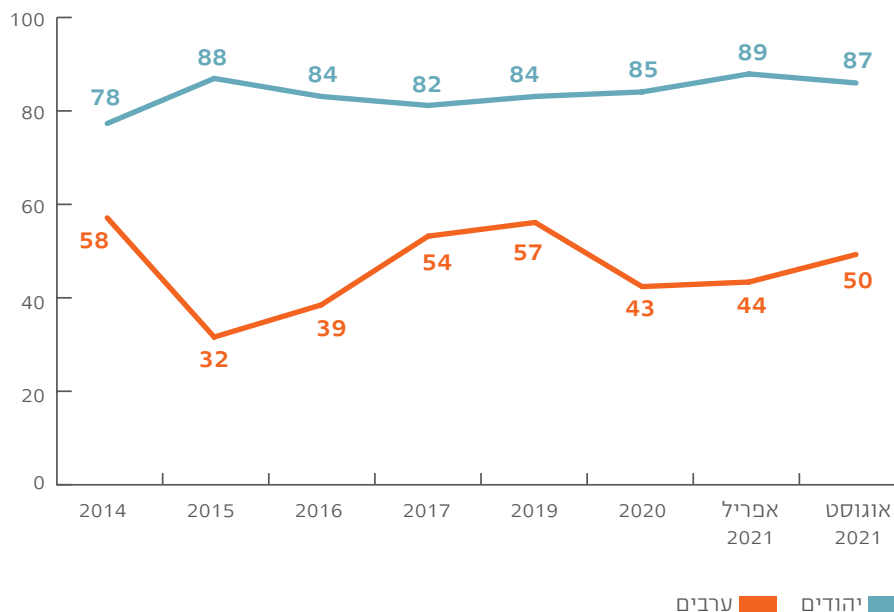
נספח 1

עמ' 177

נספח 2

עמ' 208-209

תרגשים 2.5 / מרגישים חלק מהחברה הישראלית ובעיותיה, 2014-2021 (%, במידה די רבה ורבה מאוד, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)

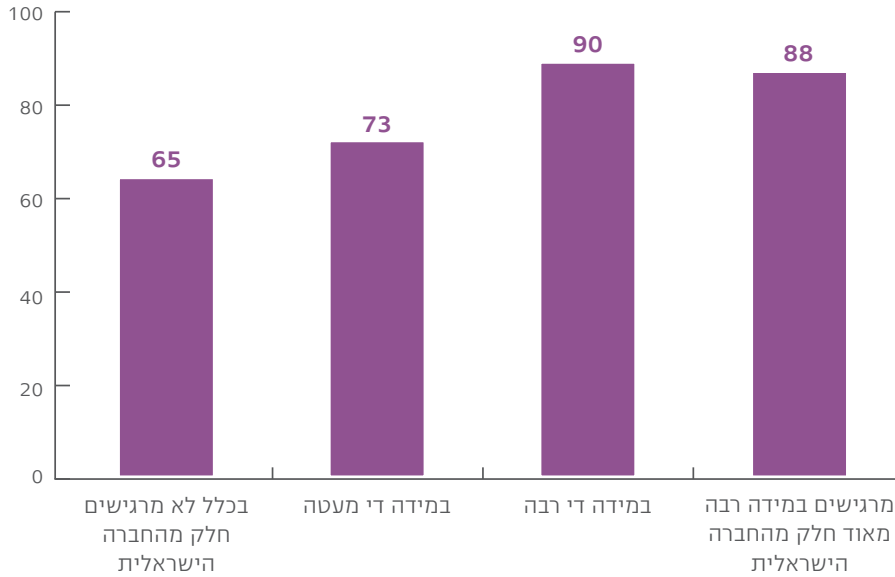

בנתוני אוגוסט 2021 בשאלה זו כמעט לא מצאנו הבדלים במדגם היהודים בפילוח לפי מחנה פוליטי: בקרב מי שהגדירו את עצמם ימין ושמאל 89% חשים חלק מהחברה הישראלית, ובמרכז – 86%. לעומת זאת מצאנו הבדלים ניכרים בפילוח לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים, אם כי בכל הקבוצות יש רוב למרגישים עצמם חלק מהחברה הישראלית ובעיותיה: חרדים רק 69%, לעומת שיעורים גבוהים בהרבה בשאר הקבוצות: דתיים – 96%; מסורתיים דתיים – 86%; מסורתיים לא-דתיים – 88%; חילונים – 90%.

במדגם הערבים, באוגוסט 2021 מצאנו הבדלים ממשיים בפילוח על בסיס דת: בקרב המוסלמים 47% מרגישים שייכות לחברה הישראלית ובעיותיה, בקרב הנוצרים – 60%, ובקרב הדרוזים – 62%. מצאנו גם, שלא במפתיע, כי תחושת השייכות גבוהה יותר בקרב המצביעים למפלגות ציוניות (67%) מאשר בקרב המצביעים לרע"ם (50%) או לרשימה המשותפת (41%).

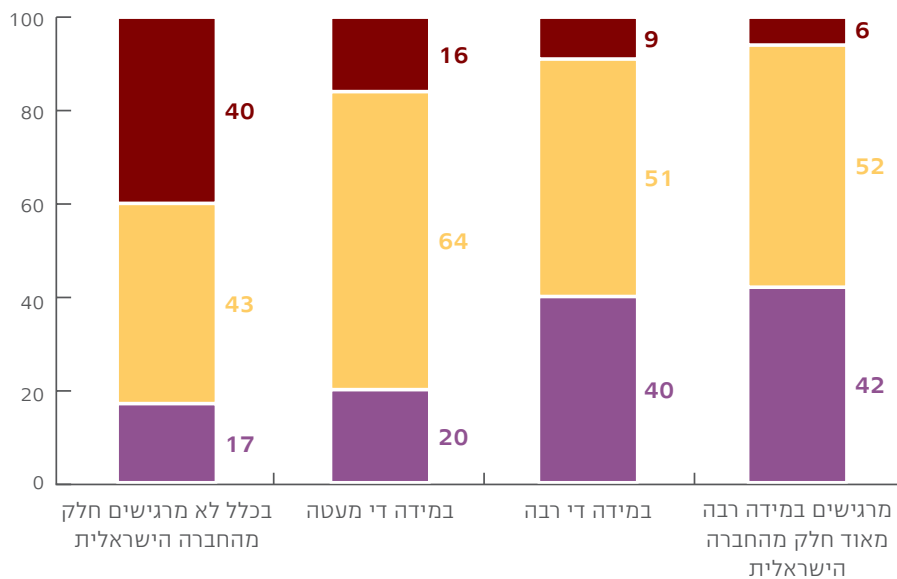
במדגם הערבים גם נמצאו הבדלים במידת ההסכמה עם האמירה שרוב הערבים רוצים להשתלב בחברה הישראלית, לפי ההרגשה של המרואיינים אם הם חלק מהחברה הישראלית ובעיותיה: מקרב מי שמרגישים חלק מהחברה הישראלית במידה די רבה ורבה מאוד 88%-90% מסכימים שרוב הערבים רוצים להשתלב בחברה הישראלית; ואילו מקרב מי שכלל לא מרגישים חלק מהחברה הישראלית רק 65% הסכימו עם האמירה לגבי הרצון להשתלב בחברה.

תרשים 2.6 / רוב הערבים אזרחי ישראל רוצים להשתלב בחברה הישראלית, לפי תחושת השייכות לחברה הישראלית ובעיותיה, אוגוסט 2021 (% מסכימים, מדגם ערבים)

עוד מצאנו במדגם הערבים כי ישנם הבדלים במידה שבה הערבים מרגישים חלק מהחברה הישראלית ובעיותיה לפי הגדרת טיב היחסים בין יהודים לערבים: מקרב מי שמרגישים את עצמם חלק מהחברה הישראלית במידה די רבה ורבה מאוד כ־40% השיבו כי היחסים בין אזרחי המדינה היהודים והערבים "טובים" ו"טובים מאוד"; ואילו מקרב מי שבמידה די מעטה וכלל לא מרגישים חלק מהחברה הישראלית רק כחמישית השיבו כך.

תרשים 2.7 / הערכת טיב היחסים בין אזרחי ישראל היהודים לאזרחי ישראל הערבים, לפי תחושת השייכות לחברה הישראלית ובעיותיה, אוגוסט 2021 (%, מדגם ערבים)

יחסים טובים וטובים מאוד ככה־ככה יחסים רעים ורעים מאוד

גאווה בהישגים בינלאומיים של ישראל³²

שאלה 7

נספח 1

עמ' 168

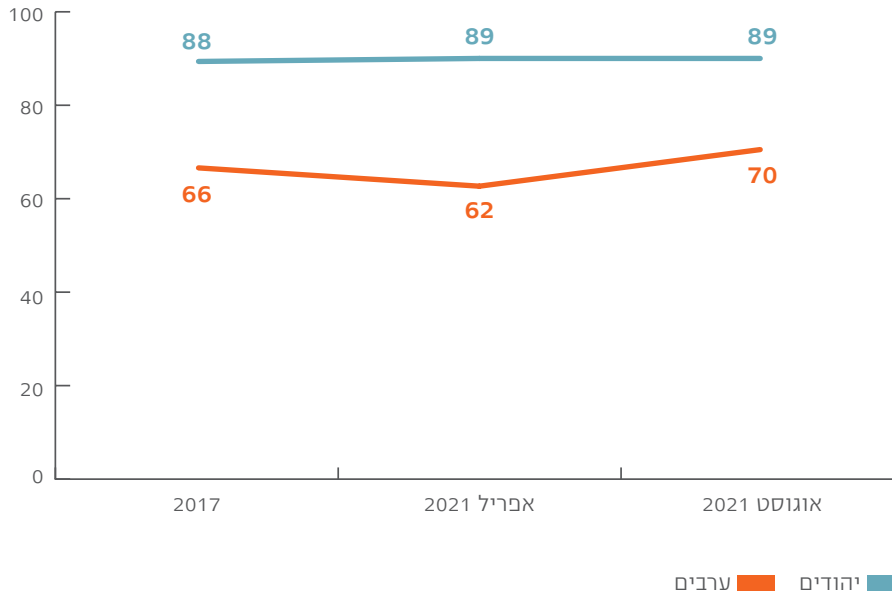
נספח 2

עמ' 204

ביקשנו מהמרוויינים להביע הסכמה או אי־הסכמה עם האמירה: "אני מרגיש גאווה כשישראל זוכה בהישג בינלאומי חשוב, למשל בספורט או במדע". כפי שמראה התרשים הבא, הן במדגם היהודים הן במדגם הערבים הרוב מדווחים שהם מרגישים גאווה כשישראל זוכה בהישג בינלאומי חשוב. אבל רוב זה גדול יותר בקרב היהודים. עוד רואים כי בקרב היהודים שיעור הגאים נותר יציב בשלוש המדידות שביצענו, לעומת עלייה קלה בשיעור זה במדגם הערבים באוגוסט 2021, אולי בהשפעת הזכיות במדליות של מתמודדים ישראלים ערבים במשחקים הפאראולימפיים בטוקיו בקיץ 2021.

תרשים 2.8 / גאווה בהישגים בינלאומיים של ישראל, 2017-2021
(%, מסכימים, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)

כאשר פילחנו את התשובות של המרואיינים היהודים (בסקר אוגוסט 2021) לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים, מצאנו כי רק מיעוט מהחרדים גאים כאשר לישראל יש הישגים בינלאומיים חשובים, לעומת רוב בשאר הקבוצות (45%, לעומת למעלה מ-89% בשאר הקבוצות).

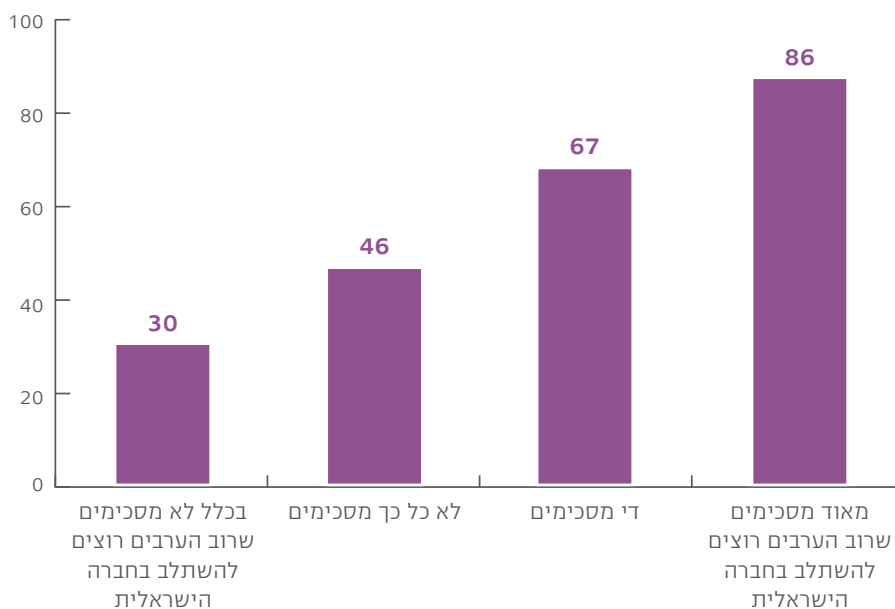
במדגם הערבים, רוב המרואיינים בכל הקבוצות שבדקנו אמרו שהם גאים בהישגים בינלאומיים של ישראל. ואולם כפי שניתן לראות בלוח הבא, בין מדידת אפריל למדידת אוגוסט ניכרת מגמת עלייה, כאמור, ויתכן שבהשפעת הזכיות של ספורטאים ישראלים ערבים במשחקים הפאראולימפיים. פילוח לפי הצבעה בבחירות לכנסת העלה כי המצביעים למפלגות ציוניות הביעו הסכמה רבה יותר עם אמירה זו מאשר המצביעים לרשימה המשותפת או לרע"ם, וגם כאן ניכרת עלייה בסקר אוגוסט לעומת סקר אפריל.

לוח 2.4 (%) מדגם ערבים)

אוגוסט 2021	אפריל 2021	מסכימים שהם מרגישים גאווה בהישגים בינלאומיים של ישראל	
68	62	מוסלמים	דת
79	60	נוצרים	
83	68	דרוזים	
89	83	מפלגות ציוניות	הצבעה בבחירות
65.5	54	הרשימה המשותפת	
77	67.5	רע"ם	

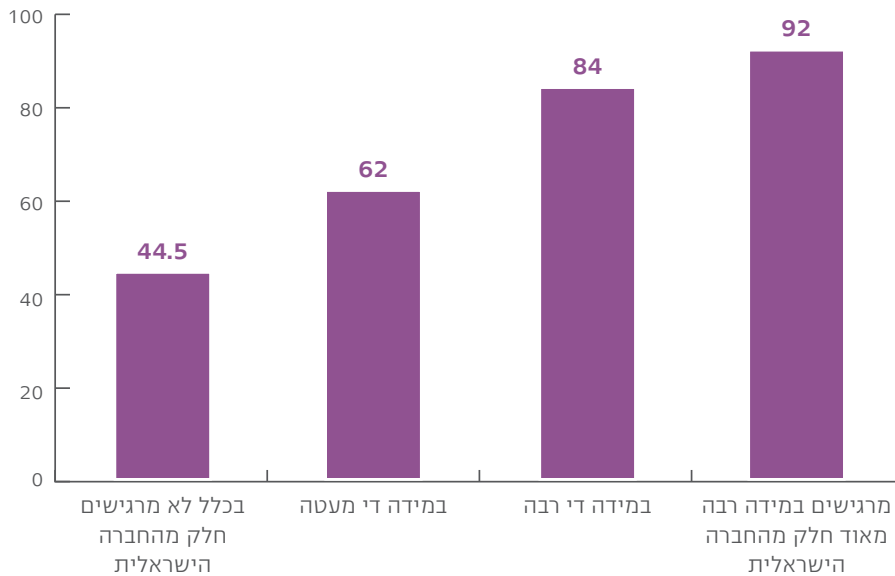
הצלבת התשובות של המרוויינים במדגם הערבים לשאלה זו עם התשובות לשאלה לגבי הרצון של רוב הערבים להשתלב בחברה הישראלית מעלה כי בקרב מי שענו כי רוב הערבים מעוניינים בהשתלבות, שיעור החשים גאווה בהישגים של ישראל גבוה יותר מאשר בקרב מי שאינם סבורים שהרוב מעוניינים בהשתלבות.

תרשים 2.9 / גאווה בהישגים בינלאומיים של ישראל, לפי הערכת מידת רצונם של הערבים להשתלב בחברה הישראלית, אוגוסט 2021 (%) מסכימים שמרגישים גאווה בהישגים של ישראל, מדגם ערבים)

עוד מצאנו כי רוב גדול בקרב המרגישים חלק מהחברה הישראלית גם מרגישים גאווה בהישגים בינלאומיים חשובים של ישראל, לעומת רוב קטן יותר בקרב מי שמרגישים במידה די מעטה חלק מהחברה הישראלית. בקרב מי שכלל אינם מרגישים חלק מהחברה הישראלית רק מיעוט, אם כי ניכר, גאים בהישגים בינלאומיים של ישראל.

תרשים 2.10 / גאווה בהישגים בינלאומיים של ישראל, לפי תחושת השייכות לחברה הישראלית ובעיותיה, אוגוסט 2021 (% מסכימים שמרגישים גאווה בהישגים של ישראל, מדגם ערבים)

ביקשנו לדעת למי – לתפיסת המרוויינים – יש קשר חזק יותר לארץ: ליהודים או לערבים. כבעבר מצאנו שרוב המרוויינים היהודים מייחסים לעצמם קשר חזק יותר לארץ. לעומת זאת, בקרב הערבים התשובות במדידות אפריל ואוגוסט 2021 התפלגו בצורה שווה בין שלוש האפשרויות: קשר חזק באותה המידה, ליהודים קשר חזק יותר, לערבים קשר חזק יותר. בהשוואה לסקר 2017, בשתי המדידות ב־2021 נמצאה ירידה בשכיחות הערבים המייחסים לעצמם קשר חזק יותר לארץ. היות שלא נמצאו הבדלים בין שתי המדידות השנה, באפריל ובאוגוסט, בתרשים הבא מוצגים רק נתוני אוגוסט 2021.

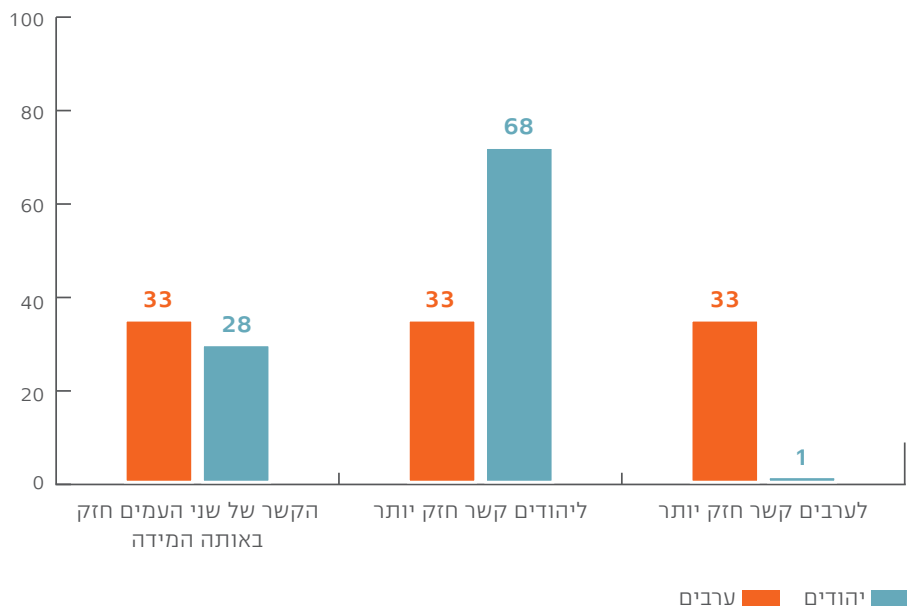
למי יש קשר חזק יותר לארץ?³³

שאלה 16

נספח 1
עמ' 173

נספח 2
עמ' 206-207

תרשים 2.11 / למי יש קשר חזק יותר לארץ – ליהודים או לערבים? אוגוסט 2021 (מדגם יהודים ומדגם ערבים)

פילוחים של התשובות במדגם היהודים לפי מחנה פוליטי, לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים ולפי גיל מצביעים על כך שבקרב הממקמים את עצמם בשמאל, בקרב החילונים ובקרב מרואיינים בגילי 55 ומעלה יש יותר נכונות להכיר בכך שלשני העמים יש קשר חזק באותה המידה לארץ – לעומת יתר קבוצות המשנה, שהרוב בהן מייחסים ליהודים קשר חזק יותר לארץ.

לוח 2.5 (% , אוגוסט 2021, מדגם יהודים)

סך הכול	לא יודעים/ לשניהם אין קשר	לערבים יש קשר חזק יותר	ליהודים יש קשר חזק יותר	הקשר של שני העמים חזק באותה המידה	למי יש קשר חזק יותר לארץ	
100	2	-	87	11	ימין	מחנה פוליטי
100	6	2	50	42	מרכז	
100	7	-	27	66	שמאל	
100	-	1	94	5	חרדים	מיקום עצמי על הרצף חרדים- חילונים
100	3	-	90	7	דתיים	
100	-	1.5	87	11.5	מסורתיים דתיים	
100	5	1	73	21	מסורתיים לא-דתיים	
100	6	0.5	46.5	47	חילונים	
100	4.5	0.5	78	17	34-18	גיל
100	4	-	70	26	54-35	
100	3.5	1.5	55	40	55+	

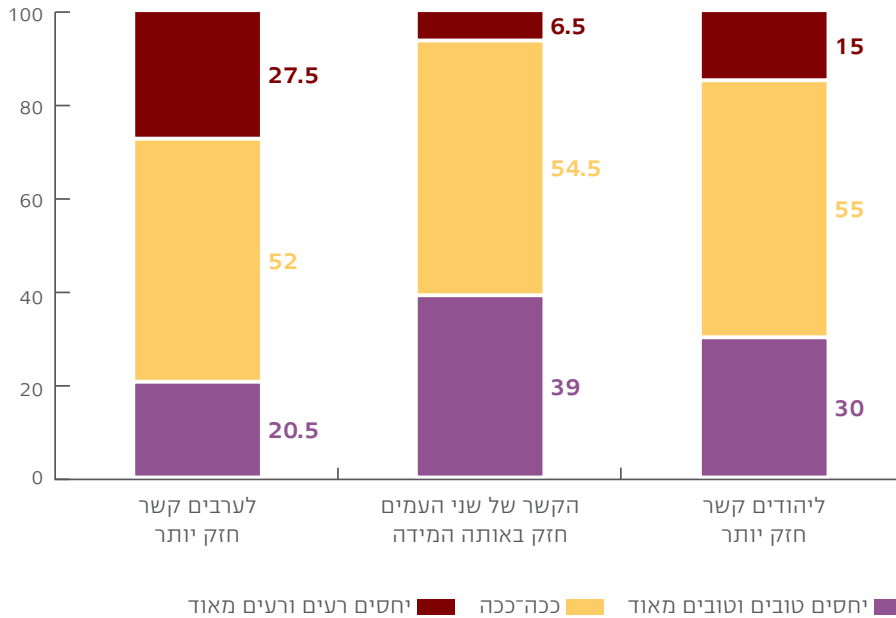
כאשר פילחנו את תשובות המרואיינים הערבים לפי הצבעה בבחירות האחרונות, השכלה, דת והשאלה אם יש או אין קרובי משפחה בגדה או בעזה, מצאנו כי מצביעי המפלגות הציוניות סבורים יותר ממצביעי רע"ם והרשימה המשותפת כי הקשר של שני העמים לארץ חזק באותה במידה. כן מצאנו כי מרואיינים ערבים בעלי השכלה אקדמית מלאה מייחסים לערבים קשר יותר לארץ מאשר ערבים בעלי השכלה נמוכה יותר. בפילוח לפי דת אנו רואים יותר מוסלמים מאשר נוצרים ודרוזים הסבורים שלערבים יש קשר יותר לארץ. לבסוף, מצאנו כי מרואיינים שיש להם קרובי משפחה בגדה המערבית או ברצועת עזה מייחסים לערבים קשר יותר לארץ מאשר מי שאין להם קרובי משפחה שם.

לוח 2.6 (%) אוגוסט 2021, מדגם ערבים)

למי יש קשר חזק יותר לארץ	הקשר של שני העמים חזק באותה המידה	ליהודים יש קשר חזק יותר	לערבים יש קשר חזק יותר	לא יודעים/ לשניהם אין קשר	סך הכול
מפלגות ציוניות	48	38	14	-	100
הצבעה בבחירות	30	36	33	1	100
רע"ם	35	27	38	-	100
תיכונית חלקית ופחות	31	42	27	-	100
השכלה	32	40	27	1	100
על-תיכונית/ אקדמית חלקית	44	26	30	-	100
אקדמית מלאה	32.5	19	47	1.5	100
מוסלמי	32	31	36	1	100
דת	32	46	19	3	100
נוצרי	41	39	20	-	100
דרוזי	32	25	43	-	100
קרובי משפחה בגדה או בעזה	33.5	34.5	31	1	100

במדגם הערבים נמצאו הבדלים בהערכת היחסים בין יהודים לערבים לפי תפיסת המרואיינים למי קשר חזק יותר לארץ: בקרב הסבורים כי הקשר לארץ של שני העמים חזק באותה מידה השיבו כ-39% כי היחסים בין אזרחי המדינה היהודים והערבים "טובים", בעוד מקרב מי שתופסים כי לערבים יש קשר חזק יותר לארץ רק כחמישית סבורים שהיחסים הם כאלה (מפילוח נוסף שביצענו גם ראינו כי מרבית הסבורים כי לערבים קשר חזק יותר לארץ גם לא מרגישים עצמם חלק מהחברה הישראלית ובעיותיה).

תרשים 2.12 / טיב היחסים בין אזרחי ישראל היהודים לאזרחי ישראל הערבים, לפי התפיסה למי יש קשר חזק יותר לארץ, אוגוסט 2021 (% מדגם ערבים)

אחד המכשולים העיקריים ביצירת יחסים חברתיים יום-יומיים בין יהודים לערבים בישראל הוא המגורים הנפרדים. ביקשנו מהמרוויינים להביע את דעתם לגבי האמירה ש"עדיף שהיהודים והערבים בישראל יחיו בנפרד אלה מאלה". כפי שמראה התרשים הבא, הציבור היהודי חצוי בשאלה זו – מחצית מעוניינים בהפרדה ומחצית אינם מעוניינים בה. לעומת זאת, רוב מכריע מקרב המרוויינים הערבים אינם מעוניינים בהפרדה כזאת. מ-2017 עד אפריל 2021 חלה ירידה הדרגתית בשיעור התומכים בהפרדה במדגמי היהודים, ואולם בסקר אוגוסט 2021, אולי בהשפעת אירועי מאי 2021, ניכרת עלייה קלה בשיעור זה. לעומת זאת, בשיעור ההתנגדות של הערבים לחיים בנפרד מהיהודים ניכרת יציבות.

הפרדה בין יהודים לערבים?³⁴

שאלה 25

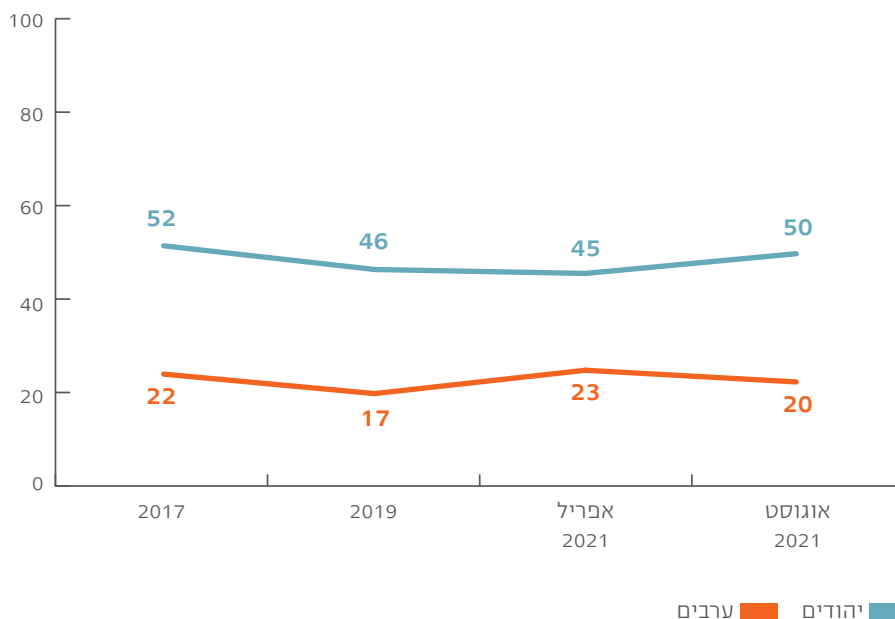
נספח 1

עמ' 178

נספח 2

עמ' 210-211

תרשים 2.13 / "עדיף שהיהודים והערבים בישראל יחיו בנפרד אלה מאלה", (%, מסכימים, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים) 2017-2021

אף שהעלייה בתמיכה בהפרדה משותפת לשלושת המחנות הפוליטיים (מדגם יהודים), הממקמים עצמם בימין הפוליטי תומכים בה בשיעור גבוה יותר מאשר הממקמים עצמם במרכז ובשמאל. כמו כן, החרדים תומכים בהפרדה בשיעור הגבוה ביותר, והחילונים בשיעור הנמוך ביותר.

לוח 2.7 (%, מדגמי יהודים)

מסכימים שעדיף שיהודים וערבים יחיו בנפרד	2019	אפריל 2021	אוגוסט 2021
ימין	54	62	67
מרכז	39	29	32
שמאל	22	15	19

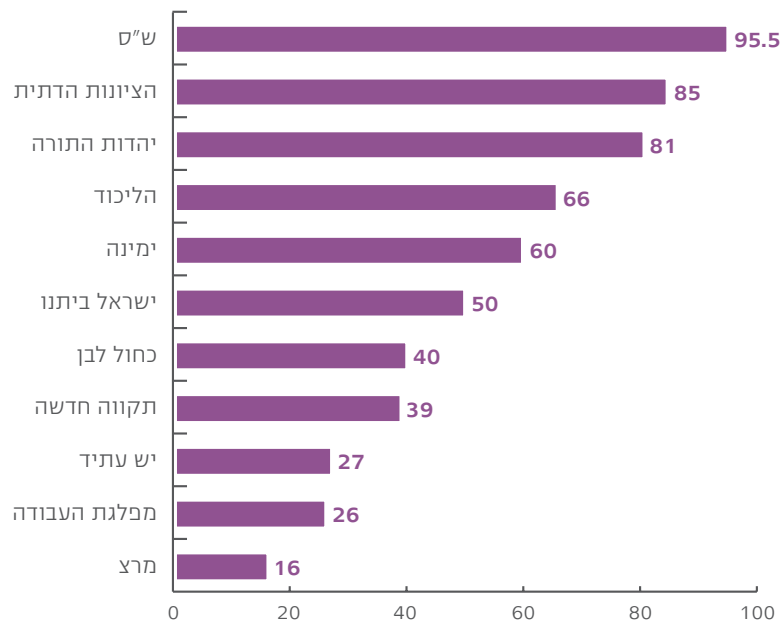
מחנה פוליטי

אוגוסט 2021	אפריל 2021	2019	מסכימים שעדיף שיהודים וערבים יחיו בנפרד	
85	80	67	חרדים	מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים
73.5	67	59	דתיים	
52	54	56	מסורתיים דתיים	
53	47	46	מסורתיים לא-דתיים	
32	27	36	חילונים	

פילוח של מידת ההסכמה לטענה שעדיף שיהודים וערבים יחיו בנפרד אלה מאלה לפי הצבעה בבחירות לכנסת (מדגם יהודים), מראה כי בקרב מצביעי המפלגות החרדיות והדתיות שיעור התומכים בהפרדה בין יהודים לערבים גבוה יותר מבקרב יתר מצביעי המפלגות.

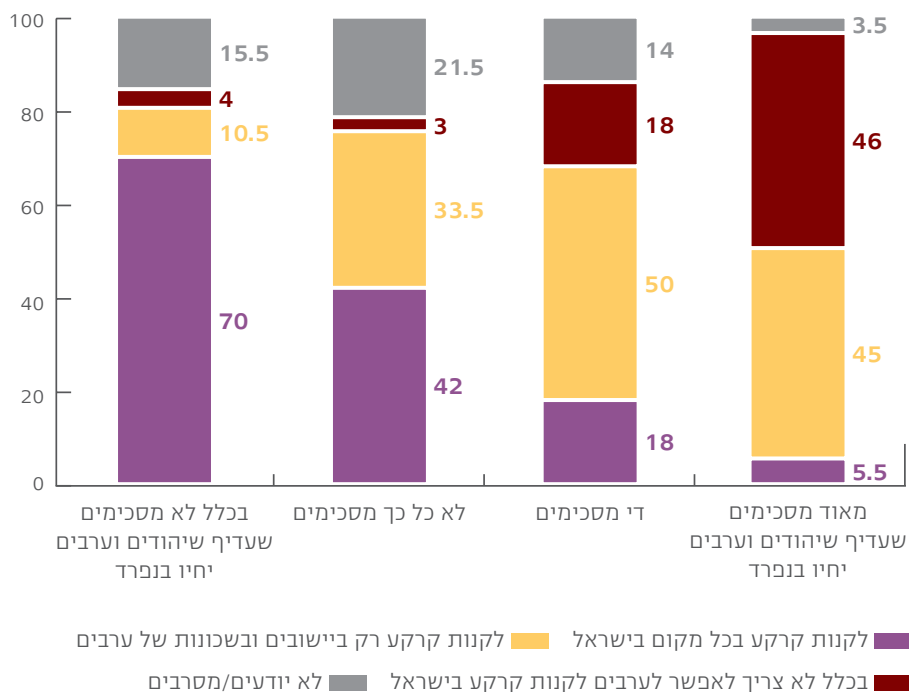
תרשים 2.14 / "עדיף שיהודים והערבים בישראל יחיו בנפרד אלה מאלה", לפי הצבעה בבחירות 2021, אוגוסט 2021 (% מסכימים, מדגם יהודים)

במדגם היהודים מצאנו כי גברים תומכים בהפרדה יותר משתומכות בה נשים (גברים – 55%; נשים – 44.5%), כך בדומה לסקר 2019. עוד ראינו שככל שהכנסת המרוויינים נמוכה יותר, כך שיעור התומכים בהפרדה כזו גבוה יותר, אולי משום שהסמיכות במגורים היא בעיקר בקרב יהודים בעלי הכנסות נמוכות, למשל בערים המעורבות שבהן היו לאחרונה גילויי אלימות הדדיים (הכנסה מתחת לממוצע – 57%; הכנסה ממוצעת – 48%; הכנסה מעל הממוצע – 44%).

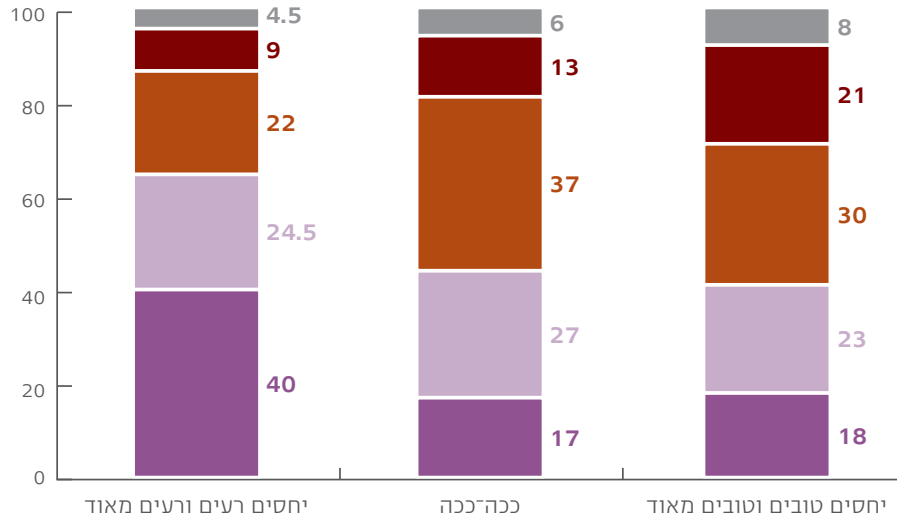
פילוח מעניין התקבל כאשר הצלבנו בין התשובות לשאלה היכן – אם בכלל – יש לאפשר לערבים אזרחי ישראל לקנות קרקעות לבין התשובות לשאלת התמיכה או ההתנגדות להפרדה במגורים בין יהודים לערבים. התרשים הבא מראה כי רוב המתנגדים מאוד להפרדה במגורים סבורים שיש לאפשר לערבים לקנות קרקע בכל מקום בישראל, לעומת מיעוט קטן מאוד (5.5%) הסבורים כך בקרב התומכים מאוד בהפרדה כזו, שכמעט מחציתם סבורים כי כלל לא צריך לאפשר לערבים לקנות קרקע בישראל.

תרשים 2.15 / היכן יש לאפשר לערבים אזרחי ישראל לקנות קרקעות, לפי התמיכה בחיים בהפרדה של יהודים וערבים, אוגוסט 2021 (% מדגם יהודים)

הצלבנו בין מידת ההסכמה לחיים בהפרדה לבין הערכת טיב היחסים בין יהודים לערבים. מתברר כי יש קשר חזק בין הדברים: בקרב המגדירים את היחסים בין יהודים לערבים "רעים" ו"רעים מאוד" שיעור גבוה יותר מסכימים מאוד עם הצורך בחיים נפרדים, לעומת המגדירים את היחסים "ככה-ככה" ו"טובים".

תרשים 2.16 / העמדה לגבי חיים בהפרדה בין יהודים לערבים, לפי הערכת טיב היחסים בין אזרחי ישראל היהודים והערבים, אוגוסט 2021 (% מדגם יהודים)

מאוד מסכימים שיהודים וערבים יחיו בנפרד די מסכימים לא כל כך מסכימים בכלל לא מסכימים שיהודים וערבים יחיו בנפרד לא יודעים

כאמור, בקרב מדגם הערבים (לפי סקר אוגוסט 2021) רוב מרואיינים מתנגדים להפרדה, אולם יש גם כאלה שתומכים בה. פילוח על בסיס דת הראה כי בקרב המוסלמים 22% תומכים בהפרדה; בקרב הדרוזים – 11%; ובקרב הנוצרים – 10%. כמו כן, ככל שהמרווינים דתיים יותר, כך שיעור תמיכתם בהפרדה כזו גבוה יותר (דתיים – 26%; מסורתיים – 19%; לא-דתיים – 14%).

שאלנו את המרווינים במדגמי היהודים והערבים בשתי המדידות, באפריל ובאוגוסט, על עמדתם בנוגע לאמירה ש"אפילו אם הערבים מתאימים יותר ללימודים או לעבודה, יהודים תמיד מתקבלים לפנייהם". לא מצאנו הבדלים של ממש בין שני המועדים. שיעור ההסכמה הגבוה מאוד עם האמירה הזאת בקרב המרווינים הערבים מצביע על תחושות קיפוח או אפליה, שאף התחזקו מאז המדידה ב-2019. מנגד, רק מיעוט בקרב מדגם היהודים סבורים שזה המצב.

קבלה של ערבים לעבודה וללימודים³⁵

שאלה 27

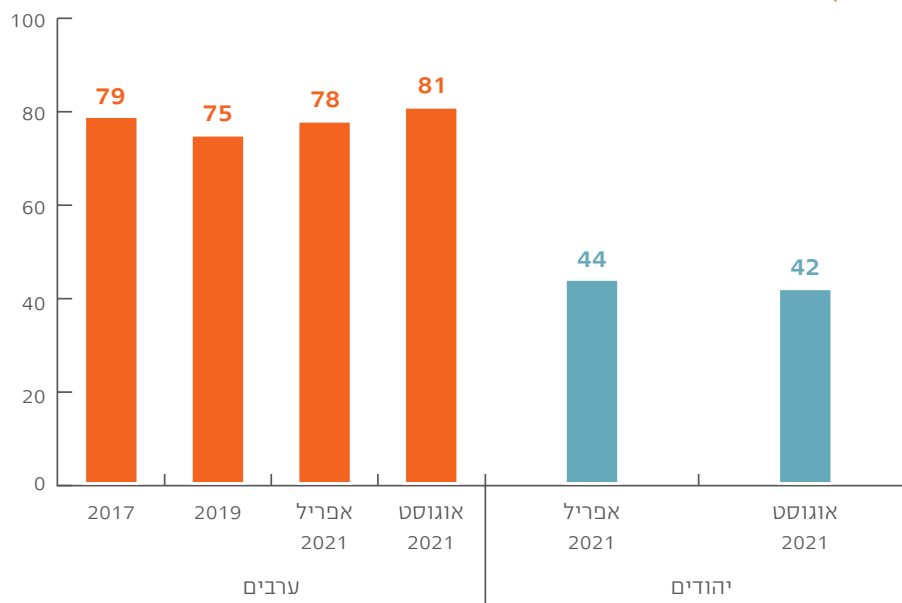
נספח 1

עמ' 179

נספח 2

עמ' 212

תרשים 2.17 / "אפילו אם ערבים מתאימים יותר ללימודים או לעבודה, יהודים תמיד מתקבלים לפניהם", 2017-2021 (% מסכימים, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)

פילחנו את התשובות של מדגם היהודים (אוגוסט) לשאלה זו לפי מספר פרמטרים: מחנה פוליטי, מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים, השכלה וגיל. שיעור ההסכמה עם הטענה ש"אפילו אם ערבים מתאימים יותר ללימודים או לעבודה, יהודים תמיד מתקבלים לפניהם" בקרב הממקמים עצמם בשמאל גבוה יותר מאשר במרכז ובימין. חילונים וחרדים מסכימים איתה יותר מאשר דתיים ומסורתיים. כמו כן, ככל שהמרוויינים משכילים יותר ומבוגרים יותר, כך שיעור הסכמתם עם האמירה גבוה יותר.

לוח 2.8 (% ,אוגוסט 2021, מדגם יהודים)

מסכימים שאפילו אם ערבים מתאימים יותר ללימודים או לעבודה, יהודים תמיד מתקבלים לפניהם

30	ימין	מחנה פוליטי
48	מרכז	
68	שמאל	

מסכימים שאפילו אם ערבים מתאימים יותר ללימודים או לעבודה, יהודים תמיד מתקבלים לפנייהם

46	חרדים	מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים
22	דתיים	
25	מסורתיים דתיים	
34	מסורתיים לא-דתיים	
54	חילונים	
32	תיכונית חלקית ופחות	השכלה
36	תיכונית מלאה עם בגרות	
38	על-תיכונית/אקדמית חלקית	
47	אקדמית מלאה	גיל
30.5	34-18	
41.5	54-35	
52	55+	

פילחנו את התשובות במדגם הערבים לפי המשתנים הבאים: תחושת השייכות לחברה הישראלית, הצבעה בבחירות האחרונות והשכלה. אומנם מצאנו כי בכל קבוצות המשנה הרוב המכריע מסכימים עם הקביעה שיהודים תמיד יתקבלו לפני ערבים, אך בכל זאת התגלו הבדלים מעניינים: שיעור ההסכמה בקרב מי שאינם מרגישים חלק מהחברה הישראלית גבוה יותר מאשר בקרב מי שכן מרגישים כך; ואילו המצביעים למפלגות ערביות הביעו הסכמה רבה יותר עם האמירה הזו מאשר המצביעים למפלגות ציוניות. לבסוף, ככל שהמרוויינים משכילים יותר, כך שיעור הסכמתם עם האמירה גבוה יותר. הבדלים נמצאו גם בפילוח לפי אזור המגורים: שיעור המסכימים כי "אפילו עם ערבים מתאימים ללימודים או לעבודה, יהודים תמיד יתקבלו לפנייהם" מקרב תושבי מחוזות תל אביב והמרכז גבוה משיעור המסכימים עם היגד זה מקרב תושבי הדרום.

לוח 2.9 (% ,אוגוסט 2021, מדגם ערבים)

מסכימים שאפילו אם ערבים מתאימים יותר ללימודים או לעבודה, יהודים תמיד מתקבלים לפנייהם

75	מרגישים חלק מהחברה הישראלית ובעיותיה	תחושת השייכות לחברה הישראלית
87	לא מרגישים חלק מהחברה הישראלית ובעיותיה	
61.5	מפלגות ציוניות	הצבעה בבחירות
83	הרשימה המשותפת	
90	רע"ם	
77	תיכונית חלקית ופחות	השכלה
78	תיכונית מלאה עם בגרות	
80	על-תיכונית/אקדמית חלקית	
89.5	אקדמית מלאה	
72	דרום	מחוז
85	ירושלים	
87	תל אביב והמרכז	
82	חיפה	
81	צפון	

זכות קדימה ליהודים בקבלה לעבודה³⁶

שאלה 28

נספח 1

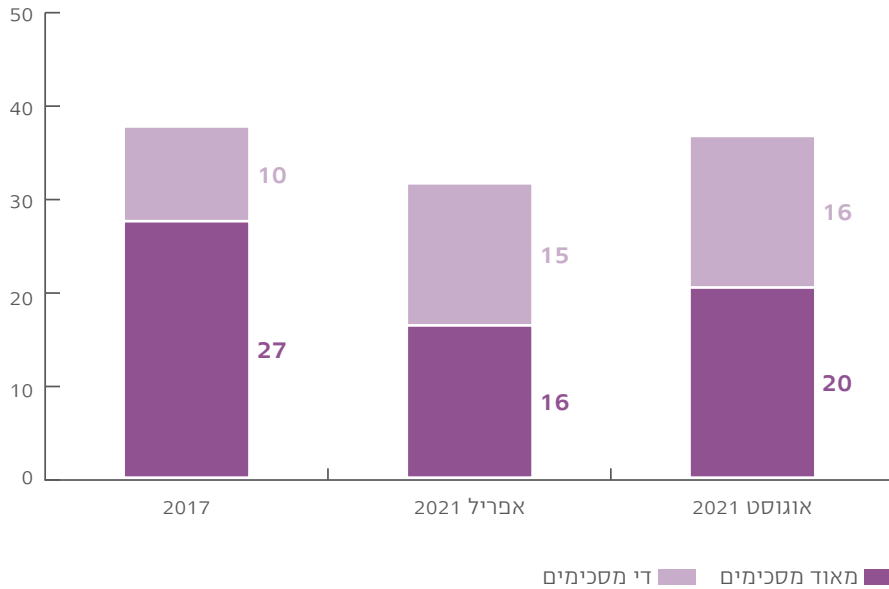
עמ' 179

נספח 2

עמ' 213

את המרוויינים היהודים שאלנו על עמדתם בנוגע לאמירה "בישראל צריך קודם כול לתת עבודה ליהודים ורק אחר כך לערבים". רוב המרוויינים היהודים לא הסכימו עם אמירה זו (באוגוסט נמדדה עלייה קלה לעומת סקר אפריל 2021). אולם ראוי לציין כי עדיין למעלה משליש מהמדגם הסכימו איתה.

תרשים 2.18 / יש לתת זכות קדימה בקבלה לעבודה ליהודים על פני הערבים, (%, די ומאוד מסכימים, מדגמי יהודים) 2021-2017

פילוח תשובות היהודים (באוגוסט 2021) מלמד כי הממקמים עצמם בימין הפוליטי, החרדים והדתיים מסכימים יותר מהקבוצות האחרות שיש לתת זכות קדימה ליהודים בקבלה לעבודה. פילוח לפי מחוז מגורים מעלה כי בקרב תושבי הדרום שיעור המסכימים להעדפה כזו גבוה יותר בהשוואה לתושבי שאר המחוזות. לבסוף, ככל שהמרוויינים משכילים ומבוגרים יותר, כך שיעור הלא מסכימים עם אמירה זו גבוה יותר.

לוח 2.10 (% אוגוסט 2021, מדגם יהודים)

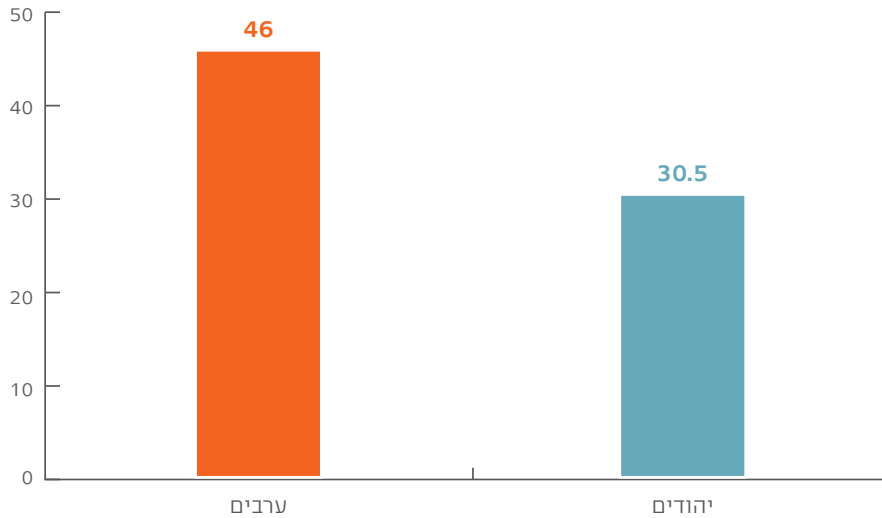
סך הכול	לא יודעים	לא כל כך ובכלל לא מסכימים	די ומאוד מסכימים	יש להעדיף יהודים בקבלה לעבודה	
100	6	43	51	ימין	מחנה פוליטי
100	6.5	72	21.5	מרכז	
100	5	89	6	שמאל	

סך הכול	לא יודעים	לא כל כך ובכלל לא מסכימים	די ומאוד מסכימים	יש להעדיף יהודים בקבלה לעבודה	
100	9	26	65	חרדים	מיקום עצמי על הרצף חרדים- חילונים
100	7.5	23.5	69	דתיים	
100	6	47	47	מסורתיים דתיים	
100	6	61	33	מסורתיים לא־דתיים	
100	4	78	18	חילונים	
100	5.5	43.5	51	דרום	מחוז
100	7	52	41	ירושלים וסביבתה	
100	7	56	37	יהודה ושומרון	
100	8	60	32	מרכז	
100	5.5	66	28.5	תל אביב	
100	2	67	31	אזור חיפה	השכלה
100	4	54	42	צפון	
100	6.5	48	45.5	תיכונית חלקית ופחות	
100	9	52	39	תיכונית מלאה עם בגרות	
100	10	49	41	על־תיכונית/ אקדמית חלקית	
100	2	70	28	אקדמית מלאה	גיל
100	7	52	41	34-18	
100	5	57	38	54-35	
100	5	66	29	55+	

שאלנו את המרואיינים היהודים והערבים (בשאלות נפרדות) באיזו מידה הם מייחסים חשיבות לדעותיהם של אנשי הדת שלהם כשמדובר בנושאים פוליטיים וחברתיים. כפי שמראה התרשים הבא, בשני המדגמים רק מיעוט מן המרואיינים מייחסים חשיבות כזו, אם כי שיעורם במדגם הערבים גבוה מזה שבמדגם היהודים.

תרשים 2.19 / מחשיבים את דעותיהם של אנשי הדת שלהם בנושאים פוליטיים וחברתיים (%) במידה די רבה ורבה מאוד, מדגם יהודים ומדגם ערבים)

כצפוי, מצאנו הלימה גבוהה בין התשובות לשאלה זו לבין המיקום העצמי על הרצף חרדים-חילונים (מדגם יהודים): ככל שהמרואיינים דתיים יותר, כך הם מייחסים חשיבות רבה יותר לדעותיהם של רבנים בנושאים פוליטיים וחברתיים. עוד מצאנו כי ייחוס חשיבות לדעותיהם של רבנים מושפע גם מהשכלה: ככל שהמרואיינים משכילים פחות, כך הם מייחסים חשיבות רבה יותר לדעותיהם של אנשי הדת.

חשיבות דעותיהם של אנשי דת/רבנים בנושאים פוליטיים וחברתיים³⁷

שאלות 48א, 48ב

נספח 1

עמ' 192-193

לוח 2.11 (% , אפריל 2021, מדגם יהודים)

מייחסים חשיבות די רבה ורבה מאוד לדעותיהם של הרבנים בנושאים פוליטיים וחברתיים

94	חרדים	מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים
67	דתיים	
53	מסורתיים דתיים	
18	מסורתיים לא-דתיים	
5	חילונים	
47	תיכונית חלקית ופחות	השכלה
39.5	תיכונית מלאה עם בגרות	
35	על-תיכונית/אקדמית חלקית	
20	אקדמית מלאה	

גם במדגם הערבים נמצאה אותה הלימה בין ייחוס חשיבות לעמדות אנשי הדת לבין רמת הדתיות של המרואיינים. עוד מצאנו כי מצביעי רע"ם מייחסים חשיבות רבה יותר לדעותיהם של אנשי הדת מאשר יתר המצביעים הערבים.³⁸ בנוסף, ראינו כי מרואיינים בעלי הכנסה נמוכה מחשיבים יותר את דעותיהם של אנשי הדת מאשר בעלי הכנסה הגבוהה יותר; ומוסלמים ודרוזים מחשיבים אותן יותר מאשר נוצרים.

38 על מנת לוטרל את השפעת משתנה "רמת הדתיות" על משתנה ההצבעה בבחירות האחרונות ביצענו צילוח וראינו כי פרופיל הדתיות של מצביעי רע"ם קרוב לפרופיל הדתיות של מצביעי הרשימה המשותפת (מצביעי רע"ם: דתיים – 36%, מסורתיים – 56%, ולא-דתיים – 8%; מצביעי הרשימה המשותפת: דתיים – 37%, מסורתיים – 46%, ולא-דתיים – 17%), ולכן אנו מציגים פילוח זה.

לוח 2.12 (% אפריל 2021, מדגם ערבים)

מייחסים חשיבות די רבה ורבה מאוד לדעותיהם של אנשי הדת בנושאים פוליטיים וחברתיים

53	דתי/דתי מאוד	רמת דתיות
46	מסורתי	
23	לא-דתי בכלל	
26	מפלגות ציוניות	הצבעה בבחירות
37	הרשימה המשותפת	
54	רע"ם	
53	מתחת לממוצע	הכנסה
38	ממוצעת	
35	מעל לממוצע	
48	מוסלמי	דת
29	נוצרי	
44	דרוזי	

לצד מידת ההשפעה של עמדותיהם של אנשי הדת רצינו לדעת מה השפעתה של החמולה על שיקולי ההצבעה של הערבים אזרחי ישראל. רוב היהודים סבורים כי החמולה משפיעה כיום במידה די רבה ורבה מאוד על שיקולי ההצבעה לכנסת (כרבע השיבו שאינם יודעים). המרוויינים במדגם הערבים חצויים בדעתם בסוגיה זו.

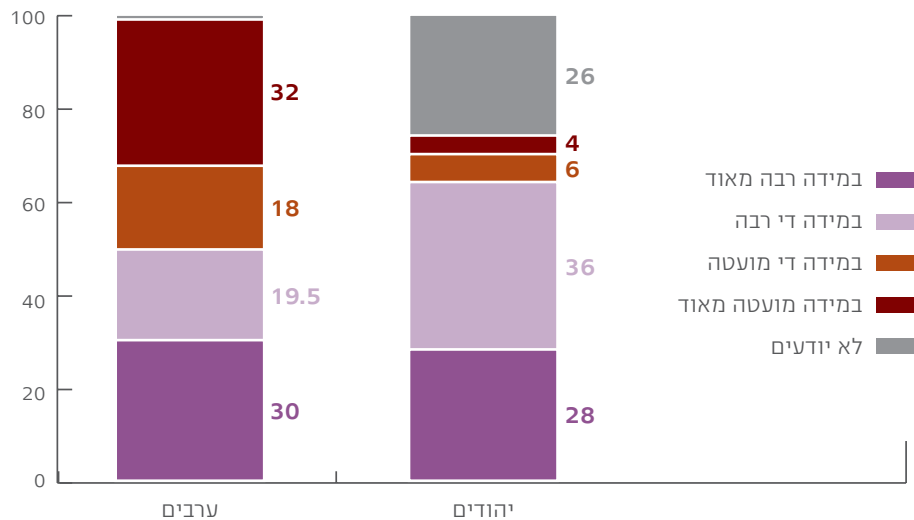
השפעת החמולה על שיקולי ההצבעה לכנסת של הערבים אזרחי ישראל³⁹

שאלה 51

נספח 1

עמ' 194

תרשים 2.20 / השפעת החמולה על שיקולי ההצבעה לכנסת של הערבים אזרחי ישראל (% מדגם יהודים ומדגם ערבים)

במדגם היהודים לא מצאנו הבדלים או פערים משמעותיים בין קבוצות המשנה השונות, למעט בפילוח לפי גיל: מבוגרים סבורים יותר מצעירים כי החמולה משפיעה כיום במידה די רבה ורבה מאוד על שיקולי ההצבעה (18-34%; 35-54%; 55%+ - 70%).

כאמור, המרואיניים במדגם הערבים חצויים בשאלה זו. מצאנו הבדלים בין קבוצות המשנה לפי דת ולפי רמת דתיות: יותר מוסלמים סבורים כי השפעת החמולה היא מועטה בהשוואה לנוצרים ולדרוזים. נוסף על כך, מרואיניים לא-דתיים וצעירים יותר סבורים כי השפעת החמולה היא רבה יותר מאשר דתיים ומסורתיים ומבוגרים יותר (+55). מרואיניים בעלי השכלה נמוכה סבורים שהשפעת החמולה היא מועטה יותר מאשר בעלי השכלה גבוהה יותר. ולבסוף, מצביעי רע"ם, יותר מיתר המצביעים הערבים, סבורים כי השפעת החמולה היא מועטה.

לוח 2.13 (% אפריל 2021, מדגם ערבים)

סך הכול	לא יודעים	במידה די רבה ורבה מאוד	במידה די מועטה ומועטה מאוד	השפעת החמולה על ההצבעה בבחירות	
100	0.5	47.5	52	מוסלמים	דת
100	–	66	34	נוצרים	
100	3.5	53.5	43	דרוזים	
100	1	48	51	דתי/דתי מאוד	רמת דתיות
100	–	46	54	מסורתי	
100	2	62	36	לא־דתי	
100	–	54	46	34–18	גיל
100	1.5	48.5	50	54–35	
100	–	41	59	55+	
100	–	42	58	תיכונית חלקית ופחות	השכלה
100	–	51	49	תיכונית מלאה עם בגרות	
100	–	57	43	על־תיכונית/ אקדמית חלקית	
100	1	53	46	אקדמית מלאה	
100	–	54	46	מפלגות ציוניות	הצבעה בבחירות
100	–	57	43	הרשימה המשותפת	
100	–	40	60	רע"ם	

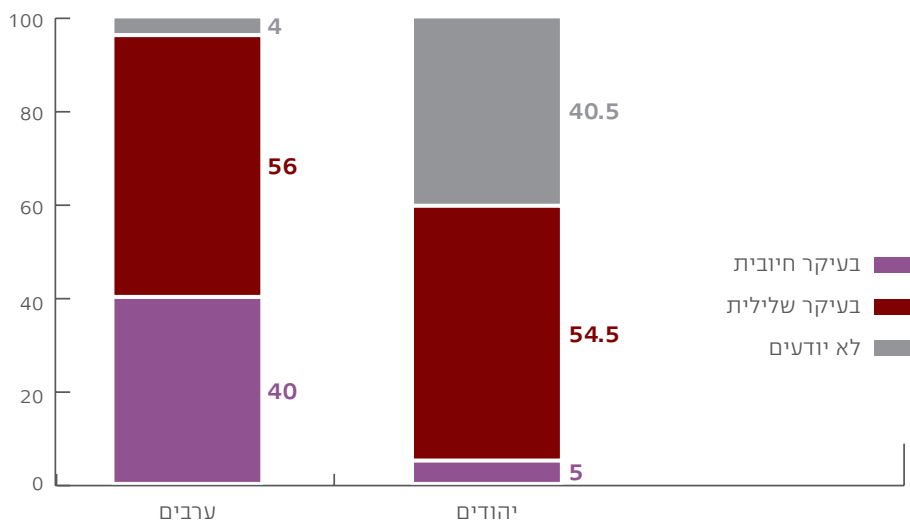
**השפעת החמולה
על שיקולי
ההצבעה –
חיובית או
שלילית?**⁴⁰

שאלה 52

נספח 1
עמ' 195

בהמשך לשאלה הקודמת, שאלנו את המרואיינים אם לדעתם השפעת החמולה על שיקולי ההצבעה היא חיובית או שלילית. בשני המדגמים יש רוב לסבורים כי השפעה זו היא בעיקרה שלילית. ראוי לציין כי כמעט מחצית היהודים לא ידעו להשיב על שאלה זו.

תרשים 2.21 / האם השפעת החמולה על שיקולי ההצבעה היא חיובית או שלילית? (% מדגם יהודים ומדגם ערבים)

בפילוח התשובות של מדגם היהודים לפי מחנה פוליטי ראינו כי מרואיינים הממקמים עצמם בימין הפוליטי סבורים יותר כי השפעה זו של החמולה היא שלילית, בהשוואה למרכז ולשמאל (בהתאמה, 61%, 51%, 47%).

בפילוח התשובות של מדגם הערבים לפי רמת דתיות, לפי הצבעה בבחירות האחרונות לכנסת ולפי השכלה ראינו שככל שהמרואיינים מגדירים עצמם פחות דתיים, כך הם סבורים יותר כי השפעת החמולה היא בעיקרה שלילית; מצביעי מפלגות ציוניות סבורים יותר כי השפעה זו היא בעיקרה שלילית מאשר המצביעים לרשימה המשותפת ובייחוד לרע"ם; ולבסוף יותר בעלי השכלה אקדמית סבורים כי השפעה זו היא בעיקרה שלילית בהשוואה לבעלי השכלה נמוכה יותר.

לוח 2.14 (% מדגם ערבים)

סך הכול	לא יודעים	בעיקר שלילית	בעיקר חיובית	השפעת החמולה על שיקולי ההצבעה	
100	5.5	50.5	44	דתי/דתי מאוד	רמת דתיות
100	4	57	39	מסורתי	
100	2	67	31	בכלל לא-דתי	
100	–	73	27	מפלגות ציוניות	הצבעה בבחירות
100	1	58	41	הרשימה המשותפת	
100	3.5	49	47.5	רע"ם	
100	3.5	57	39.5	תיכונית חלקית ופחות	השכלה
100	2	49	49	תיכונית מלאה עם בגרות	
100	4	48	48	על-תיכונית/ אקדמית חלקית	
100	7	62	31	אקדמית מלאה	

משבר הקורונה והשלכותיו – ריחוק חברתי, סגרים, בידודים, למידה מרחוק, עבודה היברידית מהבית ובמקום העבודה, ביצוע פעולות שונות מרחוק (קניות, הזמנות, בנקים) וכדומה – הדגישו את הנחיצות הרבה של רשת האינטרנט ואת החשיבות של זמינותה ומהירותה, והם אף האיצו עד מאוד תהליכי דיגיטציה בקרב החברה היהודית והערבית כאחת. ביקשנו אפוא מהמראיינים לדרג את הזמינות והמהירות של האינטרנט במקומות מגוריהם על סולם שבין 1=גרוע ל-5=מצוין. המראיינים היהודים נתנו ציון גבוה יותר לזמינות ולמהירות של האינטרנט במקום מגוריהם (53.5% – ציון טוב/מצוין), לעומת המראיינים הערבים (35% – ציון טוב/מצוין).

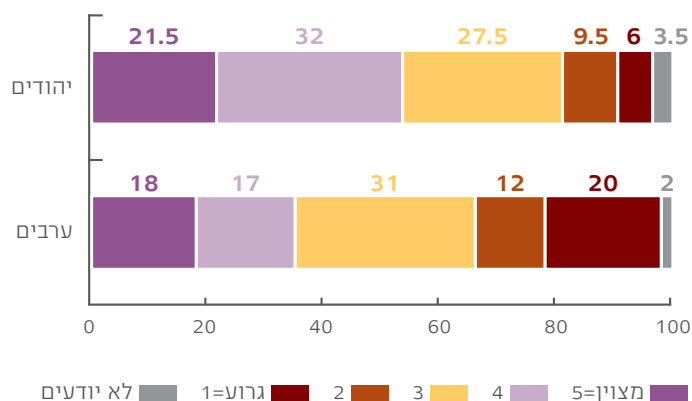
זמינות ומהירות האינטרנט במקום המגורים⁴¹

שאלה 22

נספח 1

עמ' 176

תרשים 2.22 / זמינות ומהירות האינטרנט במקום המגורים (% מדגם יהודים ומדגם ערבים)

בדקנו במדגם היהודים אם יש הבדלים בשיעור הנותנים ציון טוב ומצוין לזמינות ולמהירות האינטרנט לפי אזור מגורים. מצאנו כי הדירוג של תושבי הדרום גבוה יותר מזה של המתגוררים ביתר האזורים.

לוח 2.15 (% מדגם יהודים)

זמינות ומהירות האינטרנט במקום המגורים	דרום	ירושלים	תל אביב	מרכז	צפון	חיפה	יהודה ושומרון
טוב/מצוין (ציונים 4+5)	70	49	60	55	43	41	35

במדגם הערבים בדקנו אם יש הבדלים בשיעורי הנותנים ציון טוב ומצוין לזמינות ולמהירות של האינטרנט לפי אזור מגורים, גיל, הכנסה ודת. מצאנו כי בניגוד למדגם היהודים, תושבי הדרום הערבים נתנו לאינטרנט ביישובם ציון נמוך ביותר. ייתכן שהדבר נובע מתשתיות פחות טובות ביישובים הערביים באזור הדרום, לעומת התשתיות ביישובים ערביים באזורים אחרים ולעומת התשתיות ביישובים יהודיים באזור הדרום. כמו כן, מרואיינים צעירים יותר ובעלי הכנסה מעל הממוצע נתנו ציון גבוה יותר לזמינות ולמהירות של האינטרנט בהשוואה ליתר קבוצות המשנה. לבסוף, המרואיינים הדרוזים נתנו ציון גבוה יותר מאשר הנוצרים והמוסלמים.

לוח 2.16 (% טוב/מצוין, מדגם ערבים)

זמינות ומהירות האינטרנט במקום המגורים

55	ירושלים	מחוז
38	צפון	
30	חיפה	
37	מרכז (כולל תל אביב)	
25	דרום	
40	34-18	גיל
34.5	54-35	
26	55+	
27.5	מתחת לממוצע	הכנסה
43	ממוצע	
46	מעל לממוצע	
32	מוסלמי	דת
45	נוצרי	
59	דרוזי	

אחד הביטויים כיום לתפיסות ליברליות או שמרניות הוא העמדה כלפי שוויון זכויות לקהילת הלהט"ב. בסוגיה זו מצאנו הבדלים גדולים בין אזרחי ישראל היהודים והערבים: בעוד מעל שני שלישים מהיהודים מסכימים כי יש לתת לזוגות חד-מיניים אותן זכויות כמו לזוגות הטרוסקסואלים, מקרב הערבים שיעור כמעט זהה אינם מסכימים לכך.

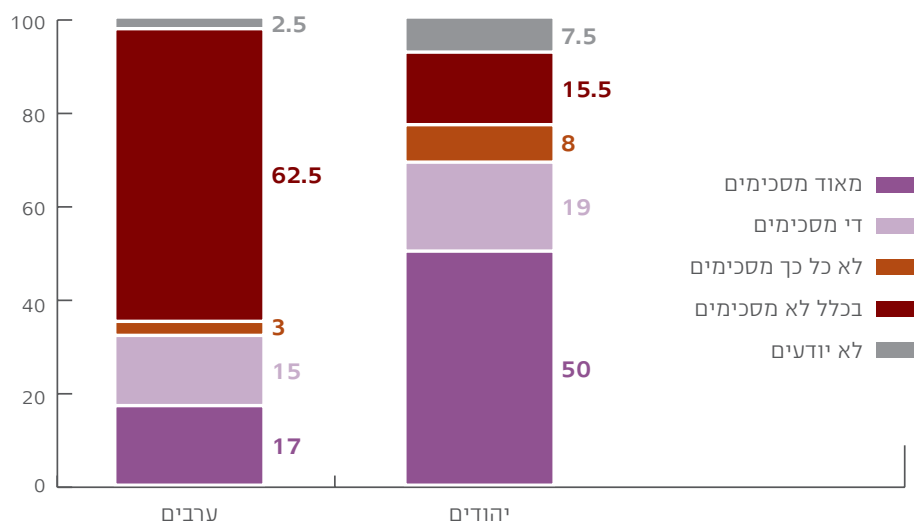
שוויון זכויות
לזוגות חד-מיניים⁴²

שאלה 47

נספח 1
עמ' 192

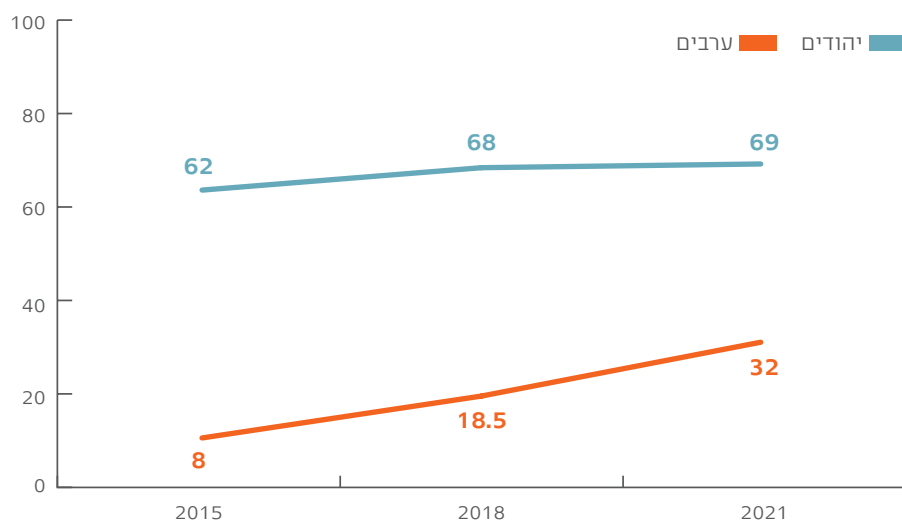
נספח 2
עמ' 220

תרשים 2.23 / "יש לתת לזוגות חד־מיניים (הומואים ולסביות) את אותן זכויות כמו לזוגות הטרוסקסואלים (גבר ואישה)" (% מדגם יהודים ומדגם ערבים)

כפי שמראה התרשים הבא, המדידה של השנה יכולה אולי להעיד על שינוי לטובה ביחס כלפי להט"בים בציבור הערבי, אם כי יש צורך בעוד מדידות כדי לקבוע זאת בוודאות.

תרשים 2.24 / תומכים בשוויון זכויות לזוגות חד־מיניים, 2015-2021 (% מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)

הערה: 2015 – מדד השלום, פברואר 2015; 2016 – מדד השלום, יולי 2018.

פילוח המרואיינים הערבים לפי דת מעלה כי מעל מחצית מהנוצרים תומכים בשוויון זכויות לזוגות חד-מיניים, מקרב הדרוזים כמחצית תומכים בכך, ומקרב המוסלמים – כרבע.

לוח 2.17 (% מדגם ערבים)

תומכים בשוויון זכויות לזוגות חד-מיניים		
27	מוסלמים	דת
56	נוצרים	
48	דרוזים	

פילוח מדגם היהודים לפי מיקום על הרצף חרדים-חילונים מעלה פערים גדולים מאוד: בעוד מיעוט קטן מהחרדים ומהדתיים תומכים בשוויון זכויות לזוגות חד-מיניים, רוב המסורתיים הדתיים, המסורתיים הלא-דתיים והחילונים תומכים בשוויון זכויות כזה.

לוח 2.18 (% מדגם יהודים)

תומכים בשוויון זכויות לזוגות חד-מיניים		
11	חרדים	מיקום על הרצף חרדים-חילונים
23	דתיים	
60.5	מסורתיים דתיים	
82	מסורתיים לא-דתיים	
92	חילונים	

פרק 3 / יחסי יהודים-ערבים: המשטרה והאזרח

הנושאים הנדונים בפרק זה:

- החשש מפשע אלים
- המשטרה והביטחון האישי של האזרחים
- יחס המשטרה לערבים וליהודים
- הרצון בנוכחות משטרתית קרובה
- שוטרים ערבים במשטרת ישראל
- נכונות לדווח למשטרה
- החסמים לשיתוף פעולה של ערבים עם המשטרה
- הסברים לפשיעה בחברה הערבית
- תפקיד ההנהגות באלימות במשפחה
- האירועים האלימים במאי

החשש מהיפגעות מפשע אלים⁴³

שאלה 34

נספח 1

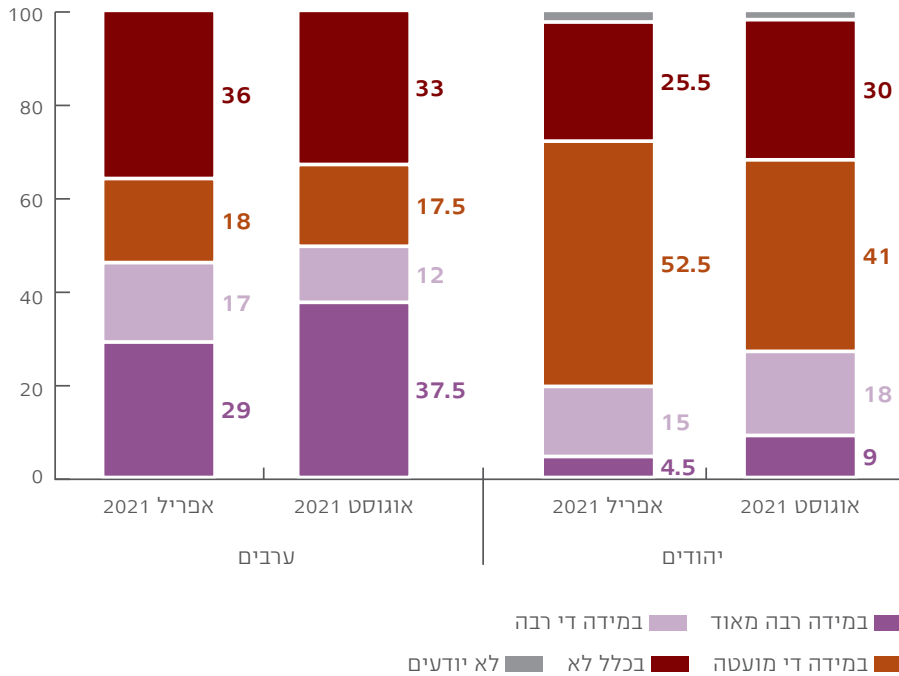
עמ' 182-183

נספח 2

עמ' 215-216

העלייה הדרמטית במספר נפגעי העבירה בחברה הערבית והשליטה של ארגוני פשע במרחבים גדולים של המדינה העמידו את נושא הפשיעה ותפקוד המשטרה למניעתה במרכז השיח הציבורי. שאלנו פעמיים (באפריל ובאוגוסט) את המרואיינים היהודים והערבים באיזו מידה הם חוששים שהם או מי מבני משפחתם ייפגעו מאירוע אלים בסביבת מגוריהם. התשובות מורות כי החשש של הערבים אזרחי ישראל להיפגע מאירוע אלים גבוה מהחשש מכך בקרב היהודים. עוד מצאנו כי בכלל המדגם שיעור החוששים להיפגע היה גבוה יותר באוגוסט מזה שבאפריל.

תרשים 3.1 / "באיזו מידה אתה חושש שאתה או בני משפחתך תיפגעו מפשע אלים באזור מגוריהם?" (מדגם יהודים ומדגם ערבים)

פילוח מדגם הערבים לפי דת מעלה כי מוסלמים ונוצרים יותר מאשר דרוזים ציינו גם באפריל וגם באוגוסט כי הם חוששים להיפגע מפשע אלים באזור מגוריהם. פילוח לפי אזורי מגורים העלה כי במרכז שיעור הערבים החוששים להיפגע מפשע אלים הוא הגבוה ביותר, וזהו גם האזור שבו חלה העלייה החדה ביותר במידת החשש בין אפריל לאוגוסט. במקום השני מבחינת שיעור החוששים נמצא אזור הדרום, וסוגרים את הרשימה אזורי חיפה והצפון. עוד נמצא כי רוב הנשים הערביות חוששות להיפגע מפשע אלים בסביבת מגוריהן, למול מיעוט של הגברים הערבים החוששים מכך.

לוח 3.1 (%) מדגם ערבים)

אוגוסט 2021	אפריל 2021	חוששים להיפגע מפשע אלים באזור מגוריהם במידה די רבה ורבה מאוד	
51	49	מוסלמים	דת
50	44	נוצרים	
36	27.5	דרוזים	
45	47	צפון	מחוז
43	53	חיפה	
71	47	מרכז	
56	40	דרום	
44	38	גברים	מין
56	54	נשים	

במדגם היהודים פילוח לפי אזור מגורים (אוגוסט 2021) מעלה כי תושבי יהודה ושומרון (44%), הדרום (41%) וירושלים (39%) חוששים להיפגע מפשע אלים באזור מגוריהם במידה רבה יותר מתושבי הצפון (26%), חיפה (23%) ואזור תל אביב והמרכז (20%).

בהמשך לבדיקה של החשש להיפגע מפשע אלים באזור המגורים, שאלנו את המרואיינים במדידת אפריל באיזו מידה משטרת ישראל מעניקה להם ולמשפחתם תחושת ביטחון אישי. נמצא שכמעט מחצית מהמרואיינים היהודים חשים כי המשטרה מעניקה להם ביטחון אישי, לעומת כשליש בלבד מהערבים החשים מוגנים על ידי המשטרה.

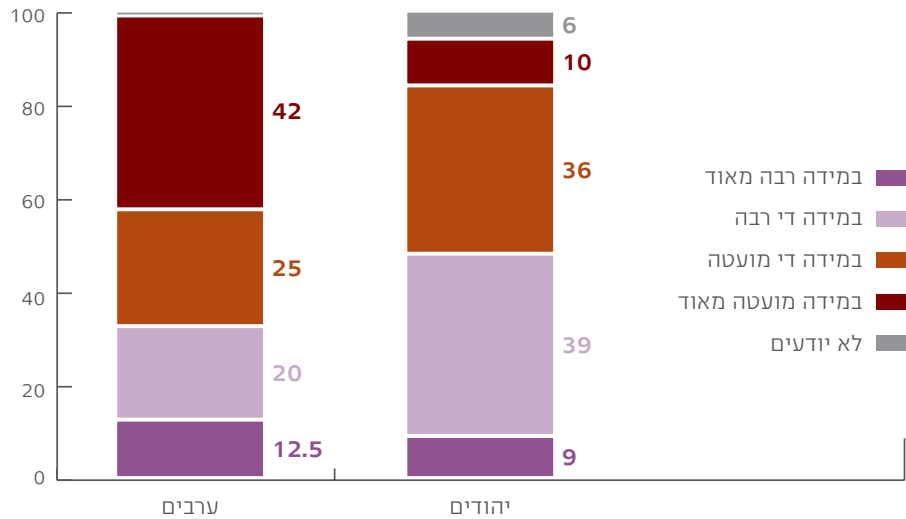
המשטרה ותחושת הביטחון האישי⁴⁴

שאלה 31

נספח 1

עמ' 181

תרשים 3.2 / "באיזו מידה משטרת ישראל מעניקה לך ולמשפחתך כיום ביטחון אישי?" (%, מדגם יהודים ומדגם ערבים)

במדגם הערבים מצאנו הבדלים בתחושת הביטחון האישי לפי דת: רוב המרוויינים הדרוזים השיבו כי המשטרה אכן מעניקה להם ולמשפחתם ביטחון אישי, לעומת מיעוט בלבד מהנוצרים ועוד פחות מכך מהמוסלמים. הבדלים נמצאו גם בין מצביעי המפלגות השונות: מחצית ממי שהצביעו בבחירות 2021 למפלגות ציוניות ציינו כי המשטרה מעניקה להם ביטחון אישי, לעומת רק כשליש ממצביעי רע"ם וכרבע ממצביעי הרשימה המשותפת.

לוח 3.2 (%, מדגם ערבים)

המשטרה מעניקה לי ולמשפחתי ביטחון אישי במידה די רבה ורבה ומאוד

דת	מפלגות ציוניות	הרשימה המשותפת	רע"ם
דרוזים	59	50	33
נוצרים	34	24	33
מוסלמים	29	24	33

במדגם היהודים נמצאו הבדלים בתחושת הביטחון האישי בפילוח לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים: כשליש מהחרדים ציינו כי המשטרה מעניקה להם ביטחון אישי, לעומת שיעור כפול החשים כך בקרב הדתיים. בקרב החילונים והמסורתיים ציינו מחצית, או קצת פחות, כי המשטרה מעניקה להם ביטחון אישי. הבדלים נמצאו גם בין קבוצות הגיל: הצעירים חשים במידה רבה יותר מהמבוגרים כי המשטרה מעניקה להם ולמשפחתם ביטחון אישי.

לוח 3.3 (%) מדגם יהודים)

המשטרה מעניקה לי ולמשפחתי ביטחון אישי במידה די רבה ורבה מאוד

31	חרדים	מיקום על הרצף חרדים-חילונים
61	דתיים	
49	מסורתיים דתיים	
46	מסורתיים לא-דתיים	
50	חילונים	
53	34-18	
48.5	54-35	גיל
42	55+	

יחס המשטרה לאזרחי ישראל הערבים והיהודים⁴⁵

שאלה 32

נספח 1

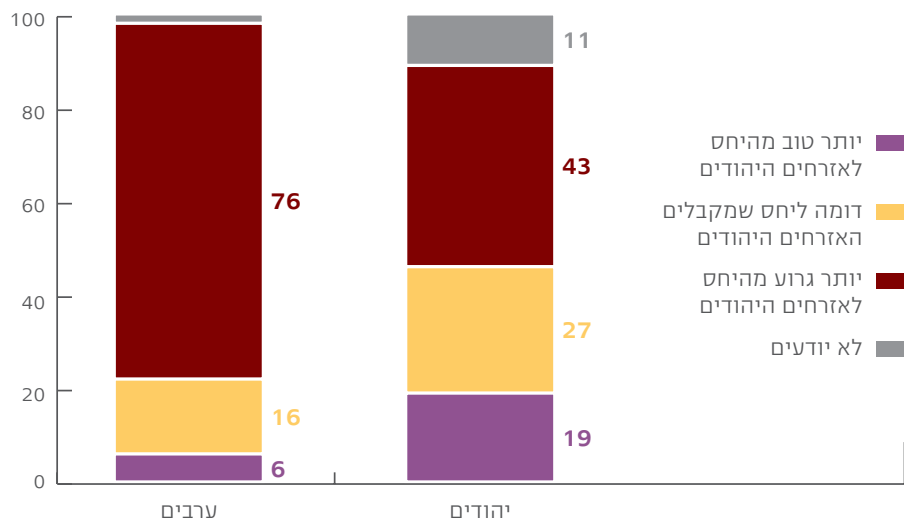
עמ' 181

בהמשך לדיווח של המרוויינים הערבים על המידה המועטה של תחושת ביטחון אישי שהמשטרה מעניקה להם, לא מפתיע כי רוב גדול מהם, הן במדידת אפריל הן במדידת אוגוסט, ציינו גם כי היחס של המשטרה והשוטרים לערבים גרוע מיחסם ליהודים. מנגד, רק מיעוט מהמרוויינים היהודים ציינו כי יחס השוטרים והמשטרה לערבים אזרחי ישראל גרוע יותר מיחסם ליהודים. למעשה, כחמישית מהיהודים אף ציינו כי יחס המשטרה והשוטרים לציבור הערבי טוב יותר מהיחס שזוכים לו האזרחים היהודים.

בניגוד לתשובות לשאלה לגבי החשש להיפגע מפשע אלים, שהראו כי מידת החשש באוגוסט הייתה גבוהה יותר מזו שנמדדה באפריל, הרי שבכל הנוגע ליחס המשטרה לאזרחי המדינה הערבים לא נמצא הבדל בין שתי המדידות. להלן נתוני אוגוסט.

תרשים 3.3 / "בהשוואה לאזרחי המדינה היהודים, היחס של השוטרים והמשטרה לאזרחי ישראל הערבים הוא..." , אוגוסט 2021 (% מדגם יהודים ומדגם ערבים)

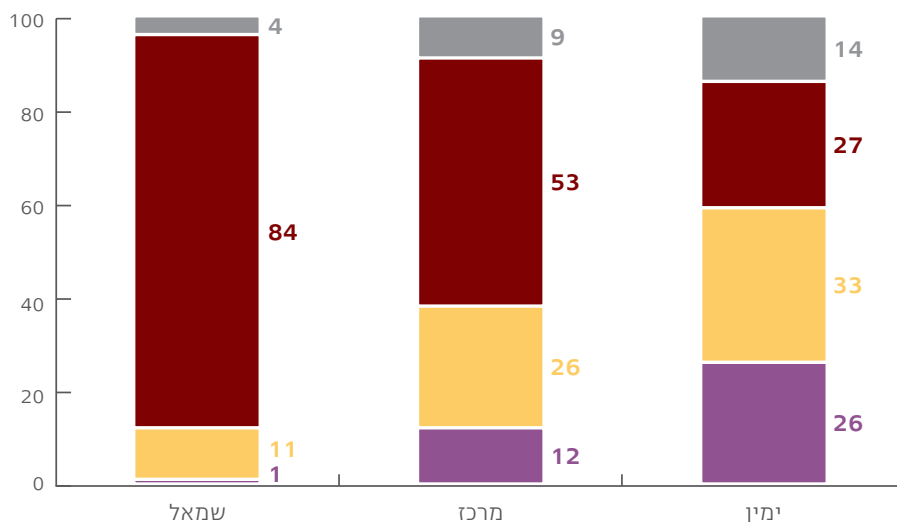

במדגם הערבים (אוגוסט 2021) מצאנו פערים ניכרים לפי דת: רוב גדול של המוסלמים והנוצרים (בהתאמה, 81% ו-62.5%) סבורים שהיחס שזוכים לו הערבים מהמשטרה והשוטרים גרוע יותר מהיחס שזוכים לו היהודים, לעומת מחצית (50%) מהדרוזים שזו הערכתם.

פילוח מדגם היהודים (אוגוסט 2021) לפי מיקום על הרצף חרדים-חילונים מעלה כי בעוד שני שלישים מהחילונים סבורים כי הערבים מקבלים מהשוטרים ומהמשטרה יחס גרוע יותר מזה שמקבלים היהודים, רק מיעוט מקרב שאר קבוצות ההגדרה הדתית העצמית חושבים כן: מסורתיים לא-דתיים – 38%; מסורתיים דתיים – 21.5%; דתיים – 16%; חרדים – 18.5%.

פילוח מדגם היהודים לפי מחנה פוליטי (אוגוסט 2021) מעלה כי בשמאל רוב גדול (84%) סבורים שהמשטרה מעניקה לאזרחי ישראל הערבים יחס פחות טוב מזה שזוכים לו האזרחים היהודים. במרכז מחזיקים בדעה זו קצת יותר ממחצית, ובימין פחות משליש סבורים כן. עוד כרבע מהימין ציינו כי יחס השוטרים והמשטרה לערבים אזרחי ישראל טוב יותר מיחסם ליהודים, תשובה שרק מיעוט זעיר ממחנה השמאל (1%) בחרו בה.

תרשים 3.4 / "בהשוואה לאזרחי המדינה היהודים, היחס של השוטרים והמשטרה לאזרחי ישראל הערבים הוא...", אוגוסט 2021 (%) לפי מחנה פוליטי, מדגם יהודים)

יותר טוב מהיחס לאזרחים היהודים — יותר גרוע מהיחס לאזרחים היהודים — דומה ליחס שמקבלים האזרחים היהודים — לא יודעים

הרצון בנוכחות המשטרה בסביבה הקרובה⁴⁶

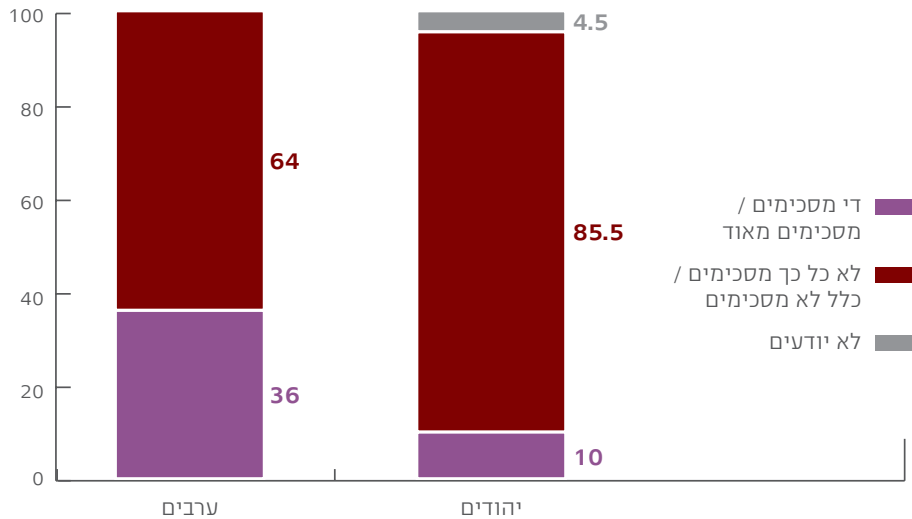
שאלה 36

נספח 1

עמ' 184

רוב המרואיינים היהודים והערבים הן במדידת אפריל הן במדידת אוגוסט לא הסכימו עם ההיגד שעדיף שהמשטרה לא תהיה נוכחת בסביבת מגוריהם, ואולם הרוב בקרב היהודים היה גדול בביורור מאשר בקרב הערבים (בהתאמה, 85.5% ו-64%; אוגוסט 2021). הבדל זה נגזר ככל הנראה מהתחושה הרווחת אצל המרואיינים הערבים, כפי שהראינו קודם לכן, שהמשטרה אינה מקנה להם ביטחון אישי, וכי יחסה אליהם רע מיחסה לאזרחים היהודים. שאלה זו נשאלה השנה פעמיים אך לא נמצאו הבדלים בין שתי המדידות. קרי – אירועי מאי 2021 לא שינו את עמדות היהודים והערבים בנוגע למידת רצונם שהמשטרה תהיה, או לא תהיה, נוכחת באזור מגוריהם. להלן נתוני אוגוסט.

תרשים 3.5 / "עדיף שהמשטרה לא תהיה מאוד נוכחת באזור מגורי, גם אם זה יבוא על חשבון השירות שאקבל ממנה", אוגוסט 2021 (% מדגם יהודים ומדגם ערבים)

מפילוח מדגם הערבים לפי דת עולה כי במדידה בחודש אוגוסט העדיפו למעלה משליש מהמרוויינים המוסלמים (38%) שהמשטרה לא תהיה מאוד נוכחת באזור מגוריהם. שיעורי המחזיקים בדעה זו בקרב הנוצרים והדרוזים היו נמוכים יותר (בהתאמה, 25% ו-22%). פילוח מדגם הערבים לפי הצבעה בבחירות לכנסת העלה כי בעוד בקרב מצביעי הרשימה המשותפת העמדות חלוקות (56% מתנגדים ו-43% תומכים ברעיון הרחקת המשטרה גם במחיר של ויתור על שירותיה), בקרב מי שהצביעו למפלגות ציוניות יש רוב גדול (77%) שמתנגדים לעמדה שעדיף שהמשטרה לא תהיה נוכחת באזור מגוריהם. גם בקרב מצביעי רע"ם שיעור המתנגדים עולה על שיעור התומכים (63% לעומת 37%).

לוח 3.4 (% , אוגוסט 2021, מדגם ערבים)

מסכימים שעדיף שהמשטרה לא תהיה מאוד נוכחת באזור מגוריהם, גם אם זה יבוא על חשבון השירות שמקבלים ממנה

38	מוסלמים	דת
25	נוצרים	
22	דרוזים	

מסכימים שעדיף שהמשטרה לא תהיה מאוד נוכחת באזור מגוריהם, גם אם זה יבוא על חשבון השירות שמקבלים ממנה

23	מפלגות ציוניות	הצבעה בבחירות
43	הרשימה המשותפת	
37	רע"ם	

גם במדגם היהודים נמצאו במדידת אוגוסט 2021 הבדלים לפי קבוצות משנה: כמעט רבע מהחרדים (23%) הסכימו שעדיף שהמשטרה לא תהיה נוכחת במקום מגוריהם, בניגוד ליתר הקבוצות על הרצף חרדים-חילונים, שבהן רק 7%-11% הסכימו עם היגד זה; בפילוח לפי גיל – הצעירים (18-34) תומכים יותר מהשאר ברעיון שהמשטרה לא תהיה מאוד נוכחת באזור מגוריהם.

לוח 3.5 (% ,אוגוסט 2021, מדגם יהודים)

מסכימים שעדיף שהמשטרה לא תהיה מאוד נוכחת באזור מגוריהם, גם אם זה יבוא על חשבון השירות שמקבלים ממנה

23	חרדים	מיקום על הרצף חרדים-חילונים
7	דתיים	
11	מסורתיים דתיים	
8	מסורתיים לא-דתיים	
7	חילונים	
15	34-18	גיל
7	54-35	
7.5	55+	

שוטרים ערבים
במשטרת ישראל⁴⁷

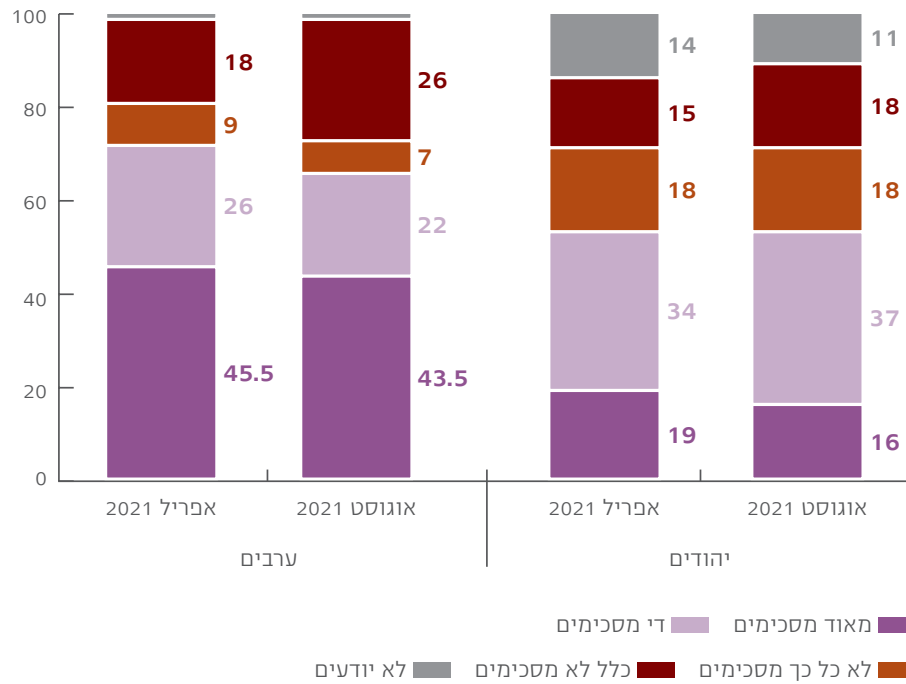
שאלה 37

נספח 1

עמ' 184

ראינו כי רבים מהמרוויינים הערבים מרגישים שהמשטרה מפלה אותם לרעה לעומת האזרחים היהודים ואינה מקנה להם ביטחון אישי. אולי בתקווה לתיקון המצב כשני שלישים מהם, הן במדידת אפריל הן במדידת אוגוסט, רוצים שיהיו יותר שוטרים ערבים במשטרת ישראל. הוא הדין ביהודים, שגם רובם תומכים בהגדלה כזו, אם כי הרוב הערבי התומך בה גדול יותר. עם זאת, אולי בהשפעת אירועי מאי 2021, בחודש אוגוסט הייתה התמיכה בציבור הערבי בהגדלת מספר השוטרים הערבים נמוכה במידת מה מאשר באפריל. אצל היהודים לא חל שינוי בעמדה בנדון בין שתי המדידות.

תרשים 3.6 / "היה רצוי שיהיו יותר שוטרים ערבים במשטרת ישראל" (%), מדגם יהודים ומדגם ערבים)

פילוח של מדגם הערבים (אוגוסט 2021) לפי הצבעה בבחירות ולפי דת מעלה כי תמיכת מצביעי רע"ם בהגדלת מספר השוטרים הערבים גבוהה מתמיכת מצביעי הרשימה המשותפת, אך נמוכה מתמיכת מצביעי המפלגות הציוניות. עם זאת, בשלוש הקבוצות יש רוב לתומכים בהגדלת מספר השוטרים

הערבים במשטרת ישראל.⁴⁸ תמיכת הדרוזים בהגדלת מספר השוטרים הערבים במשטרת ישראל רבה יותר מתמיכת הנוצרים ומתמיכת המוסלמים. להלן נתוני אוגוסט.

לוח 3.6 (%) אוגוסט 2021, מדגם ערבים)

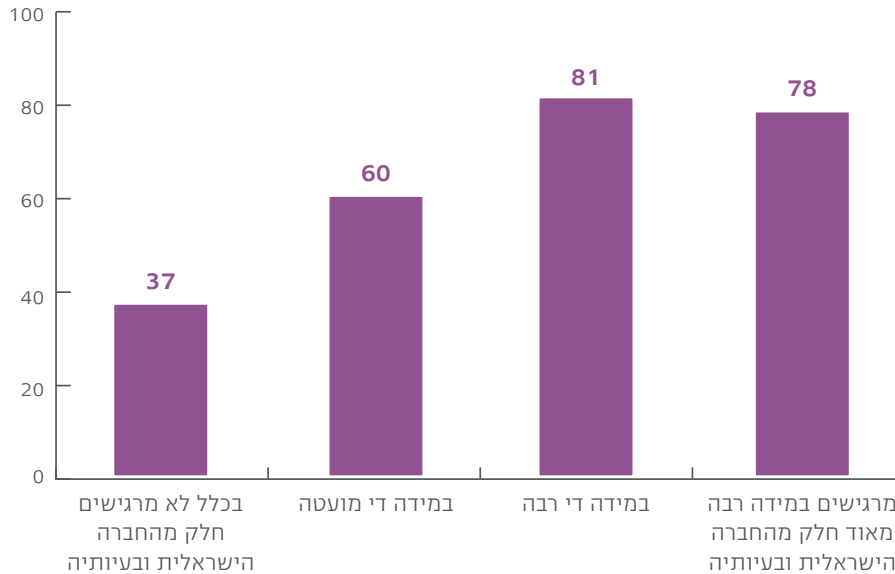
היה רצוי שיהיו יותר שוטרים ערבים במשטרת ישראל

86	מפלגות ציוניות	הצבעה בבחירות
68.5	רע"ם	
59	הרשימה המשותפת	
63	מוסלמים	דת
72	נוצרים	
84	דרוזים	

הצלבנו בין תשובות המרואיינים הערבים לשאלה זו לתשובותיהם לגבי תחושת השייכות לחברה הישראלית: מקרב המרואיינים המרגישים חלק מהחברה הישראלית ובעיותיה רוב גדול (80%) מסכימים כי רצוי שיהיו יותר שוטרים ערבים; לעומת זאת, מקרב מי שכלל לא מרגישים חלק מהחברה הישראלית רק קצת יותר משליש סבורים כך.

48 נציין כי שיעור השוטרים הדרוזים במשטרת ישראל גבוה כמעט פי חמישה מחלקם באוכלוסייה (6.9%). לעומת זאת שיעור הנוצרים במשטרה דומה לשיעורם באוכלוסייה, וחלקם של המוסלמים במשטרה הוא כתשיעית מחלקם באוכלוסייה (רק 2.2% מהשוטרים הם מוסלמים). משטרת ישראל, השנתון הסטטיסטי 2020.

תרשים 3.7 / היה רצוי שיהיו יותר שוטרים ערבים במשטרת ישראל, לפי המידה שבה חשים חלק ממדינת ישראל ובעיותיה, אוגוסט 2021 (% מסכימים, מדגם ערבים)

פילוח של מדגם היהודים (אוגוסט 2021) לפי מיקום על הרצף חרדים-חילונים העלה כי בעוד רק מיעוט מהחרדים ומהדתיים היו רוצים שיהיו יותר שוטרים ערבים במשטרת ישראל, כמחצית מהמסורתיים מעוניינים בכך ורוב גדול מהחילונים. פערים גדולים עוד יותר בתוך מדגם היהודים נמצאו בפילוח לפי מחנה פוליטי: בשמאל ובמרכז הרוב תומכים בהגדלת מספר השוטרים הערבים, לעומת מיעוט בלבד בימין.

לוח 3.7 (% מסכימים, אוגוסט 2021, מדגם יהודים)

היה רצוי שיהיו יותר שוטרים ערבים במשטרת ישראל

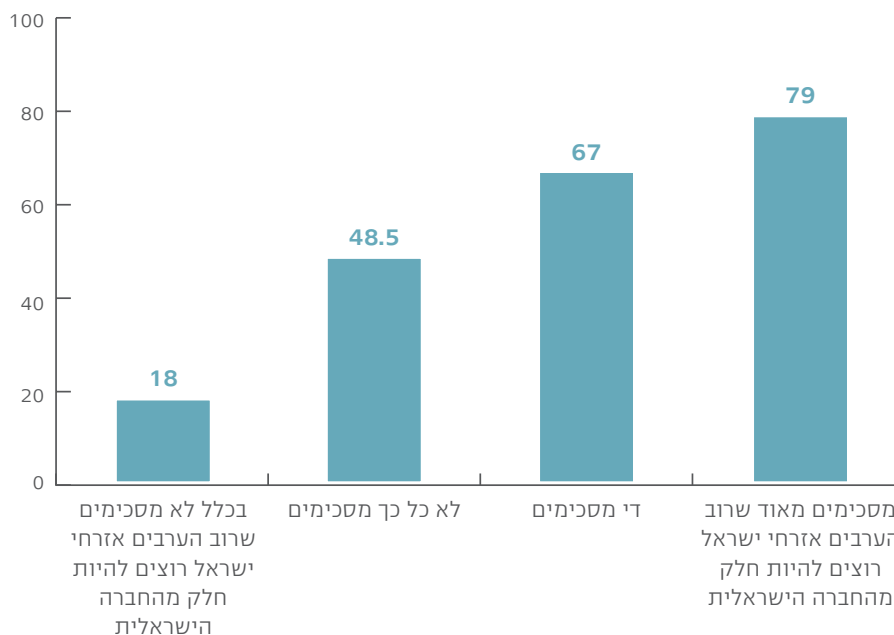
20	חרדים	מיקום על הרצף חרדים-חילונים
29	דתיים	
47	מסורתיים דתיים	
53	מסורתיים לא-דתיים	
69.5	חילונים	

◀ היה רצוי שיהיו יותר שוטרים ערבים במשטרת ישראל

86	שמאל	מחנה פוליטי
69	מרכז	
38	ימין	

התמיכה של יהודים בהגדלת מספר השוטרים הערבים מוסברת גם על ידי המידה שבה אזרחי ישראל הערבים נתפסים כמי שרוצים להיות חלק מהחברה הישראלית: רוב גדול מהיהודים שהסכימו עם הטענה שרוב הערבים אזרחי ישראל רוצים להשתלב בחברה הישראלית ציינו כי רצוי שיהיו יותר שוטרים ערבים במשטרה. מנגד, בקרב הסבורים שרוב הערבים אינם רוצים להיות חלק מהחברה הישראלית, רק מיעוט תומכים בהגדלת מספר השוטרים הערבים.

תרשים 3.8 / היה רצוי שיהיו יותר שוטרים ערבים במשטרת ישראל, לפי הערכת מידת רצונם של הערבים להשתלב בחברה הישראלית, אוגוסט 2021 (% מסכימים, מדגם יהודים)

הנכונות לפנות למשטרה⁴⁹

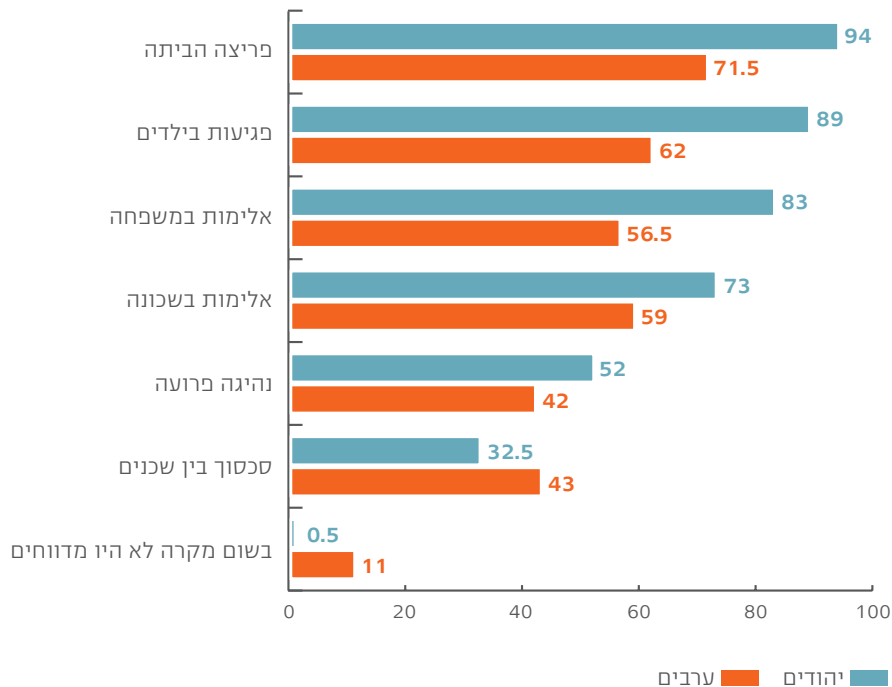
שאלה 33

נספח 1

עמ' 182

האמון במשטרה נמדד, בין השאר, בנכונות של אזרחים לדווח לה כאשר הם חווים עבירה על החוק או סיכון לציבור או עדים להם. על רקע התחושות של רוב הערבים שהמשטרה אינה מעניקה להם ביטחון אישי ושהיחס של המשטרה לערבים טוב פחות מיחסה ליהודים, לא מפתיע ששיעור הערבים שענו כי ידווחו למשטרה אם יהיו נוכחים בעת עבירה על החוק או סיכון לציבור נמוך בהרבה משיעור היהודים שענו כך. למעשה, בכל ששת סוגי האירועים שנבחנו (פריצה הביתה, פגיעות בילדים, אלימות במשפחה, אלימות בשכונה, נהיגה פרועה, סכסוך בין שכנים) הפער בין הקבוצות מובהק: בחמישה מהם נכונות היהודים לדווח למשטרה גבוהה באופן משמעותי מנכונות הערבים לדווח לה, אבל בשישי – סכסוך בין שכנים – נכונות הערבים לדווח דווקא גבוהה יותר.

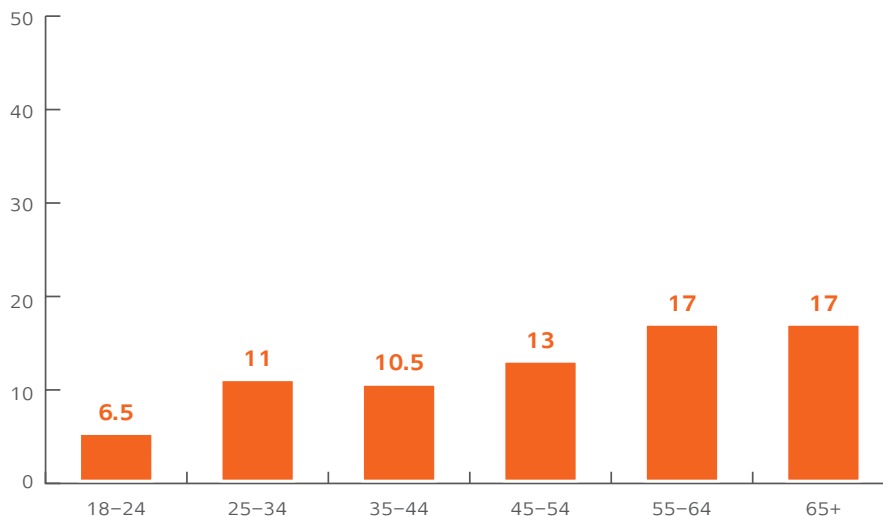
תרשים 3.9 / באילו מהמקרים הבאים היית מדווח למשטרה (% מדגם יהודים ומדגם ערבים)

נתון בולט נוסף העולה מן הסקר הוא ש-11% מהמרוויינים הערבים לא היו מדווחים למשטרה בשום מקרה מהמקרים שצוינו לעיל, לעומת כמחצית האחוז בלבד מהיהודים. מקרב הגברים הערבים שיעור המצדדים בעמדה זו כפול משיעור הנשים המצדדות בה (15% לעומת 7.5%). כן נמצאו הבדלים בפילוח

התשובות של מדגם הערבים לפי גיל: שיעור המבוגרים הערבים, גילי 55 ומעלה, שציינו כי באף לא אחד מהמקרים ידווחו למשטרה גבוה במובהק משיעור הצעירים שציינו זאת. כלומר – לפי המדגם שלנו הצעירים הערבים מוכנים לשתף פעולה עם משטרת ישראל יותר מהמבוגרים.

תרשים 3.10 / לא היו מדווחים למשטרה באף אחד מהמקרים (% לפי גיל, מדגם ערבים)

חסמים לשיתוף פעולה של האזרחים הערבים עם המשטרה⁵⁰

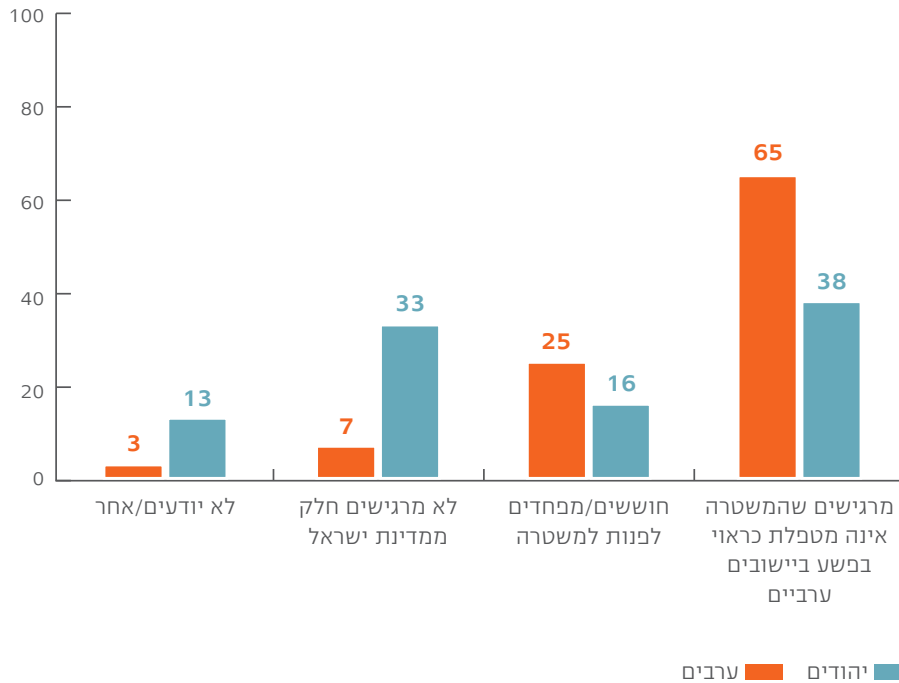
שאלה 35

נספח 1

עמ' 183

הן באפריל הן באוגוסט שאלנו מהי לדעת המרואיינים הסיבה העיקרית לכך שהאזרחים הערבים נוטים שלא לשתף פעולה עם המשטרה. בתוך כל ציבור לא נמצאו הבדלים משמעותיים בין שתי המדידות, אך ההבדלים בהבנת המצב בין היהודים לערבים גדולים. בקרב היהודים שיעורים דומים מייחסים את אי-שיתוף הפעולה הזה עם המשטרה להרגשת הערבים שהמשטרה אינה מטפלת כראוי בפשיעה ביישובים הערביים וכן לכך שהערבים אינם מרגישים חלק ממדינת ישראל. שיעור נמוך בהרבה בקרב היהודים מייחסים את אי-שיתוף הפעולה של הערבים עם המשטרה לחשש לפנות למשטרה. לעומת זאת, במדגם הערבים רוב גדול מסבירים את אי-שיתוף הפעולה של האזרחים הערבים בכך שהמשטרה אינה מטפלת כראוי בפשיעה ביישוביהם, ואילו רבע מהנשאלים מסבירים זאת בחשש לפנות למשטרה. רק מיעוט זעיר בקרב המרואיינים הערבים ייחסו את אי-שיתוף הפעולה לכך שהערבים אינם מרגישים חלק ממדינת ישראל, הסבר השכיח כאמור בקרב היהודים.

תרשים 3.11 / הסיבה העיקרית שהאזרחים הערבים נוטים שלא לשתף פעולה עם המשטרה, אוגוסט 2021 (% מדגם יהודים ומדגם ערבים)

במדגם הערבים (אוגוסט 2021) נמצאו הבדלים על בסיס דת בתשובות המרואיינים באשר לסיבה העיקרית שהאזרחים הערבים אינם נוטים לשתף פעולה עם המשטרה: כשני שלישים מהמוסלמים ציינו כי הסיבה העיקרית לאי־שיתוף הפעולה היא התחושה שהמשטרה לא מטפלת כראוי בפשיעה ביישובים הערביים, לעומת רק כמחצית מהנוצרים ומהדרוזים שציינו כי זו הסיבה העיקרית. מצאנו גם הבדלים לפי הצבעה: בקרב מי שהצביעו בבחירות האחרונות למפלגות ציוניות השיעור הגבוה ביותר מייחסים את אי־שיתוף הפעולה לחשש לפנות למשטרה. לעומת זאת, בקרב מצביעי הרשימה המשותפת ורע"ם ההסבר שנתנו רוב המרואיינים הוא שהמשטרה אינה מטפלת כראוי בפשיעה ביישובים הערביים.

לוח 3.8 (%) אוגוסט 2021, מדגם ערבים)

סך הכול	אחר/ לא יודעים	חוששים/ מפחדים לפנות למשטרה	לא מרגישים חלק ממדינת ישראל	מרגישים שהמשטרה אינה מטפלת כראוי בפשיעה ביישובים ערבים	הסיבה העיקרית שהאזרחים הערבים נוטים שלא לשתף פעולה עם המשטרה	
100	3	23	6	68	מוסלמים	דת
100	15.5	25	12.5	47	נוצרים	
100	4	37	6	53	דרוזים	
100	11	46	6	37	מפלגות ציוניות	הצבעה בבחירות
100	3	20	5	72	הרשימה המשותפת	
100	2.5	26	3	68.5	רע"ם	

בקרב המרוויינים הערבים (אוגוסט 2021) מצאנו גם כי הסיבה העיקרית לכך שהערבים אזרחי ישראל נוטים שלא לשתף פעולה עם המשטרה קשורה למידה שבה הם חשים חלק מהחברה הישראלית ובעיותיה: מקרב מי שכלל לא מרגישים חלק מהחברה הישראלית, 70% ציינו כי הסיבה העיקרית לאי-שיתוף הפעולה היא התחושה שהמשטרה לא מטפלת כראוי בפשיעה ביישובים הערביים. מנגד, מקרב מי שמרגישים במידה רבה מאוד חלק מהחברה הישראלית, רק מחצית (49.5%) מרגישים שהמשטרה לא מטפלת כראוי בפשיעה ביישובים הערביים.

פילחנו את תשובות מדגם היהודים לשאלת אי-שיתוף הפעולה של הערבים עם המשטרה לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים: מצאנו כי רק בקרב החילונים יש רוב לסבורים שהסיבה העיקרית לאי-שיתוף פעולה זה היא שהערבים מרגישים שהמשטרה לא מטפלת כראוי בפשיעה ביישוביהם. בשאר הקבוצות ההסבר השכיח הוא שהערבים אינם מרגישים חלק ממדינת ישראל. פילוח לפי מחנה פוליטי מעלה כי בשמאל ובמרכז התשובה הנפוצה היא שאי-שיתוף הפעולה עם המשטרה הוא תולדה של תחושת הערבים שהמשטרה לא מטפלת כראוי בפשיעה ביישוביהם. לעומת זאת, בימין התשובה הנפוצה היא שהערבים אינם מרגישים חלק ממדינת ישראל.

לוח 3.9 (%) אוגוסט 2021, מדגם יהודים)

הסיבה העיקרית שהאזרחים הערבים נוטים שלא לשתף פעולה עם המשטרה	מרגישים שהמשטרה אינה מטפלת כראוי בפשיעה ביישובים ערביים	לא מרגישים חלק ממדינת ישראל	חוששים/מפחדים לפנות למשטרה	אחר/לא יודעים	
חרדים	12	48	20	20	מיקום על הרצף חרדים-חילונים
דתיים	19	50	15	16	
מסורתיים דתיים	34	40.5	16.5	9	
מסורתיים לא-דתיים	33	41	12	14	
חילונים	54	19	18	9	
שמאל	58	19	16	7	מחנה פוליטי
מרכז	52	20	18	10	
ימין	26.5	44	16	13.5	

פילוח תשובות המרואיינים היהודים (אוגוסט 2021) לפי מידת הסכמתם עם ההיגד ש"רוב הערבים אזרחי ישראל רוצים להשתלב בחברה הישראלית ולהיות חלק ממנה" מעלה כי רוב (56%) המסכימים מאוד עם ההיגד זה ציינו כי הסיבה העיקרית שהערבים לא משתפים פעולה עם המשטרה היא שהם חשים שהמשטרה אינה מטפלת כראוי בפשיעה ביישובים הערביים, ו-10% סבורים שהסיבה העיקרית היא שהם לא מרגישים חלק ממדינת ישראל; מקרב מי שכלל לא מסכימים כי רוב הערבים אזרחי ישראל רוצים להשתלב בחברה הישראלית ולהיות חלק ממנה התמונה הפוכה: 60% ציינו כי הסיבה העיקרית שהערבים לא משתפים פעולה היא כי הם לא מרגישים חלק ממדינת ישראל, ו-18% כי הם מרגישים שהמשטרה אינה מטפלת כראוי בפשיעה ביישובים הערביים.

הסברים לפשיעה בחברה הערבית⁵¹

שאלה 30

נספח 1

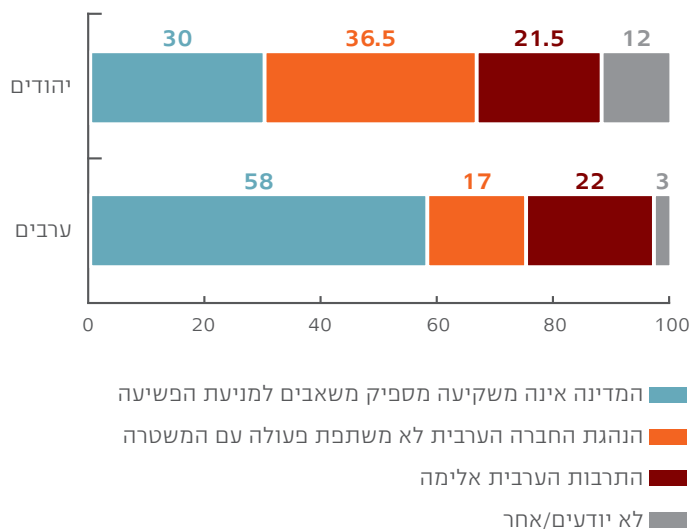
עמ' 180

נספח 2

עמ' 214-215

בתשובה לשאלה מהו ההסבר העיקרי לפשיעה הגבוהה בחברה הערבית בישראל, רוב המרואיינים הערבים מפנים אצבע מאשימה אל עבר המדינה, שאינה משקיעה לדעתם מספיק משאבים במניעת הפשיעה ביישובים הערביים. מנגד, שיעור זהה של המרואיינים היהודים תולים את האשם בחברה הערבית, בין משום שהנהגתה לא משתפת פעולה במאמצים לצמצום הפשיעה ובין משום שהתרבות הערבית היא אלימה לדעתם. יש לשים לב כי גם מעל חמישית מהמרואיינים הערבים מייחסים את הפשיעה לאלימות הטבועה בתרבות הערבית.

תרשים 3.12 / "מהו, לדעתך, ההסבר העיקרי לפשיעה הגבוהה בחברה הערבית בישראל?" (% מדגם יהודים ומדגם ערבים)

פילוח תשובות מדגם הערבים לפי דת מעלה כי 60% מהמוסלמים ומעל מחצית מהנוצרים סבורים כי האשם בפשיעה הגבוהה בחברה הערבית נעוץ במדינה, שאינה משקיעה מספיק משאבים במניעת הפשיעה. שיעור הדרוזים הסבורים כן נמוך יותר (42.5%). במקביל, מעל שליש מהדרוזים (36%) וקצת פחות משליש מהנוצרים (30%) ציינו כי הסיבה העיקרית לפשיעה היא התרבות הערבית האלימה, לעומת כחמישית בלבד מהמוסלמים שציינו זאת כהסבר העיקרי לפשיעה בחברה הערבית.

בקרב המרואיינים הערבים שהצביעו בבחירות 2021 לרשימה המשותפת ולרע"ם הרוב סבורים כי הסיבה העיקרית לאלימות בחברה הערבית היא שהמדינה אינה משקיעה מספיק משאבים, בניגוד לשליש בלבד מהמצביעים למפלגות הציוניות שציינו זאת. הבדלים בין קבוצות במדגם הערבים נמצאו גם לפי רמת השכלה: מעל שני שלישים מהאקדמאים ציינו כי האשם העיקרי נעוץ במדינה,

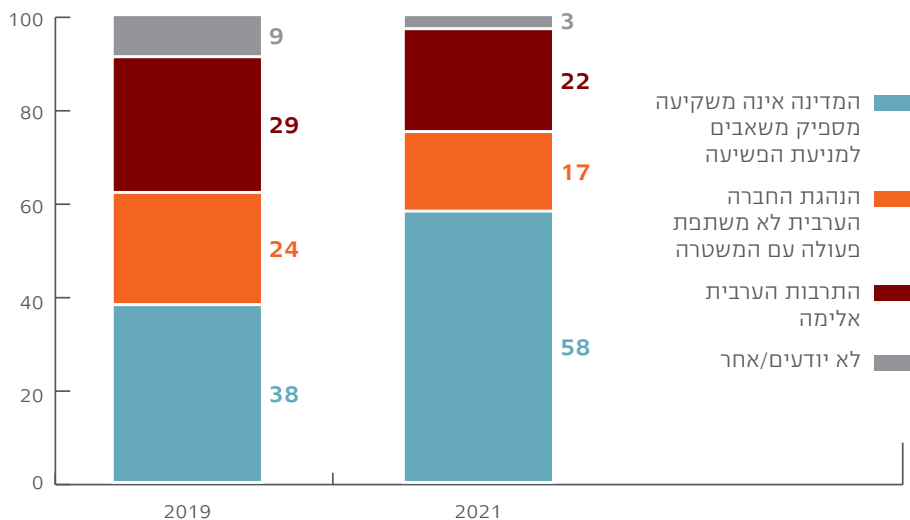
שלא משקיעה מספיק משאבים במניעת הפשיעה, לעומת כמחצית בלבד מבעלי ההשכלה הנמוכה שסבורים כך.

לוח 3.10 (% מדגם ערבים)

ההסבר העיקרי לפשיעה הגבוהה בחברה הערבית	המדינה לא משקיעה מספיק משאבים	התרבות הערבית אלימה	הנהגת החברה הערבית לא משתפת פעולה עם המשטרה	לא יודעים/ אחר	סך הכול
מוסלמים	60.5	19.5	17	3	100
דת					
נוצרים	52.5	30	16	1.5	100
דרוזים	42.5	36	21	0.5	100
מפלגות ציוניות	34	34	30	2	100
הצבעה בבחירות					
רע"ם	59	21	17	3	100
הרשימה המשותפת	68	18	12	2	100
תיכונית חלקית או פחות	50	23	22	5	100
השכלה					
תיכונית מלאה עם בגרות	53	23	23	1	100
על-תיכונית/ אקדמית חלקית	58	25	17	0	100
אקדמית מלאה	68	19	10	3	100

השוואה של תשובות מדגם הערבים ב־2021 לתוצאות המדידה שנערכה ב־2019 מעלה שחלה עלייה משמעותית מאוד בשיעור המאשימים את המדינה באלימות בחברה הערבית (מ־38% ב־2019 ל־58% ב־2021). במקביל חלה ירידה בשיעור מי שסבורים שהאשם הוא בחברה הערבית – מ־53% לפני שנתיים (הנהגת החברה הערבית אשר לא משתפת פעולה עם המשטרה והתרבות הערבית האלימה) לפחות מ־40% ב־2021.

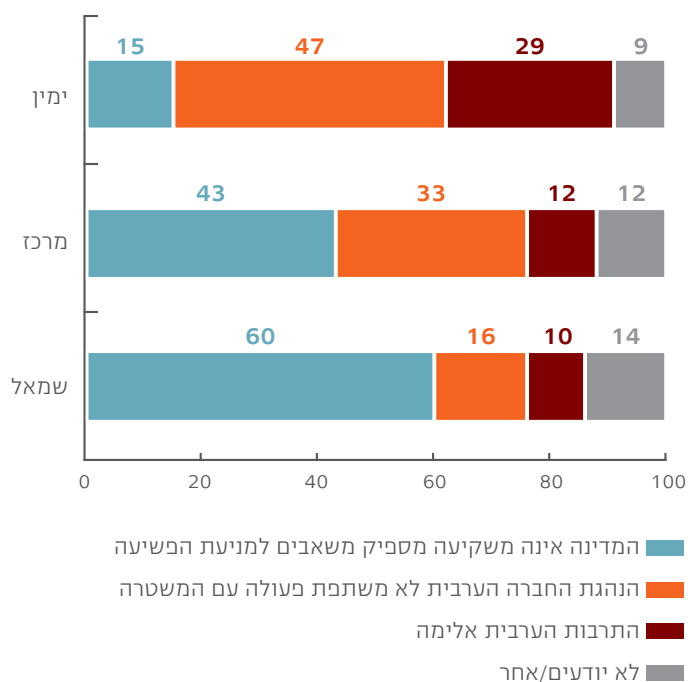
תרשים 3.13 / ההסבר העיקרי לפשיעה הגבוהה בחברה הערבית, 2019 ו-2021 (% מדגמי ערבים)

פילוח של תשובות מדגם היהודים לפי מחנה פוליטי מעלה כי בעוד הרוב בשמאל סבורים כי ההסבר העיקרי לפשיעה הגבוהה בחברה הערבית הוא תפקוד המדינה, שאינה משקיעה מספיק משאבים למניעת הפשיעה, המרכז חצוי בין מי שמטילים את האשם על המדינה למי שמטילים אותו על ההנהגה והתרבות הערבית; ובימין – מיעוט קטן בלבד מטילים את האחריות למצב על המדינה. במחנה הימין הרוב הגדול ציינו כי הסיבות העיקריות לאלימות בחברה הערבית הן אי-שיתוף הפעולה עם המשטרה מצד הנהגת החברה הערבית והתרבות הערבית האלימה.

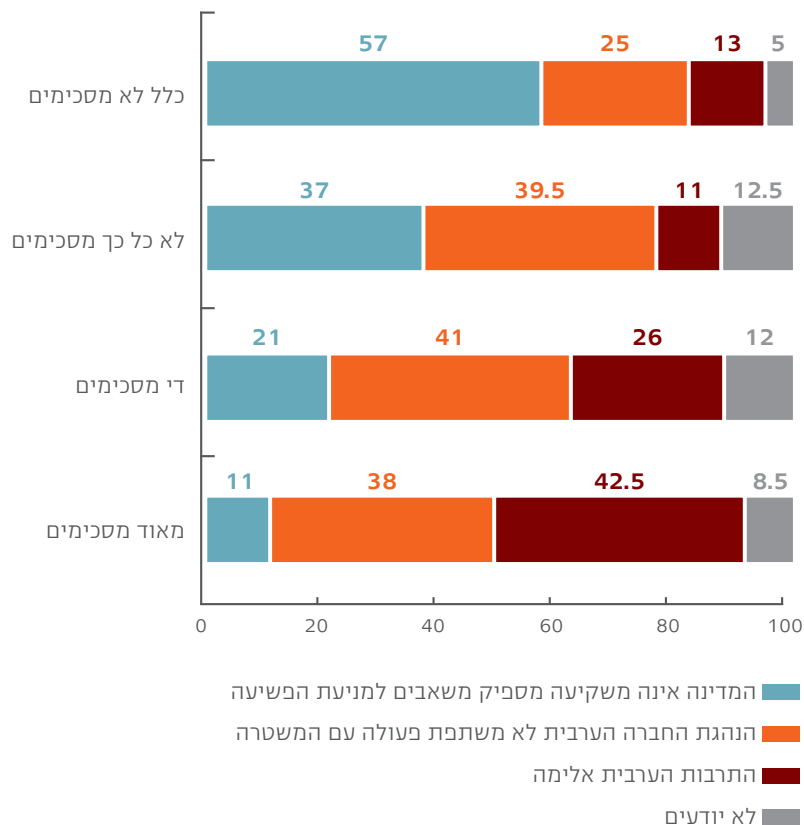

תרשים 3.14 / ההסבר העיקרי לפשיעה הגבוהה בחברה הערבית (% לפי מחנה פוליטי, מדגם יהודים)

מצאנו שעמדתם של היהודים בשאלה לגבי הפרדה במגורים של יהודים וערבים קשורה לעמדתם כלפי הסיבות לאלימות בחברה הערבית: למשל, מתוך היהודים שמסכימים מאוד שעדיף שיהודים וערבים יחיו בנפרד, רוב גדול תולים את האשם בחברה הערבית, בין אם בגלל התרבות הערבית האלימה ובין אם בגלל הנהגה הערבית שלא משתפת פעולה עם המשטרה. מנגד, מתוך היהודים שכלל לא מסכימים כי עדיף שהיהודים והערבים יחיו בנפרד, הרוב סבורים כי הסיבה העיקרית לפשיעה בחברה הערבית היא שהמדינה אינה משקיעה מספיק משאבים למניעת הפשיעה.

תרשים 3.15 / ההסבר העיקרי לפשיעה הגבוהה בחברה הערבית, לפי מידת ההסכמה לחיים בהפרדה של יהודים וערבים (% ,מדגם יהודים)

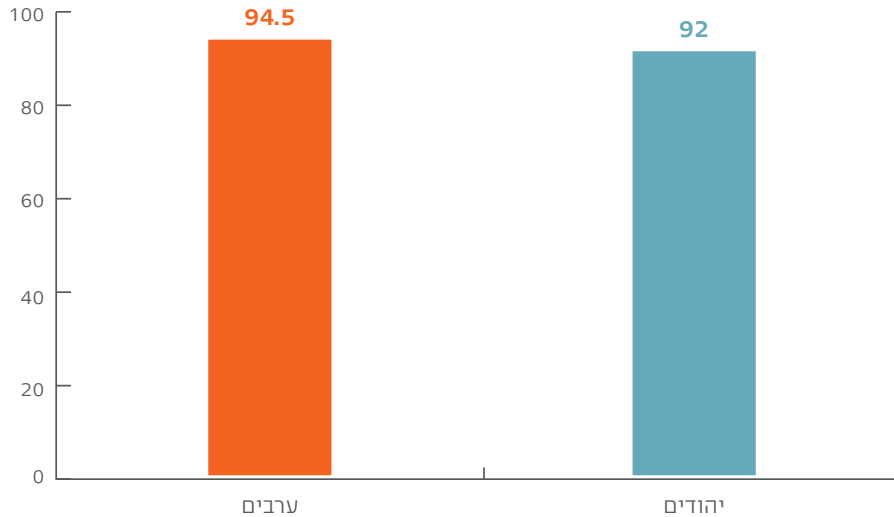
האלימות במשפחה בכלל, ונגד נשים בפרט, תופסת לאחרונה גם היא מקום נכבד בשיח הציבורי. לא מפתיע אפוא שמצאנו רוב גדול בשני המדגמים, היהודי והערבי, לסבורים כי הנהגה הפוליטית והדתית של שני הציבורים צריכה לצאת באופן ברור נגד אלימות מסוג זה. היות שבשני המדגמים מדובר ברוב עצום, אין טעם לפלח את התשובות לפני משתנים סוציו-דמוגרפיים ואחרים.

**תפקיד ההנהגות
במאבק באלימות
במשפחה⁵²**

שאלות 38א, 38ב

נספח 1
עמ' 185

תרשים 3.16 / ההנהגה הפוליטית והדתית צריכה לצאת באופן נחרץ נגד אלימות במשפחה ורצח נשים (% מסכימים, מדגם יהודים ומדגם ערבים)

בסקר אוגוסט שאלנו את המרואיינים מי לדעתם בקבוצה האחרת (יהודים על ערבים וערבים על יהודים) ובקבוצה שלהם אחראי לאירועים האלימים בחודש מאי: אם הם נעשו על ידי קבוצות שוליים, ורוב הציבור שמאחוריהן לא תמך בכך, או שמא האירועים נתמכו על ידי רוב הציבור בכל אחד מהצדדים. כשמדובר בפעולות האלימות שביצעו יהודים נגד ערבים, רוב גדול מהמרואיינים היהודים (83%) וכמעט שני שלישים מהמרואיינים הערבים הסכימו כי היה מדובר בפעולות של קבוצות שוליים יהודיות בלי תמיכת הרוב.

מנגד, לא הייתה הסכמה בין המרואיינים היהודים לערבים לגבי האירועים האלימים שביצעו ערבים: בעוד רוב גדול מהמרואיינים הערבים סברו כי האלימות הייתה מעשה ידיהן של קבוצות שוליים, ורוב הציבור הערבי לא תמך בה (78.5%), מקרב המרואיינים היהודים רק כ-40% הסכימו עם טענה זו, בעוד מחצית מהיהודים סברו שהמעשים בוצעו בתמיכת רוב הציבור הערבי.

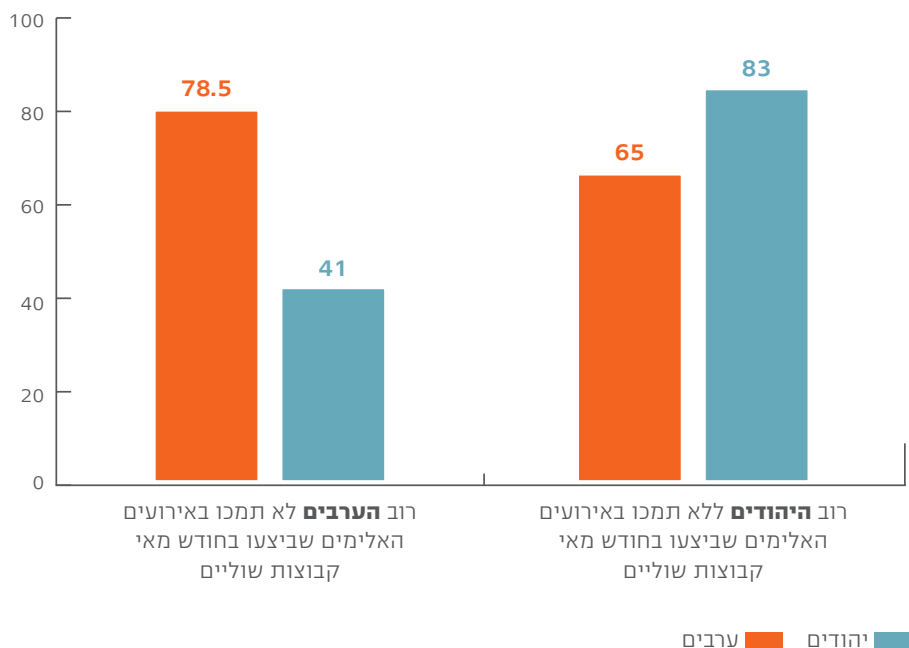
מי חולל את האירועים האלימים בחודש מאי?⁵³

שאלות 55, 56

נספח 1

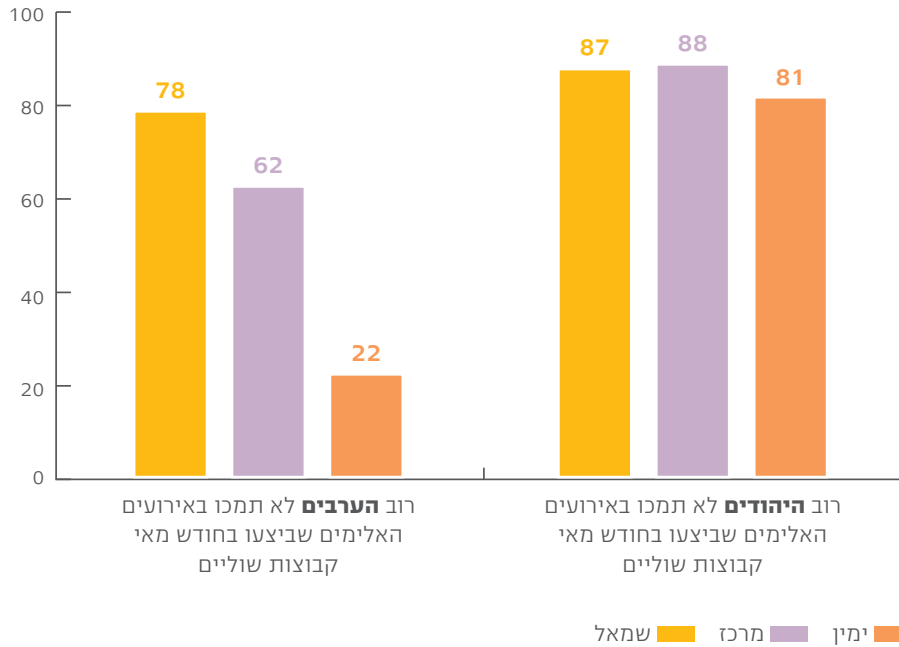
עמ' 196-197

תרשים 3.17 / האירועים האלימים בחודש מאי בוצעו על ידי קבוצות שוליים, ורוב הערבים/יהודים לא תמכו במעשים אלה (% מסכימים, מדגם יהודים ומדגם ערבים)

כאמור, רוב במדגם היהודים אינם רואים באירועי מאי מעשה ידיהן של קבוצות שוליים בלבד בחברה הערבית. עם זאת, מצאנו בעניין זה הבדלים גדולים לפי מחנה פוליטי: במחנה השמאל ובמרכז מצאנו רוב גדול לסבורים כי האירועים במגזר הערבי בוצעו על ידי קבוצות שוליים, ורוב הערבים לא תמכו בכך. ואולם במחנה הימין פחות מרבע מסכימים עם טענה זו. ממצא מעניין במיוחד הוא שההשתייכות הפוליטית לא פילגה את מדגם היהודים כשמדובר באלימות מהצד היהודי: כאן הייתה הסכמה רחבה שהאלימות הייתה מעשה ידיהן של קבוצות שוליים יהודיות, ורוב הציבור היהודי לא תמך בפעולות אלה.

תרשים 3.18 / האירועים האלימים בחודש מאי בוצעו על ידי קבוצות שוליים, ורוב הערבים/יהודים לא תמכו במעשים אלה (% מסכימים, לפי מחנה פוליטי, מדגם יהודים)

בכל הנוגע לאלימות היהודים כלפי הערבים לא נמצאו במדגם היהודים הבדלים בין קבוצות הגיל, ורוב גדול (מעל 80%) בכל הקבוצות הסכימו כי האירועים נעשו על ידי קבוצות שוליים בלבד. לעומת זאת, פילוח מדגם היהודים לגבי אלימות הציבור הערבי מעלה כי בעוד רק 36% מהצעירים (18-34) ו-39.5% מגילי הביניים (35-54) הסכימו כי האירועים האלימים בוצעו רק על ידי קבוצות שוליים, כמעט מחצית (48%) מהמבוגרים, גילי 55 ומעלה, הסכימו עם טענה זו.

במדגם הערבים מצאנו כי המבוגרים (+55) מסכימים במידה רבה יותר מהצעירים (עד גיל 34) כי האירועים נעשו על ידי קבוצות שוליים הן בעניין האלימות של הצד הערבי (+55 - 84.5%; עד 34 - 75%), הן בעניין האלימות של הצד היהודי (+55 - 71%; עד 34 - 60%). פילוח לפי דת מעלה כי הנוצרים חשבו במידה הרבה ביותר כי האירועים נעשו רק על ידי קבוצות שוליים, והרוב, הן בציבור הערבי הן בציבור היהודי, לא תמך בהן, והמוסלמים סברו כך בשיעור הנמוך ביותר. פילוח לפי הצבעה בבחירות 2021 מעלה כי מצביעי המפלגות הציוניות סבורים במידה הרבה ביותר כי האירועים האלימים נעשו על ידי קבוצות שוליים, ורוב הערבים, כמו רוב היהודים, לא תמכו בפעולות אלה; תמיכת מצביעי הרשימה המשותפת ורע"ם בעמדה זו נמוכה יותר. הפער בין מצביעי המפלגות הציוניות לבין שאר המצביעים הערבים גדול במיוחד בנוגע לתפיסת האלימות של היהודים.

לוח 3.11 (%) מדגם ערבים)

	האירועים האלימים נעשו על ידי קבוצות שוליים, ורוב הערבים לא תמכו בהם	האירועים האלימים נעשו על ידי קבוצות שוליים, ורוב היהודים לא תמכו בהם	
גיל	75	60	34-18
	79.5	68	54-35
	84.5	71	55+
דת	78	63	מוסלמים
	87	78	נוצרים
	78	72	דרוזים
הצבעה בבחירות	87	81	מפלגות ציוניות
	80	61	הרשימה המשותפת
	77	61	רע"ם

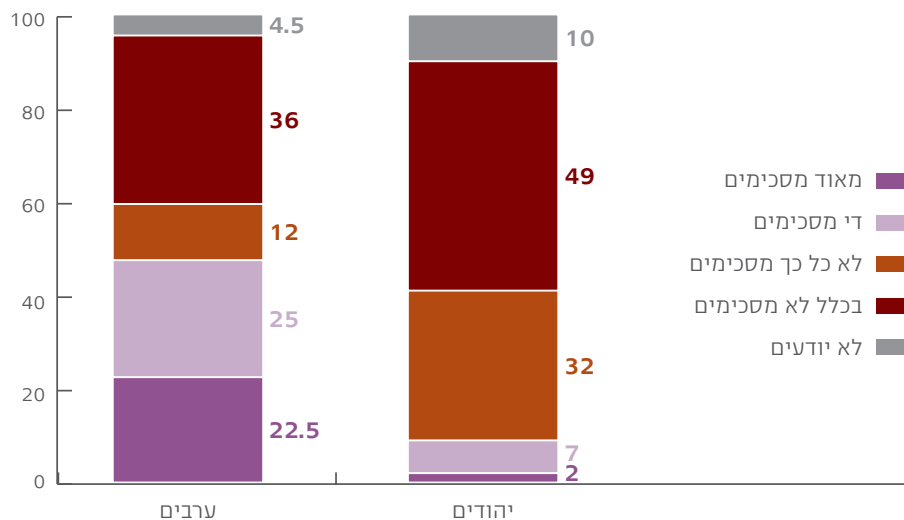
בחנו גם את תפיסת המרואיינים לגבי המידה שבה ההנהגות, הערבית והיהודית, פעלו באופן נחרץ נגד מעשי האלימות של בני הקהילות שלהן. מצאנו כי רוב גדול במדגם היהודים וכמעט מחצית מהמרואיינים במדגם הערבים סברו כי ההנהגה הערבית לא פעלה באופן נחרץ נגד האלימות כלפי יהודים באירועי מאי.

ההנהגות היהודית והערבית במבחן אירועי מאי⁵⁴

שאלות 57, 58

נספח 1
עמ' 197-198

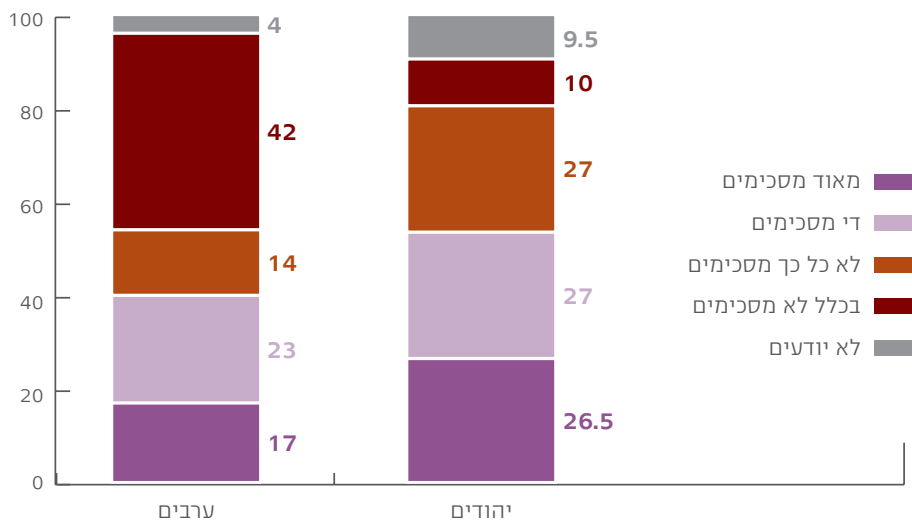
תרשים 3.19 / "ההנהגה הערבית פעלה באופן נחרץ נגד אלימות של ערבים כלפי יהודים" (% מדגם יהודים ומדגם ערבים)

פילוח מדגם היהודים לפי מחנה פוליטי מעלה הסכמה רחבה בנושא: רוב גדול בשלושת המחנות השיבו כי ההנהגה הערבית לא פעלה באופן נחרץ נגד אלימות של ערבים כלפי יהודים (88% – בימין; 81% – במרכז; ו-67% – בשמאל).

ומה לגבי התנהלות ההנהגה היהודית? בעוד רוב קטן של המרואיינים היהודים (53.5%) הסכימו כי ההנהגה היהודית פעלה באופן נחרץ נגד האלימות של יהודים כלפי ערבים, רק מיעוט מהמרואיינים הערבים (40%) הסכימו עם טענה זו, והרוב (56%) ציינו כי ההנהגה היהודית לא פעלה באופן נחרץ כלפי אלימות זו.

תרשים 3.20 / "ההנהגה היהודית פעלה באופן נחרץ נגד אלימות של יהודים כלפי ערבים" (% מדגם יהודים ומדגם ערבים)

פילוח מדגם הערבים לפי דת מעלה כי בעוד מעט מעל מחצית מהמרואינים הדרוזים (53%) הסכימו כי ההנהגה היהודית פעלה באופן נחרץ נגד האלימות של יהודים כלפי ערבים, פחות ממחצית מהנוצרים (47%) ורק מיעוט מהמוסלמים (38%) הסכימו עם הערכה זו. פערים במדגם הערבים היו גם בפילוח לפי הצבעה בבחירות לכנסת 2021: מחצית מהמצביעים למפלגות הציוניות ציינו כי ההנהגה היהודית פעלה באופן נחרץ נגד אלימות של יהודים כלפי ערבים, לעומת רק 38% ממצביעי רע"ם ו-35% ממצביעי הרשימה המשותפת.

לוח 3.12 (% מדגם ערבים)

ההנהגה היהודית פעלה באופן נחרץ נגד אלימות של יהודים כלפי ערבים

דת	מוסלמים	נוצרים	דרוזים
	38	47	53

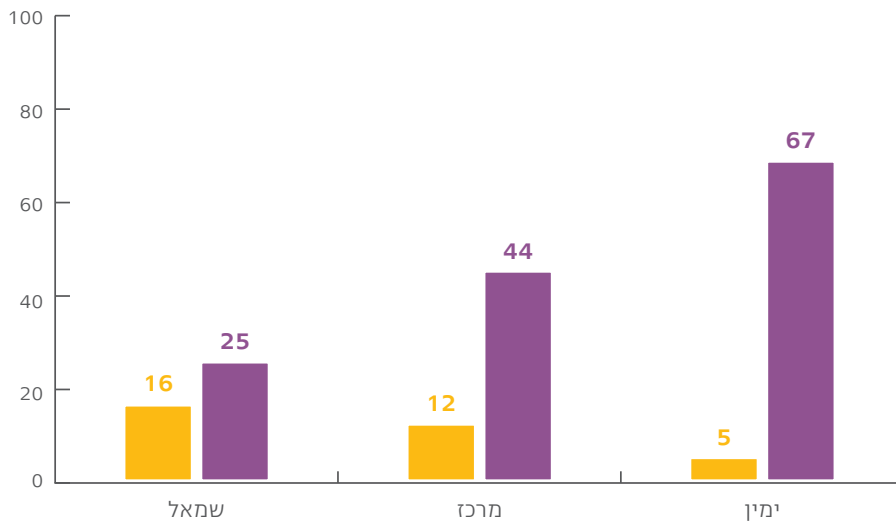

ההנהגה היהודית פעלה באופן נחרץ נגד אלימות של יהודים כלפי ערבים

מפלגות ציוניות	הצבעה בבחירות
50	הרשימה המשותפת
35	רע"ם
38	

פילוח של מדגם היהודים לפי מחנה פוליטי בשתי השאלות – לגבי ההנהגה היהודית ולגבי ההנהגה הערבית – מראה כי בשמאל רק מיעוט סברו כי ההנהגות היהודית והערבית פעלו למיגור האלימות, כשהפער בהערכת שתי ההנהגות היה קטן יחסית. במרכז הפער גדול יותר, שכן רק מיעוט קטן סברו כי ההנהגה הערבית פעלה נחרצות נגד האלימות, אבל כמעט מחצית סברו שההנהגה היהודית עשתה כן. בימין, לעומת זאת, שני שלישים ייחסו להנהגה היהודית פעולה נחרצת נגד האלימות, ומיעוט זעיר ביותר סברו כך לגבי ההנהגה הערבית.

תרשים 3.21 / ההנהגה היהודית פעלה באופן נחרץ נגד אלימות של יהודים כלפי ערבים / ההנהגה הערבית פעלה באופן נחרץ נגד אלימות של ערבים כלפי יהודים (% מסכימים, לפי מחנה פוליטי, מדגם יהודים)

■ ההנהגה היהודית פעלה באופן נחרץ נגד אלימות של יהודים כלפי ערבים
■ ההנהגה הערבית פעלה באופן נחרץ נגד אלימות של ערבים כלפי יהודים

פרק 4 / יחסי יהודים-ערבים: רמת חיי היום-יום

הנושאים הנדונים בפרק זה:

- הימנעות מכניסה ליישובים יהודיים/ערביים
- הנכונות של יהודים וערבים לסוגי קרבה אישית, חברתית ומקצועית
- קרבה חברתית ומקצועית בפועל

עד כה עסקנו במערכת היחסים בין יהודים לערבים אזרחי ישראל בשתי רמות – הרמה שבין האזרחים למדינה ורמת החברה: היחסים בין שני הציבורים, היהודי והערבי. כעת אנו עוברים לדון ברמת חיי היום-יום, שבה יחידים מציבור אחד נמצאים בקשרים ישירים עם יחידים מן הציבור האחר. השנה הרמה הזו מקבלת חשיבות יתרה, שכן אירועי חודש מאי כללו חיכוכים קשים בין יחידים יהודים ליחידים ערבים, וניתן היה לשער שהייתה להם השפעה רבה על הנכונות להיפתח ולהתקרב אלה לאלה. ואולם, כפי שנראה בפרק, הנתונים מורים כי השפעה זו הייתה מינורית יחסית ברוב התחומים, וטיב יחסי הגומלין האישיים הוא גם בעת הזו חיובי יותר מאשר ברמת המדינה או ברמה החברתית-קולקטיבית.

שאלנו את המרואיינים היהודים והערבים אם הם משתדלים שלא להיכנס ליישובים של הציבור ה"אחר". רוב ברור של המרואיינים במדגם היהודים ענו שהם משתדלים שלא להיכנס ליישובים ערביים בשטח ישראל, ובמדידת אוגוסט 2021 חלה עלייה בשיעורם בהשוואה למדידות בשנים קודמות. לעומת זאת, בקרב הערבים רק מיעוט קטן (13%) ענו שהם משתדלים שלא להיכנס ליישובים יהודיים. עם זאת, גם כאן חלה עלייה קלה באוגוסט 2021 בשיעור הנמנעים בהשוואה למדידות בשנים קודמות, אך הוא עדיין מעט נמוך מזה שנמדד ב־2017.

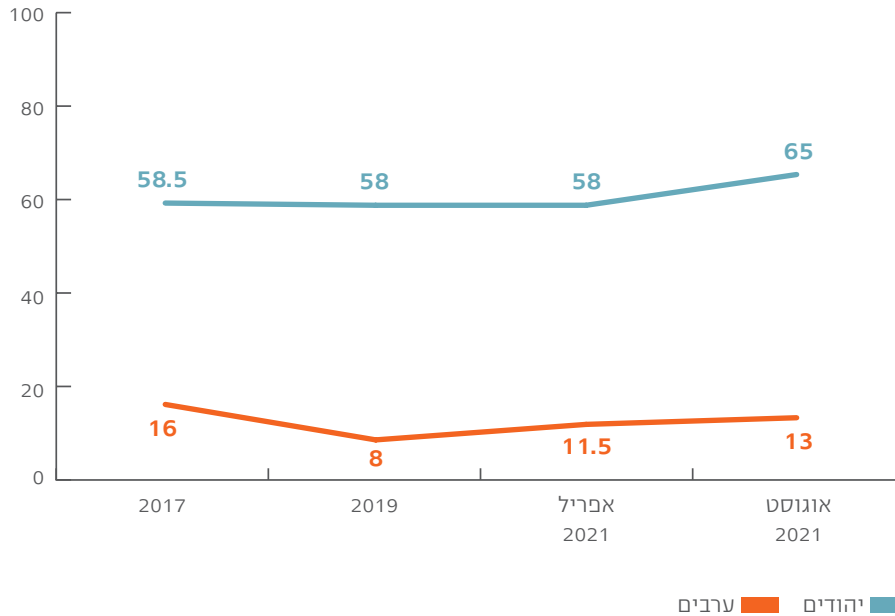
**הימנעות מכניסה
ליישובים ערביים/
יהודיים⁵⁵**

שאלות 46א, 46ב

נספח 1
עמ' 191

נספח 2
עמ' 219

תרשים 4.1 / הימנעות מכניסה ליישובים יהודיים/ערביים, 2017-2021 (%, מסכימים, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)

פילחנו את התשובות במדגם היהודים (אוגוסט 2021) לפי מגורים במחוזות השונים ומצאנו הבדלים גדולים: תושבי הצפון נמנעים מכניסה ליישובים ערביים במידה הפחותה ביותר, ואילו תושבי הדרום נמנעים במידה הרבה ביותר מכניסה ליישובים ערביים. בין שהדבר נעשה מכורח או מרצון, ממצא מעניין הוא שתושבי יהודה ושומרון נמנעים פחות מתושבי מרכז הארץ מכניסה ליישובים ערביים.

מפילוח של מדגם היהודים לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים עולה כי בכל הקבוצות הרוב נמנעים מכניסה ליישובים ערביים, אבל הדתיים נמנעים במידה הרבה ביותר והחילונים במידה המועטה ביותר. מפילוח לפי מחנה פוליטי עולה כי רוב גדול בימין (מעל שלושה רבעים) מדווחים שהם נמנעים מכניסה ליישובים ערביים, וכך גם מרבית אנשי המרכז, לעומת רק כשליש בשמאל. נשים נמנעות יותר מגברים מכניסה ליישובים ערביים, וכן ככל שגילם של המראיינים צעיר יותר, כך הם נמנעים יותר מכניסה ליישובים כאלה.

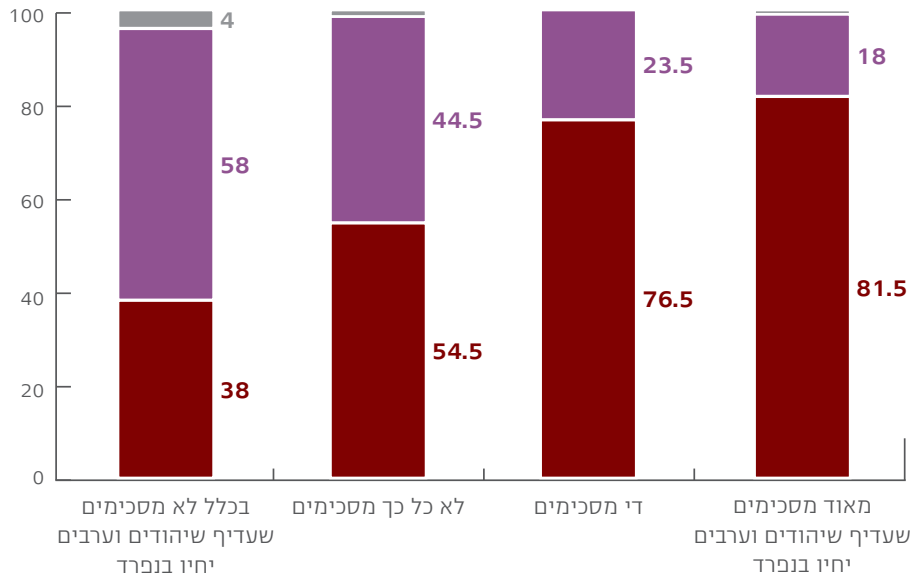
לוח 4.1 (%) מסכימים, אוגוסט 2021, מדגם יהודים)

משתדלים שלא להיכנס ליישובים ערביים בשטח ישראל

68	חרדים	מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים
79	דתיים	
71	מסורתיים דתיים	
67	מסורתיים לא-דתיים	
57	חילונים	
76.5	ימין	מחנה פוליטי
62	מרכז	
35	שמאל	
58	גברים	מין
71	נשים	
75	34-18	גיל
65	54-35	
54	55+	

עוד ממצא מעניין התקבל מפילוח התשובות לשאלת ההימנעות מכניסה ליישובים ערביים לפי שאלת התמיכה או ההתנגדות לחיים בהפרדה של יהודים וערבים: שיעור הנמנעים מכניסה ליישובים ערביים עולה במקביל לעלייה בתמיכה בהפרדה במגורים בין יהודים לערבים – ככל שתומכים יותר בהפרדה, כך נמנעים יותר מכניסה ליישובים ערביים.

תרשים 4.2 / כניסה ליישובים ערביים בשטח ישראל לפי תמיכה/התנגדות לחיים בהפרדה של יהודים וערבים, אוגוסט 2021 (% מדגם יהודים)

■ נמנעים מכניסה ליישובים ערביים ■ לא נמנעים מכניסה ליישובים ערביים ■ לא יודעים

כאמור, הרוב המכריע של המרואיינים במדגם הערבים דיווחו שאינם נמנעים מליישובים יהודיים, והפערים בעניין זה בין קבוצות המשנה השונות קטנים.

גם השנה כמו בשנת 2019, חקרנו את נושא היחסים בין יהודים וערבים בחיי היום-יום בעזרת סולם בוגרדוס (Bogardus) למדידת קרבה עם ה"אחר" בחברה. שאלנו ארבע שאלות על נכונותם של המרואיינים לקיים יחסי קרבה עם הקבוצה האחרת (יהודים עם ערבים וערבים עם יהודים): כבני זוג לנישואים, כחברים אישיים, כשכנים באותו הבניין או כחברים לעבודה. בהמשך שאלנו בשלוש שאלות נוספות – אם למרואיינים יש בפועל חברים אישיים, שכנים או חברים לעבודה מהמגזר האחר – כדי שנוכל להשוות את ההלכה עם המעשה. ככלל, שתי הקבוצות מראות נכונות ניכרת לקבל את ה"אחר" בכל אחת מרמות הקרבה, למעט קרבה משפחתית בנישואים, שההתנגדות להם בשתי הקבוצות רבה. ההתנגדות המועטה ביותר נרשמה בנוגע לעבודה בצוותא. בדומה למחקרים הקודמים ובהתאם לידוע על יחסי קבוצות מיעוט ורוב בעולם, בכל אחד מארבעת הנושאים הללו הנכונות של הערבים (המיעוט) לקבל יהודים גדולה מהנכונות של היהודים (הרוב) לקבל ערבים.

נכונות לסוגי קרבה אישית, חברתית ומקצועית⁵⁶

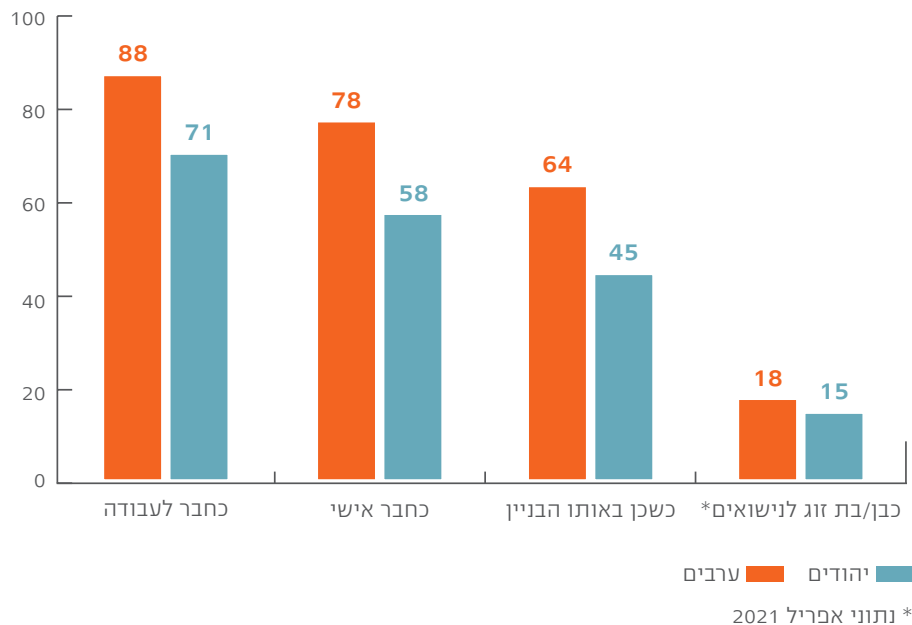
שאלות 39-42

נספח 1
עמ' 186-187

נספח 2
עמ' 216-218

56 שאלות אלו נשאלו באפריל ובאוגוסט 2021 (למעט שאלת הנישואים, שנשאלה רק באפריל).

תרשים 4.3 / נכונות לקבל את ה"אחר" בתחומים שונים, אוגוסט 2021 (%, במידה די רבה ורבה מאוד, מדגם יהודים ומדגם ערבים)

נכונות לקבל ערבים/יהודים כבני זוג לנישואים

שאלות 39א, 39ב

נספח 1

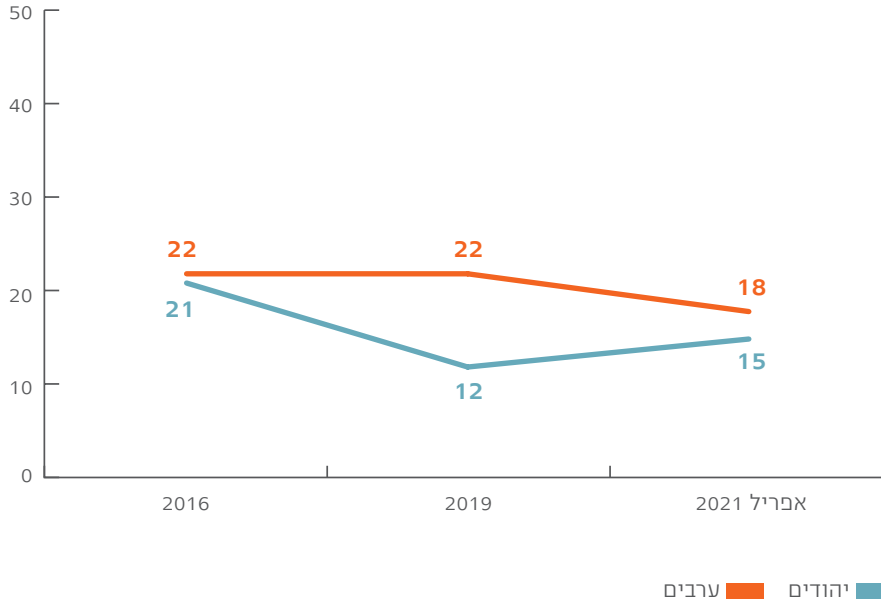
עמ' 186

נספח 2

עמ' 216-217

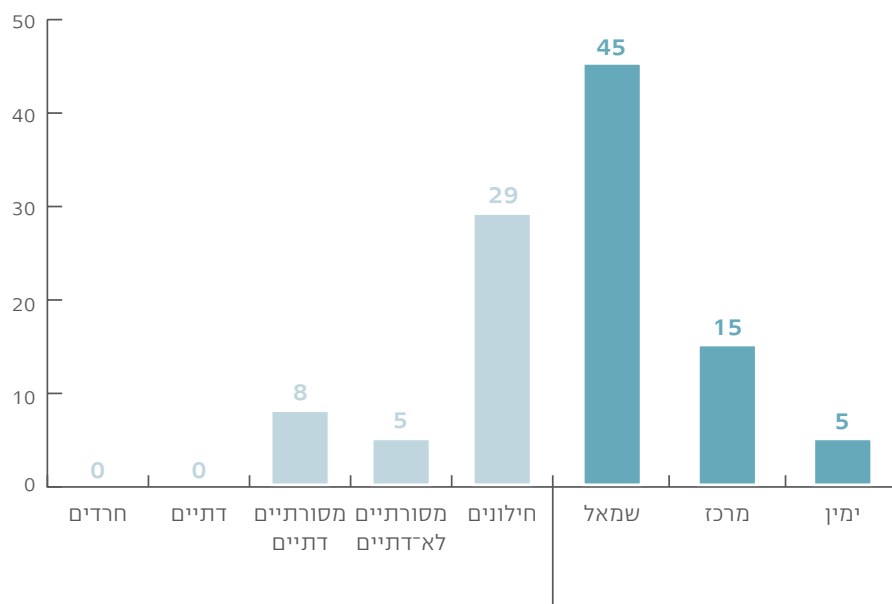
מאז תחילת המדידות בשנת 2016 הנתונים מציגים את ההתנגדות לנישואים מעורבים בין יהודים לערבים ובין ערבים ליהודים כגבוהה ביותר: בכל המדידות פחות מרבע מהמרוויינים בשתי הקבוצות כאחת הסכימו לנישואים עם הקבוצה האחרת. השנה שיעור המסכימים לכך דומה בשתי הקבוצות ועומד על 15% אצל היהודים ו-18% אצל הערבים, בניגוד לפער הניכר שמצאנו בין יהודים לערבים בשנת 2019 (12% ו-22%, בהתאמה). למעשה ב־2021 יש חזרה לדפוס שנמצא ב־2016, אם כי ברמה נמוכה מעט יותר של התנגדות.

תרשים 4.4 / נכונות לקבל את ה"אחרים" כבני זוג לנישואים, 2016-2021
(%, במידה די רבה ורבה מאוד, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)

בדומה לעבר, במדגם היהודים נמצא שמחנה פוליטי ומיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים הם המשתנים המרכזיים המסבירים את ההבדלים בעמדות כלפי נישואים עם ערבים. כך למשל, באפריל, 45% מהמשייכים עצמם לשמאל הפוליטי היו מוכנים לקבל ערבים כבני זוג לנישואים, לעומת 15% מקרב מי שמיקמו עצמם במרכז ו-5% בלבד בימין. בולט מאוד גם הפער בין החילונים לשאר הקבוצות ברצף: כמעט שליש (29%) מהחילונים היו מוכנים לנישואים עם ערבים, לעומת מיעוט זניח מהמסורתיים הדתיים והמסורתיים הלא-דתיים שהיו מוכנים לכך (8% ו-5%, בהתאמה), והתנגדות מוחלטת לנישואים מעורבים בקרב החרדים והדתיים.

תרשים 4.5 / נכונות לקבל ערבים כבני זוג לנישואים, לפי מחנה פוליטי ולפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים, אפריל 2021 (%) במידה די רבה ורבה מאוד, מדגם יהודים)

נכונות הגברים היהודים לקבל נישואים מעורבים כפולה מאשר הנכונות של הנשים היהודיות לקבל זאת (19% ו-10.5%, בהתאמה). הבדל כזה נמצא גם במדידה שביצענו לפני שנתיים.

במדגם הערבים (אפריל 2021) בנושא הנישואים עם יהודים הפער הגדול ביותר הוא בין נשים לגברים: קרוב לשליש (29.5%) מהגברים הערבים מקבלים נישואים עם יהודים, לעומת 7% בלבד בקרב הנשים הערביות (פער משמעותי עוד יותר מזה שמצאנו אצל היהודים). בדומה למדגם היהודים גם במדגם זה מידת הדתיות היא משתנה המשפיע מאוד על הנכונות לקבל יהודים למשפחה באמצעות נישואים: 39% מהערבים הלא-דתיים מוכנים לכך, לעומת 15% בקרב המסורתיים ו-13% בלבד בקרב הדתיים. פערים ניכרים נמצאו גם בין הדתות: בעוד כשליש מהנוצרים מוכנים לקבל בן או בת זוג יהודים, רק 17% מהמוסלמים ושיעור זעום עוד יותר מהדרוזים (6%) מוכנים לכך.

לוח 4.2 (%) אפריל 2021, מדגם ערבים)

מוכנים במידה די רבה ורבה מאוד לקבל יהודים כבני זוג לנישואים

29.5	גברים	מין
7	נשים	
13	דתי/דתי מאוד	רמת דתיות
15	מסורתית	
38.5	לא-דתי בכלל	
17	מוסלמים	דת
32	נוצרים	
6	דרוזים	

רוב המרוויינים בשני המדגמים – יהודים וערבים – מוכנים לקבל את בן או בת הקבוצה האחרת כחברים אישיים. בקרב הערבים הנכונות לכך גדולה יותר מאשר אצל היהודים בכל המדידות. אצל היהודים מדידת אפריל 2021 זהה למדידת 2019, אבל באוגוסט 2021 חלה ירידה בשיעור המוכנים להיות בקשרי חברות אישית עם ערבים. אצל הערבים מדידות אפריל ואוגוסט זהות כמעט, אבל נמוכות ממדידות 2016 ו־2019.

נכונות לקבל ערבים/יהודים כחברים אישיים⁵⁷

שאלות 40א, 40ב

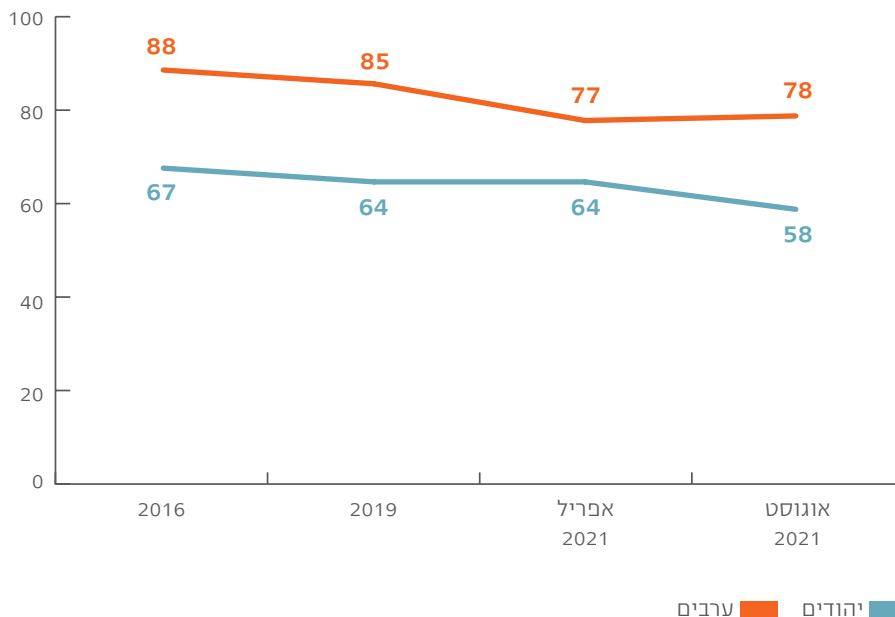
נספח 1

עמ' 186

נספח 2

עמ' 216, 218

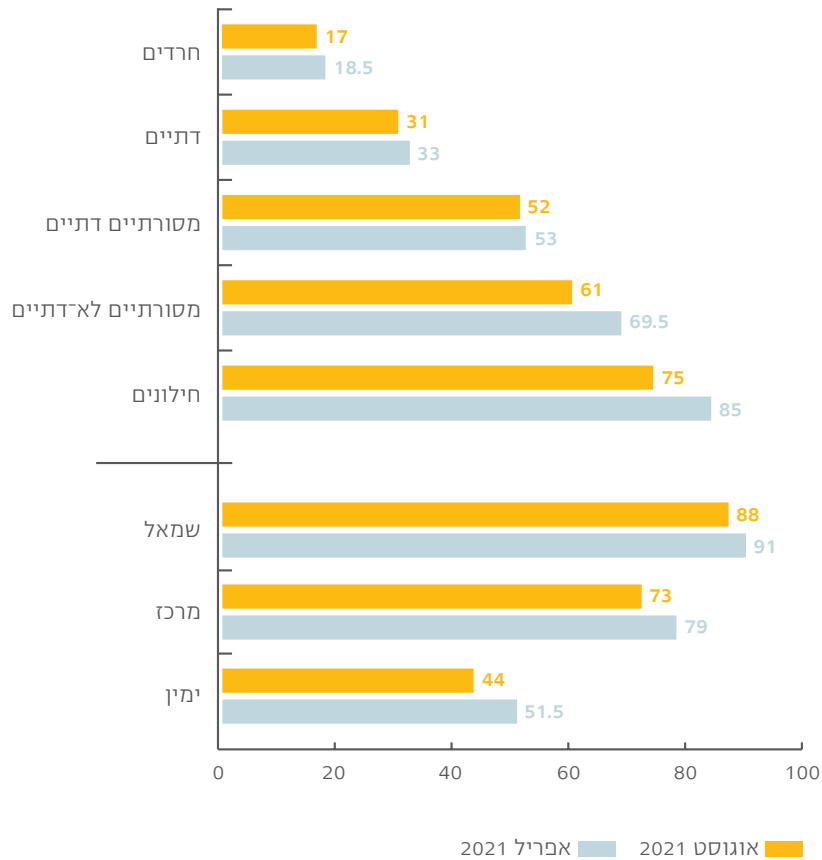
תרשים 4.6 / נכונות לקבל את ה"אחרים" כחברים אישיים, 2016-2021 (%, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)

גם במקרה הזה ההבדלים המשמעותיים ביותר במדגם היהודים (אוגוסט 2021) הם בין הקבוצות על הרצף חרדים-חילונים ובין המחנות הפוליטיים. ככל שהמרוויינים דתיים יותר, כך הם מסתייגים יותר מחברות אישית עם ערבים. אבל אצל כל הקבוצות חלה ירידה באוגוסט בהשוואה לאפריל. הירידות החדות יותר הן בקרב החילונים (מ־85% בחודש אפריל ל־75% באוגוסט) והמסורתניים הלא־דתיים (מ־69.5% באפריל ל־61% באוגוסט). אצל החרדים (מ־18.5% באפריל ל־17% באוגוסט), הדתיים (מ־33% באפריל ל־31% באוגוסט) והמסורתניים הדתיים (מ־53% באפריל ל־52% באוגוסט) הירידות מתונות יותר, אך יש לזכור כי בשלוש קבוצות אלה מלכתחילה הנכונות לקבלת חבר אישי ערבי נמוכה יותר.

הרוב המכריע של אנשי שמאל (88%) וכמעט שלושה רבעים מאנשי המרכז (73%) מוכנים לקבל ערבי כחבר אישי, לעומת מרואיינים המשייכים את עצמם לימין הנוטים פחות לחברות כזאת: באפריל כמחצית הסכימו לחברות אישית עם ערבים אבל באוגוסט השיעור ירד ל־44% בלבד. להלן נתוני אוגוסט.

תרשים 4.7 / נכונות לקבל ערבים כחברים אישיים, לפי מחנה פוליטי ולפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים (%), במידה די רבה ורבה מאוד, (מדגם יהודים)

עמדות כלפי חברות עם ערבים מושפעות גם מרמת ההשכלה ומרמת הכנסה של המרוויינים היהודים. יותר משני שלישים מהמרוויינים האקדמאים והמרוויינים בעלי הכנסה מעל הממוצע פתוחים לחברות עם ערבים, אבל בקרב בעלי השכלה על-תיכונית ומטה ובקרב בעלי הכנסה מתחת לממוצע רק כמחצית מוכנים לכך.

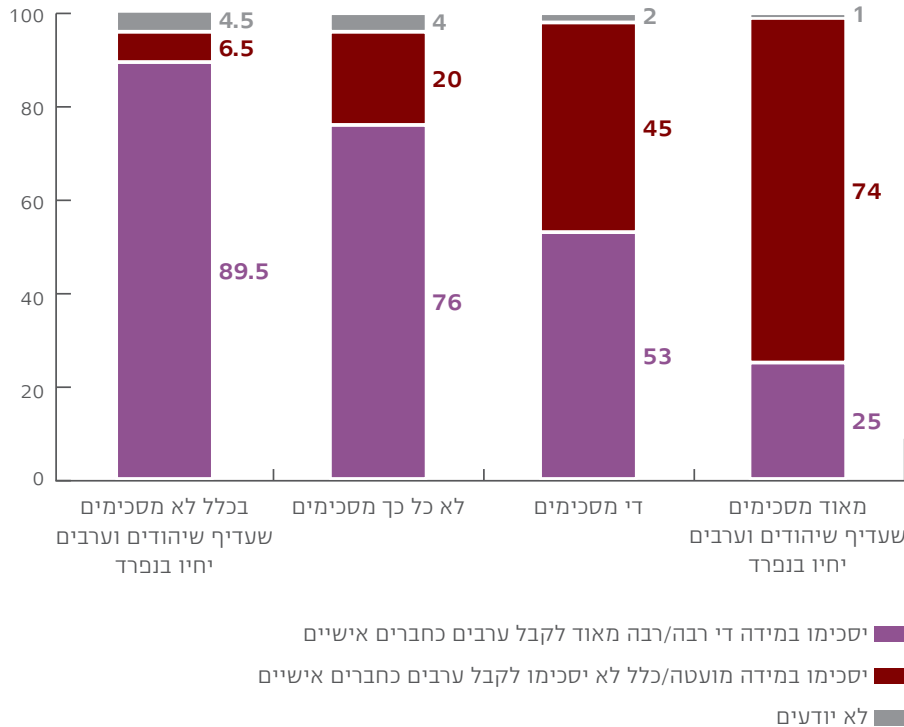
לוח 4.3 (%) אוגוסט 2021, מדגם יהודים)

מוכנים במידה די רבה ורבה מאוד לקבל ערבים כחברים אישיים

48	תיכונית חלקית ופחות	השכלה
54	תיכונית מלאה עם בגרות	
53	על-תיכונית/אקדמית חלקית	
69	אקדמית מלאה	
49	מתחת לממוצע	הכנסה חודשית
61	ממוצעת	
70	מעל לממוצע	

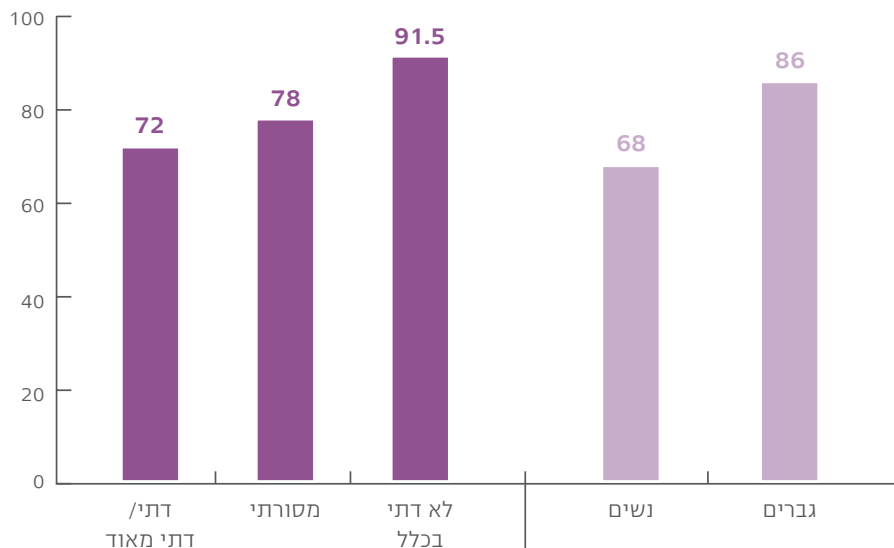
במדגם היהודים (אוגוסט 2021) נמצא גם קשר הדוק בין מידת ההסכמה לקבל ערבים כחברים אישיים ובין מידת ההסכמה עם הטענה שעדיף שיהודים וערבים יחיו בנפרד אלה מאלה. רבע מקרב המסכימים מאוד כי עדיף שיהודים וערבים יחיו בנפרד היו מוכנים לקבל ערבים כחברים אישיים, שעה שמקרב המתנגדים מאוד להפרדה זו כמעט 90% היו מוכנים לקבל ערבים כחברים אישיים.

תרשים 4.8 / מידת הנכונות לקבל ערבים כחברים אישיים, לפי מידת ההסכמה לחיים בהפרדה של יהודים וערבים, אוגוסט 2021 (% מדגם יהודים)

עמדות הערבים כלפי חברות עם יהודים פחות מפוצלות לפי קבוצות משנה מאשר בקרב היהודים. הסיבה לכך פשוטה: רוב הערבים פתוחים לחברות כזאת. ההבדל המשמעותי ביותר נמצא בין גברים לנשים: הרוב המכריע (86%) של הגברים הערבים מוכנים לקבל יהודים כחברים אישיים, ואילו בקרב הנשים הערביות אומנם עדיין מדובר ברוב ברור אבל הוא נמוך יותר (68%). הבדלים ניכרים יותר אפשר לראות בחלוקה לפי מידת הדתיות: רוב מוחלט מהערבים הלא-דתיים (91.5%) מוכנים לקבל יהודים כחברים אישיים, לעומת 78% מהערבים המסורתיים ו-72% מהערבים הדתיים.

תרשים 4.9 / נכונות לקבל יהודים כחברים אישיים, לפי מין ולפי רמת דתיות, אוגוסט 2021 (% במידה די רבה ורבה מאוד, מדגם ערבים)

נכונות לקבל ערבים/יהודים כחברים לעבודה

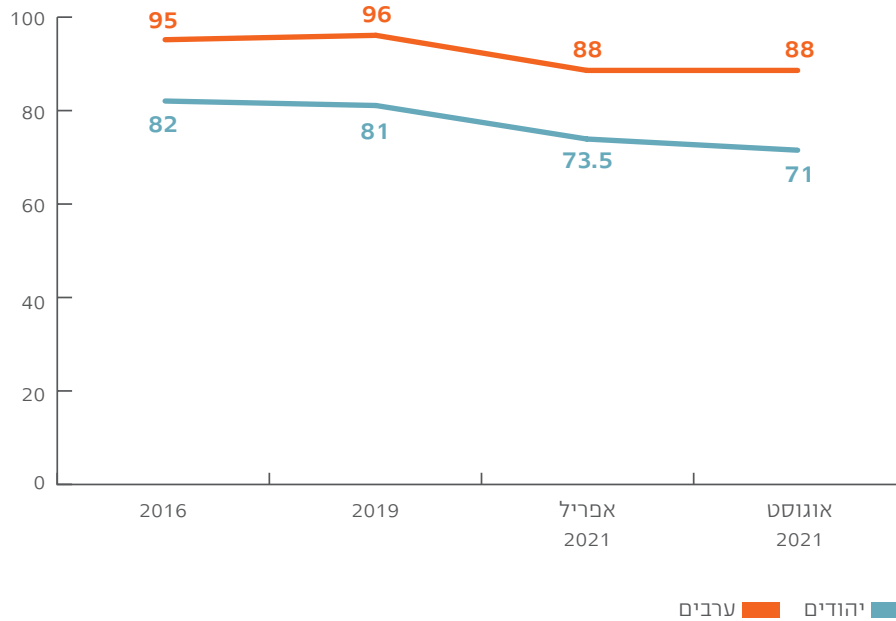
שאלות 42א, 42ב

נספח 1
עמ' 187

נספח 2
עמ' 217-218

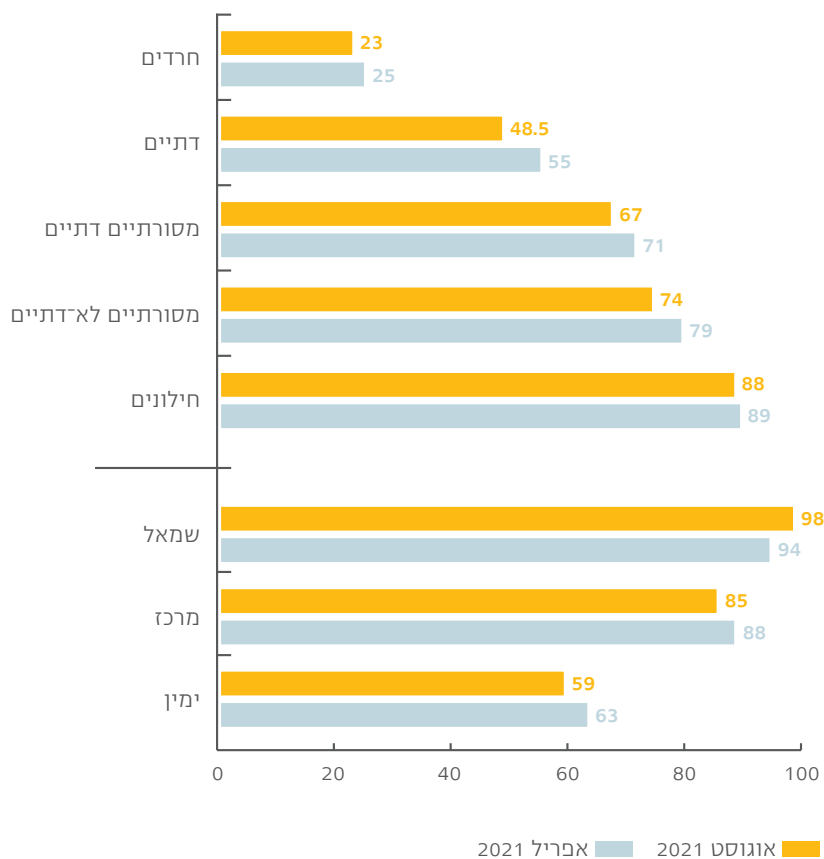
הן באפריל הן באוגוסט הרוב המכריע של הערבים (88%) ו-71% מהיהודים היו מוכנים לקבל את ה"אחר" כחבר לעבודה. מתברר שהנכונות לקרבה בתחום החברות בעבודה לא הושפעה מאירועי חודש מאי, והיא נשארה ללא שינוי בקרב הערבים וכמעט ללא שינוי בקרב היהודים. עם זאת, בהסתכלות לאחור ניתן לראות ב-2021 ירידה משמעותית בנכונות לקבל את ה"אחר" כחבר לעבודה בהשוואה לשנים 2019-2016, גם בקרב היהודים וגם בקרב הערבים.

תרשים 4.10 / נכונות לקבל את ה"אחרים" כחברים לעבודה, 2016-2021 (%)
במידה די רבה ורבה מאוד, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)

גם כאן המשתנים הדמוגרפיים המשפיעים ביותר על עמדות כלפי יחסי קרבה בעבודה במדגם היהודים הם מחנה פוליטי ומיקום על הרצף חרדים-חילונים. בחלוקה לשלושת המחנות הפוליטיים רוב המרואיינים בכל מחנה מוכנים לעבוד עם ערבים (אוגוסט 2021), אך בקרב מי שמשייכים את עצמם לשמאל יש כמעט קונצנזוס מלא (98%), ואילו בימין שיעור המסכימים לכך הוא רק 59%; מחנה המרכז קרוב קצת יותר לשמאל (85%). כן נמצא קשר ישיר בין המיקום העצמי על הרצף חרדים-חילונים לבין הנכונות לעבוד עם ערבים. בקרב החרדים והדתיים פחות ממחצית מוכנים לקבל חברים ערבים בעבודה; המסורתיים הדתיים, המסורתיים הלא-דתיים והחילונים מפגינים נכונות גבוהה בהרבה לכך: משני שלישים בקרב המסורתיים הדתיים ועד 88% בקרב החילונים.

תרשים 4.11 / נכונות לקבל ערבים כחברים לעבודה, לפי מחנה פוליטי ולפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים (%), במידה די רבה ורבה מאוד, (מדגם יהודים)

השכלה פורמלית היא משתנה נוסף שמסביר את מידת הנכונות לקבל חברים ערבים לעבודה: אומנם בכל הקבוצות מדובר ברוב למסכימים, אבל הרוב (81%) של בעלי השכלה אקדמית המוכנים לכך גדול משל שאר הקבוצות – 67%–68% בקרב בעלי השכלה תיכונית או על-תיכונית, ו-61% בקרב בעלי השכלה נמוכה יותר.

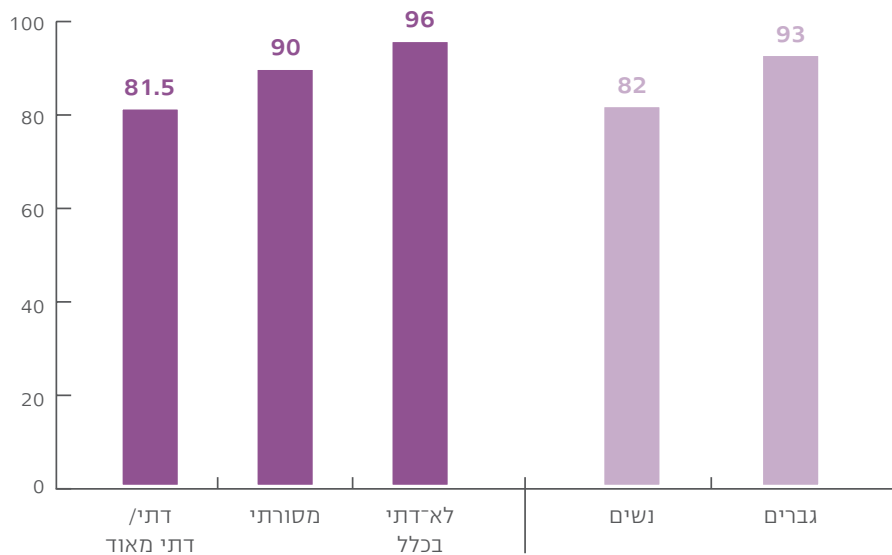
לוח 4.4 (%) אוגוסט 2021, מדגם יהודים)

מוכנים במידה די רבה ורבה מאוד לקבל ערבים כחברים לעבודה

רמת מוכנות (%)	תיאור	השכלה
61	תיכונית חלקית ופחות	השכלה
67	תיכונית מלאה עם בגרות	
68	על-תיכונית/אקדמית חלקית	
81	אקדמית מלאה	

גם בשאלה זו המרואיינים הערבים מפוצלים פחות בעמדותיהם מאשר היהודים, והרוב המכריע בכל קבוצות המשנה מוכנים לקבל חברים לעבודה שהם יהודים. הבדלים קטנים בלבד נמצאו בין גברים לנשים ולפי רמת הדתיות.

תרשים 4.12 / נכונות לקבל יהודים כחברים לעבודה, לפי מין ולפי רמת דתיות, אוגוסט 2021 (%) במידה די רבה ורבה מאוד, מדגם ערבים)

**נכונות לקבל
ערבים/יהודים
כשכנים באותו
הבניין⁵⁸**

שאלות 41א, 41ב

נספח 1

עמ' 187

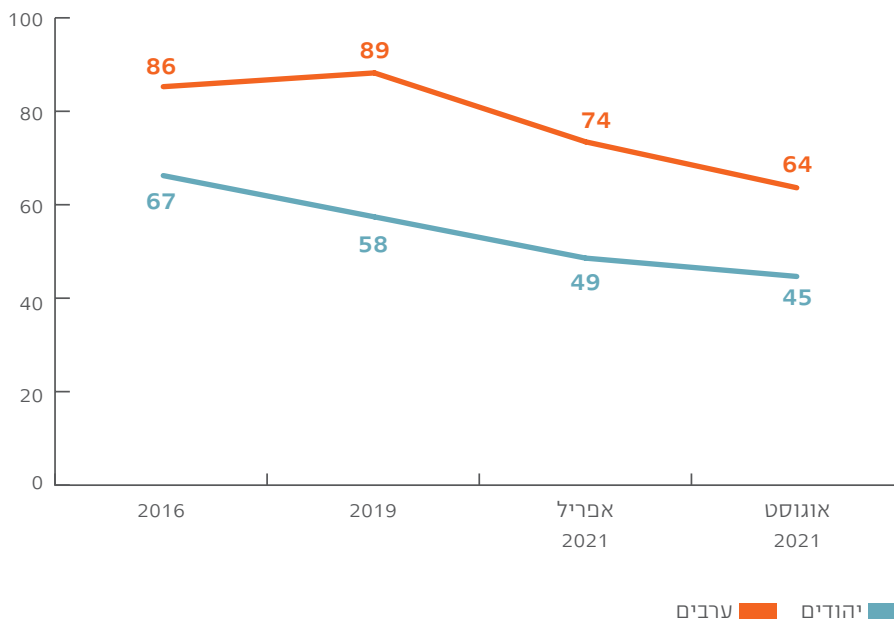
נספח 2

עמ' 217-218

מכל ארבעת ההיבטים של יחסי הקרבה שבדקנו קבלת ה"אחרים" כשכנים הושפעה במידה הרבה ביותר – ולשלילה – מאירועי חודש מאי. השפעה זו ניכרת יותר בקרב הערבים מאשר בקרב היהודים. בשנים 2016-2019 הרוב המכריע (86%-89%) של הערבים היו מוכנים לגור בשכנות ליהודים, ובשנת 2019 הנכונות לקבל יהודים כשכנים אפילו עלתה במעט על הנכונות לקבלם כחברים אישיים. ואולם בעניין זה ניתן לראות נפילה חדה כבר באפריל (74%), ושוב באוגוסט 2021 (ל-64%).

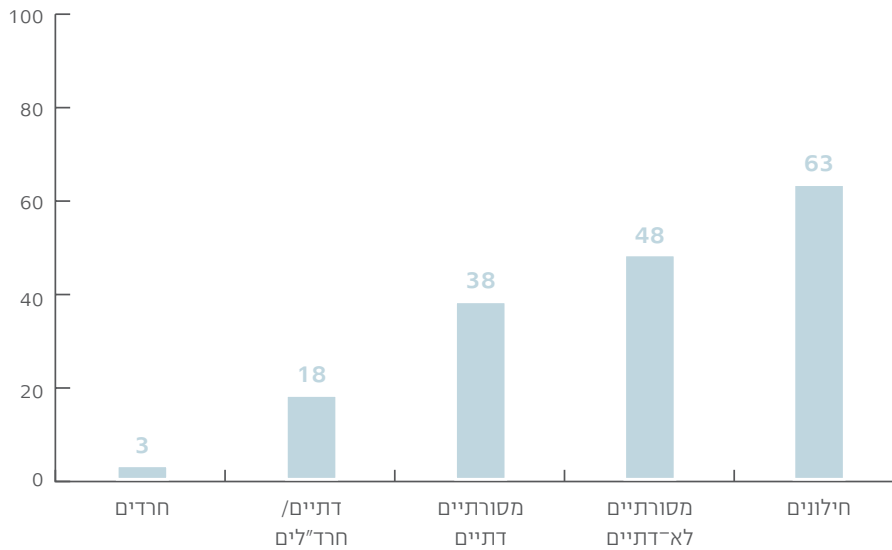
גם אצל המרואיינים היהודים חלה ירידה בנכונות לקבל ערבים כשכנים – משני שלישים בשנת 2016 לפחות ממחצית בשנת 2021, אם כי השינוי אצל היהודים בין אפריל לאוגוסט קטן יותר מאשר בקרב המרואיינים הערבים. עם זאת, לאורך כל תקופת המדידה, בדומה ליחסי משפחה, חברות אישית וחברות בעבודה, הנכונות של הערבים לקבל יהודים כשכנים עולה על הנכונות של היהודים לקבל ערבים כשכנים.

**תרשים 4.13 / נכונות לקבל את ה"אחרים" כשכנים, 2016-2021
(%, במידה די רבה ורבה מאוד, מדגמי יהודים ומדגמי ערבים)**

במדגם היהודים רק בקרב החילונים מצאנו רוב (63%) שמוכנים לקבל ערבים כשכנים, שעה שבכל הקבוצות האחרות נמצאה התנגדות לכך: בקרב המסורתיים הלא-דתיים מעט פחות ממחצית מוכנים לשכנות עם ערבים; בקרב המסורתיים הדתיים – 38%; בקרב הדתיים – 18%; ובקרב החרדים – מיעוט זניח של 3%. נציין כי יש המייחסים התנגדות חזקה במיוחד זו של החרדים למגורים בצד ערבים לעובדה ששכנות עם "אחרים" חושפת את המשפחה החרדית כולה לסגנון חיים מנוגד בתכלית. לפיכך החשש אינו מהשכנות עם ערבים כערבים אלא מחשיפה של הילדים למי שאורחות חייהם שונים מאוד.

תרשים 4.14 / נכונות לקבל ערבים כשכנים, לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים, אוגוסט 2021 (% במידה די רבה ורבה מאוד, מדגם יהודים)

במדגם הערבים, בחלוקה לפי רמת דתיות מצאנו ששלושה רבעים מן הערבים הלא-דתיים מוכנים לגור באותו בניין עם יהודים, לעומת שני שלישים מן הערבים המסורתיים ומעט יותר ממחצית בקרב הערבים הדתיים.

לוח 4.5 (% ,אוגוסט 2021, מדגם ערבים)

מוכנים במידה די רבה ורבה מאוד לקבל יהודים כשכנים באותו הבניין

רמת דתיות	מסורתי	דת/דתי מאוד
	67	54
	לא-דתי בכלל	75

השווינו את שיעורי מי שמוכנים לקבל יהודים/ערבים כשכנים באפריל ובאוגוסט 2021 לפי משתנים דמוגרפיים בשני המדגמים. הירידה הניכרת ביותר נמצאה אצל הנשים הערביות (מ־68% באפריל ל־54% באוגוסט, לעומת ירידה חדה פחות מ־81% ל־73% אצל הגברים הערבים). אצל היהודים היחס כלפי שכנות עם ערבים השתנה בקרב הגברים בלבד: שיעור הגברים המוכנים לקבל שכן ערבי ירד מ־50% ל־41%, שעה שאצל הנשים היהודיות לא חל שינוי בנושא.

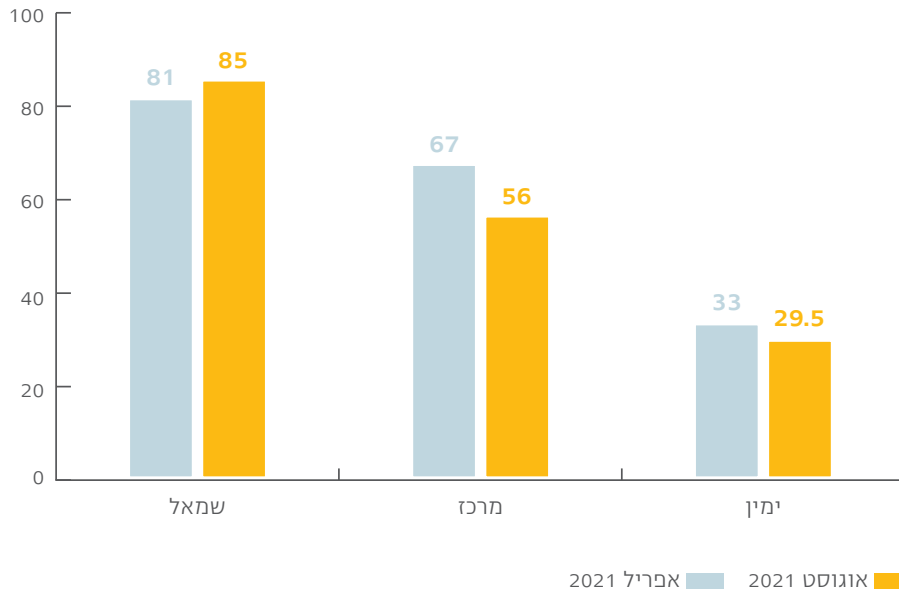
לוח 4.6 (% ,מדגם יהודים ומדגם ערבים)

מוכנים במידה די רבה ורבה מאוד לקבל את ה"אחרים" כשכנים באותו הבניין	יהודים		ערבים	
	אפריל 2021	אוגוסט 2021	אפריל 2021	אוגוסט 2021
גברים	50	41	81	73
נשים	48	49	68	54

גם פילוח לפי רמת דתיות מראה הבדלים בין שתי המדידות ב־2021. בפילוח של מדגם היהודים לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים השינוי הניכר ביותר הוא בקרב החילונים: באפריל ענו 71% שהם מוכנים לשכנות עם ערבים, ואילו באוגוסט שיעור זה ירד ל־63%. במדגם הערבים הירידה המשמעותית ביותר היא בקרב הערבים הדתיים או הדתיים מאוד (מ־71% באפריל ל־54% באוגוסט) ובקרב הערבים הלא-דתיים בכלל (מ־85% ל־75%); לעומת זאת, העמדה של הערבים המסורתיים בנושא כמעט שלא השתנתה.

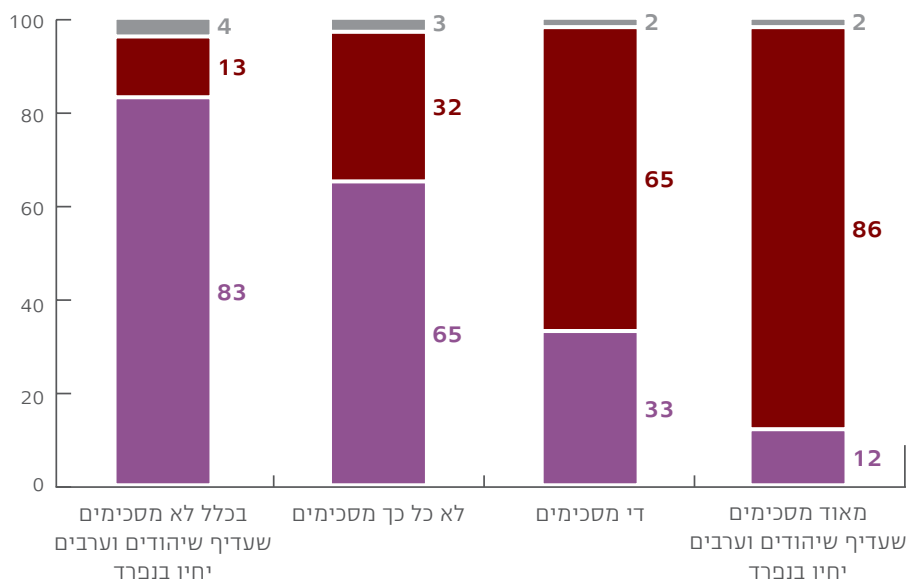
בפילוח של מדגם היהודים לפי מחנה פוליטי נמצא שהרוב המכריע (85%) של אנשי שמאל ורוב קטן (56%) של אנשי מרכז מוכנים לגור בשכנות לערבים, לעומת רוב המתנגדים לכך בימין. בפילוח לפי מחנה פוליטי נמצא עוד כי הירידה המשמעותית ביותר בין מדידת אפריל למדידת אוגוסט בנכונות לשכנות היא בקרב המרוויינים שמשייכים את עצמם למרכז הפוליטי.

תרשים 4.15 / נכונות לקבל ערבים כשכנים, לפי מחנה פוליטי
(%, במידה די רבה ורבה מאוד, מדגם יהודים)

במדגם היהודים (אוגוסט 2021) נמצא קשר הדוק בין מידת ההסכמה לקבל ערבים כשכנים בבניין המגורים ובין מידת ההסכמה שעדיף שיהודים וערבים יחיו בנפרד אלה מאלה. אחד מתשעה מרואיינים יהודים שציינו כי הם מסכימים מאוד שעדיף שיהודים וערבים יחיו בנפרד אלה מאלה ציינו כי יסכימו במידה די רבה ורבה מאוד לקבל ערבים כשכנים לבניין מגוריהם. מנגד, רוב גדול (83%) מאלה שכלל לא מסכימים שעדיף שיהודים וערבים יחיו בנפרד ציינו כי יסכימו במידה די רבה ורבה מאוד לקבל ערבים כשכנים בבניין מגוריהם.

תרשים 4.16 / נכונות לקבל ערבים כשכנים, לפי מידת ההסכמה שעדיף שיהודים וערבים יחיו בנפרד אלה מאלה, אוגוסט 2021 (% מדגם יהודים)

■ יסכימו במידה די רבה/רבה מאוד לקבל ערבים כשכנים
■ יסכימו במידה מועטה/בכלל לא לקבל ערבים כשכנים
■ לא יודעים

מהלוח שלהלן ניתן לראות שהקבוצה הפתוחה ביותר לשכנות עם יהודים הם הערבים המצביעים למפלגות ציוניות. עם זאת באותה הקבוצה ניכרת גם הירידה החדה ביותר בנכונות לקבל שכנים יהודים בעקבות אירועי חודש מאי.

לוח 4.7 (% מדגם ערבים)

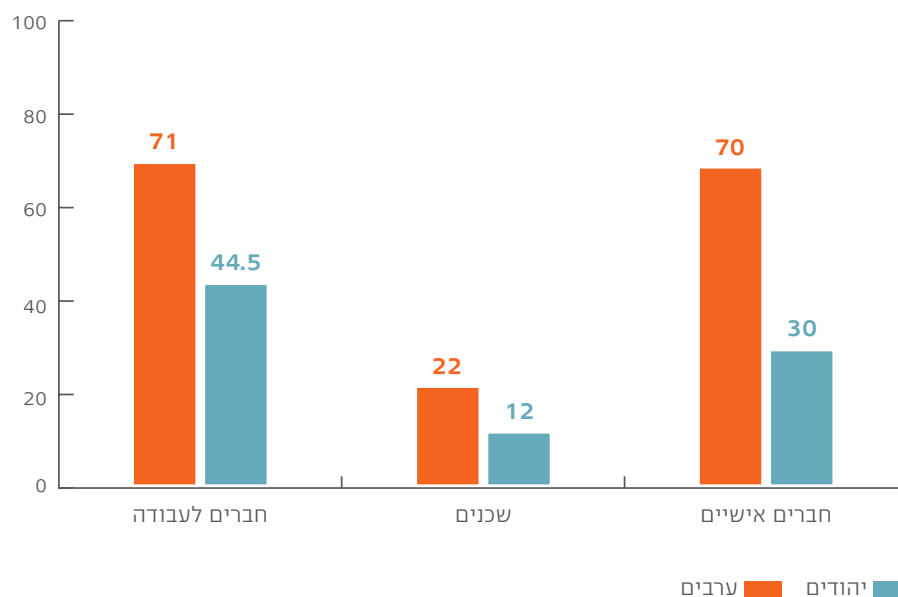
אוגוסט 2021	אפריל 2021	מוכנים במידה די רבה ורבה מאוד לקבל יהודים כשכנים באותו הבניין	
70	90	מפלגות ציוניות	הצבעה בבחירות
63	70	הרשימה המשותפת	
65	72	רע"ם	

לסיכום חלק זה: על פי התיאוריה המקורית של בוגרדוס, בסולם הקרבה החברתית חברות אישית מקבלת ציון גבוה יותר משכנות. אולם מחקרים רבים מראים שסדר הסולם אינו קבוע בכל מקום ובכל זמן ויכול להשתנות בהתאם לתקופות ובקרב אוכלוסיות ספציפיות. לפי נתוני המחקר הנוכחי, נכונות המרוויינים הישראלים לקבל את ה"אחרים" כחברים אישיים עולה על הנכונות לגור איתם באותו הבניין, גם במדגם היהודים וגם במדגם הערבים.

יחסי קרבה בין יהודים לערבים ובין ערבים ליהודים במציאות

כששאלנו את המרוויינים אם יש להם בפועל חברים אישיים, שכנים או חברים לעבודה מהקבוצה האחרת, מצאנו שהתשובות החיוביות נפוצות יותר במדגם הערבים בהשוואה למדגם היהודים.⁵⁹

תרשים 4.17 / יש חברים אישיים, שכנים, חברים לעבודה ערבים/יהודים, אפריל 2021 (% מדגם יהודים ומדגם ערבים)

59 ההשוואה בחלק זה של הפרק תיעשה לגבי נתוני אפריל בלבד, שכן באוגוסט לא בדקנו את המצב בפועל, בהנחה שבין המדידות לא חל שינוי גדול בשיעור החברים, השכנים והעמיתים לעבודה.

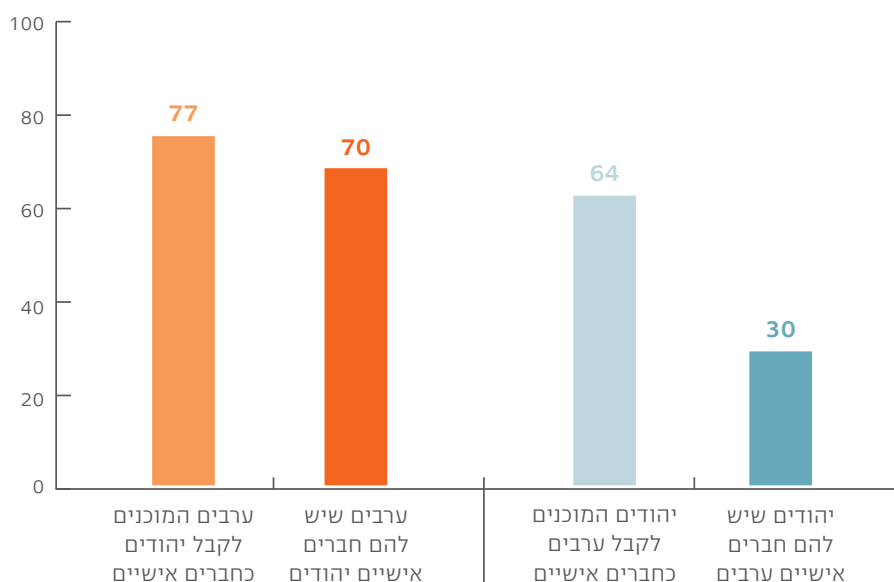
יש חברים אישיים יהודים/ערבים⁶⁰

שאלות 143, א, 143

נספח 1
עמ' 188-189

יותר משני שלישים (70%) מהערבים במדידה באפריל 2021 הצהירו כי יש להם חברים אישיים יהודים, לעומת 30% בלבד מהיהודים שדיווחו כך. במדגם הערבים לא נמצא כמעט פער בין העמדה העקרונית למציאות. לעומת זאת במדגם היהודים הפער גדול מאוד: קרוב לשני שלישים ענו שהם מוכנים לקבל ערבים כחברים אישיים, אך רק פחות משליש דיווחו שיש להם חברים ערבים למעשה.

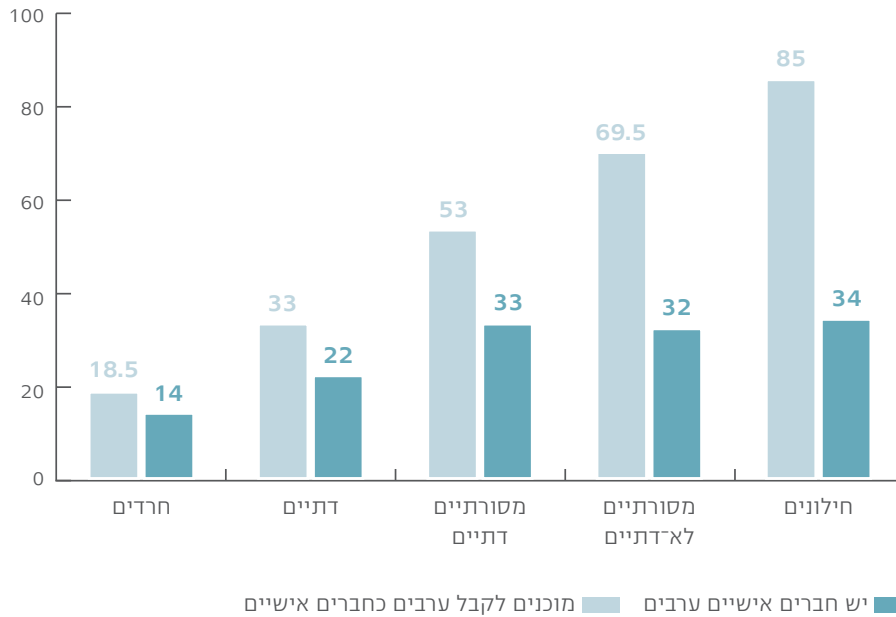
תרשים 4.18 / מוכנים לקבל חברים אישיים ערבים/יהודים, ויש להם חברים אישיים יהודים/ערבים (% מדגם יהודים ומדגם ערבים)

כשמדובר בחברות, היהודים מפוצלים יותר בין ההלכה למעשה, ופחות על פי מיקום על הרצף חרדים-חילונים. שיעור היהודים שיש להם חברים ערבים קרוב לשליש אצל החילונים, המסורתיים הדתיים והמסורתיים הלא-דתיים, וקטן יותר בקרב הדתיים (22%) והחרדים (14%). אצל החרדים המצב בופעל תואם לעמדות שלהם כלפי חברות עם ערבים, והפער מגיע לשיאו אצל המרואיינים החילונים.

תרשים 4.19 / מוכנים לקבל חברים אישיים ערבים, ויש להם חברים אישיים ערבים, לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים (%) (מדגם יהודים)

מתוך המשתנים הדמוגרפיים הפער הניכר ביותר במדגם היהודים הוא בין גברים לנשים: לגברים יהודים יש יותר חברים אישיים ערבים מאשר לנשים יהודיות. בנושא זה הפערים בין המחנות הפוליטיים הם קטנים.

לוח 4.8 (%, מדגם יהודים)

יש חברים אישיים ערבים

קטגוריה	יש חברים אישיים ערבים (%)
גברים	36
נשים	24
שמאל	32
מרכז	35
ימין	27

מחנה פוליטי

המין נמצא כמשתנה המשפיע באופן מובהק ביותר על חברות עם ה"אחר" גם במדגם הערבים: לרוב המכריע של הגברים הערבים (83%) שרואינו בסקר יש חברים יהודים, ורק לרוב קטן מהנשים (58%). ייתכן שהפער נובע מן העובדה שהרבה יותר גברים ערבים מועסקים במקומות עבודה משותפים עם יהודים מאשר נשים ערביות. הבדלים נמצאו גם בפילוח לפי מידת הדתיות – חברים אישיים יהודים יש לרוב המכריע (89%) של הערבים הלא-דתיים, לשלושה רבעים מהמסורתיים ולרוב קטן בלבד (57%) מהדתיים; בפילוח לפי דת – שיעור הנוצרים (84%) והדרוזים (79%) שיש להם חבר אישי יהודי גבוה משיעור המוסלמים (68%); ולפי רמת השכלה – ככל שהשכלת המרואיינים גבוהה יותר, כך הם נוטים יותר לדווח על חברים יהודים.

לוח 4.9 (%) מדגם ערבים)

יש חברים אישיים יהודים	
57	דתי/דתי מאוד
75	מסורתי
89	לא-דתי בכלל
68	מוסלמים
84	נוצרים
79	דרוזים
59	תיכונית חלקית ופחות
69.5	תיכונית מלאה עם בגרות
76	על-תיכונית/אקדמית חלקית
78	אקדמית מלאה

יש חברים יהודים/
ערבים לעבודה⁶¹

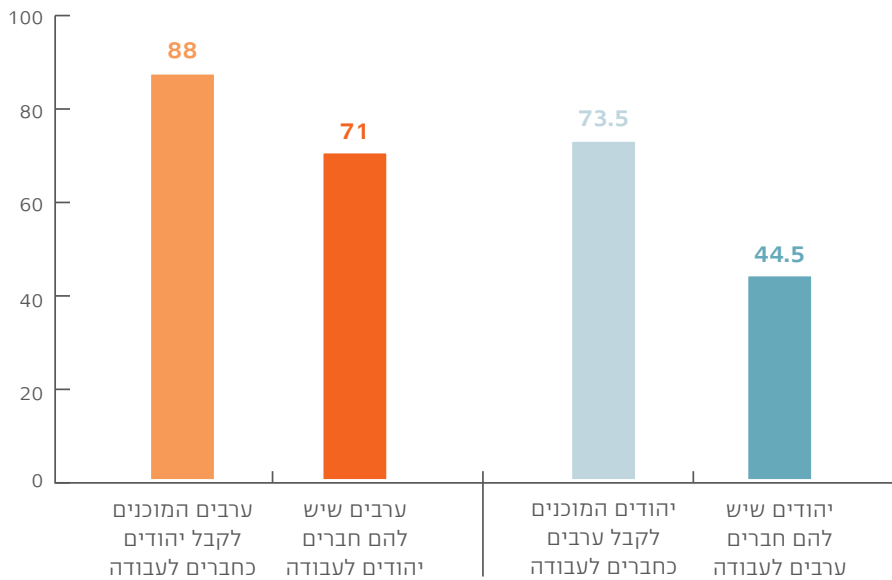
שאלות 189, 190, 191

נספח 1

עמ' 189-190

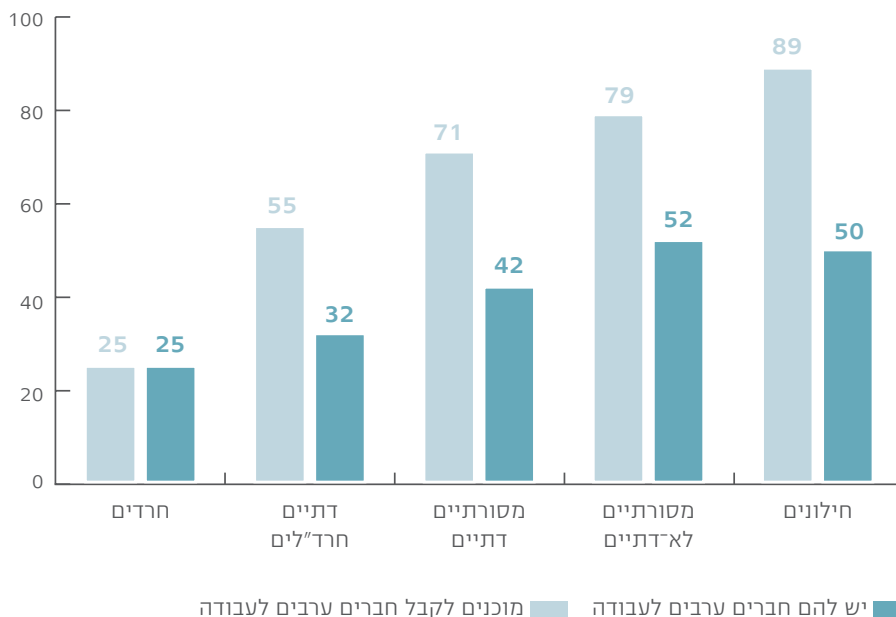
כששאלנו את המרואיינים אם יש להם חבר לעבודה מהמגזר האחר, מצאנו גם כאן שלרוב הערבים בסקר (71%) יש חברים לעבודה שהם יהודים, לעומת 44.5% בלבד מהיהודים שיש להם חברים לעבודה ערבים. גם בנוגע ליחסי קרבה אלה, בקרב היהודים והערבים כאחד שיעור המוכנים לקבל את האחר כחבר לעבודה עולה על שיעור המרואיינים שלמעשה עובדים עם בני הקבוצה האחרת, אם כי הפער ניכר פחות במדגם הערבים בהשוואה למדגם היהודים.

תרשים 4.20 / מוכנים לקבל חברים לעבודה ערבים/יהודים, ויש להם חברים לעבודה יהודים/ערבים (% מדגם יהודים ומדגם ערבים)

במדגם היהודים המשתנה הדמוגרפי המשפיע ביותר על המצב בפועל כשמדובר בעבודה עם ערבים הוא מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילוניים. עמדת החרדים כלפי עבודה עם ערבים אינה שונה בהרבה מהמצב במציאות: רבע מהם ציינו שהם מוכנים לקבל עמיתים לעבודה ערבים, ושיעור זהה מהם אכן עובדים עם ערבים. בשאר הקבוצות נמצא פער ניכר בין העמדות לבין המימוש במציאות, שמגיע לשיא אצל המרואיינים החילוניים: רוב מוחלט מהם (89%) מוכנים לקבל ערבים כחברים לעבודה, לעומת מחצית בלבד (50%) שציינו כי יש להם חברים ערבים לעבודה.

תרשים 4.21 / מוכנים לקבל חברים לעבודה ערבים, ויש להם חברים לעבודה ערבים, לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים (% מדגם יהודים)

שיעור היהודים העובדים עם ערבים משתנה גם בהתאם לרמת ההשכלה: למחצית מהיהודים בעלי השכלה על-תיכונית או אקדמית יש חברים ערבים לעבודה, בהשוואה ל-35%-39% בקרב בעלי השכלה תיכונית או פחות מכך. ניתן לראות הבדלים גם בחלוקה לפי מחנה פוליטי: בקרב המשייכים את עצמם לשמאל או למרכז יותר מ-50% מציינים כי יש להם חברים ערבים לעבודה, לעומת 39% בקרב המרוויינים ממחנה הימין.

לוח 4.10 (% מדגם יהודים)

יש חברים ערבים לעבודה

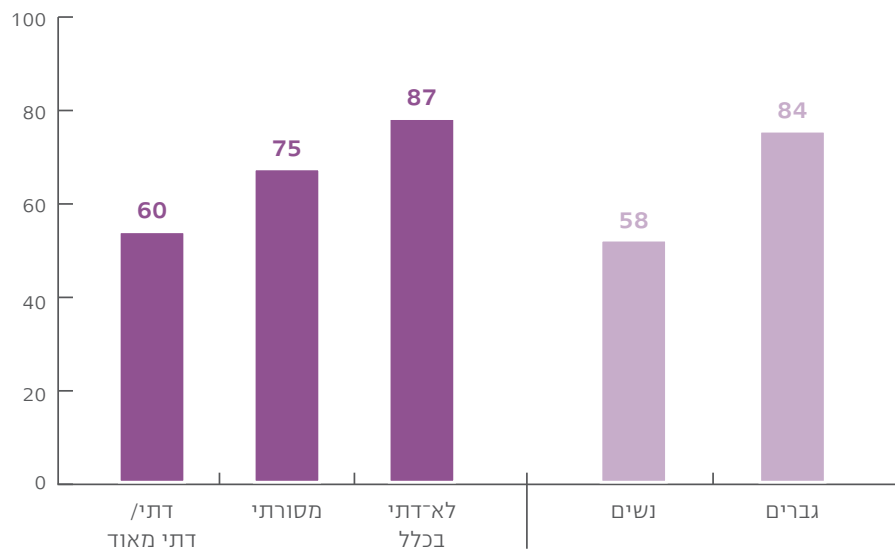
השכלה	יש חברים ערבים לעבודה (%)
תיכונית חלקית ופחות	39
תיכונית מלאה עם בגרות	35
על-תיכונית/אקדמית חלקית	48
אקדמית מלאה	49

יש חברים ערבים לעבודה

מחנה פוליטי	שאל	תוצאה
מחנה פוליטי	שמאל	55
	מרכז	53
	ימין	39

במדגם הערבים ההבדל הניכר ביותר הוא בין גברים לנשים: הרוב המכריע של הגברים עובדים עם יהודים (84%), לעומת 58% בלבד מן הנשים. יש קשר ישיר גם בין רמת הדתיות ליחסי עבודה עם יהודים: חברים יהודים לעבודה יש רק ל-60% מהערבים המגדירים את עצמם דתיים או דתיים מאוד, בהשוואה לשלושה רבעים מהערבים המסורתיים ורוב מוחלט (87%) מהערבים הלא-דתיים.

תרשים 4.22 / מוכנים לקבל חברים לעבודה יהודים, ויש להם חברים לעבודה יהודים, לפי מין ולפי רמת דתיות (% מדגם ערבים)

את הקשר בין רמת ההשכלה לעבודה משותפת עם בני הקבוצה האחרת שמצאנו במדגם היהודים ניתן לראות גם במדגם הערבים. בחלוקה לשתי רמות ההשכלה: לרוב המכריע של ערבים אקדמאים (84%) יש חברים יהודים לעבודה, לעומת רק כמחצית (54%) בקרב בעלי השכלה תיכונית חלקית או נמוכה יותר.

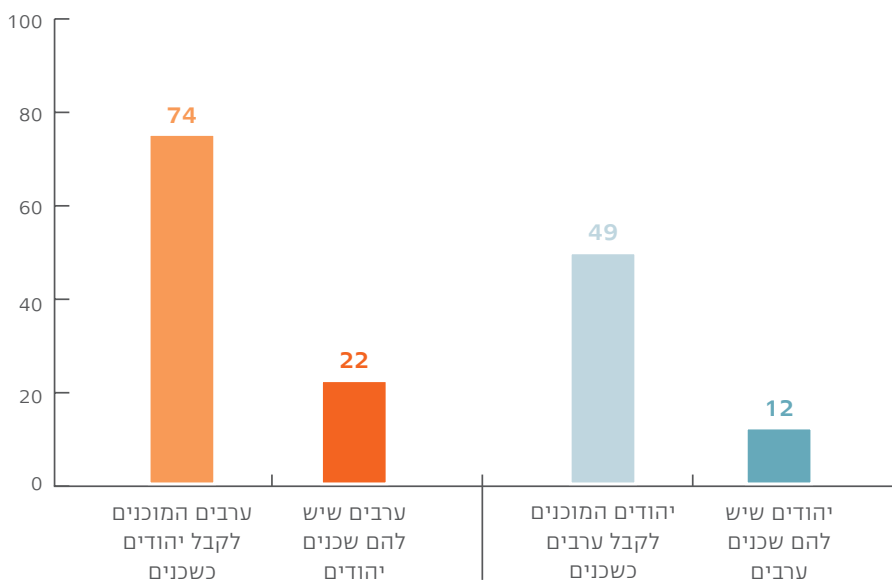
יש שכנים ערבים/ יהודים⁶²

שאלות 144, א, 144

נספח 1
עמ' 188, 190

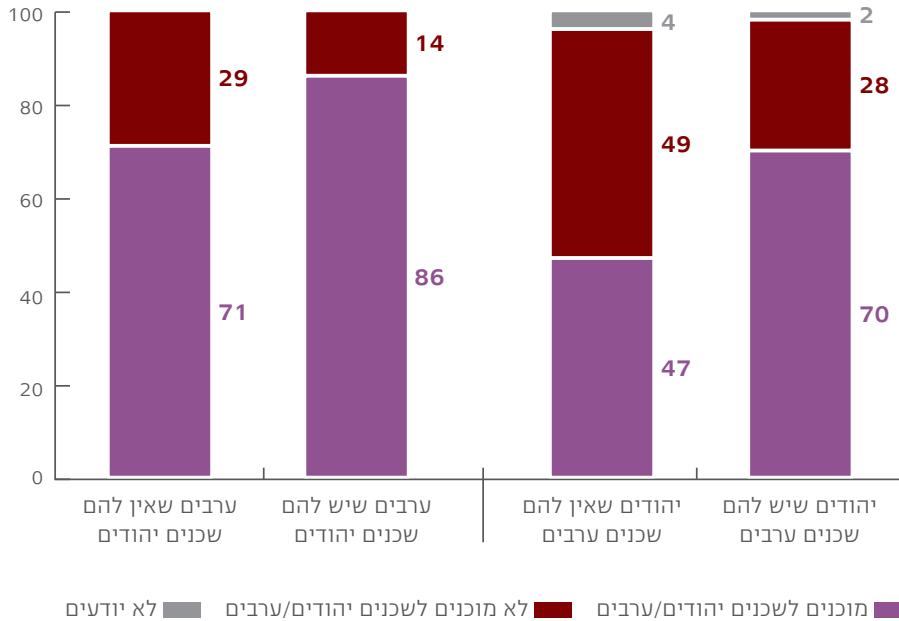
מתוך שלושת התחומים שעליהם שאלנו – יחסי חברות, יחסי עבודה ויחסי השכנות – שיעור המרוויינים שציינו שיש להם שכנים מהקבוצה האחרת הוא הנמוך ביותר ועומד על פחות מרבע במדגם הערבים וכעשירית בלבד במדגם היהודים. כמו כן, בשתי הקבוצות יש פער משמעותי מאוד בין הנכונות לקבל את ה"אחרים" כשכנים לבין מגורים בשכנות למעשה.

תרשים 4.23 / מוכנים לקבל שכנים ערבים/יהודים, ויש להם שכנים יהודים/ ערבים (% מדגם יהודים ומדגם ערבים)

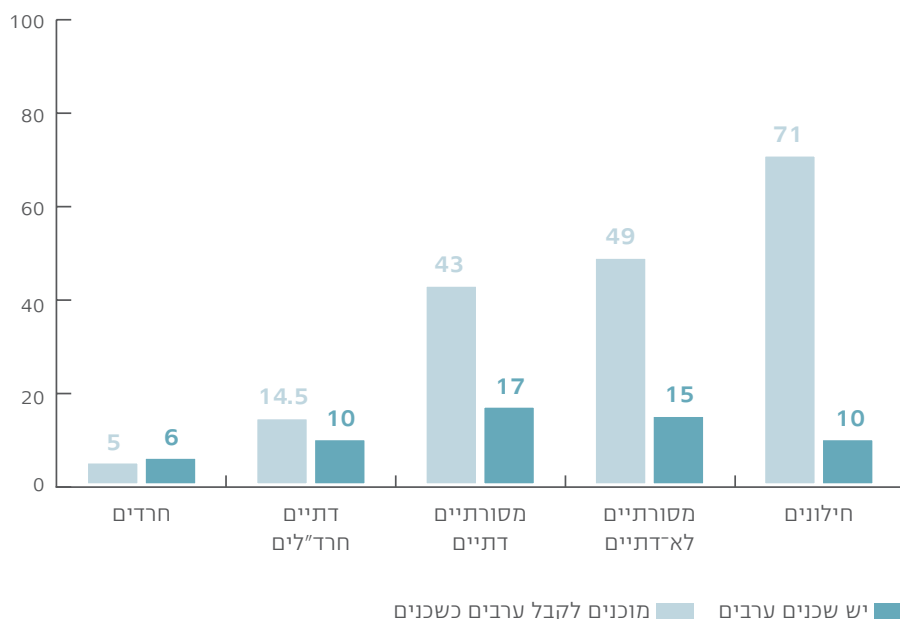
בשתי הקבוצות, היהודית והערבית, מי שיש להם שכנים מהקבוצה האחרת ציינו במידה רבה יותר, ממי שאין להם שכנים מהקבוצה האחרת כי הם מוכנים לקבל שכנים מהקבוצה האחרת. עם זאת, הפער אצל היהודים גדול מזה שאצל הערבים: 70% מהיהודים הגרים בשכנות לערבים ציינו כי היו מוכנים במידה די רבה מאוד לגור בשכנות לערבים, זאת לעומת פחות ממחצית (47%) ממי שאינם גרים בשכנות לערבים.

תרשים 4.24 / מוכנים לקבל שכנים ערבים/יהודים, ויש להם שכנים יהודים/ערבים (% מודגם יהודים ומדגם ערבים)

במדגם היהודים מיעוט של 12% בלבד אמרו שיש להם שכנים ערבים. בחלוקה לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים רואים ששיעור המרואיינים היהודים שגרים בשכונות לערבים נמוך בכל הקבוצות ולא עולה על 20%, אם כי הוא מעט יותר גבוה בקרב המסורתיים הדתיים (17%) והמסורתיים הלא-דתיים (15%) לעומת החילונים (10%), הדתיים (10%) והחרדים (6%). גם כאן ניתן לראות הבדלים בין הקבוצות בנוגע לפער בין נכונות לקבל שכנים ערבים למציאות – שוב, ההבדל כמעט שלא קיים אצל החרדים, והוא מגיע לשיא אצל החילונים. שיעור היהודים המתגוררים בשכונות לערבים לא משתנה בהתאם לשייכות למחנה פוליטי זה או אחר.

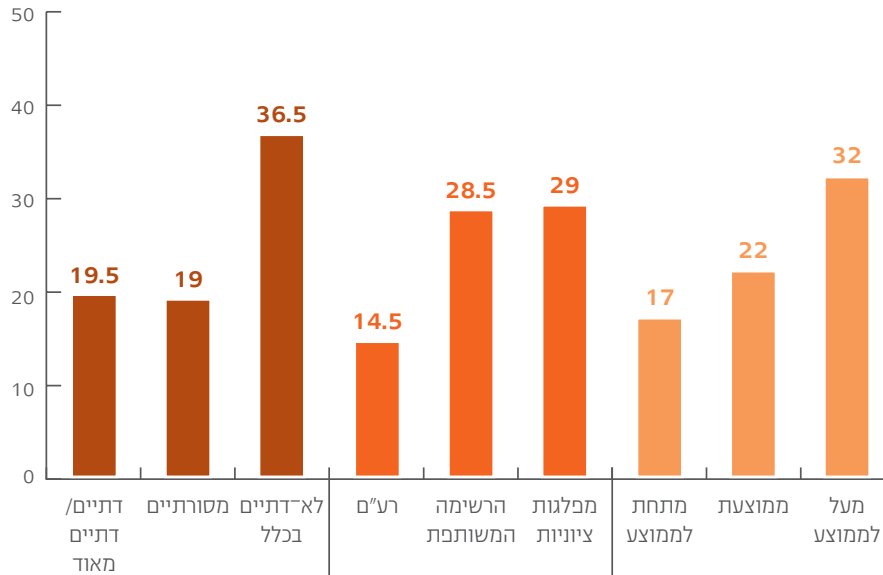
תרשים 4.25 / מוכנים לקבל שכנים ערבים, ויש להם שכנים ערבים, לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים (%) (מדגם יהודים)

גם שיעור המרואיינים הערבים שגרים בשכנות ליהודים נמוך ולא מגיע לרבע מכלל המרואיינים (22%). עם זאת ניתן לזהות בעניין זה הבדלים ניכרים בין קבוצות דמוגרפיות. ההבדלים המובהקים ביותר הם לפי מידת הדתיות: יותר משליש מהערבים הלא-דתיים אמרו שיש להם שכנים יהודים, לעומת פחות מחמישית בקרב הערבים המסורתיים והדתיים. בקרב הערבים שבבחירות האחרונות הצביעו עבור מפלגות ציוניות או לרשימה המשותפת שיעור המתגוררים בשכנות ליהודים כפול משיעורם בקרב מצביעי רע"ם. כשליש מהערבים בעלי הכנסה גבוהה מהממוצע ציינו שיש להם שכנים יהודים, לעומת 17% בלבד בקרב הערבים בעלי הכנסה מתחת לממוצע. כמו כן, 50% מהנוצרים ציינו כי הם גרים ליד יהודים, לעומת 19% מהמוסלמים ו-19% מהדרוזים.

תרשים 4.26 / יש שכנים יהודים, לפי רמת דתיות, לפי הצבעה בבחירות ולפי הכנסה (% מדגם ערבים)

אומנם במדגם היהודים לא מצאנו הבדלים ניכרים בין המחוזות השונים בשיעור המרוויינים שיש להם שכנים ערבים, אבל במדגם הערבים איתרנו הבדלים בין המחוזות: יותר מרבע מהערבים תושבי המחוזות מרכז וחיפה מתגוררים בשכונות ליהודים, שעה שבקרוב הערבים תושבי המחוזות צפון ודרום פחות מחמישית מתגוררים בשכונות כזו.

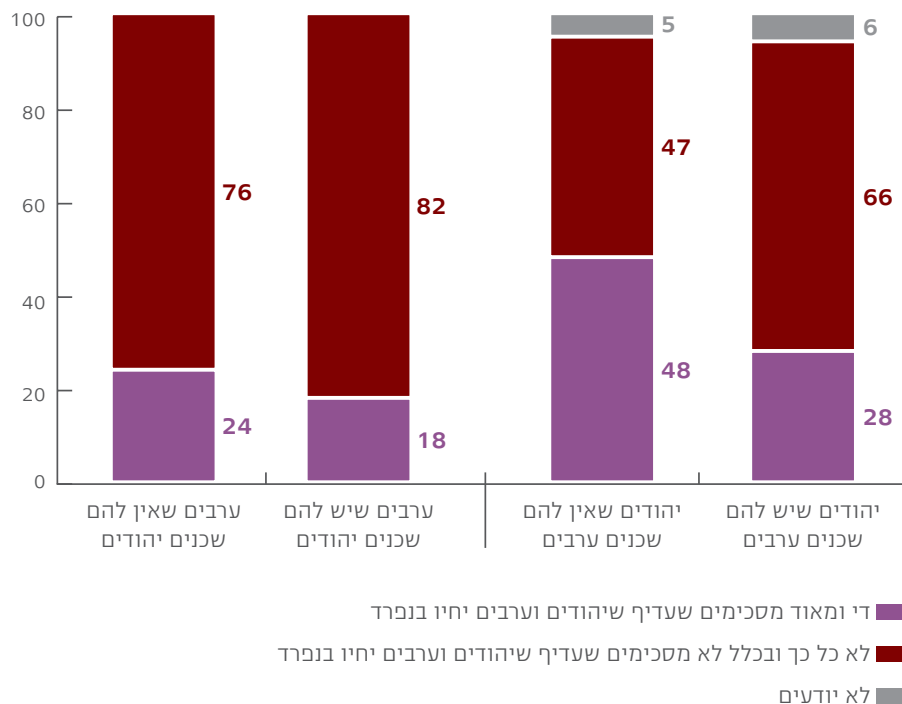
לוח 4.11 (% מדגם ערבים)

יש להם שכנים יהודים

אזור	אחוז (%)
דרום	14
מרכז	30
אזור חיפה	27.5
צפון	19

בדקנו אם קיים קשר בין שכנות בפועל עם בני הקבוצה האחרת לבין עמדות עקרוניות לגבי מגורים בסמוך. נמצא שבמדגם הערבים שיעור התומכים בהפרדה או המתנגדים לה קשור רק מעט (ולא באופן מובהק) לשכנות בפועל עם יהודים. לעומת זאת, במדגם היהודים ניתן לראות קשר חזק בין העמדה כלפי הפרדה בין קבוצות האוכלוסייה במדינה לבין מגורים בשכנות לערבים: כמעט מחצית (48%) מהיהודים שאין להם שכנים ערבים סבורים שעדיף ליהודים והערבים בישראל לחיות בנפרד אלה מאלה, אבל בקרב היהודים שמתגוררים בשכנות לערבים רק כרבע (28%) תומכים בעמדה זו. כלומר, הקרבה בפועל מרככת ככל הנראה עמדות.

תרשים 4.27 / מידת ההסכמה לחיים בהפרדה של יהודים וערבים, לפי מגורים בפועל (% מדגם יהודים ומדגם ערבים)

נספחים

נספח 1 / התפלגות התשובות בסקר (%, יהודים, ערבים)

האם אתה מסכים או לא מסכים עם המשפטים הבאים?

2. "המשטר בישראל הוא דמוקרטי גם לאזרחים הערבים":

דיון
בעמ' 24

אוגוסט		אפריל				
כלל המדגם ¹	ערבים	יהודים	כלל המדגם ¹	ערבים	יהודים	
31.4	16.1	34.9	24.9	12.2	27.8	מאוד מסכים
38.4	34.2	39.4	36.7	29	38.5	די מסכים
16.8	16.6	16.8	21.8	19.5	22.3	לא כל כך מסכים
9.4	32.2	4.2	13	39.1	6.8	בכלל לא מסכים
4	0.9	4.7	3.6	0.2	4.6	לא יודע/ מסרב להשיב
100	100	100	100	100	100	סך הכול

1 בוצע שיקול לנתונים בהתאם לגודל כל קבוצה באוכלוסייה הישראלית

3. "החלטות גורליות למדינה בנושאי שלום וביטחון צריכות להתקבל ברוב יהודי:*"

דיון
בעמ' 43

כלל המדגם	ערבים		יהודים	
	אוגוסט	אפריל	אפריל	
מאוד מסכים	16.4	16.7	49.3	43.1
די מסכים	18.3	10.2	30.5	26.6
לא כל כך מסכים	12.1	13.9	11.5	12
בכלל לא מסכים	52.2	58.9	5.8	16
לא יודע/מסרב להשיב	1	0.3	2.9	2.3
סך הכול	100	100	100	100

* באוגוסט נשאל רק בקרב ערבים

4. "החלטות גורליות למדינה בנושאי כלכלה וחברה צריכות להתקבל ברוב יהודי:*"

דיון
בעמ' 44

כלל המדגם	ערבים		יהודים	
	אוגוסט	אפריל	אפריל	
מאוד מסכים	12.9	15.4	28.3	25.9
די מסכים	15.6	12.5	27	24.2
לא כל כך מסכים	10.6	12	27.3	24.4
בכלל לא מסכים	60.1	59.9	14.3	23
לא יודע/מסרב להשיב	0.8	0.2	3.1	2.5
סך הכול	100	100	100	100

* באוגוסט נשאל רק בקרב ערבים

דיון
בעמ' 51

5. "חברי הכנסת הערבים מייצגים היטב את מגוון הדעות בציבור הערבי בישראל":

	אוגוסט			אפריל		
	כלל המדגם	ערבים	יהודים	כלל המדגם	ערבים	יהודים
מאוד מסכים	8.9	15.7	7.3	9.3	12.6	8.5
די מסכים	24.3	34	22.1	21.2	31.2	18.8
לא כל כך מסכים	27.9	14.7	30.9	29.2	19.1	31.6
בכלל לא מסכים	27.3	34.3	25.6	30.8	36.2	29.5
לא יודע/ מסרב להשיב	11.6	1.3	14.1	9.5	0.9	11.6
סך הכול	100	100	100	100	100	100

דיון
בעמ' 59

6. "יש לחייב את כל אזרחי ישראל בגיל 18 (כולל ערבים וחרדים) בשירות אזרחי או צבאי":

	אוגוסט			אפריל		
	כלל המדגם	ערבים	יהודים	כלל המדגם	ערבים	יהודים
מאוד מסכים	39.8	17.3	43.3	35.2	10.9	40.8
די מסכים	24.7	10.8	26.8	23	9.7	26.2
לא כל כך מסכים	11	2.1	12.3	16.5	11	17.8
בכלל לא מסכים	22.6	69.2	15.6	22.9	67.7	12.3
לא יודע/ מסרב להשיב	1.9	0.6	2	2.4	0.7	2.9
סך הכול	100	100	100	100	100	100

7. "אני מרגיש גאווה כשישראל זוכה בהישג בינלאומי חשוב, למשל בספורט או במדע":

דיון
בעמ' 71

	אוגוסט			אפריל		
	כלל המדגם	ערבים	יהודים	כלל המדגם	ערבים	יהודים
מאוד מסכים	61.7	47	63.9	61.9	42.6	66.3
די מסכים	25.1	23.3	25.3	21.8	19.8	22.3
לא כל כך מסכים	5.4	1.7	6	6.4	8.7	5.8
בכלל לא מסכים	7.1	27.3	4	8.4	27.7	3.8
לא יודע/ מסרב להשיב	0.7	0.7	0.8	1.5	1.2	1.8
סך הכול	100	100	100	100	100	100

8. "תוכנית הלימודים הישראלית לכולם צריכה לכלול תכנים היסטוריים ותרבותיים מרכזיים לציבור הערבי בישראל (למשל: הנכבה ומשוררים ערבים)":

דיון
בעמ' 57

	כלל המדגם	ערבים	יהודים
מאוד מסכים	24.5	74.3	12.7
די מסכים	28.6	18.4	31
לא כל כך מסכים	20.6	3	24.8
בכלל לא מסכים	20.9	4.1	24.8
לא יודע/ מסרב להשיב	5.4	0.2	6.7
סך הכול	100	100	100

* נשאל רק באפריל

דיון
בעמ' 59

9. "יש לתת למערכת החינוך הערבי חופש פעולה לגיבוש תוכנית הלימודים בבתי הספר הערביים":*

כלל המדגם	ערבים	יהודים	
19	77.8	5.2	מאוד מסכים
23.6	13.5	26	די מסכים
31.7	3.6	38.3	לא כל כך מסכים
21	4.9	24.8	בכלל לא מסכים
4.7	0.2	5.7	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	סך הכול

* נשאל רק באכריל

דיון
בעמ' 47

10. בהתייחס לתקצוב יישובים בישראל, עם איזו מהטענות אתה מסכים יותר?

אוגוסט			אכריל			
כלל המדגם	ערבים	יהודים	כלל המדגם	ערבים	יהודים	
15.6	32.3	11.8	12.7	22.1	10.5	יש לתת תקצוב יתר ליישובים ערביים שזכו לאורך השנים לתקצוב חסר
28.4	2.2	34.4	23.3	2.4	28.2	יש לתת תקצוב יתר ליישובים יהודיים מפני שזו מדינה יהודית
49.9	65.3	46.3	57.4	75.3	53.2	המדינה צריכה להשתמש בדיוק באותם קריטריונים לתקצוב יישובים יהודיים וערביים

14. (ליהודים) לדעתך, האם צריך לאפשר לערבים אזרחי ישראל:

אוגוסט	אפריל	
29	34.3	לקנות קרקע בכל מקום בישראל
36.9	33.5	לקנות קרקע רק ביישובים ובשכונות של ערבים
17.6	15.3	בכלל לא צריך לאפשר לערבים לקנות קרקע בישראל
16.5	16.9	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	סך הכול

15. לדעתך, האם היהדות היא*:

כלל המדגם	ערבים	יהודים	
25	32.4	23.3	רק דת
5.7	15.7	3.3	רק לאום
67.1	49.5	71.2	גם דת וגם לאום
2.2	2.4	2.2	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	סך הכול

* נשאל רק באפריל

דיון
בעמ' 74

16. לדעתך, למי יש קשר חזק יותר לארץ - ליהודים או לערבים?

אוגוסט			אפריל			
כלל המדגם	ערבים	יהודים	כלל המדגם	ערבים	יהודים	
28.6	33.2	27.6	29.7	34.3	28.5	הקשר לארץ של שני העמים חזק באותה המידה
61.2	32.9	67.7	59.7	29.8	66.7	ליהודים יש קשר חזק יותר
6.8	32.9	0.7	7.3	34.6	0.8	לערבים יש קשר חזק יותר
0.7	0.3	0.8	0.4	0.2	0.5	לשני הצדדים אין קשר לארץ
2.7	0.7	3.2	2.9	1.1	3.5	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	100	100	סך הכול

דיון
בעמ' 32

17. מספר הערבים בתפקידים בכירים בשירות הציבורי בישראל קטן מחלקם באוכלוסייה. מהי לדעתך הסיבה העיקרית לכך?

אוגוסט			אפריל			
כלל המדגם	ערבים	יהודים	כלל המדגם	ערבים	יהודים	
18.6	12.8	20	16.5	10.1	18	מחסור במועמדים ערבים מתאימים
23.9	49.6	17.8	29.6	51.9	24.3	הרצון של היהודים להרחיק ערבים מעמדות כוח
16.4	22.2	15.1	18.8	20.2	18.5	הכוח הפוליטי המוגבל של הציבור הערבי בישראל

אוגוסט			אפריל			
כלל המדגם	ערבים	יהודים	כלל המדגם	ערבים	יהודים	
30.2	13.3	34.1	24.4	16.8	26.2	חוסר הרצון של האזרחים הערבים להשתלב בשירות הציבורי הישראלי
3.4	-	4.2	2.8	0.3	3.5	אחר
7.5	2.1	8.8	7.9	0.7	9.5	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	100	100	סך הכול

לדעתך, באיזו מידה מדינת ישראל:

18. "מיידעת באופן ברור את הציבור הערבי על זכויותיו האזרחיות (רווחה, בריאות וכו')":*

דיון
בעמ' 28

כלל המדגם	ערבים	יהודים	
18.3	17.4	18.5	במידה רבה מאוד
30.4	27.2	31.2	במידה די רבה
28.5	38.9	26	במידה די מועטה
6.5	15.7	4.3	בכלל לא
16.3	0.8	20	לא יודע/ת
100	100	100	סך הכול

* נשאל רק באפריל

דיון
בעמ' 29

19. "מוציאה לפועל תוכניות דיור שיתאימו לצרכים של הציבור הערבי":*

יהודים	ערבים	כלל המדגם	
7.5	4.9	7	במידה רבה מאוד
16.2	10.9	15.2	במידה די רבה
39.8	38.4	39.5	במידה די מועטה
10.8	45.2	17.4	בכלל לא
25.7	0.6	20.9	לא יודע/ת
100	100	100	סך הכול

* נשאל רק באפריל

דיון
בעמ' 30

20. "מקדמת הקמת אזורי תעשייה סביב רשויות מקומיות ערביות":*

יהודים	ערבים	כלל המדגם	
8.2	11.2	8.8	במידה רבה מאוד
16.2	15.4	16	במידה די רבה
37.7	41.7	38.4	במידה די מועטה
8.8	29.4	12.8	בכלל לא
29.1	2.3	24	לא יודע/ת
100	100	100	סך הכול

* נשאל רק באפריל

21. "דואגת לתחבורה ציבורית נוחה ליישובים הערביים":*

דיון
בעמ' 31

יהודים	ערבים	כלל המדגם
8.3	21	10.7
19.8	35.6	22.9
35.7	30.2	34.6
8.5	12.8	9.3
27.7	0.4	22.5
100	100	100

* נשאל רק באפריל

22. איזה ציון היית נותן לזמינות ומהירות האינטרנט במקום מגוריך, על סולם שבו 1=גרוע ו-5=מצוין?*

דיון
בעמ' 94

יהודים	ערבים	כלל המדגם
5.7	19.9	8.4
9.5	12	10
27.5	31	28.1
32.2	17.3	29.3
21.5	18.2	20.9
3.6	1.6	3.3
100	100	100

* נשאל רק באפריל

דיון
בעמ' 68

23. באיזו מידה אתה מרגיש את עצמך חלק מהחברה הישראלית ובעיותיה?

אוגוסט			אפריל			
כלל המדגם	ערבים	יהודים	כלל המדגם	ערבים	יהודים	
40.9	22.1	45.3	40.1	21.3	44.5	במידה רבה מאוד
39.3	27.5	42.1	40.4	22.3	44.7	במידה די רבה
13.3	33.3	8.7	12.7	34.6	7.5	במידה די מעטה
4.4	16.9	1.5	5.7	21.6	2	בכלל לא
2.1	0.2	2.4	1.1	0.2	1.3	לא יודע/ת
100	100	100	100	100	100	סך הכול

24. כל חברה בעולם מתחלקת לקבוצות חזקות וחלשות. להרגשתך, לאיזו קבוצה בחברה הישראלית אתה שייך?*

כלל המדגם	ערבים	יהודים	
19.3	24.4	18	לקבוצה חזקה
50	21.5	56.7	לקבוצה די חזקה
13.9	21.6	12.2	לקבוצה די חלשה
9.1	30	4.2	לקבוצה חלשה
7.7	2.5	8.9	לא יודע / מסרב להשיב
100	100	100	סך הכול

* נשאל רק באפריל

דיון
בעמ' 82

27. "אפילו אם הערבים מתאימים יותר ללימודים או לעבודה, יהודים תמיד מתקבלים לפנייהם":

כלל המדגם	אוגוסט			אפריל		
	ערבים	יהודים	כלל המדגם	ערבים	יהודים	כלל המדגם
מאוד מסכים	64.3	9.7	21.8	60.4	12.7	20
די מסכים	16.8	31.6	28.5	18.3	31	28.8
לא כל כך מסכים	4.3	27.6	24.1	8.4	27.8	23.2
בכלל לא מסכים	14.1	24.1	19.1	12.7	20.5	22.2
לא יודע/ מסרב להשיב	0.5	7	6.5	0.2	8	5.8
סך הכול	100	100	100	100	100	100

דיון
בעמ' 85

28. (ליהודים) "בישראל צריך קודם כול לתת עבודה ליהודים ורק אחר כך לערבים":

כלל המדגם	אוגוסט		אפריל	
	ערבים	יהודים	ערבים	יהודים
מאוד מסכים	19.6	16.3	16.3	16.3
די מסכים	16.3	14.8	14.8	14.8
לא כל כך מסכים	28.3	31.8	31.8	31.8
בכלל לא מסכים	30	31.5	31.5	31.5
לא יודע/ מסרב להשיב	5.8	5.6	5.6	5.6
סך הכול	100	100	100	100

29. להרגשתך, האם היחסים בין אזרחי ישראל היהודים ואזרחי ישראל הערבים הם כיום:

דיון
בעמ' 62

אוגוסט		אפריל				
כלל המדגם	ערבים	יהודים	כלל המדגם	ערבים	יהודים	
2.6	8.9	1.2	3.4	7.9	2.3	טובים מאוד
10.6	20.9	8.2	13.6	19.9	12.2	טובים
58	53.9	59.1	58.5	49.9	60.5	ככה־ככה
20.3	13.4	22	16.7	13.6	17.3	רעים
7.5	2.9	8.7	5.5	8.7	4.8	רעים מאוד
1	–	0.8	2.3	–	2.9	לא יודע/ מסרב להשיב
100	100	100	100	100	100	סך הכול

30. מהו, לדעתך, ההסבר העיקרי לפשיעה הגבוהה בחברה הערבית בישראל?*

דיון
בעמ' 117

כלל המדגם	ערבים	יהודים	
35.4	58.2	30.2	המדינה אינה משקיעה מספיק משאבים למנוע את הפשיעה
32.8	17.4	36.5	הנהגת החברה הערבית לא משתפת פעולה עם המשטרה כדי לצמצם פשיעה
21.6	21.9	21.5	השקעת משאבים או שיתוף פעולה לא יעזרו כי התרבות הערבית אלימה
4.3	2.2	4.7	סיבה אחרת
5.9	0.3	7.1	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	סך הכול

* נשאל רק באפריל

33. באילו מהמקרים הבאים היית מדווח למשטרה (אפשר לסמן יותר מתשובה אחת):*

דיון
בעמ' 112

כלל המדגם	ערבים	יהודים	
89.6	71.5	93.8	פריצה לביתך
70.3	58.7	73	מקרה אלימות בשכונה
49.8	41.6	51.7	נהיגה פרועה
34.5	42.8	32.5	סכסוך שכנים
78.1	56.5	83.2	אלימות בתוך המשפחה
84.1	62.1	89.3	פגיעות בילדים
2.6	11.3	0.5	באף אחד מהמקרים לא הייתי מדווח
2	0.4	2.3	לא יודע/ת
100	100	100	סך הכול

* נשאל רק באפריל

34. באיזו מידה אתה חושש שאתה או בני משפחתך תיפגעו מפשע אלים באזור מגוריכם?

דיון
בעמ' 99

אוגוסט			אפריל			
כלל המדגם	ערבים	יהודים	כלל המדגם	ערבים	יהודים	
14.3	37.5	8.8	9.3	29.1	4.7	חושש במידה רבה מאוד
16.8	12.2	18	15.1	16.9	14.7	חושש במידה די רבה
36.7	17.7	41.1	46	18.4	52.5	חושש במידה די מעטה

דיון
בעמ' 105

באיזו מידה אתה מסכים או לא מסכים עם המשפטים הבאים?
36. "עדיף שהמשטרה לא תהיה מאוד נוכחת באזור מגורי, גם אם זה יבוא על חשבון השירות שאקבל ממנה":

מאוד מסכים	אפריל			אוגוסט		
	יהודים	ערבים	כלל המדגם	יהודים	ערבים	כלל המדגם
מאוד מסכים	4.3	16.6	6.7	2.8	19.1	5.9
די מסכים	7.7	17.3	9.4	7	17.1	8.9
לא כל כך מסכים	32.5	14.4	29.1	28.1	14.3	25.5
בכלל לא מסכים	49.8	51.5	50.1	57.4	49.4	55.9
לא יודע/ מסרב להשיב	5.7	0.2	4.7	4.7	0.1	3.8
סך הכול	100	100	100	100	100	100

37. "היה רצוי שיהיו יותר שוטרים ערבים במשטרת ישראל":

דיון
בעמ' 108

מאוד מסכים	אפריל			אוגוסט		
	יהודים	ערבים	כלל המדגם	יהודים	ערבים	כלל המדגם
מאוד מסכים	19.3	45.5	24.3	15.6	43.5	20.9
די מסכים	33.7	26.4	32.3	37.3	22.2	34.4
לא כל כך מסכים	17.8	8.8	16.1	17.8	7.2	15.8
בכלל לא מסכים	15.3	18.3	15.9	18.1	25.6	19.6
לא יודע/ מסרב להשיב	13.9	1	11.4	11.2	1.5	9.3
סך הכול	100	100	100	100	100	100

דיון
בעמ' 121

38א. (לערבים) "ההנהגה הפוליטית והדתית של הציבור הערבי צריכה לצאת באופן ברור נגד אלימות במשפחה ורצח נשים":*

אפריל	
87.8	מאוד מסכים
6.7	די מסכים
1.7	לא כל כך מסכים
3.6	בכלל לא מסכים
0.2	לא יודע/מסרב להשיב
100	סך הכול

* נשאל רק באפריל

דיון
בעמ' 121

38ב. (ליהודים) "ההנהגה הפוליטית והדתית של הציבור היהודי צריכה לצאת באופן ברור נגד אלימות במשפחה ורצח נשים":*

אפריל	
80.7	מאוד מסכים
11.7	די מסכים
2.5	לא כל כך מסכים
1.3	בכלל לא מסכים
3.8	לא יודע/מסרב להשיב
100	סך הכול

* נשאל רק באפריל

(ליהודים) והאם יש לך...
43א. "חבר אישי ערבי":*

דיון
 בעמ' 151

יהודים	
29.8	כן
68.5	לא
1.7	מסרב להשיב
100	סך הכול

* נשאל רק באפריל

44א. "שכן ערבי":*

דיון
 בעמ' 157

יהודים	
11.8	כן
87	לא
1.2	מסרב להשיב
100	סך הכול

* נשאל רק באפריל

דיון
בעמ' 154

א45. "חבר ערבי לעבודה":*

יהודים	
44.5	כן
53.8	לא
1.7	מסרב להשיב
100	סך הכול

* נשאל רק באפריל

(לערבים) והאם יש לך...

ב43. "חבר אישי יהודי":*

דיון
בעמ' 151

ערבים	
70.1	כן
29.9	לא
-	מסרב להשיב
100	סך הכול

* נשאל רק באפריל

44. "שכן יהודי":*

דיון
בעמ' 157

ערבים	
22	כן
78	לא
-	מסרב להשיב
100	סך הכול

* נשאל רק באפריל

45. "חבר יהודי לעבודה":*

דיון
בעמ' 154

ערבים	
70.8	כן
29.2	לא
-	מסרב להשיב
100	סך הכול

* נשאל רק באפריל

דיון
בעמ' 129

האם אתה מסכים או לא מסכים עם המשפטים הבאים?
46א. (ליהודים) "אני משתדל שלא להיכנס ליישובים ערביים בשטח ישראל":

אוגוסט	אפריל	
33.9	31.5	מאוד מסכים
30.8	26.5	די מסכים
19.6	24.2	לא כל כך מסכים
14	16.2	בכלל לא מסכים
1.7	1.6	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	סך הכול

דיון
בעמ' 129

46ב. (לערבים) "אני משתדל שלא להיכנס ליישובים יהודיים":

אוגוסט	אפריל	
5.9	5.1	מאוד מסכים
6.9	6.4	די מסכים
7.1	9.3	לא כל כך מסכים
80	79.2	בכלל לא מסכים
0.1	–	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	סך הכול

47. "יש לתת לזוגות חדימיניים (הומואים ולסביות) את אותן זכויות כמו לזוגות הטרוסקסואלים (גבר ואישה)?"*

דיון
בעמ' 96

כלל המדגם	ערבים	יהודים	
44	17.2	50.3	מאוד מסכים
18.1	14.9	18.8	די מסכים
7.3	3.2	8.2	לא כל כך מסכים
24.4	62.4	15.5	בכלל לא מסכים
6.2	2.3	7.2	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	סך הכול

* נשאל רק באפריל

48א. (לערבים) באיזו מידה אתה מייחס חשיבות לדעותיהם של אנשי הדת שלך בנושאים פוליטיים וחברתיים?*

דיון
בעמ' 88

ערבים	
23.6	במידה רבה מאוד
21.7	במידה די רבה
24.5	במידה די מעטה
29.9	בכלל לא
0.3	לא יודע/מסרב להשיב
100	סך הכול

* נשאל רק באפריל

50. (לערבים) האם יש לך קרובי משפחה מדרגה ראשונה או שנייה המתגוררים בגדה המערבית או ברצועת עזה?

אוגוסט	אפריל	
17.5	22.2	יש
82.2	77.7	אין
0.3	0.1	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	סך הכול

51. לדעתך, באיזו מידה משפיעה כיום החמולה על שיקולי ההצבעה לכנסת של הערבים אזרחי ישראל (האם כן או לא להצביע ולמי להצביע)?*

דיון
בעמ' 90

כלל המדגם	ערבים	יהודים	
9.3	31.8	4	במידה מועטה מאוד
8.5	18.3	6.3	במידה די מועטה
32.8	19.5	35.8	במידה די רבה
28.2	30	27.8	במידה רבה מאוד
21.2	0.4	26.1	לא יודע/ת
100	100	100	סך הכול

* נשאל רק באפריל

54. לדעתך, האם בעקבות תוצאות הבחירות האחרונות רצוי או לא רצוי שרע"ם תתאחד מחדש עם הרשימה המשותפת?*

דיון
בעמ' 55

כלל המדגם	ערבים	יהודים	
14.3	50.9	5.7	רצוי מאוד
9	17.5	7	די רצוי
14.8	2.6	17.7	לא כל כך רצוי
29.3	21.5	31.2	כלל לא רצוי
32.6	7.5	38.4	לא יודע/ת
100	100	100	סך הכול

* נשאל רק באפריל

האם אתה מסכים או לא מסכים עם המשפטים הבאים?*

55. האירועים האלימים בחודש מאי נעשו על ידי קבוצות שוליים ורוב היהודים לא תמכו במעשים האלה:

דיון
בעמ' 122

כלל המדגם	ערבים	יהודים	
47.8	38.4	50.1	מאוד מסכים
31.8	26.7	32.9	די מסכים
6.5	7.9	6.2	לא כל כך מסכים
7.6	23.8	3.8	בכלל לא מסכים
6.3	3.2	7	לא יודע/ת
100	100	100	סך הכול

* נשאל רק באוגוסט

דיון
בעמ' 122

56. האירועים האלימים בחודש מאי נעשו על ידי קבוצות שוליים ורוב הערבים לא תמכו במעשים האלה:

כלל המדגם	ערבים	יהודים	
20.5	54.2	12.6	מאוד מסכים
27.7	24.3	28.5	די מסכים
23	6.2	27	לא כל כך מסכים
21.2	13.4	23	בכלל לא מסכים
7.6	1.9	8.9	לא יודע/ת
100	100	100	סך הכול

* נשאל רק באוגוסט

דיון
בעמ' 125

57. ההנהגה הערבית פועלת באופן נחרץ נגד אלימות של ערבים כלפי יהודים

כלל המדגם	ערבים	יהודים	
5.9	22.5	2	מאוד מסכים
10.2	24.7	6.8	די מסכים
28.2	12.4	31.9	לא כל כך מסכים
46.7	35.8	49.3	בכלל לא מסכים
9	4.6	10	לא יודע/ת
100	100	100	סך הכול

* נשאל רק באוגוסט

58. ההנהגה היהודית פועלת באופן נחרץ נגד אלימות של יהודים כלפי ערבים

כלל המדגם	ערבים	יהודים	
24.7	17.2	26.5	מאוד מסכים
26.4	22.8	27.1	די מסכים
24.6	14.1	27.1	לא כל כך מסכים
16.1	42.3	10	בכלל לא מסכים
8.2	3.6	9.3	לא יודע/ת
100	100	100	סך הכול

* נשאל רק באוגוסט

נספח 2 / התפלגות הנתונים של יחסי יהודים-ערבים לעומת נתוני העבר (% יהודים, ערבים)

האם אתה מסכים או לא מסכים עם המשפטים הבאים?

2. "המשטר בישראל הוא דמוקרטי גם לאזרחים הערבים": (יהודים)

אוגוסט 2021	אפריל 2021	*2020	2019	*2018	2017	
34.9	27.8	23.9	38.6	40.3	39.8	מאוד מסכים
39.4	38.5	41.6	32	35.7	27.5	די מסכים
16.8	22.3	23.9	17.6	15	19.3	לא כל כך מסכים
4.2	6.8	6.6	8.8	7.6	9.9	בכלל לא מסכים
4.7	4.6	4	3	1.4	3.5	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	100	100	סך הכול

* מדדי הדמוקרטיה הישראלית

דיון
בעמ' 24

2. "המשטר בישראל הוא דמוקרטי גם לאזרחים הערבים": (ערבים)

דיון
בעמ' 24

אוגוסט 2021	אפריל 2021	*2020	2019	*2018	2017	
16.1	12.2	14.9	16.3	6.3	17	מאוד מסכים
34.2	29	19.8	28	26.3	28	די מסכים
16.6	19.5	24.8	19.6	40	21.6	לא כל כך מסכים
32.2	39.1	38.6	35.5	26.8	32.4	בכלל לא מסכים
0.9	0.2	1.9	0.6	0.6	1	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	100	100	סך הכול

* מדדי הדמוקרטיה הישראלית

3. "החלטות גורליות למדינה בנושאי שלום וביטחון צריכות להתקבל ברוב יהודי": (יהודים)

דיון
בעמ' 43

אפריל 2021	*2020	*2018	2017	*2016	*2015	*2014	*2013	*2011	
49.3	45	52.3	65.8	45.9	51.2	49.8	47	52.6	מאוד מסכים
30.5	30.3	21.9	15.2	26.1	22.4	24	19.7	25.2	די מסכים
11.5	14.5	10.9	7.6	14.9	9.7	10.5	9.9	10.8	לא כל כך מסכים
5.8	5.9	12.7	8	11.7	11.3	11	20	9.5	בכלל לא מסכים
2.9	4.3	2.2	3.4	1.4	5.4	4.7	3.4	1.9	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	100	100	100	100	100	סך הכול

* מדדי הדמוקרטיה הישראלית

דיון
בעמ' 43

3. "החלטות גורליות למדינה בנושאי שלום וביטחון צריכות להתקבל ברוב יהודי": (ערבים)

2021 אוגוסט	אפריל 2021	*2020	*2015	
16.4	16.7	11.9	6.7	מאוד מסכים
18.3	10.2	10.7	11.7	די מסכים
12.1	13.9	15.3	12.3	לא כל כך מסכים
52.2	58.9	59.9	66.9	בכלל לא מסכים
1	0.3	2.2	2.4	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	סך הכול

* מדדי הדמוקרטיה הישראלית

דיון
בעמ' 44

4. "החלטות גורליות למדינה בנושאי כלכלה וחברה צריכות להתקבל ברוב יהודי": (יהודים)

אפריל 2021	*2018	2017	*2016	*2015	*2014	*2013	*2011	
28.3	35.5	55.2	32.7	31.3	35.3	37.4	42.3	מסכים מאוד
27	23.8	17.4	24.5	22.3	25.8	19.5	27.2	די מסכים
27.3	18.1	13.9	20.9	22.2	18.6	15.7	16.1	לא כל כך מסכים
14.3	21.2	9.9	20.1	18.3	16.1	23.4	13.1	בכלל לא מסכים
3.1	1.4	3.6	1.8	5.9	4.2	4	1.3	לא יודע/ מסרב להשיב
100	100	100	100	100	100	100	100	סך הכול

* מדדי הדמוקרטיה הישראלית; בעבר נוסח השאלה היה "החלטות גורליות למדינה בנושאי שיטת הממשל ומבנה הכלכלה והחברה צריכות להתקבל ברוב יהודי"

5. "חברי הכנסת הערבים מייצגים היטב את מגוון הדעות בציבור הערבי בישראל": (יהודים)

דיון
בעמ' 51

אוגוסט 2021	אפריל 2021	**2019	*2017	
7.3	8.5	21.6	20.5	מאוד מסכים
22.1	18.8	12.4	14.4	די מסכים
30.9	31.7	12.8	24.2	לא כל-כך מסכים
25.6	29.5	40.8	31.9	בכלל לא מסכים
14.1	11.5	12.4	9	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	סך הכול

5. "חברי הכנסת הערבים מייצגים היטב את מגוון הדעות בציבור הערבי בישראל": (ערבים)

דיון
בעמ' 51

אוגוסט 2021	אפריל 2021	**2019	*2017	
15.7	12.6	12.9	23	מאוד מסכים
34	31.2	24	33.4	די מסכים
14.7	19.1	16.9	18.2	לא כל-כך מסכים
34.3	36.2	41.1	22.6	בכלל לא מסכים
1.3	0.9	5.1	2.8	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	סך הכול

* ב־2017 נוסח השאלה היה "חברי הכנסת הערבים מייצגים היטב את המגזר הערבי מבחינת ההבדלים וההסכמות במגזר הערבי בישראל"

** ב־2019 נוסח השאלה היה "חברי הכנסת הערבים מייצגים היטב את המגזר הערבי"

דיון
בעמ' 59

6. "יש לחייב את כל אזרחי ישראל בגיל 18 (כולל ערבים וחרדים) בשירות אזרחי או צבאי": (יהודים)

2021 אוגוסט	2021 אפריל	2019	*2015	
43.3	40.8	52.8	50.8	מאוד מסכים
26.8	26.2	19.2	23.3	די מסכים
12.3	17.8	7.6	6.6	לא כל כך מסכים
15.6	12.3	16.4	11.7	בכלל לא מסכים
2	2.9	4	7.6	לא יודע/ מסרב להשיב
100	100	100	100	סך הכול

דיון
בעמ' 59

6. "יש לחייב את כל אזרחי ישראל בגיל 18 (כולל ערבים וחרדים) בשירות אזרחי או צבאי": (ערבים)

2021 אוגוסט	2021 אפריל	2019	*2015	
17.3	10.9	19.5	17.7	מאוד מסכים
10.8	9.7	15.4	7	די מסכים
2.1	11	9	12.1	לא כל כך מסכים
69.2	67.7	53.6	59.7	בכלל לא מסכים
0.6	0.7	2.5	3.5	לא יודע/ מסרב להשיב
100	100	100	100	סך הכול

* 2015 – מדד הדמוקרטיה הישראלית; ב־2015, 2019 נוסח השאלה היה "יש לחייב את כל הצעירים הערבים אזרחי ישראל בגיל 18 בשירות כלשהו, אזרחי או צבאי, לפי בחירתם"

7. "אני מרגיש גאווה כשישראל זוכה בהישג בינלאומי חשוב, למשל בספורט או במדע": (יהודים)

דיון
בעמ' 71

אוגוסט 2021	אפריל 2021	*2017	
63.9	66.3	73.5	מאוד מסכים
25.3	22.3	14.4	די מסכים
6	5.8	3.8	לא כל כך מסכים
4	3.8	5.3	בכלל לא מסכים
0.8	1.8	3.0	לא יודע/ מסרב להשיב
100	100	100	סך הכול

7. "אני מרגיש גאווה כשישראל זוכה בהישג בינלאומי חשוב, למשל בספורט או במדע": (ערבים)

דיון
בעמ' 71

אוגוסט 2021	אפריל 2021	*2017	
47	42.6	37.4	מאוד מסכים
23.3	19.8	28.4	די מסכים
1.7	8.7	10.4	לא כל כך מסכים
27.3	27.7	19.4	בכלל לא מסכים
0.7	1.2	4.4	לא יודע/ מסרב להשיב
100	100	100	סך הכול

* ב-2017 נוסח השאלה היה "אני מרגיש גאווה כשישראל זוכה בהישג חשוב, למשל בספורט או במדע"

דיון
בעמ' 49

14. לדעתך, האם צריך לאפשר לערבים אזרחי ישראל: (יהודים)

אוגוסט 2021	אפריל 2021	2019	2017	
29	34.3	24.2	29.2	לקנות קרקע בכל מקום בישראל
36.9	33.5	42.6	41.4	לקנות קרקע רק ביישובים ובשכונות של ערבים
17.6	15.3	22.4	24.7	בכלל לא צריך לאפשר לערבים לקנות קרקע בישראל
16.5	16.9	10.8	4.7	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	סך הכול

15. לדעתך, האם היהדות היא: (יהודים)

אפריל 2021	2017	
23.3	22	רק דת
3.3	3.9	רק לאום
71.2	72.7	גם דת וגם לאום
2.2	1.4	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	סך הכול

15. לדעתך, האם היהדות היא: (ערבים)

2021 אפריל	2017	
32.4	30.6	רק דת
15.7	12.8	רק לאום
49.5	51	גם דת וגם לאום
2.4	5.6	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	סך הכול

16. לדעתך, למי יש קשר חזק יותר לארץ – ליהודים או לערבים? (יהודים)

דיון
בעמ' 74

2021 אוגוסט	2021 אפריל	2017	
27.6	28.5	27.3	הקשר לארץ של שני העמים חזק באותה המידה
67.7	66.7	66.3	ליהודים יש קשר חזק יותר
0.7	0.8	4.1	לערבים יש קשר חזק יותר
0.8	0.5	0.4	לשני הצדדים אין קשר לארץ
3.2	3.5	1.9	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	סך הכול

דיון
בעמ' 74

16. לדעתך, למי יש קשר חזק יותר לארץ – ליהודים או לערבים? (ערבים)

2021 אוגוסט	2021 אפריל	*2017	
33.2	34.3	44.5	הקשר לארץ של שני העמים חזק באותה המידה
32.9	29.8	6.6	ליהודים יש קשר חזק יותר
32.9	34.6	46.6	לערבים יש קשר חזק יותר
0.3	0.2	0.5	לשני הצדדים אין קשר לארץ
0.7	1.1	1.8	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	סך הכול

* מתוך מדד השלום – פברואר 2017

דיון
בעמ' 32

17. מספר הערבים בתפקידים בכירים בשירות הציבורי בישראל קטן מחלקם באוכלוסייה. מהי לדעתך הסיבה העיקרית לכך? (יהודים)

2021 אוגוסט	2021 אפריל	*2020	
20	18	18.8	מחסור במועמדים ערבים מתאימים
17.8	24.3	31.5	הרצון של היהודים להרחיק ערבים מעמדות כוח**
15.1	18.5	12.4	הכוח הפוליטי המוגבל של הציבור הערבי בישראל
34.1	26.2	21.3	חוסר הרצון של האזרחים הערבים להשתלב בשירות הציבורי הישראלי
4.2	3.5	3.9	אחר
8.8	9.5	12.1	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	סך הכול

* מתוך מדד הדמוקרטיה הישראלית 2020. הנוסח היה "מהי לדעתך הסיבה העיקרית שבגללה מספר הערבים בתפקידים בכירים בשירות הציבורי בישראל קטן?"

** במדד הדמוקרטיה הנוסח היה "הרצון של קבוצת הרוב היהודית להרחיק ערבים מעמדות כוח"

17. מספר הערבים בתפקידים בכירים בשירות הציבורי בישראל קטן מחלקם באוכלוסייה. מהי לדעתך הסיבה העיקרית לכך? (ערבים)

דיון
בעמ' 32

2021 אוגוסט	2021 אפריל	*2020	
12.8	10.1	9.3	מחסור במועמדים ערבים מתאימים
49.6	51.9	52.4	הרצון של היהודים להרחיק ערבים מעמדות כוח**
22.2	20.2	20.5	הכוח הפוליטי המוגבל של הציבור הערבי בישראל
13.3	16.8	13.4	חוסר הרצון של האזרחים הערבים להשתלב בשירות הציבורי הישראלי
-	0.3	-	אחר
2.1	0.7	4.4	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	סך הכול

* מתוך מדד הדמוקרטיה הישראלית 2020. הנוסח היה "מהי לדעתך הסיבה העיקרית שבגללה מספר הערבים בתפקידים בכירים בשירות הציבורי בישראל קטן?"
** במדד הדמוקרטיה הנוסח היה "הרצון של קבוצת הרוב היהודית להרחיק ערבים מעמדות כוח"

23. באיזו מידה אתה מרגיש את עצמך חלק מהחברה הישראלית ובעיוותיה? (יהודים)

דיון
בעמ' 68

אוגוסט 2021	אפריל 2021	*2020	2019	2017	*2016	*2015	*2014	
45.3	44.5	34.5	52.2	52.9	45.1	48.2	41.2	במידה רבה מאוד
42.1	44.7	50.4	31.8	29.1	38.8	39.9	36.8	במידה די רבה
8.7	7.5	11.7	10.2	13.8	10.6	8.2	11.9	במידה די מועטה
1.5	2	2.3	4	2.5	4.6	2.1	7.1	בכלל לא
2.4	1.3	1.1	1.8	1.7	0.9	1.6	3	לא יודע/ מסרב להשיב
100	100	100	100	100	100	100	100	סך הכול

* מדדי הדמוקרטיה הישראלית

24. כל חברה בעולם מתחלקת לקבוצות חזקות וקבוצות חלשות. לאיזו קבוצה בחברה הישראלית אתה מרגיש שייך? (ערבים)

אפריל 2021	2020	2019	2018	2017	2015	2014	2013	2012	
24.4	19.3	12.3	24.2	17.8	14.4	23.3	13.5	20.3	לקבוצה חזקה
21.5	20.4	23.5	35.8	28.4	16.7	21.9	27.7	28.8	לקבוצה די חזקה
21.6	23.3	22.8	25.3	25.8	19.6	22.6	37.4		לקבוצה די חלשה
30	36	36.4	11.1	24	46.6	23.3	11.6	48	לקבוצה חלשה
2.5	1	5	3.6	4	2.7	8.9	9.8	2.9	לא יודע/ מסרב להשיב
100	100	100	100	100	100	100	100	100	סך הכול

25. עדיף שהיהודים והערבים בישראל יחיו בנפרד אלה מאלה (יהודים)

אוגוסט 2021	אפריל 2021	**2020	2019	*2017	
24.3	18.8	18.3	32.6	35.7	מאוד מסכים
25.5	26.5	23.2	13.8	16.6	די מסכים
31.8	36.7	35.8	25.2	20	לא כל כך מסכים
12.6	12.7	18	21.8	25	בכלל לא מסכים
5.8	5.3	4.7	6.6	2.7	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	100	סך הכול

* בשותפות בעירבון מוגבל 2017 נוסח השאלה היה "כדי לשמור על הזהות היהודית/ערבית (בהתאמה) עדיף שהיהודים והערבים בישראל יחיו בנפרד אלה מאלה"

** מדד הדמוקרטיה הישראלית – נוסח השאלה היה "כדי לשמור על הזהות היהודית/ערבית עדיף שהיהודים והערבים בישראל יחיו בנפרד"

דיון
בעמ' 78

דיון
בעמ' 78

25. עדיף שהיהודים והערבים בישראל יחיו בנפרד אלה מאלה (ערבים)

2021 אוגוסט	2021 אפריל	**2020	2019	*2017	
8.7	12.1	11.4	9.2	12.4	מאוד מסכים
11.7	10.7	10.5	8	9.6	די מסכים
11	15.2	9.1	18.3	12	לא כל כך מסכים
68.3	62	68.5	62.6	64.6	בכלל לא מסכים
0.3	–	0.5	1.9	1.4	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	100	סך הכול

* בשותפות בעירובן מוגבל 2017 נוסח השאלה היה "כדי לשמור על הזהות היהודית/ערבית (בהתאמה) עדיף שהיהודים והערבים בישראל יחיו בנפרד אלה מאלה"

** מדד הדמוקרטיה הישראלית – נוסח השאלה היה "כדי לשמור על הזהות היהודית/ערבית עדיף שהיהודים והערבים בישראל יחיו בנפרד"

דיון
בעמ' 66

26. רוב הערבים אזרחי ישראל רוצים להשתלב בחברה הישראלית (יהודים)

2021 אוגוסט	2021 אפריל	*2020	2019	*2018	
8.7	12	14.4	26.4	24.4	מאוד מסכים
42.3	41.8	42.2	30.4	43	די מסכים
28.5	28	28.8	18.8	19.7	לא כל כך מסכים
15.5	11	10.2	16.2	11	בכלל לא מסכים
5	7.2	4.4	8.2	1.9	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	100	סך הכול

* מדדי הדמוקרטיה הישראלית

26. רוב הערבים אזרחי ישראל רוצים להשתלב בחברה הישראלית ולהיות חלק ממנה (ערבים)

דיון
בעמ' 66

2021 אוגוסט	2021 אפריל	*2020	2019	*2018	
51	47.1	49.1	52.3	21.8	מאוד מסכים
28.8	30.6	32.1	30.5	44.2	די מסכים
8.9	11.6	12.7	7.5	27.1	לא כל כך מסכים
10.9	10.3	5.6	7	6.9	בכלל לא מסכים
0.4	0.4	0.5	2.7	–	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	100	סך הכול

* מדדי הדמוקרטיה הישראלית

27. אפילו אם הערבים מתאימים יותר ללימודים או לעבודה, יהודים תמיד מתקבלים לפניהם: (ערבים)

דיון
בעמ' 82

2021 אוגוסט	2021 אפריל	2019	2017	
64.3	60.4	58.4	60	מאוד מסכים
16.8	18.3	17.2	19.4	די מסכים
4.3	8.4	6.9	5.6	לא כל כך מסכים
14.1	12.7	15	12	בכלל לא מסכים
0.5	0.2	2.5	3	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	סך הכול

דיון
בעמ' 85

28. בישראל צריך קודם כול לתת עבודה ליהודים ורק אחר כך לערבים: (יהודים)

2021 אוגוסט	2021 אפריל	2017	
19.6	16.3	26.8	מאוד מסכים
16.3	14.8	9.7	די מסכים
28.3	31.8	23.9	לא כל כך מסכים
30	31.5	35.6	בכלל לא מסכים
5.8	5.5	3.9	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	סך הכול

דיון
בעמ' 62

29. להרגשתך, היחסים בין אזרחי ישראל היהודים ואזרחי ישראל הערבים הם כיום: (יהודים)

2021 אוגוסט	2021 אפריל	2019	*2018	2017	
1.2	2.3	3	2.8	2	טובים מאוד
8.2	12.2	16.6	15.6	13.7	טובים
59.1	60.5	56.8	53.2	50.7	ככה-ככה
22	17.3	11.8	18.8	20.8	רעים
8.7	4.8	9.6	8.3	10.5	רעים מאוד
0.8	2.9	2.2	1.3	2.3	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	100	סך הכול

* מדדי הדמוקרטיה הישראלית

29. להרגשתך, היחסים בין אזרחי ישראל היהודים ואזרחי ישראל הערבים הם כיום: (ערבים)

דיון
בעמ' 62

2021 אוגוסט	2021 אפריל	2019	*2018	2017	
8.9	7.9	9.3	5.8	7.4	טובים מאוד
20.9	19.9	21.5	23.7	22.8	טובים
53.9	49.9	48.8	44.2	42.2	ככה-ככה
13.4	13.6	14.3	18.4	19.4	רעים
2.9	8.7	5.6	7.4	7.8	רעים מאוד
-	-	0.5	0.5	0.4	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	100	סך הכול

* מדד הדמוקרטיה הישראלית

30. מהו, לדעתך, ההסבר העיקרי לפשיעה הגבוהה בחברה הערבית בישראל? (יהודים)

דיון
בעמ' 117

אפריל 2021	2019	
30.2	17.4	המדינה אינה משקיעה מספיק משאבים למנוע את הפשיעה*
36.5	39.2	הנהגת החברה הערבית לא משתפת פעולה עם המשטרה כדי לצמצם פשיעה
21.5	30.6	השקעת משאבים או שיתוף פעולה לא יעזרו כי התרבות הערבית אלימה
-	12	המדינה/המשטרה אינה משקיעה מספיק משאבים וגם הנהגת החברה הערבית לא משתפת פעולה עם המשטרה/כל התשובות (התשובה ביוזמת המרואיינים)
-	0.6	אבטלה/חוסר תעסוקה/מצב כלכלי/ריחוק מהדת (התשובה ביוזמת המרואיינים)
4.7	0.2	סיבה אחרת
7.1	-	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	סך הכול

* בסקר 2019 נוסח השאלה היה "המדינה/המשטרה אינה משקיעה...."

דיון
בעמ' 117

30. מהו, לדעתך, ההסבר העיקרי לפשיעה הגבוהה בחברה הערבית בישראל? (ערבים)

אפריל 2021	2019	
58.2	38.4	המדינה אינה משקיעה מספיק משאבים למנוע את הפשיעה*
17.4	24	הנהגת החברה הערבית לא משתפת פעולה עם המשטרה כדי לצמצם פשיעה
21.9	28.9	השקעת משאבים או שיתוף פעולה לא יעזרו כי התרבות הערבית אלימה
-	7.4	המדינה/המשטרה אינה משקיעה מספיק משאבים וגם הנהגת החברה הערבית לא משתפת פעולה עם המשטרה/כל התשובות (התשובה ביוזמת המרואיינים)
-	0.9	אבטלה/חוסר תעסוקה/מצב כלכלי/ריחוק מהדת (התשובה ביוזמת המרואיינים)
2.2	0.4	סיבה אחרת
0.3	-	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	סך הכול

* בסקר 2019 נוסח השאלה היה "המדינה/המשטרה אינה משקיעה...."

דיון
בעמ' 99

34. באיזו מידה אתה חושש שאתה או בני משפחתך תיפגעו מפשע אלים באזור מגוריכם? (יהודים)

אוגוסט 2021	אפריל 2021	2017	
8.8	4.7	9.4	חושש במידה רבה מאוד
18	14.7	12.5	חושש במידה די רבה
41.1	52.5	37.2	חושש במידה די מעטה
30	25.5	39.9	בכלל לא חושש
2.2	2.7	1.1	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	סך הכול

34. באיזו מידה אתה חושש שאתה או בני משפחתך תיפגעו מפשע אלים באזור מגוריהם? (ערבים)

דיון
בעמ' 99

2021 אוגוסט	2021 אפריל	2017	
37.5	29.1	33.8	חושש במידה רבה מאוד
12.2	16.9	13.2	חושש במידה די רבה
17.7	18.4	25.4	חושש במידה די מעטה
32.7	35.6	27.6	בכלל לא חושש
-	-	-	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	סך הכול

39א-42. האם תסכים לקבל ערבי... (יהודים)

דיון
בעמ' 136, 133,
141, 145

אוגוסט **2021	אפריל **2021	2019	*2016		
1.7	14.7	12.2	20.7	כן/במידה די רבה או רבה מאוד	כבן זוג לנישואים שלך או של ילדיך
1.7	76.5	83.6	76.2	לא/במידה די מעטה או בכלל לא	
1.7	8.8	4.2	3.1	לא יודע/מסרב	
0	100	100	100	סך הכול	
57.9	64.2	63.8	67.3	כן/במידה די רבה או רבה מאוד	כחבר אישי
37.8	34.1	34.8	31.5	לא/במידה די מעטה או בכלל לא	
4.3	1.7	1.4	1.2	לא יודע/מסרב	
100	100	100	100	סך הכול	

אוגוסט **2021	אפריל **2021	2019	*2016		
44.7	49.2	58.2	67.3	כן/במידה די רבה או רבה מאוד	כשכן באותו הבניין
50.7	46.6	37.6	31.4	לא/במידה די מעטה או בכלל לא	
4.6	4.2	4.2	1.3	לא יודע/מסרב	
100	100	100	100	סך הכול	
70.7	73.5	80.8	82.1	כן/במידה די רבה או רבה מאוד	כחבר לעבודה
26.2	24	18	17.2	לא/במידה די מעטה או בכלל לא	
3.1	2.5	1.2	0.7	לא יודע/מסרב	
100	100	100	100	סך הכול	

* 2016 – מדד הדמוקרטיה הישראלית

** 2021 – נוסח השאלה היה "באיזו מידה תסכים לקבל ערבי..."

339-42. האם תסכים לקבל יהודי... (ערבים)

אוגוסט **2021	אפריל **2021	2019	*2016		
17.2	17.8	21.9	22.3	כן/במידה די רבה או רבה מאוד	כבן זוג לנישואים שלך או של ילדיך
82.6	81.9	77.2	74.9	לא/במידה די מעטה או בכלל לא	
0.2	0.3	0.9	2.8	לא יודע/מסרב	
100	100	100	100	סך הכול	

דיון
בעמ' 133, 136,
141, 145

אוגוסט **2021	אפריל **2021	2019	*2016		
77.8	76.6	85.1	87.6	כן/במידה די רבה או רבה מאוד	כחבר אישי
22.1	23.4	14.4	11.6	לא/במידה די מעטה או בכלל לא	
0.1	–	0.5	0.8	לא יודע/ מסרב	
100	100	100	100	סך הכול	
63.7	74.1	89.3	85.7	כן/במידה די רבה או רבה מאוד	כשכן באותו הבניין
36.1	25.6	10.5	12.7	לא/במידה די מעטה או בכלל לא	
0.2	0.3	0.2	1.6	לא יודע/מסרב	
100	100	100	100	סך הכול	
87.8	88.4	95.8	95.1	כן/במידה די רבה או רבה מאוד	כחבר לעבודה
12.2	11.6	3.9	3.6	לא/במידה די מעטה או בכלל לא	
–	–	0.3	1.3	לא יודע/מסרב	
100	100	100	100	סך הכול	

* 2016 – מדד הדמוקרטיה הישראלית

** 2021 – נוסח השאלה היה "באיזו מידה תסכים לקבל יהודי..."

דיון
בעמ' 129

46א. אני משתדל שלא להיכנס ליישובים ערביים בשטח ישראל (יהודים)

2021 אוגוסט	2021 אפריל	2019	2017	
33.9	31.5	41.2	38.4	מאוד מסכים
30.8	26.5	16.4	20.1	די מסכים
19.6	24.2	15.4	18.8	לא כל כך מסכים
14	16.2	24	21.1	בכלל לא מסכים
1.7	1.6	3	1.6	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	סך הכול

דיון
בעמ' 129

46ב. אני משתדל שלא להיכנס ליישובים יהודיים (ערבים)

2021 אוגוסט	2021 אפריל	2019	2017	
5.9	5.1	5	5	מאוד מסכים
6.9	6.4	3.3	10.6	די מסכים
7.1	9.3	6.9	8.4	לא כל כך מסכים
80	79.2	83.4	75.4	בכלל לא מסכים
0.1	–	1.4	0.6	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	סך הכול

47. "יש לתת לזוגות חדמיניים (הומואים ולסביות) את אותן זכויות כמו לזוגות הטרוסקסואלים (גבר ואישה)": (יהודים)*

דיון
בעמ' 96

אפריל 2021	**2018	**2015	
50.3	46.5	35.7	מאוד מסכים
18.8	21.5	25.9	די מסכים
8.2	10.7	10.6	לא כל כך מסכים
15.5	15.6	18.2	בכלל לא מסכים
7.2	5.7	9.6	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	סך הכול

47. "יש לתת לזוגות חד מיניים (הומואים ולסביות) את אותן זכויות כמו לזוגות הטרוסקסואלים (גבר ואישה)": (ערבים)*

דיון
בעמ' 96

אפריל 2021	**2018	**2015	
17.2	4.2	1.3	מאוד מסכים
14.9	14.3	6.7	די מסכים
3.2	13.2	4.5	לא כל כך מסכים
62.4	59.4	72.2	בכלל לא מסכים
2.3	8.9	15.3	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	סך הכול

* ב-2015, 2018 – הוצג סולם תשובות של תומך/מתנגד: מאוד תומך, די תומך, די מתנגד, מאוד מתנגד ולא יודע
** מדד השלום פברואר 2015 – הנוסח היה "במסגרת הוויכוחים לקראת הבחירות הקרובות עלה על סדר היום גם נושא הזכויות של זוגות מאותו מין (הומוסקסואלים ולסביות). האם אתה תומך או מתנגד שבמדינת ישראל לזוגות מאותו מין יהיו זכויות חוקיות כמו לזוגות אחרים?"

*** מדד השלום יולי 2018 – הנוסח היה "האם אתה תומך או מתנגד לכך שבמדינת ישראל לזוגות מאותו מין (הומוסקסואלים ולסביות ועוד) יהיו בדיוק אותן זכויות חוקיות כמו לזוגות אחרים?"

דיון
בעמ' 34

49. לדעתך, האם אפשרי או לא אפשרי שערבי אזרח ישראל שמרגיש חלק מן העם הפלסטיני יהיה גם אזרח נאמן למדינת ישראל? (יהודים)

2021 אוגוסט	2021 אפריל	2019	2017	*2015	
8.2	10	11.8	8.5	8.2	בטוח שאפשרי
25	28.5	23.2	20.9	29.7	חושב שאפשרי
25.5	27.7	19.6	26.1	23.3	חושב שלא אפשרי
33.9	26.5	39.6	41.9	32.4	בטוח שלא אפשרי
7.4	7.3	5.8	2.6	6.4	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	100	סך הכול

דיון
בעמ' 34

49. לדעתך, האם אפשרי או לא אפשרי שערבי אזרח ישראל שמרגיש חלק מן העם הפלסטיני יהיה גם אזרח נאמן למדינת ישראל? (ערבים)

2021 אוגוסט	2021 אפריל	2019	*2015	
36.9	43.4	38.7	56	בטוח שאפשרי
26.9	25.4	30.9	19.6	חושב שאפשרי
9.4	7.5	8.5	9	חושב שלא אפשרי
25.5	23	17.9	9.7	בטוח שלא אפשרי
1.3	0.7	4	5.7	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	סך הכול

* 2015 – מדד הדמוקרטיה הישראלית

50. (לערבים) האם יש לך קרובי משפחה מדרגה ראשונה או שנייה המתגוררים בגדה המערבית או ברצועת עזה?

2021 אוגוסט	2021 אפריל	2019	2017	
17.5	22.2	15.5	13.4	יש
82.2	77.7	82.6	84.8	אין
0.3	0.1	1.9	1.8	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	סך הכול

נספח 3 / ההרכב החברתי-דמוגרפי והגדרות עצמיות (%)*

מין	יהודים		ערבים	
	אפריל	אוגוסט	אפריל	אוגוסט
גבר	49.2	50.2	58.0	57.6
אישה	50.8	49.8	42.0	42.4
סך הכול	100	100	100	100

גיל	יהודים		ערבים	
	אפריל	אוגוסט	אפריל	אוגוסט
24-18	13.7	13.8	14.0	11.6
34-25	19.3	19	26.4	24.6
44-35	18.8	18.8	16.0	17.8
54-45	15.2	15.3	19.8	18.6
64-55	13.8	13.8	14.2	14
+65	19.2	19.3	9.6	13.4
סך הכול	100	100	100	100

* מוצגים נתונים לא משוקללים.

ערבים		יהודים		השכלה
אוגוסט	אפריל	אוגוסט	אפריל	
33.2	32.8	7.3	8.5	יסודית או תיכונית חלקית, ללא תעודת בגרות
26.2	21.8	20.1	19	תיכונית מלאה, עם תעודת בגרות
4	3.2	6.5	6.8	על-תיכונית (סמינר למורים, בי"ס לסיעוד, בי"ס להנדסאים)
1.6	1.6	10.1	10.2	על-תיכונית, בוגר קורס מקצועי
0	0	4	2.2	ישיבה על-תיכונית (לא יישאל בשאלון המיועד לערבים)
5	4.0	5.8	5.7	לימודים אקדמיים חלקיים, ללא תואר
29.8	36.6	44.6	45.8	השכלה אקדמית מלאה
0.2	0	1.6	1.8	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	100	100	סך הכול

ההכנסה הממוצעת (ברוטו) מכל המקורות למשק בית בישראל היום היא כ־16,000 ש"ח ברוטו. האם הכנסתכם המשפחתית הכוללת (של שני בני הזוג) היא: (במשק בית של נפש אחת – שאל על ההכנסה ליחיד, העומדת על כ־8,000 ש"ח)

ערבים		יהודים		הכנסה ממוצעת למשק בית
אוגוסט	אפריל	אוגוסט	אפריל	
41.2	36	20.1	19.5	הרבה מתחת לממוצע
20.8	16.4	14.3	16	מעט מתחת לממוצע
18	25.0	21.3	21.8	כמו הממוצע
8	11.4	19.5	18.3	מעט מעל הממוצע
11.2	11.0	11.3	9.7	הרבה מעל הממוצע
0.8	0.2	13.5	14.7	לא יודע/מסרב להשיב/לא רלוונטי
100	100	100	100	סך הכול

אוגוסט	אפריל	מיקום על הרצף חרדים-חילונים (יהודים)
10.8	10.8	חרדי
11.3	11.5	תורני/חרד"לי/דתי לאומי
13.1	12.7	מסורתי דתי
21.8	21.8	מסורתי לא-דתי
42.6	43.2	חילוני
0.4	–	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	סך הכול

אוגוסט	אפריל	דת (ערבים)
78.4	79.0	מוסלמי
9.4	10.0	נוצרי-ערבי
10.8	9.2	דרוזי
1.4	1.8	לא יודע/מסרב להשיב
100	100	סך הכול

אוגוסט	אפריל	רמת דתיות (ערבים)
3.4	5.4	דתי מאוד
31.4	32.0	דתי
49.6	46.2	מסורתי
15.2	16.2	לא־דתי בכלל
0.4	0.2	מסרב להשיב
100	100	סך הכול

מחנה פוליטי (הגדרה עצמית, יהודים)	אפריל	אוגוסט
שמאל	18	16.5
מרכז	23.5	24
ימין	54	55.9
לא יודע/מסרב להשיב	4.5	3.6
סך הכול	100	100

הצבעה בבחירות 2021 לכנסת	יהודים		ערבים	
	אפריל	אוגוסט	אפריל	אוגוסט
העבודה	6.3	6.5	0.8	1.2
מרצ	6	5.2	2.2	3
יש עתיד	14.2	16	1.0	1.2
הליכוד	17	16.3	4.0	4.2
כחול לבן	10.7	10	0.8	2.6
ישראל ביתנו	1.7	1.7	0.6	1.6
ש"ס	6.5	3.7	0	0.6
ימינה	7.3	8	0	0.2
יהדות התורה	5.2	8	0	0
תקווה חדשה	5.8	5.2	0	0
הציונות הדתית	5.5	6.5	0	0

הצבעה בבחירות 2021 לכנסת				
ערבים		יהודים		
אוגוסט	אפריל	אוגוסט	אפריל	
29.6	30.4	—	0.3	הרשימה המשותפת (חד"ש, תע"ל, בל"ד)
18.8	24.8	—	—	רע"מ
0.2	0.6	0.8	1.2	מפלגה אחרת
0.4	0.8	—	0.5	פתק לבן
31.6	29.6	5.3	4.5	לא הצבעתי למרות שהייתה לי זכות הצבעה
4.8	4.4	6.8	7.3	מסרב/ת להשיב
100	100	100	100	סך הכול

מחוז	יהודים		ערבים	
	אפריל	אוגוסט	אפריל	אוגוסט
דרום	14.3	14.1	11.8	11.6
חיפה	12.5	11.6	15.2	16
יהודה ושומרון	4.3	4.5	0	0
ירושלים	9.5	9.3	2.2	2
מרכז	30.2	29.4	12.0	11
צפון	10	9.5	57.8	58.4
תל אביב	19.2	21.6	1.0	1
סך הכול	100	100	100	100

האם יש קרובי משפחה מדרגה ראשונה או שנייה המתגוררים בגדה המערבית או ברצועת עזה (ערבים)?	אפריל	אוגוסט
יש	23.2	18.4
אין	76.6	81.2
לא יודע/מסרב להשיב	0.2	0.4
סך הכול	100	100

צוות המחקר

פרופ' תמר הרמן היא המנהלת האקדמית של מרכז ויטרבי, עמיתה בכירה במכון הישראלי לדמוקרטיה ופרופסור מן המניין למדע המדינה באוניברסיטה הפתוחה. מומחית לחקר דעת קהל ולחברה אזרחית ופוליטיקה חוץ-פרלמנטרית.

ד"ר אור ענבי הוא חוקר במרכז ויטרבי ומרצה באוניברסיטה העברית בירושלים. עבודת הדוקטור שלו, שנכתבה במחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה באוניברסיטת בר-אילן, עסקה במעורבות אבהית, בגבריות חדשה ובממשק שבין עבודה למשפחה.

ירון קפלן הוא חוקר בצוות מרכז ויטרבי. בעל תואר שני בסוציולוגיה ואנתרופולוגיה במגמה לפסיכולוגיה חברתית באוניברסיטת בר-אילן. בעל ניסיון רב בעריכת מחקרי שוק וסקרי דעת קהל וניתוחם. שימש בעבר בתפקיד חוקר כמותי בחברות ייעוץ ובמכוני מחקר.

אינה אורלי ספוז'ניקוב היא חוקרת בצוות מרכז ויטרבי. בעלת תואר שני בכלכלה. שימשה בעבר בתפקיד חוקרת במכונים למחקרי שוק ברוסיה ובישראל, בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, באגף לתכנון אסטרטגי בעיריית ירושלים ובמכון ירושלים למחקרי מדיניות, והיא בעלת ניסיון רב במחקר כמותי יישומי (מחקרי שוק, דעת קהל והערכה).

המכון הישראלי לדמוקרטיה הוא מוסד עצמאי א-מפלגתי, מחקר ויישומי, הפועל בזירה הציבורית הישראלית בתחומי הממשל, הכלכלה והחברה. יעדיו הם חיזוק התשתית הערכית והמוסדית של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, שיפור התפקוד של מבני הממשל והמשק, גיבוש דרכים להתמודדות עם אתגרי הביטחון מתוך שמירה על הערכים הדמוקרטיים וטיפוח שותפות ומכנה משותף אזרחי בחברה הישראלית רבת הפנים.

לצורך מימוש יעדים אלו חוקרי המכון שוקדים על מחקרים המניחים תשתית רעיונית ומעשית לדמוקרטיה הישראלית. בעקבותיהם מגובשות המלצות מעשיות לשיפור התפקוד של המשטר במדינת ישראל ולטיפול חזון ארוך טווח של תרבות דמוקרטית נכונה לחברה הישראלית ולמגוון הזהויות שבה. המכון שם לו למטרה לקדם בישראל שיח ציבורי מבוסס ידע בנושאים שעל סדר היום הלאומי, ליזום רפורמות מבניות, פוליטיות וכלכליות ולשמש גוף מייעץ למקבלי ההחלטות ולציבור הרחב.

התוכנית לחברה הערבית בישראל שמה לה למטרה לחתור לשוויון בין יהודים לערבים בכל מישורי החיים. על כן היא פועלת להבנת המגמות והתמורות בחברה זו לאשורן ומבקשת להיות מקור ידע עדכני למשרדי ממשלה בגיבוש מדיניות מבוססת נתונים בכל הקשור לחברה הערבית; ומוקד לדין ציבורי על אודות החברה הערבית לנבחרי ציבור, לאנשי חברה אזרחית ולפעילים חברתיים. בשנים הקרובות תתמקד התוכנית בעיקר בנושאים האלה: התושבים הערבים בערים המעורבות; חיזוק הרשויות המקומיות הערביות; וקידום צעירים בחברה הערבית, בייחוד בנקודות המפתח - בסיום הלימודים בתיכון ובשילובם בשוק העבודה.

מרכז ויטרבי לחקר דעת קהל ומדיניות עוסק במחקר אמפירי של יחסו של הציבור בישראל לשאלות של תפקוד המשטר הדמוקרטי במדינת ישראל ושל מידת המחויבות של החברה הישראלית לערכי היסוד הדמוקרטיים. מאגר הנתונים "ישראל דאטה ע"ש לואי גוטמן" שהמרכז מחזיק ומתחזק מציג נתוני סקרים עדכניים וחומרים היסטוריים שנאספו במשך שנים - מאז שנת 1949 - על ידי המכון למחקר חברתי שימושי שייסד פרופ' גוטמן ואשר נתרמו למכון הישראלי לדמוקרטיה. המרכז שם לו למטרה להעשיר את הדין הציבורי בישראל בסוגיות של מדיניות וחברה, והוא מגשים אותה באמצעות יצירה, ניתוח והפצה של מידע אמין והעמדתו לעיון חופשי לחוקרים, לאנשי תקשורת ולציבור המתעניין בישראל ובעולם.

שותפות בעירבון מוגבל הוא מחקר תקופתי הבוחן את מערכת היחסים של היהודים והערבים בישראל. בחרנו להתייחס למערכת יחסים זו בשלוש רמות - רמת המדינה, רמת החברה והרמה הבין-אישית - וכללנו שאלות על הזהות הלאומית האישית, תפיסת הבעלות על הארץ, הוגנת המדינה כלפי קבוצת המיעוט הילידי הערבי, הנכונות לחלוקת משאבים ולשותפות בתהליכי קבלת החלטות, סטראוטיפים הדדיים, ועוד.

הספר הוא תוצר של שיתוף פעולה בין התוכנית לחברה הערבית בישראל ומרכז ויטרבי.

פברואר 2022

מחיר מומלץ: 82 ש"ח

מס"ב 8-384-519-965-978

www.idi.org.il

0 4500001288 2

דאנאקוד 450-1288